

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ГУМЕННА-ДЕРІЙ МАРІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 657: 69.05

ДИСЕРТАЦІЯ

**ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ ТА
ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ У БУДІВНИЦТВІ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит

(за видами економічної діяльності)

Галузь знань: 08 – економічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

М.В. Гуменна-Дерій

Науковий консультант –

Задорожний Зеновій-Михайло Васильович,

доктор економічних наук, професор

АНОТАЦІЯ

Гуменна-Дерій М. В. Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Західноукраїнський національний університет Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2023.

Ресурсний потенціал підприємства потребує належного ведення обліку і контролю за ним. Оскільки у будівництві задіяна значна кількість матеріально-технічних та фінансових ресурсів, то організація й методологія їх обліку та контролю повинні бути проведені на належному рівні. З іншого боку, постійна зміна нормативно-правової бази, воєнні дії, інфляційні процеси, платоспроможність населення, використання в житловому будівництві альтернативних джерел енергії та матеріальних ресурсів, ведення фінансових розрахунків через фінансових посередників, застосування різних видів контролю за ресурсами ставлять нові вимоги до обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівельній галузі.

У дисертації розроблено нові та розвинуто чинні концептуальні положення обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві.

Досліджено еволюцію дефініції «ресурси» та розроблено парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва, де основою матеріально-технічних ресурсів, фінансово-технічних ресурсів та матеріально-фінансових ресурсів є інформаційні ресурси, які є базою для ухвалення управлінських рішень. В умовах діджиталізації всі ці ресурси набувають нових напрямків розвитку, зокрема щодо: відновлюваності природних ресурсів; формування оптимальних матеріальних витрат; виникнення нових видів грошових одиниць; прискорення швидкості

проведення розрахунків; економії часу як ресурсу; пошуку альтернативних недорогих ресурсів.

Розкрито детермінанти матеріально-технічних ресурсів у будівництві, вдосконалено класифікаційні ознаки матеріально-технічних ресурсів та додано додаткові, які є важливими для застосування в будівельній галузі, зокрема за: ціновою політикою, альтернативністю, управлінням, ефективністю, амортизаційною ознакою, перенесенням вартості на об'єкт будівництва, національним походженням.

Здійснено теоретичне обґрунтування квінтесентних особливостей класифікації фінансових ресурсів у житловому будівництві за: технічною ознакою, договором, участю фінансового посередника (через фонди фінансування будівництва, через фонди операцій з нерухомістю, через інститути спільного інвестування, шляхом емісії цільових облігацій, через інші шляхи виконання зобов'язань в межах законодавства), балансом, іпотечним кредитуванням.

Запропоновано обліковувати логістичні витрати на рахунку 99 «Логістичні витрати» із такими субрахунками: 991 «Логістичні витрати відділу постачання», 992 «Логістичні витрати складів виробничих запасів», 993 «Логістичні витрати виробничих і обслуговуючих підрозділів», 994 «Логістичні витрати складів готової продукції», 995 «Логістичні витрати відділу збуту», «логістичні витрати відділу транспорту», 996 «Логістичні витрати відділу маркетингу», 997 «Витрати відділу логістики в частині логістичних операцій», 998 «Адміністративні логістичні витрати».

Удосконалено особливості трактування оцінки щодо матеріальних ресурсів, зокрема оцінка залежить від інфляційних процесів; на формування матеріальних витрат впливають логістичні витрати; хімічні властивості матеріальних ресурсів можуть впливати на методи оцінки; оцінка впливає на управлінські рішення. Ці особливості мають вплив на облік матеріальних ресурсів у будівельній галузі і потребують вирішення через застосування якісних управлінських рішень.

Запропоновано будівельним підприємствам у своїй діяльності використовувати управлінську звітність про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів, в якій варто вказати назву цих предметів, а саме: спецодяг, господарський інвентар, інструменти, канцелярські товари, засоби індивідуального захисту, інші МШП. Крім цього необхідно зазначити: одиниці виміру; вартість за звітний період, грн. коп. (фактично, за нормою); вартість з початку року, грн. коп. (фактично, за нормою).

Розроблено управлінську звітність щодо застосування традиційних та альтернативних матеріальних ресурсів, зокрема: управлінський звіт про використання будівельних матеріалів, сировини і матеріалів; управлінський звіт про використання природного газу, електроенергії та води; управлінський звіт про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва. Це дасть змогу визначити в якій частці будівельні підприємства готові використовувати традиційні, а в якій – альтернативні матеріальні ресурси.

Обґрунтовано класифікацію будівельних машин і обладнання, як основу для побудови аналітичних рахунків, зокрема: машини і обладнання для земляних робіт (104101 – 104199); підйомно-транспортні машини та обладнання (104201 – 104299); машини і обладнання для бурильних робіт (104301 – 104399); машини і обладнання для пальових робіт (104401 – 104499); машини і обладнання для бетонних та залізобетонних робіт (104501 – 104599); машини і обладнання для оздоблювальних, штукатурних і малярних робіт (104601 – 104699); дорожньо-будівельні машини і обладнання (104701 – 104799); ручні машини (механізований інструмент) (104801 – 104899).

Подано пропозиції про можливості будівельного підприємства самостійно вирішувати питання щодо первинного обліку амортизації основних засобів, відповідаючи на низку питань облікової політики такого підприємства щодо: методів нарахування та дорахування сум амортизації (зносу) основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, інших необоротних активів; встановлення вартісних меж, реальної

ліквідаційної вартості і термінів їхнього корисного використання (експлуатації), років; внесення змін в систему обліку у зв'язку зі змінами фізичного стану необоротних активів та їх переоцінкою, тощо.

Досліджено особливості використання альтернативних технічних ресурсів будівництва, технологій, проєктів, а також ухвалення управлінських рішень щодо виокремлення відповідних особливостей у системі ведення обліку, зокрема: 1) доцільність формування переліків альтернативних будівництв, технічних ресурсів у контексті визначення їх у ролі нових об'єктів обліку, розкриття ознак їхньої альтернативності і очікуваних економічних вигод для підприємства; 2) системне відстеження стану альтернативних, технічних ресурсів та первинне документальне (електронне) відображення господарських операцій і сум з ними пов'язаних; 3) об'єктивну необхідність ведення кожного виду альтернативних будівництв, технологій, де облікові працівники будівельного підприємства бачать у цьому потребу; 4) альтернативні ресурси вимагають значних сум капітальних і фінансових інвестицій та інновацій тощо.

Запропонований алгоритм з організації ведення обліку фінансових ресурсів у будівельних підприємствах на нормативно-правовому рівні, які можуть передбачати виконання таких дій від вибору способів ведення розрахунків до удосконалення й узгодження форм і переліку показників управлінської звітності будівельного підприємства.

Розраховано показники платоспроможності населення України та Європи щодо придбання житла та їх вплив на фінансовий облік будівельних підприємств. Доведено, що відсутність коштів на фінансування будівництва усуває можливість проведення будівельно-монтажних робіт, негативно впливає на облік грошових коштів та розрахунків, сприяє виникненню сумнівних заборгованостей та веде до збитків.

Розроблено управлінський звіт про рух грошових коштів у будівельному підприємстві за прямим і непрямим методом, що залежить від внутрішніх потреб підприємства. Обидва види звітів передбачають рух коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Запропоновано концепцію контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві, яка включає: мету, об'єкти, предмет, принципи, методи, функції, суб'єкти, форми, види контролю і . При цьому методологію контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві визначено як сукупність методів, що забезпечують досягнення мети контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві, а організацію контролю, як сукупність заходів та дій його суб'єктів, що спрямовані на практичну реалізацію мети і завдань контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві.

Науково обґрунтовані етапи проведення внутрішнього та зовнішнього контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві (початковий етап, поетапно-поточний і завершально-прогностичний етапи), зокрема в частині фінансового посередника (через Фонд фінансування будівництва. Фонд операцій з нерухомістю, Інститути спільного інвестування).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні наукові положення, висновки та пропозиції, які сформовані автором, можуть бути використані для удосконалення практичних аспектів обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві. Основні результати дослідження використовуються у діяльності: Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, Конфедерації будівельників України, ВГО «Інститут обліку і оподаткування», ТОВ «Тернопільбуд», ТОВ «Добробуд», ТОВ «Аудит-сервіс ІНК», ВБФ ТОВ «Потенціал», ПП «СЛМ-Пласт», ПП Яна «Буд» та в навчальному процесі Західноукраїнського національного університету.

Ключові слова: управлінський облік, фінансовий облік, оцінка, звітність, контроль, матеріально-технічні ресурси, фінансові ресурси, методологія, організація, будівництво.

ABSTRACT.

Humenna-Deriy M.V. Accounting and control of material, technical and financial resources in construction: methodology, organization. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Thesis for obtaining the scientific degree of Doctor of Economic Sciences in speciality 08.00.09 – Accounting, Analysis and Auditing (according to the type of economic activity). – West Ukrainian National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Ternopil, 2023.

The resource potential of the enterprise requires proper accounting and control. Since a significant amount of material, technical and financial resources are involved in construction, the organization and methodology of their accounting and control must be at a high level. On the other hand, constant changes in the legal framework, hostilities, permanent inflation, low solvency of the population, the use of alternative sources of energy and material resources in housing construction, financial settlements through financial intermediaries, the use of various types and methods of resource control cause new requirements to accounting and control of material, technical and financial resources in the construction industry.

The dissertation is devoted to the development and implementation of new conceptual provisions for accounting and control of material, technical and financial resources in construction.

The evolution of the definition of “resources” has been researched and a paradigm of information support has been developed for resource provision of construction, where the basis of material and technical resources, financial and technical resources and material and financial resources are information resources that are the basis for making management decisions. In the conditions of digitalization, all these resources acquire new directions of development, in particular, in relation to: the renewability of natural resources; formation of optimal

material costs; emergence of new types of monetary units; acceleration of the speed of calculations; saving time as a resource; search for alternative low-cost resources.

The determinants of material and technical resources in construction have been revealed, the current classification features of material and technical resources have been improved, their composition has been supplemented with additional ones that are important for use in the construction industry, in particular by price policy, alternative, management, efficiency, amortization feature, transfer of value to construction object and country of origin.

Theoretical substantiation of the quintessential features of the classification of financial resources in housing construction by technical feature, contract, participation of a financial intermediary (through construction financing funds and real estate transaction funds, through joint investment institutions, through the issuance of targeted bonds, through other ways of fulfilling obligations within the limits of the law), the balance sheet, mortgage lending was carried out.

Logistics costs on account 99 "Logistics costs" are proposed to account using the following sub-accounts: 991 "Logistics costs of the supply department", 992 "Logistics costs of production stock warehouses", 993 "Logistics costs of production and service divisions", 994 "Logistics costs of finished goods warehouses", 995 "Logistics expenses of the sales department", 996 "Logistics expenses of the transport department", 997 "Logistics expenses of the marketing department", 998 "Expenses of the logistics department in terms of logistics operations", 999 "Administrative logistics expenses".

Methodical approaches to estimation in accounting of material resources in construction were developed. It has been proven that the problems of assessment in construction are manifested due to a significant nomenclature of building materials, which is interconnected with their measurement units; calculation of the necessary amount of building materials, which requires a previously prepared plan; the choice of suppliers of building materials partly shapes the price of building materials; new construction materials may require new types of assessment; significant influence of inflationary processes on the choice of materials at the time of their consumption.

Features of keeping records of low-value and perishable items (LVPI) and temporary (untitled) structures were improved. Construction enterprises in their activities are suggested to apply management reporting on the use of low-value and perishable items, in which it is worth identifying the name of these items, namely: overalls, household equipment, tools, stationery, personal protective equipment and other small and medium-sized enterprises. The cost of temporary (untitled) structures is proposed to be written off monthly in accordance with the calendar construction plan. After completion of construction, these structures must be shown at purchase price less depreciation.

Management reporting on the use of traditional and alternative material resources is structured, in particular: management reporting on the use of construction materials and raw materials; management report on the use of natural gas, electricity and water; management report on the use of oil products, lubricants, solid fuel and biofuel at the construction site. Their practical application will make it possible to determine to what extent construction enterprises are ready to use traditional and to what extent alternative material resources.

The classification of construction machinery and equipment as a basis for building analytical accounts is substantiated, in particular: machinery and equipment for earthworks (104101 – 104199); lifting and transport machines and equipment (104201 – 104299); machines and equipment for drilling works (104301 – 104399); machines and equipment for pile works (104401 – 104499); machines and equipment for concrete and reinforced concrete works (104501 – 104599); machines and equipment for finishing, plastering and painting works (104601 – 104699); road construction machines and equipment (104701 – 104799); hand machines (mechanized tool) (104801 – 104899).

Proposals were submitted regarding the ability of a construction company to independently solve the issue of primary accounting for depreciation of fixed assets, specifying the accounting policy in terms of: methods of accrual and additional accrual of amortization (depreciation) of non-current assets; establishment of value limits, real liquidation value and terms of their beneficial use (exploitation); making

changes to the accounting system in connection with changes in the physical state of non-current assets and their revaluation, etc.

The peculiarities of the use of alternative technical resources in construction, as well as the process of making management decisions regarding the identification of relevant characteristics in the accounting system, in particular such as: the expediency of forming lists of alternative constructions, technical resources in the context of determining their role in new accounting objects, disclosure signs of their alternativeness and expected economic benefits for the enterprise; system tracking of the status of alternative technical resources and primary documentary (electronic) display of economic transactions; the objective necessity of conducting each type of alternative constructions, technologies, where the accounting staff of the construction enterprise see a need for it; alternative technical resources require significant amounts of capital and financial investment and innovation, etc.

An algorithm for the organization of accounting of financial resources in construction enterprises at the regulatory and legal level is proposed, which involves the implementation of actions, starting from the choice of methods of conducting calculations to the improvement and coordination of the forms and the list of indicators of the management reporting of the construction enterprise.

The newest paradigm of accounting of financial assets in construction enterprises was improved with the definition of: goals, tasks, methods and principles that are formed in the conditions of a market economy. The goal of this paradigm at the macro level is to provide true and unbiased information about the current state of financial resources, their documentary reflection on accounting (financial) accounts and reporting forms (at the macro level). The solvency of the working population in relation to their purchase of housing in Ukraine and European countries was studied, and the degree of influence of solvency on the financial accounting system in construction enterprises was determined.

It has been proven that the lack of funds to finance construction eliminates the possibility of carrying out construction and assembly works, negatively affects the accounting of funds and calculations and contributes to the emergence of doubtful

debts and leads to losses. A management report on cash flow in a construction enterprise was developed using the direct and indirect method, the choice of a specific form of which is determined by the internal needs of the enterprise. Both types of reports provide for the reflection of the movement of funds as a result of operational, investment and financial activities.

The concept of control over material, technical and financial resources in construction is proposed, which includes: a goal, an object, a subject, a method, types, functions, forms, principles, tasks, methodology and organization. The methodology of control over material, technical and financial resources is interpreted as a set of methods that ensure the acquisition of new knowledge or deepening of already existing knowledge about such control, and its organization is a set of measures aimed at the practical implementation of the goal and tasks of control over material, technical and financial resources in construction.

It is proven that the objects of audit control of logistics costs and saving of material and technical resources in construction enterprises must be formed based on the specifics of logistics, tasks and scope of the audit. The audit of logistics costs and resource savings in construction makes it possible to establish the causes of deviations from such costs and certain officials who are involved in these deviations in construction enterprises.

The stages of conducting internal and external control over financial resources in housing construction, in particular in the part of the financial intermediary (through the construction financing fund (CFF), real estate operations fund (REOF), joint investment institutes (JIIs)) are substantiated. The use of non-state financial resources by a construction enterprise must be controlled by a financial intermediary using the stages of control of financial resources in housing construction proposed by the Project at the initial, phased-current and final-prognostic stages.

The practical significance of the obtained results is that the main scientific provisions, conclusions and proposals formed by the author can be used to improve the practical aspects of accounting and control of material, technical and financial resources in construction. The main results of the research are used in the following

activities: Federation of Professional Accountants and Auditors of Ukraine, Confederation of Builders of Ukraine, VGO “Institute of Accounting and Taxation”, LLC “Ternopilbud”, LLC “Dobrobud”, LLC “Audit-Service Inc”, LLC “Potential” LLC, PE “SLM-Plast”, Yana “Bud” PE and in the educational process of the West Ukrainian National University.

Keywords: management accounting, financial accounting, evaluation, reporting, control, material and technical resources, financial resources, methodology, organization, construction.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, які відображають основні наукові результати дисертації.

1. Gumenna-Deriy Mariia, Khorunzhak Nadiya, Zharikova Olena, Rozheliuk Viktoriia, Tsyhan Raisa. Information model of material and technical and financial resources in housing Ukraine and Europe: accounting and management aspect. *Independent journal of management & production (IJM&P)*. Vol. 12 n. 6. P. S 495 - S 515. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i6.1764> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000717956100010>

(Web of Science, квартал Q4; 1,50 д. а. / 0,70 д. а., внесок автора: сформовано відповідні висновки щодо вдосконалення джерел фінансування житлового будівництва; розкрито можливості удосконалення фінансового й управлінського обліку для формування нових синтетичних і аналітичних рахунків, внутрішньої та проміжної управлінської документації та методології фінансового обліку).

2. Gumenna-Derij Mariia, Khorunzhak Nadiya, Poprozman Nataliia, Berezka Kateryna, Kruchak Lyudmila. Modeling, accounting and control of formation and use of resources (on the example of the construction industry). *Independent journal of management & production (IJM&P)*. Vol. 13 n. 3. P. S 123 – S 144. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1901> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000795794100008>

(Web of Science, кuartиль Q4; 1,5 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: сформовано пропозиції щодо оптимізації використання ресурсів та запропонованих шляхів підвищення ефективності використання інформаційно-комп'ютерних технологій для забезпечення бізнес-процесів у будівництві).

3. Zadorozhnyy, Z. -M., Muravskiy, V., Semaniuk, V., & Gumenna-Derij, M.. Global management accounting principles in the system of providing resource potential of the enterprise. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2022. 3 (44). 63-71. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.3.44.2022.3765> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000833717900006> (Web of Science, кuartиль Q4; 1,00 д. а. / 0,25 д. а., внесок автора: визначено суттєвість впливу глобальних принципів управлінського обліку на рівень забезпечення ресурсного потенціалу підприємства із врахуванням ним таких важливих чинників як: 1) комунікаційний вплив; 2) актуальність інформації; 3) аналіз витрат; 4) надійне управління).

4. Zadorozhnyi Z.-M., Muravskiy V., Gumenna-Derij M., Zarudna N. Innovative accounting and audit of the metaverse resources. *Marketing and Management of Innovations*. 2022. Vol. 13. Issue 4. P. 10-19. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2022.4-02> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000984416600002> (Web of Science, кuartиль Q3; 1,00 д. а. / 0,25 д. а., внесок автора: охарактеризовано ресурси у метавсесвіті з їх деталізацією на необоротні нематеріальні ресурси, поточні нематеріальні активи, доходи і витрати від діяльності у віртуальному Інтернет просторі, електронні гроші та криптовалюта, гудвіл; визначено перспективи персоніфікованого маркетингового просування продукції (товарів, послуг) з ідентифікованим відокремленим обліком витрат на збут варіативних ресурсів метавсесвіту).

5. Гуменна-Дерій М. В. Оцінка стану і перспективи впровадження досвіду зарубіжних країн у вітчизняну систему обліку. *Причорноморські*

економічні студії. 2016. Вип. 5. С. 168-172. URL: http://bses.in.ua/journals/2016/5_2016.pdf (0,60 д. а.).

6. Гуменна-Дерій М. В., Гуменний П. В. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку на вітчизняному та зарубіжних рівнях (на прикладі будівельних підприємств). *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 24, ч. 3. С. 31-42. (0,65 д. а. / 0,40 д. а., внесок автора: пропозиції щодо формування додаткових модулів у програмному забезпеченні, створення окремого субрахунку для програмного забезпечення та посилення автоматизації контролю у будівельній галузі).

7. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Управлінський облік і аналіз бізнес-процесів у підприємстві. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць*. 2018. Вип. 2 (40). С. 12-18. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2018-2\(40\)-12-18](https://doi.org/10.26642/pbo-2018-2(40)-12-18) (0,9 д. а. / 0,60 д. а., внесок автора: визначення дефініції «бізнес-процес»; рекомендовано, щоб кожне функціонуюче підприємство виробило власну Концепцію ведення управлінського обліку та документально її закріпило у «Положенні про управлінський облік в підприємстві» або у «Наказі про облікову політику підприємства»).

8. Гуменна-Дерій М. В., Гуменний П. В. Системний підхід до побудови обліку та його автоматизації в підприємствах з альтернативними джерелами енергії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4 (94). С. 90-102. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.04.090> (1,10 д. а. / 0,75 д. а., внесок автора: запропоновано в Законі України «Про альтернативні джерела» виокремити розділ для бухгалтерського обліку та звітності, як це зроблено у статті 26 Закону України «Про ринок електричної енергії»; рекомендовано замінити назву субрахунка 203 «Паливо» на назву «Природні та енергетичні ресурси» із відповідними аналітичними рахунками; запропоновано розробити модель

оптимальної системи ведення обліку малими підприємствами з відновлювальної енергетики).

9. Гуменна-Дерій М. Дефініція поняття «матеріально-технічні ресурси» та їх взаємозв'язок з іншими ресурсами у будівництві. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3 (97). С. 252-265. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.252> (0,90 д. а.).

10. Гуменна-Дерій М., Івасечко У. Фінансові ресурси у житловому будівництві: обліково-звітний аспект. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 4 (65). С. 118-130. DOI: <https://doi.org/10.35774/SF2020.04.118> (0,80 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: запропоновано визначення поняття «фінансові ресурси у житловому будівництві», висловлено пропозиції з поліпшення процесу ведення фінансового та управлінського обліку і звітності, а також зі зміцнення довіри інвесторів та індивідуальних замовників на предмет вкладень фінансових ресурсів у об'єкти житлового будівництва).

11. Дерій В., Гуменна-Дерій М., Кручак Л. Контроль за витратами та економією ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств: методика, організація. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 1 (99). С. 111-127. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.01.111> (0,95 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: окреслено методику і організацію контролю за економією ресурсів у будівельних підприємствах).

12. Івасечко У., Гуменна-Дерій М., Дерій В. Фінансові ресурси підприємств будівельної галузі як важелі соціального партнерства: облік та оподаткування. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 4 (102). С. 187-210. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.04.187> (1,70 д. а. / 0,90 д. а., внесок автора: описано стан соціального партнерства у підприємствах будівельної галузі, з'ясовано суть понять «соціальні фінанси», «фінансові ресурси» і «фінансові ресурси підприємств»; визначено проблеми синтетичного та аналітичного обліку, звітності й оподаткування виплат працівникам і висловлено пропозиції щодо їх розв'язання).

13. Гуменна-Дерій М., Шара Є., Слесар Т. Облік, контроль і аналіз витрат та забезпечення матеріально-технічними ресурсами діяльності підприємств у майбутні періоди. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 1 (103). С. 110-129. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.187> (1,45 д. а. / 0,70 д. а., внесок автора: розкрито питання обліку і контролю забезпечення матеріально-технічними ресурсами підприємств у майбутніх періодах).

14. Гуменна-Дерій М. Система обліку основних технічних ресурсів та її поліпшення у будівництві. *Світ фінансів*. 2022. Вип. 1. С. 99-118. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2022.01.099> (1,95 д. а.).

15. Дерій В., Романів Р., Гуменна-Дерій М. Облік і звітність про МШП, МНМА у будівництві: стандарти відображення, проблеми ідентифікації та організації. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3 (105). С. 101-122. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.101> (1,6 д. а. / 0,7 д. а., внесок автора: розкрито проблеми обліку і звітності про МШП та МНМА у будівництві).

16. Гуменна-Дерій М. Концепція контролю та превентивно-супутні заходи з поліпшення ресурсного потенціалу в житловому будівництві. *Інноваційна економіка*. 2022. Вип. 2-3. С. 62-68. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2022.2-3.9> (0,9 д. а.).

17. Гуменна-Дерій М., Зінкевич О. Нормативно-правове регулювання обліку фінансових активів як складової фінансових інструментів у будівництві. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2022. № 2 (98). С. 43-57. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve220225> (0,95 д. а. / 0,6 д. а., внесок автора: виявлено особливості та недоліки нормативної бази щодо Фондів фінансування будівництва (ФФБ), Фондів операцій з нерухомістю (ФОН), Інститутів спільного інвестування; запропоновано вдосконалення облікової політики в частині фінансових інструментів для будівельних підприємств).

18. Гуменна-Дерій М. Етапи здійснення контролю за фінансовими ресурсами в житловому будівництві. *Інститут бухгалтерського обліку,*

контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2022. Вип. 3-4. С. 16-26. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo202.03-04.016> (1,10 д. а.).

19. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Готова продукція в системі управління матеріальними ресурсами і витратами підприємства: обліково-аналітична категорія, класифікація, оцінка та облік. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки.* 2023. № 2 (70). С. 141-153. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-2-8583> (0,95 д. а. / 0,4 д. а., внесок автора: визначено особливість готової продукції та охарактеризовано процес її обліку під час реалізації, що спрямована на отримання доходів і збільшення фінансових ресурсів у будівництві).

20. Дерій В., Гуменна-Дерій М. Облік і контроль за допоміжними матеріальними ресурсами в управлінні фінансовою безпекою у будівництві. *Вісник економіки.* 2023. Вип. 1 (107). С. 67-79. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.067> (0,75 д. а. / 0,5 д. а., внесок автора: дано визначення і проведено класифікацію допоміжних матеріальних ресурсів (ДМР) в будівництві; запропоновано в системі бухгалтерського обліку виокремити відповідні субрахунки; наголошено на важливості контролю за ефективністю використання ДМР у будівництві).

21. Гуменна-Дерій М., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Теоретичні засади єдиного соціального внеску та його відображення в системі обліку і контролю за розрахунками та фінансовими ресурсами підприємства. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки.* 2023. Том 1 № 33. С. 40-51. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-40-51> (1,25 д. а. / 0,5 д. а., внесок автора: розкрито окремі аспекти системи обліку і контролю за розрахунками та фінансовими ресурсами підприємства і їх зв'язок з єдиним соціальним внеском).

22. Гуменна-Дерій М., Гуменний П. Автоматизація обліку фінансових ресурсів у будівництві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки.* 2023. № 4 (72), 1 т. С. 200-206. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4-8822> (0,7 д. а. / 0,4 д. а., внесок автора:

запропоновано у програмних забезпеченнях для будівельних підприємств виділяти окремим модулем «Управління фінансовими ресурсами». У даному модулі доцільно виділяти операції пов'язані із: надходженням і вибуттям грошових коштів; виникненням та погашенням дебіторської і кредиторської заборгованостей; управлінські звіти пов'язані із управлінням фінансовими ресурсами).

23. Гуменна-Дерій М. Облік основних матеріальних ресурсів та аналіз ефективності логістичних операцій у будівництві. *Облік і фінанси*. 2023. Вип. 1 (99). С. 130–134. DOI: [https://doi.org/10.33146.2307-9878-2022-1\(99\)-130-134](https://doi.org/10.33146.2307-9878-2022-1(99)-130-134) (0,75 д. а.).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

24. Znak N., Deriy M. Non-financial reporting by GRI: experience of Canada and Ukraine. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 10-11 жовтня 2014 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 5-7 (0,18 д. а. / 0,09 д. а., внесок автора: зроблено висновки і висловлено пропозиції із розвитку та поширення соціального обліку і нефінансової звітності в підприємствах України з використанням досвіду кращих компаній Канади).

25. Дерій М. В. Інформатизація вітчизняного бізнесу в контексті проблем та вимог обліку. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2015. С. 283-284. (0,12 д. а.).

26. Дерій М., Сандій М. Проблеми і перспективи розвитку вітчизняної системи обліку: економічні і соціальні підходи. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2016. С. 208-209. (0,12 д. а. / 0,06 д. а., внесок автора: сформовано пропозиції з удосконалення і стимулювання розвитку

системи щодо обліку в Україні, зокрема формування підприємствами нефінансових звітів; державного фінансування, розроблення та застосування українських національних програмних продуктів з бухгалтерського обліку; надання податкових пільг для соціально відповідальних підприємств).

27. Znak N., Deriy M. Prospects for the introduction of the Canadian experience in ukrainian accounting system. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2016 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. С. 23-24. (0,12 д. а. / 0,06 д. а., внесок автора: висловлено пропозиції щодо стратегії розвитку системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності на рівні Уряду та окремих підприємств, а також удосконалення обліку іноземних інвестицій, що має значний вплив на обсяги фінансових ресурсів і, насамперед, валютних).

28. Humenna-Derii M. V. Documenting and accounting the transactions by construction stages and methods of making monetary payments. *Conceptual approach to reforming of the national accounting system*: monogr.; Z.-M. V. Zadorozhnyi, Ya. D. Krupka, O. I. Skasko [et al.]; Under scientific editorial supervision of Z.-M. V. Zadorozhnyi. Ternopil: TNEU, 2017. 236 p. P. 122-130. (0,6 д. а.).

29. Гуменна-Дерій М. В. Соціальна відповідальність фінансового посередника за правильністю ведення обліку розрахунків у будівництві. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня – 01 червня 2018 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 291-293. (0,12 д. а.).

30. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Трансформація бухгалтерського обліку і фінансової звітності та її місце в українських економічних реформах. *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації*: моногр.; [З.-М. В. Задорожний, Я. Д. Крупка, В. А. Дерій та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2018. С. 147-156. (0,6 д. а. / 0,3 д. а., внесок автора: окреслено основні позитивні та негативні довготермінові наслідки трансформації бухгалтерського

обліку і фінансової звітності в Україні, як важливого сегменту під час проведення економічних реформ, здійснених наприкінці 1990-тих – на початку 2000-них років).

31. Гуменна-Дерій М. В. Облік та звітність в управлінні грошовими потоками. *Концептуальні основи розвитку системи бухгалтерського і управлінського обліку та звітності*: моногр.; за наук. ред. докт. екон. наук, проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 138-143. (0,45 д. а.).

32. Знак Н., Гуменна-Дерій М. В. Нові виклики та перспективи розвитку сучасної професії бухгалтера. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., 22 травня 2020 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. С. 123-124. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: описано стан і перспективи розвитку сучасної професії бухгалтера в Україні з використанням практичного досвіду бухгалтерів Канади).

33. Гуменна-Дерій М. В. Консистентний підхід до класифікації ресурсів в умовах інформаційно-облікового простору. *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку умовах глобалізації*: моногр.; за наук. ред. д. е. н., проф. Задорожного З.-М. В. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2020. С. 20-28. (0,60 д. а.).

34. Гуменна-Дерій М. В. Контроль за страхуванням фінансових ризиків у житловому будівництві. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.: у 2-х т. Т. 1. Ч. 1; за заг. ред. І. В. Мельник. Тернопіль: Крок, 2021. С. 214-217. (0,18 д. а.).

35. Гуменна-Дерій М. В. Фінансові ризики та їхній вплив на фінансовий та управлінський облік в житловому будівництві. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації*: матеріали IX міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 травня 2021 р. [відповідальні за випуск проф.

Куцик П. О., проф. Воронко Р. М., Марценюк Р. А.]. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2021. С. 178-181. (0,18 д. а.).

36. Знак Н., Дерій М. В. Вплив інтелектуальних здібностей бухгалтера на формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів: матеріали Міжнар. круглого столу* [м. Тернопіль, 28 травня 2021 р.]. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 206-208. (0,18 д. а. / 0,09 д. а., внесок автора: розкрито особливості формування заробітної плати для українських та канадських бухгалтерів; встановлено перелік вимог до них; відображена середньомісячна заробітна плата бухгалтерів у найприбутковіших регіонах Канади і України; висловлено пропозиції з удосконалення інтелектуальних здібностей бухгалтерів).

37. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Організація обліку та податкове планування: теорія, практика бізнесу щодо матеріальних ресурсів у будівельних підприємствах. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір: зб. IV Міжнар. наук.-практ. конф.* [м. Тернопіль, 8-9 вересня 2021 р.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 227-230. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: охарактеризовано питання організації обліку та планування податків і зборів щодо матеріальних ресурсів у будівельних підприємствах).

38. Гуменна-Дерій М. В. Матеріальні ресурси у житловому будівництві: обліково-логістичний аспект. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* [м. Луцьк, 9 жовтня 2021 р.]. Луцьк: ЛНТУ, 2021. С. 104-107. (0,12 д. а.).

39. Гуменна-Дерій М. В. Квінтесентна класифікація фінансових ресурсів щодо обліку і контролю у житловому будівництві. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.* [м. Київ, 21 жовтня 2021 р.]. Київ: НАУ, 2021. С. 183-185. (0,12 д. а.).

40. Гуменна-Дерій М. В. Перспективи вдосконалення обліку матеріальних ресурсів у сфері житлового будівництва. *Облік, аналіз, аудит та*

оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 115-річчю Київ. нац. екон. ун-ту ім. В. Гетьмана, 9–10 груд. 2021 р.; [редкол.: М. І. Бондар (голова) та ін.]. Київ: КНЕУ, 2021. С. 22–24. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37078/spvuis_03_1221.pdf?sequence=1&isAllowed=y (0,12 д. а.).

41. Гуменна-Дерій М. В. Особливості вдосконалення обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів щодо модульного будівництва. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифрової трансформації*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 7 квітня 2022 року). Рівне: НУВГП, 2022. С. 164–166. (0,14 д. а.).

42. Гуменна-Дерій М. В. Генезис обліку матеріальних ресурсів в житловому будівництві та його вплив на систему бухгалтерського обліку. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти [м. Рівне, 11-12 травня 2022 року]. Рівне: НУВГП, 2022. С. 82–85. (0,13 д. а.).

43. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Перспективи організації обліку технічних ресурсів у житловому будівництві. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції*: зб. матеріалів XI Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Рівне, 12 травня 2022 р.]. Рівне: НУВГП, 2022. С. 265–268. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: проведено аналіз статистичних даних про основні засоби підприємств будівельної галузі в Україні протягом 2015-2020 рр. і на підставі нього зроблено висновок про позитивні темпи їхнього приросту; удосконалено облік основних засобів (в т. ч. будівельних машин та механізмів) і формування фінансових результатів під впливом облікової політики будівельних підприємств).

44. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Облік технічних ресурсів у будівництві: методичне забезпечення, організація цифровізації операцій. *Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Дніпро, 02 червня

2022 р.]. Том 1. Дніпро: УМСФ, 2022. С. 114–116. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: розкрито деякі аспекти методичного забезпечення та цифровізації обліку технічних ресурсів у будівництві).

45. Гуменна-Дерій М. В. Контроль за ресурсами у житловому будівництві: сучасні виклики та підходи. *Науковий простір України: сучасні виклики та загрози*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю [м. Вінниця, 20-21 жовтня 2022 р.]: у 2-х т. Т. 1. Ч. 2. За заг. ред. В. І. Мельник. Тернопіль: Крок, 2022. С. 108–111. (0,20 д. а.).

46. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Оцінка і облік втрачених Україною матеріально-технічних ресурсів під час війни. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Львів, 28-29 жовтня 2022 р.]. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2022. С. 24–26. URL: <https://oaz.conf.lviv.ua/> (0,22 д. а. / 0,11 д. а., внесок автора: проведено поточний аналіз масштабів втрат Україною ресурсів від повномасштабної війни російської федерації проти України, зроблено висновки та висловлено пропозиції щодо удосконалення методики оцінки, обліку і звітності про знищені та/або пошкоджені під час цієї війни матеріально-технічні ресурси українських підприємств).

47. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Аналіз і контроль за ефективністю використання матеріальних ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання, громад. *Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогнозний аспект*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 05-06 жовтня 2022 р.]. К.: НУБіП України, 2022. С. 55–58. (0,22 д. а. / 0,11 д. а., внесок автора: відображено питання контролю за ефективністю використання матеріальних ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання).

48. Гуменна-Дерій М. В. Обліково-контрольні аспекти фінансових ресурсів у житловому будівництві. *Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 16 листопада 2022 р.]. Відпов. за вип. Ю. С. Бездушна. К.:

ННЦ «ІАЕ», 2022. С. 148–151. URL:
https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/zb_conference/zb_conf_16-11-2022.pdf
(0,18 д. а.).

49. Гуменна-Дерій М. В. Деякі аспекти обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції*: зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Рівне, 25 травня 2023 року]. Рівне: НУВГП, 2023. С. 379–381.
(0,12 д. а.).

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ	27
ВСТУП	28
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ЗА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ ТА ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ.	44
1.1. Еволюція дефініції «ресурси» та парадигма інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва в умовах діджиталізації	44
1.2. Детермінанти матеріально-технічних ресурсів у будівництві.	62
1.3. Фінансові ресурси, як квінтесентний об'єкт обліку та контролю.	71
Висновки до розділу 1.	93
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ В БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.	96
2.1. Розвиток обліку матеріальних ресурсів в умовах формування логістичної системи будівельних підприємств.	96
2.2. Методологічні підходи до оцінки в обліку матеріальних ресурсів у будівництві: прерогативи і недоліки.	117
2.3. Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів в історичному аспекті та в умовах ринкової економіки.	131
2.4. Облік альтернативних матеріальних та порівнянних до них ресурсів у житловому будівництві.	153
Висновки до розділу 2.	169
РОЗДІЛ 3. ОБЛІК ТЕХНІЧНИХ РЕСУРСІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ.	173
3.1. Методологія та організація обліку наявності, руху і змін корисності технічних ресурсів.	173
3.2. Організаційно-методичні аспекти політики будівельних підприємств щодо амортизації технічних ресурсів і відображення їх у системі обліку.	194
3.3. Конвергенція міжнародного й українського досвіду обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві.	207
Висновки до розділу 3.	225
РОЗДІЛ 4. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.	230
4.1. Нормативно-правове регулювання фінансових інструментів та його вплив на обсяги фінансових зобов'язань.	230
4.2. Парадигма обліку фінансових активів будівельних підприємств.	246
4.3. Шляхи вдосконалення обліку і звітності фінансових ресурсів в Україні та їх програмного забезпечення.	274

Висновки до розділу 4.	288
РОЗДІЛ 5. КОНТРОЛЬ ЗА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ І ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ У БУДІВЕЛЬНІЙ СФЕРІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ.	291
5.1. Формування концепції контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві.	291
5.2. Методологія й організація аудиторського контролю за логістичними витратами та економією матеріально-технічних ресурсів у будівництві.	305
5.3. Методологічні та організаційні особливості контролю за фінансовими ресурсами у будівельній галузі.	325
Висновки до розділу 5.	337
ВИСНОВКИ	341
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	347
ДОДАТКИ	416

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ.

БМО – Будівельні машини та обладнання.

ВР України – Верховна Рада України.

ДЗ – Дебіторська заборгованість.

ДМР – Допоміжні матеріальні ресурси.

ЗУ – Закон України.

ІСІ – Інститут спільного інвестування.

КЗ – Кредиторська заборгованість.

КМУ – Кабінет Міністрів України.

МНМА – Малоцінні необоротні матеріальні активи.

МР – Матеріальні ресурси.

МТР – Матеріально-технічні ресурси.

МСБО – Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку.

МСФЗ – Міжнародний стандарт фінансової звітності.

МФУ – Міністерство фінансів України.

МШП – Малоцінні і швидкозношувані предмети.

НМА – Нематеріальні активи.

НА – Необоротні активи.

НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку.

ОЗ – Основні засоби.

ОМР – Основні матеріальні ресурси.

ТР – Технічні ресурси.

ФА – Фінансові активи.

ФЗ – Фінансові зобов'язання.

ФР – Фінансові ресурси.

ФФБ – Фонд фінансування будівництва.

ФОН – Фонд операцій з нерухомістю.

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Наявність достовірної інформації про матеріально-технічні та фінансові ресурси, що традиційно продукується системою обліку, є важливим чинником забезпечення можливості управління, моніторингу та контролю на всіх етапах будівництва. Відтак, удосконалення положень обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів, що підвищить об'єктивність і неупередженість такої інформації, дасть змогу вчасно завершити виконання будівельних робіт, отримати прибуток, принести соціальний ефект.

Перманентна зміна нормативно-правової бази, запровадження воєнний стан в країні, нестабільний фінансовий клімат, низька платоспроможність населення, функціонування фінансового посередника, поява нових видів програмного забезпечення та технологій, застосування альтернативної енергетики в будівництві обумовлюють нові виклики для обліку матеріально-технічних, фінансових ресурсів. Своєчасний та якісний контроль за цими ресурсами підсилює функціональні особливості, принципи, методологію й організацію обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів у будівельній галузі.

Звідси, матеріально-технічні та фінансові ресурси є невичерпними, а ефективно ведення обліку і контролю за ними дає змогу: врегулювати нормативно-правову базу, раціоналізувати документообіг на всіх етапах будівництва, максимально адаптувати звітність до потреб відповідних користувачів, поліпшити превентивні та супутні перевірки, надати рекомендації на наступні звітні періоди. З іншого боку, матеріально-технічні та фінансові ресурси мають свою специфіку власне у будівельній галузі, зокрема в частині: формування й використання будівельних матеріалів, малоцінних швидкозношуваних предметів (МШП), малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА); відображення в бухгалтерському обліку необоротних активів й нарахування амортизації; ведення окремого обліку і контролю за грошовими коштами й розрахунками та резервами коштів з боку фінансового посередника;

наявної потреби у створенні додаткової управлінської звітності з огляду на значну кількість ресурсів; використання спеціального програмного забезпечення саме в будівельній галузі і складання управлінської звітності.

Загальні проблеми теорії, методології, організації та методики обліку і контролю в Україні та інших країнах світу висвітлили у своїх працях українські науковці: С. В. Бардаш, М. І. Бондар, Р. Ф. Бруханський, Т. А. Бутинець, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, Н. І. Дорош, О. К. Єлісеєва, В. М. Жук, З.-М. В. Задорожний, О. А. Лаговська, С. О. Левицька, С. Ф. Легенчук, Л. Г. Ловінська, Н. О. Лоханова, Є. В. Калюга, Л. М. Кіндрацька, В. М. Краєвський, Я. Д. Крупка, П. О. Куцик, Н. М. Малюга, О. А. Петрик, О. М. Петрук, А. А. Пилипенко, Н. Л. Правдюк, В. С. Рудницький, І. Б. Садовська, В. З. Семанюк, Н. В. Семенишена, О. В. Харламова, П. Я. Хомин, Н. М. Хорунжак, В. О. Шевчук та зарубіжні вчені-економісти: К. Друрі, К. Камфферман, С. М. Х. Колін, П. Пайсер, Дж. Тейлор, Дж. Фрідман та ін.

Розвитку теорії, методології, організації і методики обліку та контролю матеріально-технічних та фінансових ресурсів загалом, і у будівництві зокрема, присвятили свої наукові праці такі українські дослідники, як: В. М. Вовк, А. В. Гевчук, С. М. Кафка, Н. Б. Кащена, О. В. Лиско, П. П. Микитюк, Н. В. Мужевич, В. В. Муравський, К. О. Назарова, І. Я. Омецінська, В. О. Осмятченко, О. В. Павелко, В. М. Панасюк, Н. І. Пилипів, Н. В. Починок, К. В. Романчук, Н. С. Струк, Л. В. Чижевська, Л. П. Шевчук, В. В. Ясишена, а також іноземні: Ф. Р. Валькер, Х. Д. Грант, Л. Гольм, В. Е. Кумбс, С. Дж. Петерсон, Росс Г. Е., Сінг Р. та ін. Проте не всі питання обліку і контролю матеріально-технічних та фінансових ресурсів у будівництві досліджені у повній мірі. Всі зазначені вище причини обумовлюють актуальність теми дослідження, визначають її мету і предмет.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дисертаційної роботи пов'язаний з планом науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету, зокрема: держбюджетних

прикладних досліджень на тему: «Модернізація бухгалтерського обліку з використанням комп'ютерно-комунікаційних технологій для забезпечення кібербезпеки підприємств» (номер державної реєстрації 0120U102054), «Домінанти управлінського обліку в умовах діджиталізації для забезпечення економічної безпеки у воєнний і післявоєнний періоди» (номер державної реєстрації 0123U101580); науково-дослідних робіт «Стан та перспективи розвитку системи бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0117U000147) та «Розвиток системи бухгалтерського та управлінського обліку в умовах соціально-економічних викликів» (державний реєстраційний номер 0122U000927). В межах цих тем: розвинуто методологію та організацію обліку матеріально-технічних ресурсів у будівництві; розроблено інформаційну парадигму ресурсів в діджиталізації під час воєнного стану і після нього; подано пропозиції щодо поліпшення методології й організації обліку і контролю за грошовими коштами, дебіторською заборгованістю та іншими фінансовими ресурсами будівельних підприємств; розроблено методику логістичного контролю у підприємствах будівельної галузі.

Мета і завдання. Мета дисертаційного дослідження полягає в розвитку теоретичних, методологічних, організаційних складових обліку та контролю матеріально-технічних і фінансових ресурсів у підприємствах житлового будівництва.

Для досягнення визначеної мети передбачено вирішення таких завдань:

розкрити еволюцію дефініції «ресурси» та розробити парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва;

виявити та охарактеризувати детермінанти матеріально-технічних ресурсів у будівництві для однозначного трактування їх основних понять, категорій та законів розвитку цієї галузі економіки;

розвинути теоретичне розуміння суті і класифікації фінансових ресурсів як квінтесентного об'єкта обліку та контролю з метою поглибленого розуміння їх призначення, передумов та напрямків надходження і використання;

удосконалити облік матеріальних ресурсів в умовах формування логістичної системи функціонування будівельних підприємств для оптимізації шляхів, прискорення руху таких ресурсів та здешевлення витрат на логістичні операції щодо них;

розвинути методологічні підходи до оцінки в бухгалтерському обліку матеріальних ресурсів у будівництві, визначити її прерогативи і недоліки з метою забезпечення безперебійності оцінки придбаних та вироблених власними силами ресурсів і списання на витрати відповідних підрозділів будівельних підприємств;

розкрити фундаментальні особливості обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів, малоцінних необоротних матеріальних активів і тимчасових (нетитульних) споруд в історичному аспекті та поліпшити його методологію в умовах ринкової економіки;

вдосконалити методологію управлінського обліку альтернативних матеріальних і прирівняних до них ресурсів у житловому будівництві з метою прискорення темпів будівництва, його здешевлення та забезпечення енергоефективності новозбудованого житла;

удосконалити методологію й організацію обліку наявності, руху і змін корисності технічних ресурсів для забезпечення структурування інформації про ці ресурси за різними класифікаційними ознаками, виявлення фізично та морально застарілих технічних ресурсів і заміни їх продуктивнішими;

розкрити організаційно-методичні аспекти стану облікової політики будівельних підприємств щодо амортизації технічних ресурсів та відображення їх в обліку з метою моніторингу норм амортизації і термінів експлуатації;

надати пропозиції щодо конвергенції міжнародного й українського досвіду обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві для їх системного пошуку, придбання і використання;

виявити проблемні аспекти щодо нормативно-правового регулювання фінансових інструментів і визначити його вплив на обсяги фінансових

зобов'язань з метою забезпечення кращого трактування суті та змісту понятійно-категоріального апарату;

розробити новітню парадигму обліку фінансових ресурсів у будівельних підприємствах для створення передумов повнішого забезпечення користувачів актуальною інформацією про нові: мету, завдання, проблеми обліку; об'єкти та техніки обліку, технічні засоби збору і обробки даних; технології; види ресурсів (насамперед, інтелектуальні); методи оцінки ресурсів та методики визначення ринкової вартості підприємства і його відокремлених сегментів; значні структурні зміни у складі їх майна;

визначити шляхи удосконалення обліку і звітності фінансових ресурсів в управлінні підприємствами та їх автоматизацію з метою підвищення оперативності обліку, аналітичності показників звітності і зручності використання українського та зарубіжного програмного забезпечення;

сформувати концепцію контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами в будівництві для покращення його ефективності під час здійснення передбачених технологічними картами основних і допоміжних бізнес-процесів;

розробити методику аудиторського контролю логістичних витрат у будівництві з метою прискорення в них логістичних потоків, зменшення логістичних витрат на одиницю куплених або проданих ресурсів;

виокремити методологічні та організаційні особливості контролю за фінансовими ресурсами у будівництві для встановлення міри їх впливу на поліпшення обсягів та структури фінансових ресурсів у будівельній галузі.

Об'єктом дослідження є процеси, що пов'язані з наявністю і рухом матеріально-технічних та фінансових ресурсів у будівництві.

Предметом дослідження виступають методологічні та організаційні положення обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у житловому будівництві.

Методи дослідження. В процесі написання дисертації використовувались загальнонаукові, специфічні та емпіричні методи дослідження. Монографічний

метод використано для огляду наукових публікацій вчених-економістів та на їхній базі представлено власні розробки з обліку і контролю за формуванням та використанням ресурсів у будівництві; історичний – для визначення періодів розвитку бухгалтерського обліку в Україні в сегменті матеріально-технічних та фінансових ресурсів; моделювання – з метою побудови взаємозв'язку всіх видів ресурсів в процесі діджиталізації та післявоєнної відбудови; індукції та дедукції – для порівняння даних будівельних підприємств та при визначенні проблем обліку ресурсів; абстрагування та конкретизації – для виявлення нових синтетичних та аналітичних рахунків щодо матеріально-технічних та фінансових ресурсів, використання яких поліпшить фінансовий та управлінський облік у підприємстві; спостереження – для відстеження і фіксації фактів фінансово-господарської діяльності з метою ухвалення якісних управлінських рішень та превентивного контролю; графічний – для графічного зображення етапів контролю за обліком фінансових ресурсів різними контролюючими органами та надання пропозицій щодо їх поліпшення.

Інформаційна база дисертації сформована на основі нормативно-правових документів, що регулюють облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами в Україні та на міжнародному рівні, за результатами досліджень науковців, зокрема, наукових монографій, матеріалів науково-практичних конференцій, спеціалізованих фахових видань, спеціалізованої періодики, офіційних статистичних даних, показників будівельних підприємств, матеріалів власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці рекомендацій щодо розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами з метою ефективного управління процесами, пов'язаними з будівництвом житла. Звідси, обґрунтовано найбільш важливі наукові результати, зокрема:

вперше:

розроблено парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва, відповідно до якої основою підвищення ефективності використання матеріально-технічних і фінансових ресурсів є інформаційні ресурси, що служать базою для ухвалення управлінських рішень. В умовах діджиталізації управління такими ресурсами набуває нових напрямів розвитку, пов'язаних із відновленням природних ресурсів, оптимізацією матеріальних витрат, застосуванням нових видів грошових одиниць, швидким здійсненням розрахунків, економією часу і пошуком альтернативних ресурсів;

побудовано модель обліку фінансових ресурсів за трьома напрямками, а саме: 1) облік фінансових ресурсів альтернативного будівництва; 2) дослідження та вдосконалення управлінської звітності щодо руху грошових коштів; 3) поліпшення процесів автоматизації обліку фінансових ресурсів. Перший напрям стосується розвитку модульного будівництва і специфіки ведення його обліку; другий напрям – передбачає застосування будівельним підприємством управлінського звіту про рух грошових коштів зі скороченим переліком статей, а щодо третього – досліджено програмне забезпечення, призначене для будівельних підприємств і надано пропозиції з виокремлення відповідного модуля для управління фінансовими ресурсами;

сформовано концепцію контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві щодо мети, об'єкта, суб'єкта, предмета, методу, видів, функцій, форм, принципів, завдань, методології та організації. При цьому методологію контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами запропоновано трактувати як сукупність методів, що забезпечують отримання нових знань або поглиблення уже існуючих про такий контроль, а його організацію – як сукупність заходів, що спрямовані на практичну реалізацію мети і завдань контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві;

удосконалено:

детермінанти класифікації матеріально-технічних ресурсів в будівельній галузі, які, на відміну від існуючих, включають ще й такі: за ціновою політикою, за альтернативністю, за ознакою управління ними, за ефективністю, за амортизаційною ознакою, за перенесенням вартості на об'єкт будівництва, за країною походження. Названі класифікації лягли в основу запропонованих аналітичних рахунків з обліку таких активів;

розроблено новітню парадигму обліку фінансових активів у будівельних підприємствах із визначенням мети, завдань, методів та принципів, що формуються в умовах ринкової економіки. Реалізація мети цієї парадигми на макрорівні передбачає створення умов щодо поліпшення програм кредитування житла для середньостатистичного громадянина України та ефективність введення обліку і контролю за використанням цих коштів; на мікрорівні полягає в наданні правдивої неупередженої інформації щодо поточного стану фінансових ресурсів, їх документального відображення на рахунках бухгалтерського (фінансового) обліку і звітності. Запропоновано порядок розрахунку платоспроможності населення України й Європи щодо придбання житла і вказано на непрямий, але визначальний вплив платоспроможності на фінансовий облік будівельних підприємств;

облікову амортизаційну політику необоротних активів будівельного підприємства в частині методів нарахування та донарахування сум амортизації (зносу); встановлення вартісних меж, реальної ліквідаційної вартості і термінів їх корисного використання; внесення змін у систему обліку в зв'язку зі змінами фізичного стану необоротних активів та їх переоцінкою; виключення з переліку об'єктів на котрі нараховується або донараховується амортизація (знос) і які прийняті в експлуатацію, але ще неоформлені актами введення тощо; формування і використання резервів (фондів) грошових коштів для оновлення необоротних активів; розрахунків сум зносу (амортизації) за прийнятими та вибулими основними засобами;

систему обліку логістичних витрат будівельного виробництва за стадіями, на основі якої надано пропозицію обліковувати ці витрати на рахунку 99 «Логістичні витрати» із наступними субрахунками, зокрема логістичні витрати відділу постачання (991), логістичні витрати складів виробничих запасів (992), логістичні витрати виробничих і обслуговуючих підрозділів (993), логістичні витрати складів готової продукції (994), логістичні витрати відділу збуту (995), логістичні витрати відділу транспорту (996), логістичні витрати відділу маркетингу (997), витрати відділу логістики в частині логістичних операцій (998), адміністративні логістичні витрати (999). Застосування цього рахунка дасть змогу оптимізувати використання матеріально-технічних ресурсів;

етапи проведення внутрішнього та зовнішнього контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві і поділено їх на початковий, поетапно-поточний і завершально-прогностичний. Запропоновано Проект етапів проведення контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві з боку фінансового посередника (через ФФБ, ФОН, ІСІ), згідно із яким фінансовий посередник контролює використання недержавних грошових коштів будівельних підприємств відповідно до укладеного між ними договору, що не суперечить чинному законодавству;

етапи аудиторського контролю логістичних витрат та економії ресурсів, зокрема планування й організація; достовірність та своєчасність документального відображення; правильність розрахунку й обґрунтованість списання; своєчасність та повнота відображення у відповідних реєстрах синтетичного й аналітичного обліку; обґрунтованість включення статей витрат до складу логістичних витрат для потреб податкових розрахунків; підготовка, узгодження і остаточне ухвалення тексту аудиторського висновку за результатами перевірки; напрями поліпшення методики й організації аудиторської перевірки логістичних витрат і економії ресурсів. В цій методиці аудиторського контролю логістичних витрат та економії ресурсів у будівельних підприємствах, на відміну від існуючих, чітко прописано його послідовність;

набуло подальшого розвитку:

квінтесентні особливості класифікації фінансових ресурсів у житловому будівництві за технічною ознакою, за договором, за участю фінансового посередника, відповідно до балансу, для іпотечного кредитування. Такі класифікаційні ознаки висвітлюють фінансові ресурси, як одні із домінуючих ресурсів будівельних підприємств в умовах функціонування ринкової економіки, а правильна їх класифікація дає змогу ефективніше визначати напрями використання цих ресурсів і зменшувати фінансові ризики в майбутніх періодах;

розкриття історичних аспектів розвитку обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП), малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) та тимчасових (нетитульних) споруд і надано пропозиції щодо його поліпшення в умовах ринкової економіки, зокрема щодо формування управлінської звітності з МШП шляхом запровадження управлінського звіту про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів; щодо вартості тимчасових (нетитульних) споруд, період використання яких до 1 року, то її запропоновано списувати щомісячно у відповідності до календарного плану будівництва. Після закінчення будівництва, ці споруди потрібно відображати за ціною придбання зі зменшенням її на суму перенесену на вартість об'єктів будівництва;

визначення впливу особливостей альтернативних технічних ресурсів будівництва, технологій, проектів, управлінських рішень на систему ведення їх обліку, зокрема: 1) доцільність формування переліків альтернативних будівництв, технічних ресурсів у контексті визначення їх у ролі нових об'єктів обліку; 2) системне відстеження стану альтернативних, технічних ресурсів та первинне документальне відображення господарських операцій; 3) об'єктивна необхідність ведення кожного виду альтернативних будівництв на окремих аналітичних рахунках; 4) визначення джерел фінансування, постачання альтернативних ресурсів, котрі належить фіксувати у системі обліку із зазначенням об'єктно-суб'єктної, вартісної, територіальної та часової динамік;

5) встановлення показників, форм і термінів звітності й економічного контролю за альтернативними будівництвами, проектами тощо; 6) зіставлення певних характеристик альтернативних будівництв, технічних ресурсів із звичайними і проведення оцінки їх ефективності за різними методиками, підходами;

методологічні та організаційні підходи до обліку матеріальних ресурсів та їх оцінки у будівництві. Доведено, що проблематика оцінки у будівництві проявляється через значну номенклатуру будівельних матеріалів, що взаємопов'язана із одиницями їх виміру; розрахунок необхідної кількості будівельних матеріалів, який потребує попередньо складеного плану; вибір постачальників будматеріалів формує частково ціну на будівельні матеріали; новітні будівельні матеріали можуть вимагати нових видів оцінки; суттєвий вплив інфляційних процесів на вибір матеріалів, що використовуються у будівництві. Всі ці моменти запропоновано враховувати при підготовці Наказу про облікову політику будівельного підприємства;

розробка управлінських звітів щодо застосування традиційних та альтернативних матеріальних ресурсів, зокрема Управлінського звіту про використання будівельних матеріалів і сировини; Управлінського звіту про використання природного газу, електроенергії та води; Управлінського звіту про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва. Запровадження таких звітів дасть змогу, на відміну від чинних звітів, визначати в якій мірі будівельні підприємства готові використовувати традиційні, а в якій – альтернативні матеріальні ресурси;

методологія й організація обліку наявності, руху і змін корисності технічних ресурсів, де технічними ресурсами будівельного призначення запропоновано вважати нерухомі і рухомі дороговартісні ресурси, які використовуються під час підготовчих, основних та завершальних будівельно-монтажних робіт з метою полегшення їх виконання працівниками будівельних професій. Одним із ключових сегментів технічних ресурсів є будівельні машини і механізми. В дисертації вдосконалено класифікацію цих машин та механізмів і запропоновано використовувати її для деталізації 8 груп

аналітичних рахунків першого порядку до субрахунку 104 «Машини та обладнання»;

розв'язання проблемних питань нормативно-правового регулювання фінансових активів і їх взаємозв'язку із іншими фінансовими інструментами та їх вплив на облік. З'ясовано, що значна кількість нормативно-правових актів та неоднозначне трактування окремих їх положень збільшує обсяг і складність роботи бухгалтера, тому запропоновано типовий алгоритм з організації ведення обліку фінансових ресурсів, що дає змогу спростити процес їх обліку у конкретному підприємстві в межах чинного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні та практичному спрямуванні пропозицій з розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами. Проведені дослідження дають змогу поліпшити обліково-інформаційну систему підприємств будівельної галузі щодо їхнього ресурсного забезпечення з метою вироблення оптимальних управлінських рішень для цієї – однієї з провідних галузей економіки, від якої залежить майбутня післявоєнна відбудова України.

Результати дисертаційного дослідження використані у практичній діяльності професійних громадських організацій України, суб'єктів господарювання сфери будівництва, аудиторських фірм, закладів вищої освіти, серед яких:

Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (довідка № 50 від 03.06.2022 р.) – рекомендації щодо практичного вирішення проблем відображення даних в системі фінансового та управлінського обліку і контролю за використанням матеріальних ресурсів із врахуванням специфіки будівництва монолітно-каркасних, цегляних та модульних будинків; обліку і звітності наявності, руху та змін корисності основних технічних ресурсів; амортизаційної політики будівельних підприємств щодо таких ресурсів у частині обліку та звітності;

Конфедерація будівельників України (довідка № 314/08 від 17.08.2022 р.) – пропозиції щодо облікових аспектів нормативно-правового регулювання фінансових ресурсів; формування Концепції обліку фінансових активів будівельних підприємств; поліпшення можливостей застосування комп'ютерно-інформаційних технологій в сегменті обліку ресурсів у будівельних підприємствах; перспектив обліку фінансових ресурсів у цифровій економіці; подальшого розвитку інформаційного забезпечення контролю в підприємствах будівельної галузі; методології та організації контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами в будівництві;

ГО «Інститут обліку і оподаткування» (довідка № 30-22/1 від 30.08.2022 р.) – пропозиції щодо методології й організації контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами в будівництві; динамічного розвитку комп'ютерних технологій інформаційного забезпечення ведення управлінського та фінансового обліку, звітності у підприємствах, що здійснюють будівельну діяльність;

ТОВ «Тернопільбуд» (довідка № 01/805 від 26.05.2021 р.) – пропозиції щодо покращення організації та методології обліку і контролю за надходженням, внутрішнім переміщенням та використанням матеріальних ресурсів. Зокрема, пропозиції з удосконалення переліку аналітичних рахунків і порядку ведення аналітичного обліку за синтетичними рахунками 20 «Виробничі запаси», 24 «Брак у виробництві» та 28 «Товари» з урахуванням особливостей будівельної галузі; поліпшення структури і показників внутрішніх звітів про номенклатуру, кількість та вартість будівельних матеріалів в частині їх надходження, оцінки і використання;

ТОВ «Добробуд» (довідка № 14 від 18.05.2022 р.) – пропозиції з поліпшення методології, методики та організації обліку наявності, надходження і використання (експлуатації) технічних ресурсів, зокрема, про пропозиції з покращення обліку та звітності наявності, руху і змін корисності основних технічних ресурсів; обліково-звітних аспектів амортизаційної політики будівельних підприємств щодо таких ресурсів; обліку альтернативних

технічних ресурсів у будівництві з урахуванням міжнародного та українського досвід і т. д.;

ТОВ «Аудит-сервіс ІНК» (довідка № 24-Е/16.09.22 від 16.09.2022 р.) – новації щодо вдосконалення моніторингу аудиторських пропозицій в будівництві; рекомендації з поліпшення превентивного супутнього контролю та контролю за принципом зворотного зв'язку матеріально-технічних ресурсів;

Виробничо-будівельна фірма ТОВ «Потенціал» (довідка № 31-21-1 від 20.09.2022 р.) – пропозиції з поліпшення методики визначення динаміки і питомої ваги основних засобів у будівництві; ведення управлінського обліку щодо технічних ресурсів; організаційно-методичні аспекти із вдосконалення амортизаційної політики будівельного підприємства; внутрішнього контролю за технічними ресурсами в сегменті превентивного контролю за технічними ресурсами;

ПП «СЛМ-Пласт» (довідка № 06 від 09.06.2023 р.) – пропозиції щодо особливостей відображення логістичних витрат в системі обліку із отримання, використання та реалізації матеріальних ресурсів; з поліпшення управлінських звітів у частині руху грошових коштів, як однієї із складових фінансових ресурсів, а також пропозиції щодо ведення внутрішнього контролю за розрахунками фінансових посередників на початковому, поетапно-поточному та завершально-прогностичному етапах контролю;

ПП Яна «Буд» (довідка № 47 від 26.06.2023 р.) – пропозиції з удосконалення обліку технічних ресурсів в частині їх класифікації, відображення на рахунках бухгалтерського обліку; поліпшення аналітичного обліку будівельних машин і обладнання; враховані пропозиції для вдосконалення обліку інноваційної діяльності.

Результати наукового дослідження впроваджені у навчальний процес Західноукраїнського національного університету. Вони використовуються під час підготовки лекцій, семінарських (практичних) занять з навчальних дисциплін «Бухгалтерський облік і оподаткування», «Фінансовий облік», «Управлінський облік», «Інформаційні технології в обліку та оподаткуванні» і

«Організація обліку та податкове планування» (довідка № 126-28/1439 від 23.09.2022 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним дослідженням. Відображені у дисертації висновки та положення наукової новизни, які виносяться на захист, одержані автором особисто. З наукових публікацій, написаних у співавторстві, в дисертації використано лише результати особистої праці автора. Внесок здобувача у публікації, підготовлені та опубліковані у співавторстві, відображено окремо у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи обговорювалися та одержали позитивну оцінку на 22 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах: «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні» (м. Тернопіль, 2014 р.; 2016 р.; 2018 р.; 2020 р.); «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті» (м. Тернопіль, 2015 р.); «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації» (м. Тернопіль, 2016 р.); «Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації» (м. Львів, 2021 р.); «Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів» (м. Тернопіль, 2021 р.); «Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір» (м. Тернопіль, 2021 р.); «Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки» (м. Луцьк, 2021 р.); «Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення» (м. Київ, 2021 р.); «Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства» (м. Київ, 2021 р.); «Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифрової трансформації» (м. Рівне, 2022 р.); «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки» (м. Рівне, 2022 р.); «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції» (м. Рівне, 2022 р.; 2023 р.); «Економіко-правові та соціально-

технічні напрями еволюції цифрового суспільства» (м. Дніпро, 2022 р.); «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 2022 р.); «Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогнозний аспект» (м. Київ, 2022 р.); «Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час» (м. Київ, 2022 р.), «Соціально-економічні трансформації у розвитку держави» (м. Вінниця, 2021 р.); «Науковий простір України: сучасні виклики та загрози» (м. Вінниця, 2022 р.);

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено у 49 наукових публікаціях, з них: 23 статей, які відображають основні наукові результати (з них 4 у журналах, що індексуються в наукометричній базі Web of Science, в тому числі 3 статті у виданнях з квантилем Q4 і 1 – у виданні з квантилем Q3), 26 наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації (з них: 4 – у колективних монографіях). Загальний обсяг опублікованих праць становить 30,43 друк. арк. (особисто авторці належить 19,87 друк. арк.), серед них: наукових праць, в яких висвітлені основні результати наукових досліджень за темою дисертації, – 15,35 друк. арк.; наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації, – 4,52 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 319 сторінок друкованого тексту.

Дисертація містить 26 таблиць та 41 рисунок (з них 7 таблиць та 8 рисунків займають окрему сторінку), 9 додатків на 51 сторінках. Список використаних джерел налічує 567 назв і розміщений на 69 сторінках.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ЗА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ ТА ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ

1.1. Еволюція дефініції «ресурси» та парадигма інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва в умовах діджиталізації

Наявність ресурсів є фундаментом, на якому ґрунтуються всі економічні процеси будь-якого підприємства. Основними ресурсами нині є матеріальні, технічні та фінансові, а інформація про них дає змогу забезпечити якісну організацію та методику ведення обліку і контролю. В будівельній галузі задіяна значна кількість ресурсів, а тому їх облік і контроль має здійснюватись у декілька етапів. Ці етапи можна спрогнозувати, спланувати, спроектувати, полегшити та діджиталізувати.

В умовах сьогодення діджиталізація супроводжує майже усі напрями розвитку суспільства, науки, техніки, економіки. В економіці діджиталізація проявляється через впровадження нових технік ведення бізнесу, створення якісних технологій, зростання швидкості фіксування фінансово-економічних операцій в бухгалтерському обліку та формуванні різних видів звітностей. Суттєво видозмінились й інструменти щодо формування, зберігання та використання ресурсів.

Нині пріоритетність тих або інших ресурсів змінюється, і на передній план виходять ті ресурси, що раніше вважались не настільки важливими. Якщо в первіснообщинному ладі природні ресурси займали найбільшу питому вагу серед усіх видів ресурсів, то нині така теза ставиться під сумнів, адже самі по собі природні ресурси не можуть принести значного прибутку, якщо не взаємодіють із іншими видами ресурсів. Крім цього, використання цих ресурсів здійснювалось без запровадження будь-яких записів, адже писемності ще тоді не було. Тому люди не відображали факти господарської діяльності щодо

нагромадження та використання природних ресурсів в письмовій формі, а лише висловлювали їх усно.

Незважаючи на це, природні ресурси та спорудження житла були тісно взаємопов'язані між собою. Так, поселення людей з'являлись переважно там, де спостерігались найбільш сприятливі кліматичні умови: родюча земля, яскраве сонце, помірні дощі, прісна вода, зокрема, в гирлах річок Тигру, Євфрату, Нілу. Саме тоді з'явилися перші іригаційні та житлові споруди, а конструкції будівель у різних регіонах світу відрізнялась залежно від наявних природних ресурсів. Згодом класифікація природних ресурсів розширялась. Як не дивно, паралельно із матеріальними ресурсами з'явилися грошові одиниці виміру, адже вимірювати лише в матеріальних показниках стало економічно недоцільно.

Одним із першим письмових прикладів розподілу та використання ресурсів є Біблійна притча про таланти (фінансова одиниця виміру тих чи інших матеріальних цінностей у стародавньому світі). Як «господар здійснював розподіл талантів: першому чоловікові, дав п'ять талантів; другому – три, а третьому – один. Той, хто отримав п'ять талантів примножив ще п'ять, той хто отримав три – примножив ще три, а той хто один, не повіривши у власні сили, закопав і не примножив нічого» [13].

Зміст цієї притчі, на наш погляд, дуже наглядно розкриває наявність, розподіл та використання різних видів ресурсів між сучасними підприємцями. Провівши паралель із минулим, можна припустити, що перший та другий чоловік, по суті, стали власниками великого та середнього бізнесу не лише через фінансові ресурси, але й з огляду на наявність таких ресурсів, як праця, знання та ефективне управління. Крім цього, тут можна розпізнати такий момент, як конкуренція. Третій чоловік боявся конкурувати із першим, бо мав менше фінансових ресурсів, хоча, фактично, міг спокійно вести бізнес розвиваючи власний напрямок. Як результат, великий бізнес захопив малий не через відсутність фінансового ресурсу, а у зв'язку з недостатністю знань у дрібного бізнесмена про правила і ризики ведення бізнесової діяльності.

На перший погляд, здається, що стародавній світ та час функціонування ринкової економіки є далекими один від одного, хоча схема руху ресурсів є досить схожою, змінилися лише принципи, функції та інструменти ринку.

Еволюцію наукових знань про економічні ресурси розглянула Гросул В. А. Вчена «поділила технологічний концепт ресурсів на три етапи: 1) заснований на усвідомленні виробництва як процесу безпосереднього використання внутрішніх фізичних властивостей ресурсів – продуктивності праці і родючості землі; 2) зародження та формування сучасного економічного концепту ресурсів; 3) економічний концепт ресурсів, заснований на пріоритеті споживання» [73, с. 237-238]. Вважаємо, що даний розподіл є досить цікавим, хоча варто додати ще 4 етап, адже нині людство не може функціонувати лише на пріоритеті споживання. До четвертого етапу ми додали пошук та ефективне запровадження інновацій та альтернативного підходу до відновлення, перетворення та використання ресурсів. Особливо цей етап є необхідним для практичного відображення цих впроваджень на рахунках бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Вдало з даного приводу зауважують Іванченкова Л., Скляр Л., Павелко О. «...рівень теоретичного вивчення бухгалтерських проблем віддалений від потреб суб'єктів господарювання, включаючи відсутність методичного забезпечення бухгалтерського обліку для суб'єктів господарювання, які вимагають інновацій, що в свою чергу виникає потреба у їх ідентифікації та класифікації. З огляду на це, існуюча бухгалтерська система повинна розкривати інформацію про вплив підприємницької діяльності на об'єкти інноваційних процесів з метою задоволення інформаційних потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів» [535, с. 4004].

З іншого боку, об'єкти інноваційних процесів до певної міри видозмінюють і склад самих ресурсів. Становлення новітніх ресурсів та продукування звичайних (традиційних), отримання яких відбувається за налагодженою схемою, ставить перед людством нові запитання та забезпечує значний рівень конкурентної боротьби між адміністраціями великих

підприємств і авторитетними науковцями інноваційних розробок. Для прикладу, електрокари, які нині вважаються одними із найдорожчих та найекологічніших винаходів у машинобудуванні, майже сторіччя не були запущеними у масове виробництво, а Тесла Н., іменем, якого нині названо американський бренд електрокарів, не міг знайти спонсорів, які б допомогли реалізувати його винаходи в життя, адже тоді їх вважали неактуальними. Як машинобудування, так і житлове будівництво, вимагає інновацій щодо залучення, не лише традиційних, але й пошуку і застосування новітніх ресурсів (сировинних, матеріальних, енергетичних, технологічних, інтелектуальних, інформаційних тощо).

Загалом, будівельна галузь потребує залучення великої кількості різновидів ресурсів. Цінова політика постачальників на ресурси, як визначальний чинник, безпосередньо впливає на кінцеву вартість кожного об'єкта будівництва. Як зазначають Задорожний З. В. та Омецінська І. Я., що «економічна криза, пов'язана з пандемією, суттєво вплинула на таку фондоутворювальну галузь економіки, як будівництво, адже його розвиток дає додаткові робочі місця підприємствам інших галузей (насамперед промисловості будівельних матеріалів, меблевій, машинобудівній і хімічній промисловостям)» [158, с. 228].

Проблеми формування і використання ресурсів у економічній діяльності загалом та у будівельній галузі зокрема досліджують Близнюк О. П. [16], Блоха А. В. [17], Боженко О. М. [18], Брінь П. В. [24], Ващенко О. П. [44], Гладир Т. С. [63], Гриньова В. М. [72], Гросул В. А. [73], Дем'яненко Т. І. [113], Дзяди́кевич Ю. В. [132], Дідоренко Т. В. [133], Журавльова Т. О. [152], Катан Л. І. [178], Козачок І. А. [190], Кононова С. Я. [193], Король С. Я. [196], Крупка Я. Д. [208], Левицька С. О. [228], Лукова О. С. [245], Мельник О. М. [266], Назарук О. М. [298], Олійник Є. В. [313], Павлюченкова О. Б. [329], Перевознюк В. В. [337], Петерсон С. Дж. [545], Петряєва З. Ф. [346], Романчук К. В. [411], Шевченко Л. Я. [475], Шевчук Л. П. [477], Шигун М. М. [481], Шпакова Г. В. [486], Шпатакова О. Л. [487], Щербініна С. А. [494] та інші.

Перелік тем захищених дисертацій (авторефератів дисертацій), присвячених проблемам бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту в будівництві та промисловості будівельних матеріалів України відображено в Додатку А. Понятійно-категоріальний словник за темою докторської дисертації розміщений у Додатку Б, а список опублікованих праць – в Додатку В. Відомості про апробацію результатів дисертації подані у Додатку Г.

Проблеми формування і використання ресурсів у цифровій економіці досліджують Бречко О. В. [21; 22; 23], Муравський В. В. [541], Хомин П. Я. [463], Хорунжак Н. М. [467] та інші.

Нині важко здійснювати пошук нових напрямків розвитку, вкладати фінансові ресурси в інноваційні розробки. З іншого боку, пошук новітніх ресурсів, специфіка їхнього зберігання і використання, можливості відтворення та прогнозування різних альтернатив є однією із провідних проблем людства. Процес формування територіальних меж світу між країнами, переважно, залежав від обсягу ресурсного потенціалу певної країни. Чим вищий ресурсний потенціал відповідної території, тим сильніша боротьба між державами за неї. Навіть, в умовах ринкової економіки точаться жорстокі війни за природні ресурси, що наявні на певних територіях. Перемагають у таких війнах не ті, що володіють природними ресурсами, а, насамперед, ті що вміло використовують ефективно управління ними у своїх цілях. Саме завдяки інформаційним та людським ресурсам матеріально-технічні і фінансові ресурси набувають ознак економічної вигоди. Через це вважаємо, що усі ресурси є взаємопов'язаними між собою і взаємодоповнюють одні одних.

Лауреати Нобелівської премії з економіки також досліджували ресурси, зокрема: «Канторович Л. та Купманс Т. – теорію оптимального розподілу ресурсів (1975 р.), Алле М. – теорію ринків і ефективного використання ресурсів (1988 р.)» [433]. За останні три десятиріччя система управління ресурсами значно змінилась, водночас, і досі чимало наукових статей присвячені саме такій тематиці. Проте, Комісія із визначення претендентів на

нобелівське лауреатство, на жаль, звертає увагу на інші напрямки економічних пошуків.

В національній та міжнародній економічній практиці тема ресурсів є однією із найактуальніших, бо від ефективного пошуку, застосування, переробки та оновлення ресурсів залежить економічна стабільність міжнародної економіки загалом, та економіки кожної держави зокрема. Детальніше розглянемо дане поняття з точки зору його ідентифікації українськими вченими-економістами.

Катан Л. І. та Сидоренко А. І. розглядають «ресурси, як допоміжний засіб, тобто щось таке, що може бути використане з певного джерела на певні цілі» [178]. У «Бухгалтерському словнику» зазначено, що «ресурси (англ. resources) – засоби виробництва, які включають засоби праці і предмети праці; економічні ресурси в матеріально-речовій формі; джерела забезпечення процесу виробництва, що виступають одним з видів економічних ресурсів та охоплюють засоби виробництва (засоби і предмети праці)» [41, с. 159]. Це визначення, на нашу думку, стисле та виважене.

В «Економічній енциклопедії», в трактуванні поняття «ресурси» використовують словосполучення «виробничий потенціал». «Ресурси (фр. ressource – допоміжний засіб) – основні елементи виробничого потенціалу, які має в розпорядженні система і які використовуються для досягнення конкретних цілей економічного розвитку. Система будь-якого рівня охоплює такі ресурси: природні, технічні, технологічні, кадрові, просторові, часові, структурно-організаційні, інформаційні, фінансові, нематеріальні» [139, с. 206]. Шевченко Л. Я. разом з поняттям «ресурси» вживає також поняття «ресурсний потенціал». Так, на її погляд, «ресурси – це засоби, предмети і результати праці, робоча сила, що знаходяться в розпорядженні підприємства та можуть бути залучені в господарську діяльність. Ресурсний потенціал – сукупність різних видів наявних ресурсів, яка виступає як характеристика можливостей та резервів підприємства» [475, с. 7]. У Фінансово-економічному словнику» під поняттям «ресурси (від франц. ressources – допоміжний засіб) розуміють кошти,

запаси, можливості, джерела чого-небудь (наприклад, фінансові, економічні, матеріальні, природні, сировинні, трудові (людські) тощо)» [153, с. 496].

Звідси, вважаємо за необхідне зробити висновок, що ресурси – це всі види матеріальних та нематеріальних цінностей, що є основними елементами економічного потенціалу, раціональне управління якими призведе до позитивного фінансового результату. Тут доповнено визначення з «Економічної енциклопедії», бо, на наш погляд, воно є найбільш сучасним. З іншого боку, у будівництві не варто застосовувати термін «виробничий потенціал», чи, для прикладу, якщо йдеться, про інформаційні ресурси, то додавання до них слова «виробничі» буде не зовсім вдалим.

Нерідко дефініцію «ресурси» ототожнюють з дефініцією «активи» вважаючи, що ресурси – це активи, а активи – це ресурси. Таким чином, логічно постає питання, чи «активи» і «ресурси» – це слова споріднені чи різні? На підставі зазначеного вище, ми вважаємо за потрібне розглянути дефініцію «активи» прискіпливіше та різнобічніше.

В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що «активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [303].

Окремі науковці трактують ресурси, як активи, але, насправді, дефініція «актив» є значно вужчою, ніж дефініція «ресурс». Вважаємо, що до дефініції «ресурс», як його ключовий сегмент, входить і дефініція «актив».

Знаний американський науковець та бізнесмен Роберт Кійосакі (Kiyosaki, Robert) також має сумнів щодо правильності сучасного розуміння дефініції «актив», адже він стверджує, що «житло, яке нині не приносить економічної вигоди, а потребує додаткових фінансових вкладень та витрат на комунальні послуги, не варто повністю вважати активом» [537].

Отже, дефініцію «актив» необхідно уточнити, розглядаючи його, як «ключовий сегмент ресурсів», а не ресурси, адже інформаційні, фінансові та

трудові ресурси в бухгалтерському обліку лише частково відображаються у складі активів.

З точки зору Назарука О. М., «до складу ресурсів належать: робоча сила, знаряддя праці, предмети праці, готова продукція, природні умови виробництва, матеріальні ресурси, фінансові ресурси, земельні ресурси, інформаційні ресурси, час, організаційні ресурси, сировина та паливно-енергетичні ресурси, інвестиції, нематеріальні засоби» [298].

Пропонуємо на рисунку 1.1 розглянути такі поняття детальніше. На цьому рисунку підтверджується те, що далеко не усі ресурси показані в Плані рахунків бухгалтерського обліку. Зокрема, тут йдеться про інформаційні ресурси, ресурс часу, організаційні ресурси, а також природні умови, які дуже важливі для будівельної галузі та агропромислового виробництва.

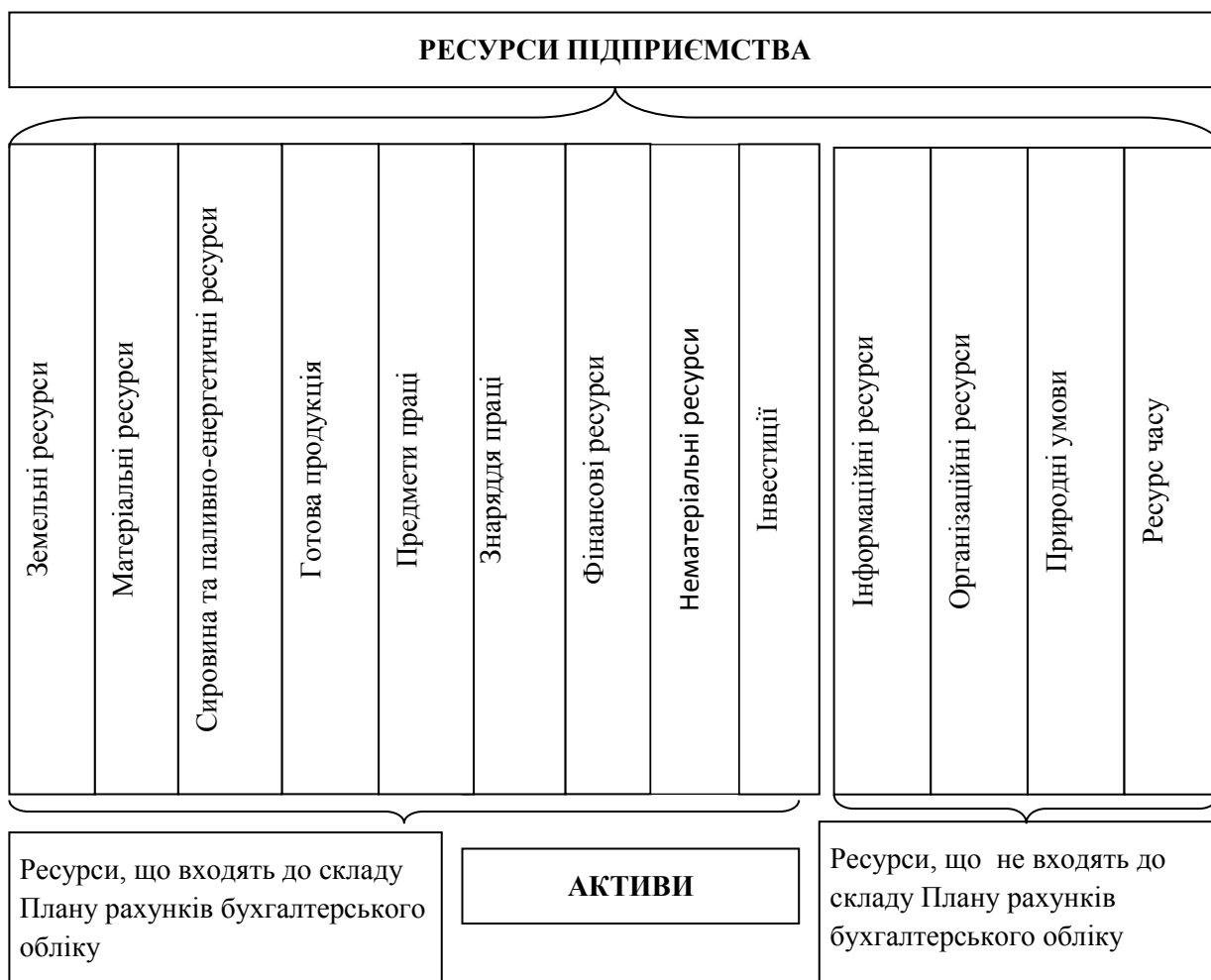

Рис. 1.1. Основні сегменти ресурсів і активів.

Джерело: власна розробка авторки на основі [76, с. 257; 298].

Розподіл ресурсів, за твердженням Боженко О. М., здійснюється за такими ознаками: «за їх походженням, економічною значущістю і роллю в системі суспільного виробництва, напрямками і формами господарського використання, кількісними та якісними характеристиками, особливостями тощо» [18, с. 120].

Ресурси підприємства, на думку Гриньової В. М. та Салун М. М., доцільно класифікувати: «за ступенем належності ресурсів підприємству, за ступенем реалізації, за ступенем використання в діяльності, залежно від альтернативної цінності, за ступенем поширення, за формою залучення ресурсу в господарський оборот» [72, с. 11].

Шевченко Л. Я. класифікує ресурси в системі бухгалтерському обліку. Авторка «до ресурсів суб'єктів господарювання зараховує: матеріальні, трудові, фінансові і нематеріальні ресурси» [475, с. 8].

Загалом, ми погоджуємось із науковими класифікаціями ресурсів, що наведені вище, проте, стверджуємо, що вони є неповними і дискусійними. Так, для прикладу, тут відсутній технічний ресурс, але в умовах діджиталізації ринкової економіки він займає одне із ключових місць у переліку видів ресурсів. Крім цього, виокремлено інші ресурси, що є особливо актуальними для ведення бухгалтерського обліку і формування економічно вигідних стосунків між контрагентами. Звідси, маємо власне авторське бачення класифікаційних ознак ресурсів, що показано на рисунку 1.2.

Розглянемо його детальніше. Першою класифікаційною ознакою ресурсів виокремлено – за їхнім складом. Сюди відносимо: матеріальні, технічні, фінансові, природні, трудові (кадрові), організаційно-технологічні, інформаційні, нематеріальні, енергетичні, час, фінансова грамотність і психологія ринку. Вважаємо, що основним ресурсом з усіх тут перелічених є інформаційний, адже від правдивої інформації залежить якість й ефективність управління більшістю ресурсів. На рисунку 1.2 також розглянуто ресурси, якими людина управляти не може – це час та природні умови.

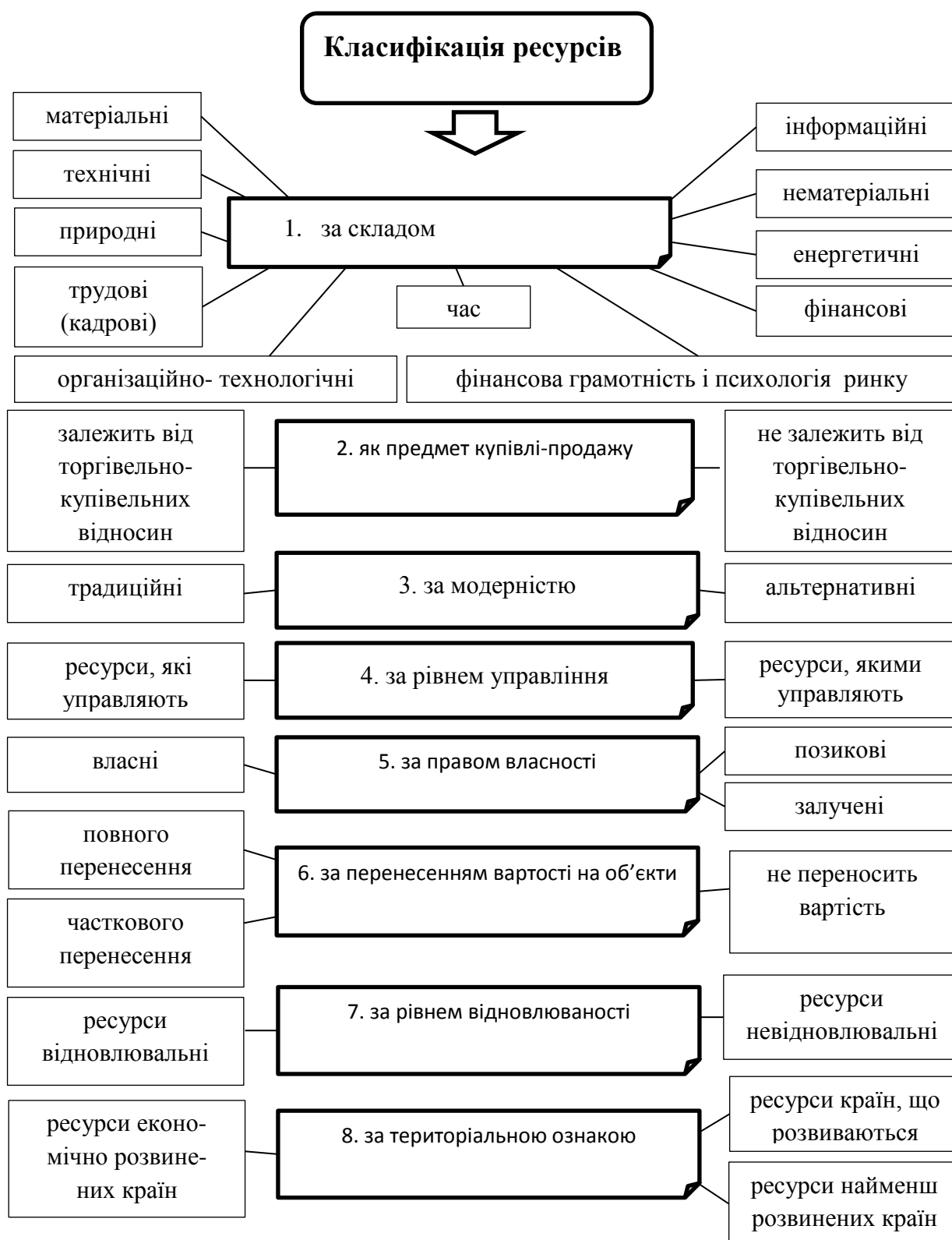

Рис. 1.2. Класифікація ресурсів в умовах діджиталізації.

Джерело: власна розробка авторки.

До природних умов можна пристосуватись, провести геодезійні роботи, забезпечити виконання певних екологічних вимог, але управляти ними нереально. Щодо часу, то терміни виконання будівельно-монтажних робіт та оплати за них мають здійснюватись згідно із затвердженими графіками, а звітність – подаватись у вищі органи влади за встановленими термінами.

Фінансова грамотність і психологія ринку розглядається, як окремий ресурс. Частина економістів сприймає підприємницькі здібності, як самостійний ресурс, але, ми вважаємо, що така позиція є звуженою, бо важливі не лише підприємницькі здібності, але й аналіз психології ринку, вподобань споживача, командний дух у підприємстві та вміння реалізувати об'єкти будівництва. Вчені-психологи нині здійснюють проєкцію на психологію ринку і фінансову грамотність споживачів. Так, Євдокімова О. О. і Топоркова І. В. вважають, що «для забезпечення насиченої ризиком діяльності фінансиста важливим є не лише рівень психоенергетичної обдарованості, а й те, як, зазвичай, витрачається його енергія» [142, с. 94].

Звідси формується висновок про те, що фінансову грамотність та психологію ринку варто виокремлювати, як відповідні ресурси, а не включати лише, як складову трудових ресурсів, адже сюди належить і фінансова грамотність покупців та конкурентоспроможність будівельних підприємств на зовнішньому ринку, а також взаємовідносини із контрагентами.

Друга класифікаційна ознака ресурсів полягає в тому, що ресурси можуть бути предметом купівлі-продажу. Отже, є ресурси, які є предметом купівлі-продажу, для прикладу, матеріальні, технічні, технологічні, інформаційні, енергетичні ресурси. Інша група ресурсів – це ресурси, які не є предметом купівлі-продажу, тобто час, природні умови, деякі види нематеріальних активів, командний дух та психологічні підходи до споживача. Хоч, загалом, вони суттєво впливають на процес будівництва і його фінансові результати.

Третьою класифікаційною ознакою ресурсів є модерність. До першої категорії належать матеріально-технічні, енергетичні та фінансові ресурси, що є загальноприйнятими і відомими та застосовуються у будівництві протягом

тривалого часу. До другої категорії можна віднести альтернативні джерела енергії, альтернативні будівельні матеріали, які застосовують для будівництва бінішел та канадських будиночків, криптовалюту.

Впродовж останніх років людство використовувало «відновлювальні ресурси в розмірі, що перевищують ресурси землі в 1,7 рази. Якщо до 2050 року ситуація не зміниться, то людству знадобиться таких ресурсів в 3 рази більше, ніж може дати наша планета» [557].

До четвертої ознаки ми відносимо ресурси за рівнем управління ними. Виходячи із цієї класифікації, ресурси можемо поділяти на: 1) ресурси, що управляють; 2) ресурси, котрими управляють. Візьмемо, зокрема, інформаційні ресурси, які варто розглядати як ресурси, котрі управляють іншими ресурсами, адже вони мають значний вплив на процес їхнього застосування. Щодо організаційно-технологічних ресурсів, то їх також можна зарахувати до першої групи. До другої групи, вважаємо за доцільне, можна віднести енергетичні, матеріальні, технічні, фінансові, адже від якості управління ними буде отримано відповідний фінансовий результат. Щодо трудових (кадрових) ресурсів, то якщо йдеться про адміністративно-управлінський персонал, то його доцільно віднести до першої категорії, а якщо про виробничий персонал – до другої.

До п'ятої ознаки відносимо ресурси за правом власності: власні, позикові і залучені. Сюди треба віднести не лише матеріально-технічні та фінансові ресурси, але й нематеріальні ресурси.

Шоста ознака – це ресурси за перенесенням вартості на об'єкти, а саме: 1) повного перенесення; 2) часткового перенесення; 3) не переносить вартість. До повного перенесення можна віднести матеріальні ресурси, до часткового перенесення – технічні ресурси та, до певної міри, нематеріальні ресурси. Не завжди ресурси переносять свою вартість на об'єкт будівництва. Для прикладу, ідеї проєктів, нові технології будівництва, фінансова грамотність споживачів, час, природні умови. Такі ресурси впливають на процес будівництва, але не завжди відображаються у кінцевій вартості об'єктів будівництва.

Сьома ознака включає ресурси за рівнем відновлюваності. До них належать: ресурси відновлювальні (енергія сонця, води, вітру, ґрунти) та ресурси невідновлювані (корисні копалини, сировина, паливо). Однією із проблем відновлюваних ресурсів є те, що для цього потрібен час і додаткові капіталовкладення, які можуть потребувати роки на відновлення. Тому використання відновлюваних ресурсів повинно бути раціональним і економним. Для цього необхідно жити в гармонії із природою та не забруднювати навколишнє середовище.

До восьмої ознаки відносимо ресурси за територіальною ознакою, а саме: 1) ресурси економічно розвинених країн; 2) ресурси країн, що розвиваються; 3) ресурси найменш розвинених країн. Треба зазначити, що система розподілу ресурсів не залежить від економічного розвитку країни. Є країни із високими природними запасами, проте вони не належать до складу високорозвинених. Адже потрібно вміти ефективно управляти не лише природними ресурсами, але й інформаційними, трудовими, технологічними та організаційно-методологічними. Якщо аналізувати природні ресурси країн Європи, то варто зазначити, що до лідерів відносяться: нафта, природній газ, вугілля (рис. 1.3.1). На жаль, ресурси, що є важливими для альтернативної енергетики суттєво менші. Крім цього, ми визначили частку України серед країн Європи. Звідси робимо висновок, що до трійки лідерів належать: вугілля (0,1 %), ядерні ресурси (0,09 %) та природній газ (0,05 %) (рис. 1.3.2).

Крім наявності ресурсів, не менш проблемним є питання щодо ресурсозабезпеченості населення та вміння ним використовувати ресурси за цілями. Так, «у США споживають у 5 разів більше ресурсів на душу населення, ніж продукує в середньому за цим показником планета Земля» [557].

Звісно, що сукупна кількість населення в тій або іншій країні пропорційно не відповідає сукупній кількості спожитих ресурсів. Це означає, що високорозвинені країни споживають більший обсяг ресурсів з меншою кількістю населення, а ніж найменш розвинені країни з їх більшою кількістю населення.

Проаналізувавши статистичні дані, пропонуємо розглянути парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва в умовах діджиталізації та післявоєнної відбудови. Дана парадигма є важливою для виявлення чинних фінансових ресурсів та виокремлення новітніх, які формуються на стику традиційних.

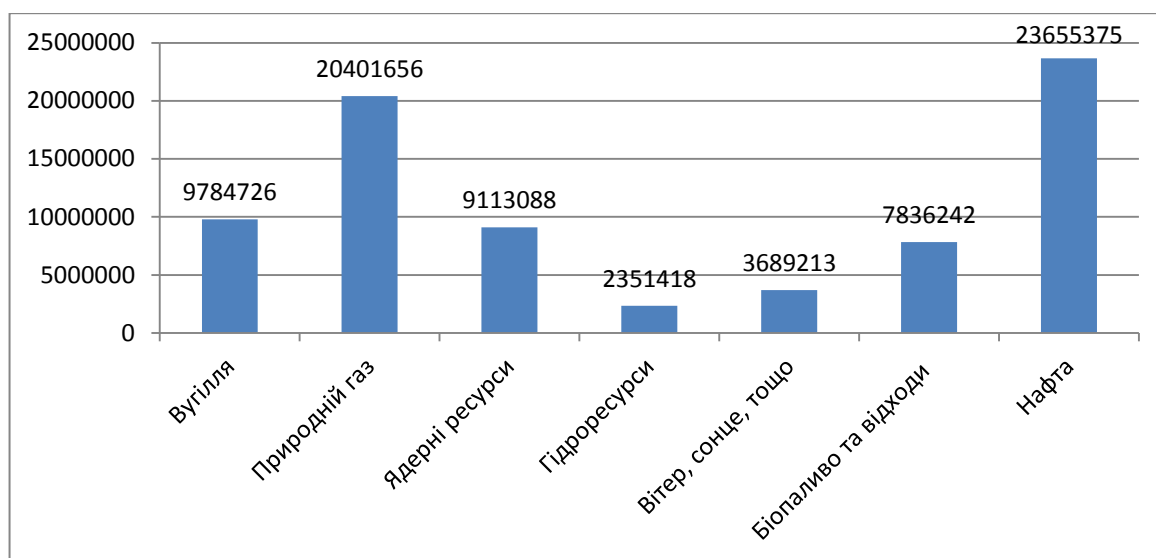

Рис. 1.3.1. Наявність природних ресурсів у країнах Європи за 2020 рік.

Джерело: дані Міжнародного енергетичного агентства [561].

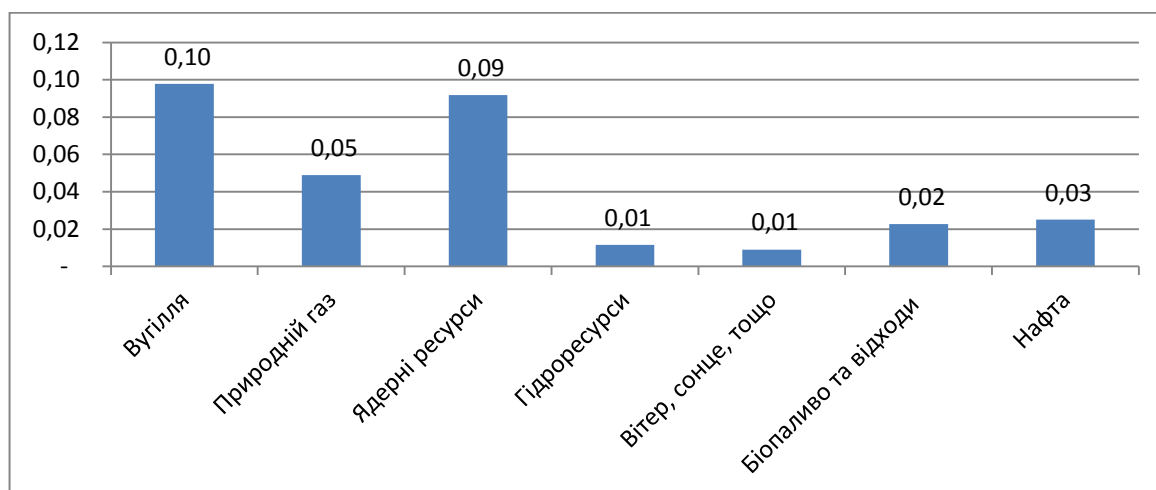

Рис. 1.3.2. Частка природних ресурсів України в загальному обсязі щодо країн Європи за 2020 рік (у відсотках).

Джерело: дані Міжнародного енергетичного агентства [561].

Загалом, суть парадигми, її значення для розвитку науки і проблеми застосування парадигми розглядають у власних працях такі вчені як: Воронкова

В. Г. [54], Голов С. Ф. [64; 66], Гриліцька А. В. [70], Гринь В. П. [71], Гуцаленко Л. В. [111], Жук В. М. [150], Колос І. В. [192], Корягін М. В. [198], Кун Т. С. [538], Куцик П. О. [218], Лаговська О. А. [222], Легенчук С. Ф. [230], Малюга Н. М. [254], Назарова І. Я. [296], Пилипенко А. А. [347], Пушкар М. С. [398; 399], Рибак О. М. [403], Садовська І. Б. [415; 416], Седікова І. О. [419], Семанюк В. З. [420], Ужва А. М. [457], Хомин П. Я. [463], Шевчук В. О. [476], Шигун М. М., [480], Яремко І. Й. [503] та інші.

Вважаємо, що інформаційні ресурси нині є основними ресурсами, адже правдива, неупереджена, цілісна інформація дає змогу управляти іншими видами ресурсів із високою користю для підприємства.

Звідси, інформація, як джерело ресурсів впливає на матеріальні, технічні, фінансові. На стиках цих ресурсів формуються нові види ресурсів, а саме: матеріально-технічні, матеріально-фінансові й фінансово-технічні (рис. 1. 4).

Під матеріально-фінансовими ресурсами (МФР) розуміємо ті матеріальні ресурси, які придбаваються за готівку, в безготівковій формі, або через використання ф'ючерсних і форвардних операцій.

Матеріали, які одержані безкоштовно, в обмін на подібні та неподібні активи не будуть включатись до даного поняття. Прикладом матеріально-фінансових ресурсів є будівельні матеріали, що придбані в постачальника за відповідну плату і така операція має документальне підтвердження, для прикладу платіжне доручення, товарно-транспортна накладна і т. д.

При цьому такі операції супроводжуються низкою бухгалтерських проведення, де задіяні, як рахунки, що стосуються обліку матеріальних ресурсів, тобто рахунків II класу Плану рахунків бухгалтерського обліку, так і рахунки, що стосуються грошових коштів, тобто рахунків III класу Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Фінансово-технічні ресурси (ФТР) – це компоненти фінансових та технічних ресурсів, за допомогою яких поліпшується швидкість здійснення грошових розрахунків, способів кредитування, інвестиційних проектів, застосування криптовалют та блокчейн.

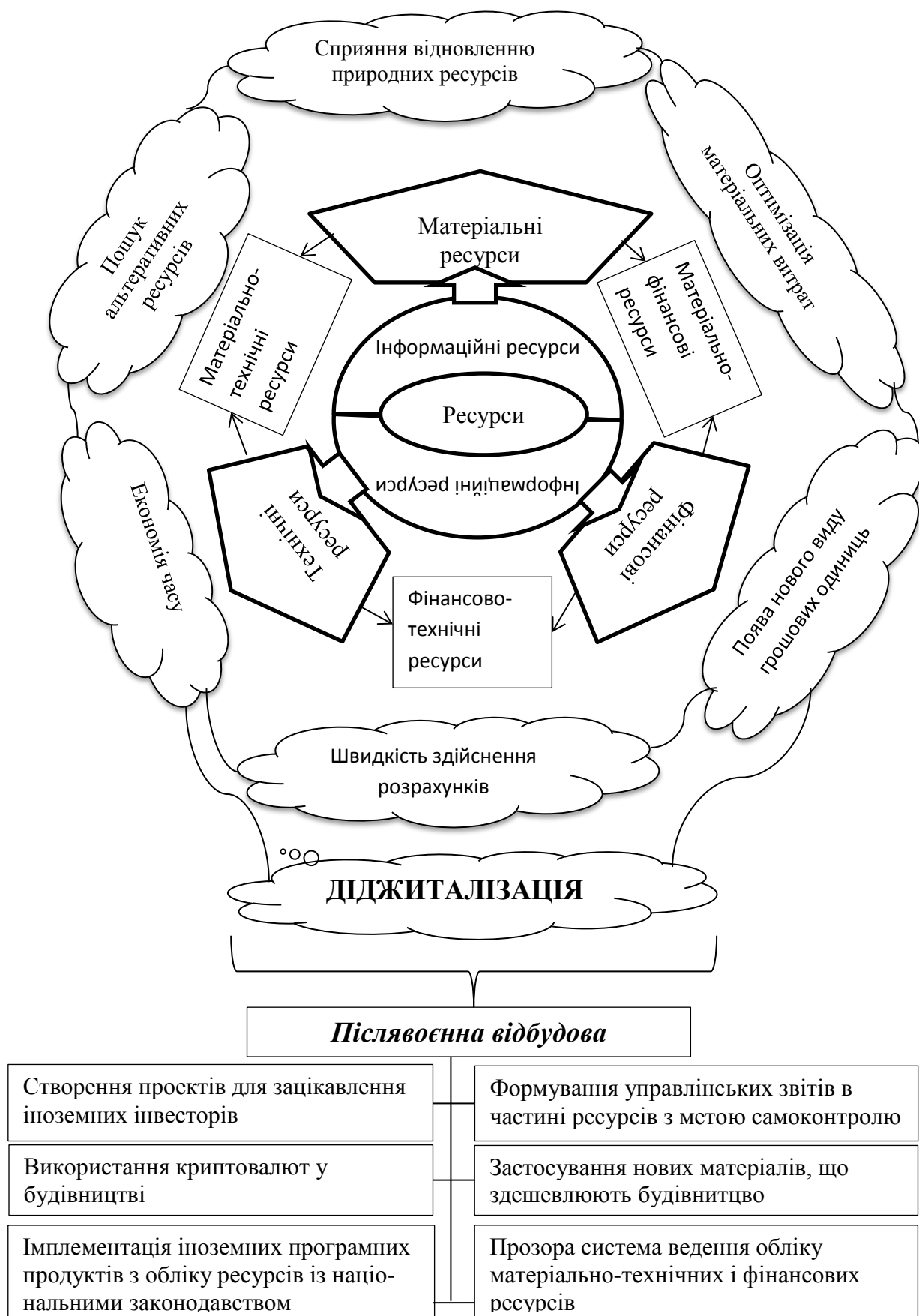

Рис. 1.4. Парадигма інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва в умовах діджиталізації та післявоєнної відбудови.

Джерело: власна розробка авторки.

Фінансово-технічні ресурси є важливими нині для будівельної галузі у зв'язку із руйнуванням або пошкодженням значної кількості житлових будівель в Україні під час бойових дій. Ефективне залучення та використання фінансово-технічних ресурсів може мати вплив на іноземне інвестування, посилення контролю за забудовниками, популяризувати соціальну відповідальність бізнесу.

Варто зазначити, що нині у світі є популярним поняття «фінтех» або «фінансові технології». «Фінтех – це технології, що застосовуються в фінансових службах, або використовуються для того, щоб допомогти компаніям керувати фінансовими аспектами свого бізнесу, включаючи нові програми та додатки. Нині фінтех є основою для всіх онлайн трансакцій – переказів грошей, кредитування, сплати комунальних платежів, тощо» [497]. Завдяки фінтех з'явилися криптовалюти та розрахунки банківською карткою. Звідси, використання фінансово-технічних ресурсів в практичній діяльності українських будівельних підприємств є незворотнім процесом, але водночас потребує додаткових зусиль з метою їх імплементації в національну економіку.

Матеріально-технічні ресурси (МТР) у будівництві – це один із основних елементів підприємницького потенціалу будівельного підприємства (компанії), адже саме матеріальні активи переносять свою вартість на об'єкт будівництва повністю або частково і використання цих активів як очікується принесе економічну вигоду та соціальний ефект. Матеріальні та технічні ресурси складають основу для функціонування будь-якого будівельного підприємства.

В умовах діджиталізації всі ці ресурси набувають нових напрямків розвитку. Зокрема щодо: а) матеріальних ресурсів діджиталізація сприяє відновленню природних ресурсів; б) матеріально-фінансових – оптимізації матеріальних витрат; в) фінансових – появу нового виду грошових одиниць; г) фінансово-технічних – швидкості здійснення розрахунків; д). технічних ресурсів – економії часу; е) матеріально-технічних ресурсів – пошуку альтернативних ресурсів. Конкурентоспроможність будь-якого будівельного

підприємства залежить від злагодженого використання усіх цих перерахованих ресурсів.

У відсотковому співвідношенні використання цих ресурсів може бути різним у кожному підприємстві. Зазвичай, прийнято вважати, що матеріальні ресурси у будівництві займають найбільшу частку. Проте матеріальні ресурси взаємодіють із технічними дуже часто. Так само, матеріальні ресурси, зазвичай, можна оцінити в грошовому вимірі, тому фінансові ресурси тісно пов'язані із ними.

В даній моделі не виокремлено нематеріальних ресурсів, хоча їх дія може бути така ж як інформаційних, хоч вони, на відміну від інформаційних можуть мати не лише непрямий, але й безпосередній вплив. До нематеріальних активів, згідно із Планом рахунків бухгалтерського обліку, зараховують: «права користування природними ресурсами; права користування майном; права на комерційні призначення; права на об'єкти промислової власності; авторське право та суміжні з ним права; інші нематеріальні активи» [171]. Звідси, нематеріальні ресурси також мають тісний взаємозв'язок із матеріальними, фінансовими і технічними ресурсами.

Підсумовуючи зазначене вище, можна стверджувати, що нині, як ніколи раніше, еволюція ресурсів значно пришвидшує темпи розвитку людства. Пріоритетність ресурсів також змінюється. Нині інформація є джерелом для функціонування ресурсів, проте в умовах війни ставить нові виклики щодо них. Не факт, що через десять років, людство повернеться до першовитоків, де визначальними стануть природні ресурси й ефективне їх використання, адже вже нині альтернативна енергетика набуває популярності у зв'язку з прискореним зменшенням обсягів наявних у людства природних ресурсів. З іншого боку післявоєнна відбудова зруйнованого житла вимагає: створення проектів для зацікавлення іноземних інвесторів; використання криптовалют у будівництві; застосування нових матеріалів, що здешевлюють будівництво; імплементація іноземних програмних продуктів з обліку ресурсів із національними законодавством; прозора система ведення обліку матеріально-

технічних і фінансових ресурсів; створення управлінських звітів в частині ресурсів з метою самоконтролю.

1.2. Детермінанти матеріально-технічних ресурсів у будівництві

Системний підхід до проведення матеріально-технічних операцій передбачає послідовність їх здійснення у житловому будівництві. На кожному етапі житлового будівництва матеріально-технічні ресурси мають певні особливості: їх купують чи отримують безкоштовно, зберігають і для цього використовують певні засоби, використовують за призначенням, обмінюють чи застосовують в інших цілях. Всі ці процеси не проходять безслідно і відображаються в бухгалтерському обліку й фінансовій та управлінській звітності.

Матеріально-технічні ресурси складають левову частку серед усіх видів ресурсів будівництва. Через це ефективне ведення обліку і контролю за їх наявністю та рухом зменшує витрати на будівництво і досягти очікуваного соціального ефекту. З іншого боку, поява нових видів ресурсів вимагає пошуку альтернативних й консистентних підходів до самого процесу будівництва, а, зрештою, і змінює підхід до теоретичної бази бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю.

Боженко О. М. підтримує позицію авторів, які вважають, що «засоби праці й предмети праці за фізичним змістом належать до матеріальних ресурсів, оскільки як перші, так і другі мають матеріальну природу (матеріально-речову натуральну форму)» [18, с. 123].

Вчена-економістка Лиско О. В. зазначає, що «найбільша частка витрат припадає на матеріальні витрати, тобто на матеріально-технічні ресурси, як один із основних елементів виробничого процесу, які, переважно, визначають ефективність економіку будівельного виробництва» [236, с. 10].

Ми згодні, з даною позицією і вважаємо за необхідне акцентувати свою увагу саме на матеріально-технічних ресурсах у будівництві.

Понятійно-категоріальне значення «ресурсів матеріальних та сировинних» в «Економічній енциклопедії» розглядають, як «сукупність предметів праці, що використовуються в народному господарстві країни в процесі виробництва матеріальних благ і послуг» [139, с. 207].

Українські науковці Загородній А. Г. та Вознюк Г. Л. під ресурсами матеріальними розуміють «основні і допоміжні матеріали, вироби, конструкції, сировину, паливо, незавершене виробництво та відходи власного виробництва, тару й тарні матеріали, а також запасні частини» [153, с. 496].

Матеріальні ресурси, на думку Штимер Л. Т., «це основні засоби та частина оборотних активів» [490, с. 6].

Олійник Є. В. пропонує визначення категорії «матеріальні ресурси», як «сукупність предметів та засобів праці, які використовуються протягом тривалого часу і переносять свою вартість на вартість продукції, мають матеріальну форму, є базою ресурсного забезпечення підприємства та призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб» [313, с. 62].

Мельник О. М. вважає, що «матеріальні ресурси – це сукупність засобів підприємства (засобів виробництва), що мають фізичні характеристики (втілені) та призначені для використання в процесі виробництва» [266, с. 20].

Матеріальні ресурси, за переконанням Гладир Т. С., «це всі створені людиною «рукотворні» засоби виробництва, (які, таким чином, самі є результатом виробництва)» [63].

Отже, можемо узагальнити, що матеріальні ресурси – це предмети праці, до яких відносять виробничі запаси, МШП, готову продукцію, товари, незавершене виробництво, напівфабрикати тощо. Що ж до технічних ресурсів, то під ними розуміємо – сукупність машин та механізмів, а також систем і засобів управління, видобування, зберігання, перероблення сировини та матеріалів, енергії й інформації з метою здійснення виробничої діяльності та обслуговування невиробничої сфери.

Дефініція поняття «матеріально-технічні ресурси», на жаль, мало досліджена. Зазвичай вчені-економісти окремо виділяють матеріальні ресурси, а окремо – технічні. Проте, необхідно консистентно підходити до цього поняття та визначити послідовність фінансово-економічних операцій при веденні обліку і фінансової звітності матеріально-технічних ресурсів.

Блоха А. В. зазначає, що матеріально-технічні ресурси (автор описує процес функціонування агропромислового комплексу) «це сукупність засобів та предметів праці, що функціонують в агропромисловому комплексі і забезпечують відновлювальні процеси» [17, с. 109].

Досліджуючи матеріально-технічні ресурси, Дідоренко Т. В. заявляє, що «вони містять: основні та оборотні фонди, земельні ресурси і фінансові ресурси» [133, с. 93]. В основному, погоджуємось із цим твердженням, але вважаємо, що у будівництві дане поняття набуває ширшого значення.

Цікавим є погляд Лиско О. В. щодо технологічної класифікації матеріально-технічних ресурсів капітального будівництва, і відносить до них: «лісові матеріали, металеві матеріали, кам'яні, керамічні, бетони, будівельні розчини» [236, с. 12].

Звідси, дефініції «матеріально-технічні ресурси у будівництві» – це один із провідних сегментів бізнесового потенціалу будівельного підприємства, адже саме матеріальні та нематеріальні активи переносять свою вартість на об'єкт будівництва повністю або частково і застосування таких активів, як очікують, забезпечить економічну вигоду й соціальний ефект. Відомо, що економічну вигоду від будівельного процесу одержує будівельне підприємство, фінансові посередники, а соціальну вигоду – кінцевий споживач, тобто майбутній власник житла.

Попри економічні труднощі та несприятливу санітарно-епідеміологічну ситуацію в Україні та світі, капітальні інвестиції у житловому будівництві продовжують збільшуватись. У 2021 році Київ залишався лідером за капітальними інвестиціями у житлові будівлі України (рис. 1. 5).

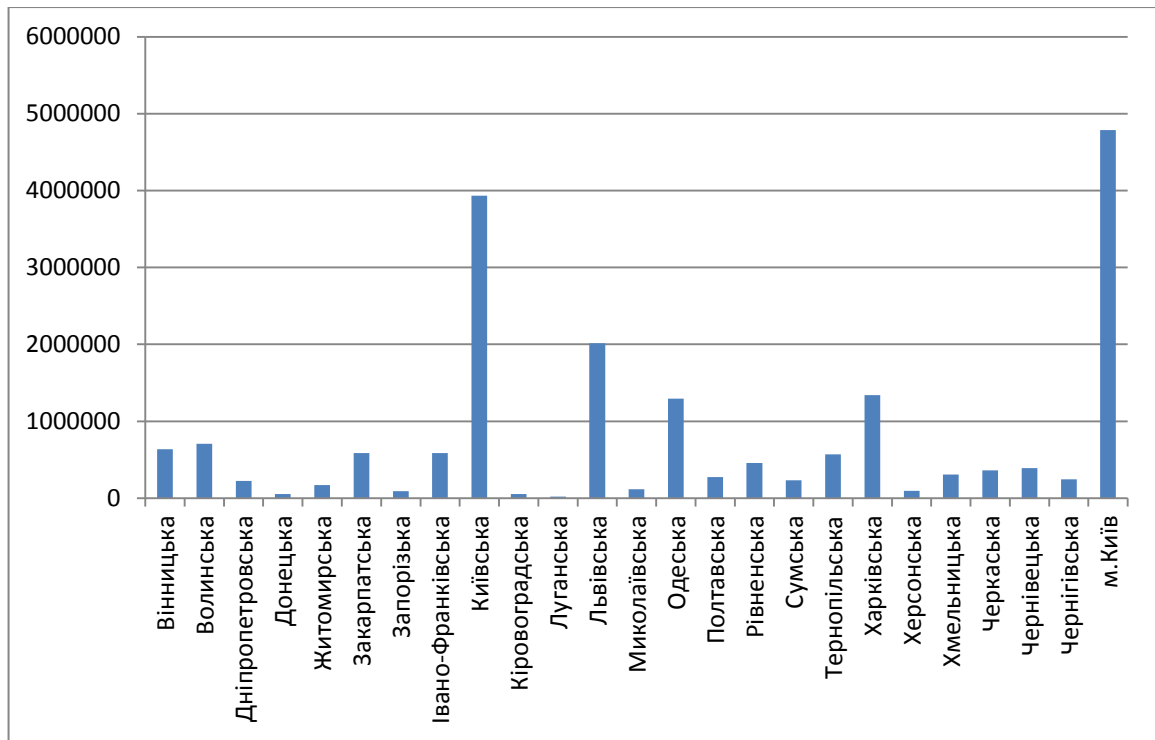

Рис. 1.5. Капітальні інвестиції у житлові будівлі України за 2021 рік, млн. грн. [76, с. 259; 116].

Друге місце займає Київська область, третє – Харківська, четверте – Одеська область, п'яте – Львівська область. З цього можемо зробити висновок, що капітальне інвестування на пряму залежить від розміщення продуктивних сил і рівня їх забезпечення потрібними ресурсами.

Крім цього, доречно звернутись до дослідження проблем пошуку ресурсів, їхнього формування, зберігання і використання, а також до проблем витрат та доходів, що пов'язані з такими процесами. Зокрема, Крупка Я. Д., Порохнавець Я. А. розглядають питання використання і відтворення природних ресурсів. Під використанням ресурсів ці автори розуміють «витрачання природної сировини на виробництво готової продукції, виконання робіт чи надання послуг» [208, с. 12-13]. Погоджуємось із науковцями, адже згадані автори під такими процесами розглядають лише поточні витрати на видобування і логістику такої сировини до місця її переробки. Витрати ж на розвідувальні роботи, підготовку і обладнання місць видобування, відтворення до придатності землі у місцях видобування вони пропонують капіталізувати

та переносити на вартість видобутих ресурсів через амортизацію, або списання частинами як витрати майбутніх періодів.

Матеріальні ресурси у будівництві можна класифікувати за різними ознаками. «Нині виокремлюють такі основні види сучасних будівельних матеріалів: 1) будівельні матеріали для фундаменту; 2) будівельні матеріали для побудови стін; 3) будівельні матеріали для побудови підлоги; 4) будівельні матеріали для побудови даху» [321]. Тобто, будівельні матеріали за термінологією будівництва, можна трактувати, як будівельні матеріали для облаштування: нульового циклу, загальнобудівельних робіт, покрівельних робіт, укладальних робіт, тощо. До ще одного виду будівельних матеріалів варто віднести будівельні матеріали задіяні у встановленні вікон та дверей. На нашу думку, крім зазначених вище ознак будівельних матеріалів, варто ще додати ознаку – за їх альтернативністю: 1) допоміжні будівельні матеріали; 2) альтернативні будівельні матеріали.

Матеріальні ресурси безпосередньо пов'язані із технічними, до яких у будівництві доцільно віднести: будівельні машини і механізми для фундаменту; будівельні машини та механізми для побудови стін, підлоги і даху; допоміжні технічні ресурси; альтернативна будівельна техніка. Можна також запровадити додаткові класифікаційні ознаки матеріально-технічних ресурсів, зокрема за: ціновою політикою, альтернативністю, ознакою управління ними, ефективністю, амортизаційною ознакою, перенесенням вартості на об'єкт будівництва, національним походженням. Ми звернули увагу не на усі класифікаційні ознаки, а лише на ті, яким вчені-економісти приділяють недостатню увагу (табл. 1. 1).

Ціни на матеріально-технічні ресурси відіграють провідну роль у виборі відповідних контрагентів з постачання тих чи інших матеріально-технічних ресурсів. За цінами такі ресурси можна поділяти на: елітні, дороговартісні, оптимальної вартості та низьковартісні матеріально-технічні ресурси.

Однією із найважливіших ознак матеріально-технічних ресурсів в умовах ринкової економіки, на наш погляд, є альтернативність. Звідси, матеріально-

технічні ресурси варто поділити на: альтернативні та традиційні матеріально-технічні ресурси.

Таблиця 1.1

Класифікація матеріально-технічних ресурсів за додатковими ознаками *

№ з/п	Класифікація матеріально-технічних ресурсів за додатковими ознаками	Матеріально-технічні ресурси за додатковою ознакою	Міра взаємозв'язку з фінансовими ресурсами
1.	За вартісними показниками	<ul style="list-style-type: none"> • елітні • дороговартісні • оптимальної вартості • невисокої вартості 	Дуже тісний
2.	За альтернативністю (новизною)	<ul style="list-style-type: none"> • альтернативні (новітні) • традиційні (звичайні) 	Тісний
3.	За рівнем централізації управління ними	<ul style="list-style-type: none"> • централізовані • децентралізовані • комбіновані 	Помірний
4.	За ознакою ефективності	<ul style="list-style-type: none"> • ефективні • неефективні 	Помірний
5.	За ознакою тривалості амортизаційного періоду	<ul style="list-style-type: none"> • нетривалого амортизаційного періоду • середньої тривалості амортизаційного періоду • тривалого амортизаційного періоду 	Слабкий
6.	За рівнем повноти перенесення вартості на об'єкт будівництва	<ul style="list-style-type: none"> • повне перенесення • поступове перенесення 	Помірний
7.	За національним походженням	<ul style="list-style-type: none"> • вітчизняні • зарубіжні 	Помірний
8.	За рівнем безпеки	<ul style="list-style-type: none"> • високий • середній • низький 	Помірний
9.	За екологічністю	<ul style="list-style-type: none"> • високий • середній • низький 	Помірний

* Джерело: власна розробка авторки на основі [76, с. 260].

Вважаємо, що альтернативні матеріально-технічні ресурси – це ті матеріально-технічні ресурси, які є новими у застосуванні та використанні яких може призвести до здешевлення вартості об'єкту будівництва або принесе в майбутньому додаткові вигоди. Водночас, традиційні матеріально-технічні ресурси, на нашу думку, – це ті матеріальні ресурси, які використовуються

давно у спорудженні об'єктів будівництва і їх переваги та недоліки яких уже оцінені часом.

За ознакою управління ними, то найефективнішим, на наш погляд, є змішане управління матеріально-технічними ресурсами. Проте за таких умов потрібні злагоджені дії усіх управлінських ланок, а в іншому разі – таке управління матеріально-технічними ресурсами буде неефективним, збитковим.

Рівень управління матеріально-технічними ресурсами відчутно впливає на ефективність їх застосування, а з іншого боку – малоефективне управління такими ресурсами викликає надмірні витрати і призводить до збільшення остаточної вартості об'єкта будівельного виробництва.

Щодо амортизаційної ознаки матеріально-технічних ресурсів, то ця ознака, переважно, належить технічним ресурсам, а тому вона, насамперед, залежить від технічних характеристик будівельних машин, механізмів та інших технічних засобів, від професійності технічного персоналу, від цілей користувачів будівельної техніки.

Проте бухгалтер, який займається нарахуванням амортизації і, безпосередньо, не працює з будівельною технікою, має значний вплив на управління нею. Зокрема, він може ухвалювати управлінські рішення про метод нарахування амортизації і тим самим визначати терміни її корисної експлуатації будівельної техніки.

Ще однією ознакою, яку ми виокремили, є рівень повноти перенесення вартості будівельної техніки на об'єкт будівельного виробництва. Коли йдеться про матеріальні ресурси, то варто зауважити, що вони, в основному, у повній мірі переносять власну вартість на об'єкт будівельного виробництва. Стосовно технічних ресурсів зазначимо, то такі ресурси переносять власну вартість на об'єкт будівельного виробництва частково, і лише деколи – повністю.

Стосовно ознаки за національним походженням, то тут варто було б розширювати виробничі потужності для матеріально-технічних ресурсів України. Якщо українські будівельні підприємства мають нагоду з надання переваги матеріальним ресурсам з України, то технічні ресурси українських

будівельних підприємств, в основному, зарубіжні чи спільного виробництва із українськими та зарубіжними підприємствами.

За рівнем безпеки та за рівнем екологічності, ми поділили матеріально-технічні ресурси на: високий, середній і низький рівні. В сучасних умовах, на жаль, в частих випадках рівні безпеки та екологічності є низькими. А тому варто розробляти відповідні заходи для зміни цієї ситуації.

Усі згадані вище додаткові ознаки мають тісний зв'язок із фінансовими ресурсами: на найвищому, вищому, середньому та незначному рівнях, бо немає ні одного матеріально-технічного ресурсу, котрий би був високопродуктивним без інвестицій у нього фінансовими ресурсами.

Виокремлення провідних і додаткових ознак матеріально-технічних ресурсів сприяє висуненню нульової гіпотези. Її суть в тому, що всі такі ресурси не можна відокремити від інших видів ресурсів. Звідси, матеріально-технічні ресурси виступають в ролі окремої категорії. Якщо немає належної взаємодії матеріально-технічних ресурсів з фінансовими, інформаційними, організаційно-технологічними ресурсами і ресурсами часу, то вони не дадуть прибутку або соціального ефекту. Отже, без комплексної взаємодії з іншими ресурсами підприємства, матеріально-технічні ресурси можна вважати так званими «замороженими активами» (рис. 1. 6).

З рисунку 1.6 видно, що всі ознаки матеріально-технічних ресурсів перебувають у тісному взаємозв'язку з фінансовими й інформаційними ресурсами, адже дані про матеріально-технічні ресурси повинні бути системними, вчасними та неупередженими.

Від ефективного фінансового управління матеріально-технічними ресурсами залежить суттєвий сегмент грошових і розрахункових операцій, котрі проводяться між учасниками будівельного процесу.

Організаційно-технологічні ресурси також значною мірою впливають на рівень ефективності застосування матеріально-технічних ресурсів, стійкість об'єктів будівельного виробництва, якісні і кількісні показники будівельного процесу.

Рис. 1.6. Вплив інших видів ресурсів на матеріально-технічні ресурси у будівництві.

Джерело: власна розробка авторки на основі [76, с. 262].

Поведінку ресурсів часу доцільно відобразити у декількох ракурсах, а саме: щодо дотримання графіків платоспроможності, графіків ведення

будівельно-монтажних робіт на будівельних об'єктах вчасного здавання їх в експлуатацію.

Виходячи із цього, вважаємо, що необхідно вдосконалити понятійно-категоріальний апарат матеріально-технічних ресурсів та виявити їх зв'язок із фінансовими, інформаційними і часовими ресурсами з метою поліпшення теоретичних аспектів даного напрямку досліджень. В подальших дослідженнях доцільно розкрити генезис матеріально-технічних ресурсів, розробити модель взаємозв'язку матеріально-технічних і фінансових ресурсів в обліку, оцінити аналітичні показники та сформулювати відповідні пропозиції.

1.3. Фінансові ресурси, як квінтесентний об'єкт обліку та контролю

Фінансові ресурси у житловому будівництві ствердно можна назвати квінтесентними (основними), адже залучення грошових коштів, своєчасне проведення фінансових розрахунків, погашення зобов'язань є основними умовами проведення будь-якого будівельного процесу і в кінцевому результаті мають вплив на витрати, доходи і фінансові результати.

З іншого боку, проблеми формування і використання фінансових ресурсів підприємств різних галузей національної та іноземної економіки досліджувалась багатьма вченими-економістами, державотворцями, однак не багато проблем залишаються без уваги науковців і практиків.

Фінансові ресурси нині уже розглядаються, не лише як активи, бо деякі американські вчені сприймають їх одночасно і як активи, і як пасиви.

Так, Кійосакі Р. розглядає грошовий потік у ракурсі активів і пасивів. На його думку, «актив – це те, що приносить людині, будь-який дохід (грошовий чи в будь-якому іншому вигляді), тобто супроводжується позитивним надходженням. Пасив, навпаки, супроводжується негативним грошовим потоком» [537].

У «Словнику з бухгалтерського обліку» британський вчений Коллін С. подає визначення «фінансових ресурсів» стисліше, зокрема він розглядає

«фінансові ресурси, як пропозицію грошей на задоволення певних потреб» [516, с. 96].

Результати проведеного Романчук К. В. аналізу іноземних наукових джерел з питання різних трактувань фінансових ресурсів показують, що єдиного підходу до трактування суті фінансових ресурсів серед науковців ще немає. «Із сукупності об'єктів бухгалтерського обліку до складу фінансових ресурсів дослідниками віднесено грошові кошти (cash), еквіваленти грошових коштів (cash equivalents), фінансові інвестиції (marketable securities)» [411, с. 171].

Як бачимо, ці два визначення є протилежними. Вчена-економіст Романчук К. В. подає більш традиційне трактування фінансових ресурсів, що однозначно можна показати у системі рахунків бухгалтерського (фінансового) обліку. Водночас, Кійосакі Р. розширює межі поняття фінансових ресурсів. Разом з тим, важко зрозуміти на яких рахунках фінансового обліку можна відображати фінансові ресурси і як саме вони будуть відображені у формах фінансовій звітності. Звідси, поняття «фінансові ресурси» є порівняно новим і не дуже конкретизованим.

Подібне до трактування Романчук К. В. подають Марченко А. А. і Перевознюк В. В. Вчений Марченко А. А. розглядає «фінансові ресурси» як «економічну (фінансова) категорію, що виражає фінансові відносини, пов'язані з рухом частини грошових коштів суб'єктів господарювання, які перебувають в їхньому розпорядженні та спрямовуються на виробничий і соціальний розвиток, матеріальне заохочення» [259, с. 6].

Заслуговує на увагу й думка Перевознюк В. В., яка під «фінансовими ресурсами підприємств» вбачає «сукупність джерел грошових коштів, які формуються в результаті реалізації економічних відносин з іншими суб'єктами й використовуються у фінансово-господарській та інвестиційній діяльності з метою досягнення конкретних цілей» [337, с. 73].

З іншого боку, є вчені, які розглядають фінансові ресурси із додаванням до них джерел їх утворення. Двоєко фінансові ресурси трактують Концева В. В.

і Кушта І. В. Вони вважають, що «фінансові ресурси: 1). це частина грошових коштів у формі доходів і зовнішніх надходжень, які є в розпорядженні підприємства і спрямовані на виконання зобов'язань і здійснення витрат, розвиток виробництва, створення резервів, тощо; 2). загальна сума власного, позиченого і залученого капіталу, що використовується підприємством для формування своїх активів і здійснення виробничо-господарської діяльності з метою одержання прибутку» [194, с. 349].

Для прикладу, Вовк В. М. вважає, що «фінансові ресурси підприємства – «це кошти, за рахунок яких формуються власний і позиковий капітал, що використовуються для придбання активів і здійснення звичайної діяльності з метою забезпечення економічної вигоди, а також застосовується у випадку виникнення надзвичайних подій» [50, с. 5].

Схоже визначення подають вчені-економісти Катан Л. І. та Сидоренко А. І., а саме: «фінансові ресурси є грошовим вираженням новоствореної вартості на підприємстві. Тобто джерелом їх формування є валовий внутрішній продукт» [178]. Проте, таке поняття можна розглядати ще ширше, а саме – з точки зору зобов'язання. Вважаємо за необхідне погодитись з думкою Яременка В. Г. та Салманова Н. М. про те, що «якщо фінансові ресурси дорівнюють капіталу, то це означає, що у підприємства немає жодних фінансових зобов'язань» [502, с. 159].

Кардинально іншою є точка зору Журавльової Т. О., яка стверджує, що «фінансові ресурси посідають важливе місце в діяльності суб'єктів господарювання будь-якої сфери та виду економічної діяльності. Проте для одних підприємств важливо мати фінансові ресурси в грошовій формі, а для інших – вони можуть бути використанні у формі матеріальних цінностей» [152, с. 43].

Таке трактування фінансових ресурсів, на нашу думку, має сенс, однак матеріальні ресурси все одно оцінюють у грошовій формі.

В іноземному інтернет-журналі «Менеджмент манія» знаходимо ще одне цікаве визначення фінансових ресурсів щодо контролю, а саме: «1) бізнес

кошти: готівка, депозити у фінансових установах та їх еквіваленти; 2) корпоративний капітал – сума всіх грошей, вкладених в загальні активи організації (власний капітал і зобов'язання (іноземний капітал)); 3) інші фінансові ресурси – ресурси створення фондів та корпоративного капіталу» [526].

Наведені вище визначення фінансових ресурсів є різноплановими. Особливо гостро дане питання стоїть перед бухгалтерським (фінансовим) обліком і фінансовою звітністю, адже активи та пасиви в бухгалтерському (фінансовому) обліку чітко регламентовані, а це означає, що має бути однозначна позиція щодо формування і використання наявних у підприємстві фінансових ресурсів.

Проаналізувавши різні визначення поняття «фінансові ресурси», вважаємо, що – це усі види наявних фінансових активів, що за джерела формування мають власний та позиковий капітал, фінансові зобов'язання, раціональне використання яких має значний вплив на одержання фінансового результату.

З іншого боку, фінансові ресурси у будівництві мають свою специфіку. На підставі даних Державної служби статистики України, розглянемо динаміку обсягів фінансових ресурсів, наданих населенням на спорудження житла в Україні за 2010-2021 роки (рис. 1.7).

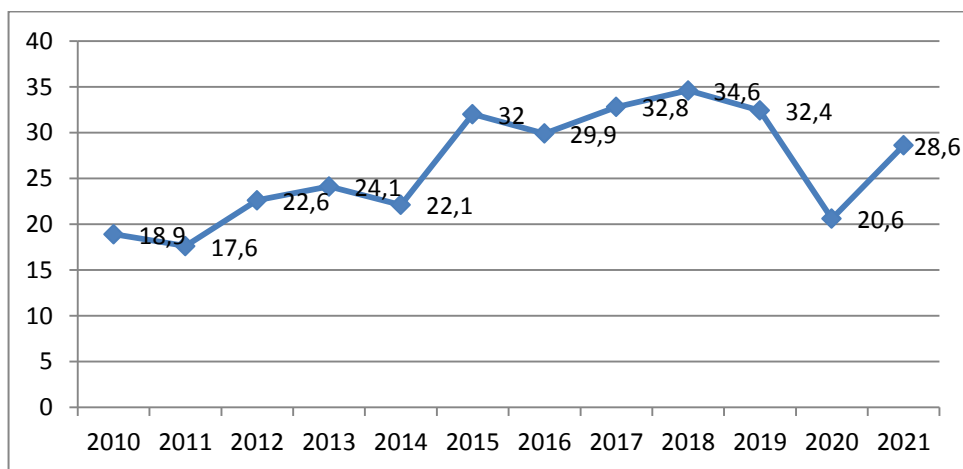

Рис. 1.7. Динаміка обсягів фінансових ресурсів, наданих населенням на спорудження житла в Україні за 2010-2021 роки (млрд. грн.).

Джерело: власна розробка авторки за даними [116].

За даними рисунку 1.7 можемо зробити висновок, що найбільше фінансових ресурсів населення використано на будівництво житла у 2018 р. – 34,6 млрд. грн., а найменше у 2011 р. – 17,6 млрд. грн. За останніх 5 років (2016-2021 рр.) обсяги фінансових ресурсів населення на будівництво житла в Україні зменшились з 29,9 млрд. грн. до 28,6 млрд. грн. або на 1,3 млрд. грн. (на 4,3 %). Протягом цих років проблеми формування і використання фінансових ресурсів підсилювались низкою факторів: інфляцією, збільшенням рівня фінансового забезпечення населення, виникненням нових будівельних підприємств, оновленням технологій будівництва, застосуванням у будівельній галузі альтернативних (новітніх) джерел енергії.

Процес вкладення фінансових активів у будівництво і своєчасність погашення фінансових зобов'язань за вироблену будівельну продукцію (роботи, послуги) під час спорудження об'єктів будівництва може призводити до виникнення низки проблем, що залежать від галузевих особливостей.

На думку Задорожного З.-М. В., «основними організаційно-технологічними особливостями будівельного виробництва є: нерухомість будівельної продукції; переважно індивідуальний та дрібносерійний характер виробництва; залежність від природних факторів; участь у будівництві багатьох учасників; рухомість структурних підрозділів, будівельної техніки і самих будівельних організацій; довготривалість будівництва; територіальна розпорошеність об'єктів; різні способи ведення робіт» [156, с. 112].

Ці особливості є досить важливими і, насправді, мають прямий вплив на специфіку ведення обліку і формування фінансової звітності. Інші українські вчені-економісти також досліджували дане питання, доповнювали його новими специфічними ознаками та розв'язували проблеми, пов'язані із їх відображенням на рахунках фінансового обліку, у фінансовій та управлінській звітності.

Павелко О. В., до особливостей будівництва відносить: «варіантність, складність та тривалість процесу проектування; значну тривалість будівництва;

різноманітність учасників будівельного процесу; територіальну розгалуженість об'єктів будівництва; здійснення робіт на відкритій місцевості; нерухомість будівельної продукції при постійному переміщенні засобів праці і робітників за об'єктами будівництва; особливий характер розрахунків за готову продукцію; особливості ціноутворення на будівельну продукцію» [328, с. 49-52].

Названі вченою особливості характеризують будівельну галузь досить глибоко, до найдрібніших деталей. Виходячи із цього, можна сформулювати низку проблем, що в даний час мають значний вплив на процес будівництва, зокрема: а) поява великої кількості дрібних будівельних компаній, де фінансові ресурси індивідуальних замовників недостатньо контрольовані з боку вкладників та державних контролюючих органів; б) замороження або тимчасова зупинка робіт на об'єктах будівництва через нестачу фінансових ресурсів; в) свідоме заниження справжньої ринкової вартості 1 квадратного метра кожного об'єкта інвестування з метою кращого залучення до процесу будівництва потенційних інвесторів та індивідуальних замовників; г) виникнення підвищеного фінансового ризику, який потребує посилення контролю під час проведення будівельно-монтажних робіт.

Варто вивчати проблеми фінансових ресурсів у житловому будівництві із врахуванням галузевої специфіки і з позиції бухгалтерського обліку, управлінської звітності, контролю, реклами, кредитування, нормативно-правового забезпечення, інструментів державного регулювання (рис. 1. 8).

Через це менеджери та маркетологи мають сформулювати стратегію залучення замовників та інвесторів, здійснювати пошук висококваліфікованих контрагентів, здійснювати підбір фахівців; обліковці мають якісно вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність; контролери – проводити планові та позапланові перевірки різних етапів виробничого циклу, зокрема власне у процесі самого будівництва.

Основну частку змін щодо системи формування ресурсів та їх відображення на рахунках фінансового обліку та звітності варто відобразити в бухгалтерській службі малих та середніх підприємств. Адже, як зауважує

Пайсер П., що «малі та середні підприємства є основною економічною силою в Європейському Союзі» [546]. З іншого боку, «у Великобританії кожна третю фірму прострочка платежів ставить на межу виживання. Близько 40 % власників малих підприємств признались, що змушені використовувати в інтересах фірми свої власні заощадження. Щоб полегшити цю проблему з'явилося чимало інноваційних фінансових послуг» [527, с. 143].

За таких умов, доводиться постійно турбуватись про покупки та впровадження у фінансову діяльність альтернативних ресурсів. В даному разі левову частку щодо альтернативності займають саме фінансові ресурси.

Пропонуємо розглянути рисунок 1.8 поетапно. Насамперед, стосовно фінансового та управлінського обліку і звітності. Переважна більшість важливих проблем економічної діяльності підприємств мають опосередкований або неопосередкований вплив на побудову фінансового та управлінського обліку і звітності.

Цікавою є позиція В. Маккензі, який зазначає, що «зі звітів ми повинні уявити собі (з'ясувати), чи не матиме дана фірма яких-небудь (будь-яких) проблем з банками чи постачальниками. ... припиняють своє існування якраз неплатоспроможні компанії, а не неприбуткові» [250, с. 133-134].

Звідси, маємо зробити висновок, що ефективне управління фінансовими ресурсами надзвичайно важливе для будь-якого підприємства. Таке питання дуже актуальне для підприємств, що здійснюють свою діяльність у будівельній галузі, тому що низька платоспроможність індивідуальних замовників призводить до низької платоспроможності будівельних підприємств, а отже – до замороження або тимчасового призупинення робіт на об'єктах будівництва на невизначений термін (до виникнення довгобудів, недобудованих об'єктів).

Крім фінансової звітності будівельних підприємств, важливою є управлінська звітність. Якщо певна інформація щодо зазначеної вище не впливає безпосередньо на фінансову звітність, то вона може відобразитись в управлінській звітності, що впливає на ухвалення управлінських рішень і фінансові результати.

Наступним за важливістю є контроль (рис. 1.8). Специфіка контролю за фінансовими ресурсами у підприємствах будівельної галузі в тому, що він посилюється за рахунок фінансових посередників, що проводять додатковий контроль за процесом розподілу грошових коштів і вчасністю проведення розрахунків.

Так, як згідно зі статтею 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність», «інвестування та фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у тому числі в управління, може здійснюватися виключно через фонди фінансування будівництва, фонди операцій з нерухомістю, інститути спільного інвестування, а також шляхом емісії цільових облігацій підприємств, виконання зобов'язань за якими здійснюється шляхом передачі об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва» [383].

У зв'язку із ухваленням цього закону, з'являється відповідна специфіка поведінки фінансових ресурсів у житловому будівництві і їх внутрішнього контролю. Ключове значення під час здійснення внутрішнього контролю має також управлінська звітність. Враховуючи на те, що деякі об'єкти житлового будівництва можуть бути заморожені або тимчасово призупинені, постійний контроль за станом управлінської звітності повинен бути так само важливим, як контроль за станом фінансової.

Щодо кредитування, то, на жаль, існує безліч проблем, а саме: висока ставка відсотків за кредитами, значна конкуренція між індивідуальними замовниками з приводу одержання ними пільг для кредитування власного житла. Наприклад, українські програми молодіжного кредитування житла, на наш погляд, недосконалі, а дольова участь в житловому будівництві досить ризикова для індивідуальних замовників. Ключовим інструментом підтримки державою молодіжного кредитування нині є неповна компенсація вартості житла за рахунок коштів державного фонду, що має обмежені можливості і надає підтримку небагатьом молодим сім'ям.

Рис. 1.8. Організаційно-економічні інструменти розв'язання проблем залучення і використання фінансових ресурсів у сфері житлового будівництва.

Джерело: власна розробка авторки.

З іншого боку, програми фінансового лізингу, які поширені у провідних країнах світу, на українському ринку житла майже відсутні. Тому завдання фінансового обліку, у даному разі, полягає у своєчасному відображенні поточних, довгострокових та безнадійних заборгованостей із застосуванням відповідних методів.

Одним із провідних організаційно-економічних інструментів виокремлено і рекламні заходи. Це зроблено не випадково, адже недобросовісні рекламні заходи породжують недостовірні первинні дані про вартість спорудження житла, терміни завершення будівельно-монтажних робіт, терміни повного погашення заборгованості. Є ризик, що індивідуальні замовники не зможуть заплатити потрібні кошти за збудований об'єкт і, як наслідок, в бухгалтерському (фінансовому) обліку ці факти господарського життя відобразатимуть, як безнадійну заборгованість або збиток.

Важливим інструментом поліпшеного використання фінансових ресурсів є чітке нормативно-правовий супровід. Недоліки такого супроводу процесу житлового будівництва мають вплив на процес ведення бухгалтерського (фінансового) обліку так, що відповідна частина фактів господарського життя, що пов'язані з фінансовими ресурсами, відображаються у системі обліку із відставанням через судові засідання щодо невиконання сторонами власних договірних зобов'язань, затримку термінів введення об'єктів будівництва (або інвестування) у експлуатацію.

З приводу державного регулювання економіки, то його вплив на процес спорудження житла, бухгалтерський облік, звітність в Україні не дає вагомого результату. Виникають прогалини у законодавчій базі та затягуванні на рівні держави системного усунення злочинних схем в спорудженні житла, які завдають великої антиреклами інвесторам та індивідуальним замовникам на предмет зростання сумнівів серед населення щодо потреби фінансування процесу спорудження житла власними заощадженнями.

Індивідуальні замовники надають, в основному, перевагу повному і кінцевому розрахунку за квартиру, а не поетапним інвестиціям грошових коштів та за умови, що квартира уже може експлуатуватись. Дана ситуація не дуже вигідна будівельним підприємствам тому, що їм буде потрібно вкласти у спорудження житла більше власних грошових коштів. Водночас, ця ситуація змушує будівельні підприємства споруджувати високоякісне житло з помірними витратами на нього.

Для того, щоб якось зацікавити індивідуальних замовників купляти житло в розстрочку окремі будівельні підприємства пробують робити їм навіть помісячну сплату. В системі бухгалтерського (фінансового) й управлінського обліку, звітності будівельних підприємств готуються певні графіки сплати коштів за відповідними етапами (тоді, коли йдеться про розстрочку), окремі первинні та зведенні документи до повного й кінцевого погашення наявної заборгованості і збуту об'єктів будівельного виробництва.

Таким чином, організаційно-економічні інструменти при спорудженні житла суттєво впливають на фінансові ресурси, бо такі інструменти відіграють провідну роль на усіх етапах спорудження житла від дати складання планів і до дати здавання в експлуатацію індивідуальним замовникам. Сума фінансових ресурсів має значний вплив на якість та ефективність матеріально-технічних ресурсів, темпи закінчення будівельно-монтажних робіт, проведення проміжних та кінцевих розрахунків із партнерами, репутацію та компетентність підприємства, і як синтезований результат – на одержання будівельним підприємством відповідної суми прибутку або збитку.

Узагальнивши думки вчених-економістів та проаналізувавши організаційно-економічні інструменти, спробуємо сформулювати власне визначення поняття «фінансових ресурсів у житловому будівництві». Отже, фінансові ресурси житлового будівництва – це усі види фінансових активів, джерелами утворення котрих є власний та позиковий капітал і фінансові зобов'язання, що мають значний вплив на платіжну спроможність учасників процесу будівництва в сегменті спорудження житла, організаційно-економічні відносини та обчислення фінансових результатів.

Варто зауважити, що ефективне формування, нагромадження та використання фінансових ресурсів залежить від ухвалення якісних управлінських рішень. Крім цього, вважаємо, що необхідно на законодавчому рівні ухвалити визначення поняття «фінансових ресурсів» з метою уникнення суперечливих точок зору щодо трактування цього терміну. Це є обов'язковою

умовою для правильного ведення фінансового й управлінського обліку та складання фінансової й управлінської звітності.

Щодо житлового будівництва, то тут фінансові ресурси мають свої специфічні ознаки, що відрізняється від інших галузей економіки. Адже, житлове будівництво є складним та відповідальним видом економічної діяльності, яка потребує не лише залучення значних сум фінансових ресурсів, а й уміння ефективно управляти ними і відображати у фінансовому й управлінському обліку, звітності.

В даному дослідженні сформульовано авторське визначення понять «фінансових ресурси» і «фінансові ресурси у житловому будівництві», що уточнить їх суть конкретно для українського будівництва; розкрито організаційно-економічні інструменти розв'язання ключових проблем у сфері житлового будівництва та визначено їх взаємозв'язок із методикою та організацією бухгалтерського (фінансового) й управлінського обліку, а також звітності.

Звідси, більшість проблем підприємств будівельної галузі, в основному, пов'язані із особливостями ведення сучасного будівництва, де періодично з'являється високий ризик застосування певних злочинних схем. Через це доцільно здійснювати системний внутрішній та зовнішній контроль за процесом будівництва, а також бухгалтерським обліком і фінансовою звітністю будівельних підприємств.

В зв'язку із цим, є певні класифікаційні ознаки, які є характерними для житлового будівництва. Перш ніж виокремити ці ознаки, вважаємо за необхідне дослідити класифікацію фінансових ресурсів вчених-економістів. Виокремлені класифікаційні ознаки фінансових ресурсів вченими-економістами, згруповано в таблиці 1.2.

Близнюк О. П., Горпинченко А. П. вважають, що «джерела формування фінансових ресурсів підприємства: 1) формуються під час заснування підприємства; 2) формуються за рахунок власних та прирівняних до них коштів; 3) поступають у порядку розподілу грошових надходжень» [16, с. 56].

Таблиця 1.2

Класифікація фінансових ресурсів різними вченими-науковцями

Вчені Класифікація ресурсів	Мельник К. В. та Сігайов А. О. [264]	Катан Л. І. та Сидо- ренко А. І. [178]	Хілобок Ю. А. [461]	Концева В. В. і Кушта І. В. [194]	Вовк В. М. [50]	Яременко В. Г., Салманов Н. М. [502]
1	2	3	4	5	6	7
за видами господарської діяльності	+				+	+
за правом власності (джерелами створення)	+	+	+		+	+
за об'єктами інвестування	+				+	+
за кругообігом	+				+	
за організаційно-правовою формою	+				+	+
за матеріально-речовою структурою						+
за характером використання	+				+	+
за джерелами формування (за напрямками надходження)	+	+		+	+	+
за видами наявних активів	+				+	+
за джерелами заміщення активів	+				+	+
за рівнем ліквідності активів	+				+	+
за терміновістю погашення зобов'язання	+				+	+
за терміном залучення						+
за формою власності		+				
за цільовим призначенням		+				
за призначенням						+
за формою виявлення		+				
за способом формування		+				
за порядком одержання			+			
за напрямками використання		+				

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4	5	6	7
за динамікою			+			+
формуються в момент створення підприємства				+		
утворюються за рахунок власних і порівнянних до них коштів				+		
мобілізуються на фінансовому ринку				+		
надходять у порядку розподілу грошових коштів				+		
за характером участі у господарському процесі					+	+

Джерело: власна розробка авторки.

Мельник В. К. та Сігайов А. О. здійснили «класифікацію фінансових ресурсів підприємств за такими ознаками: за видами господарської діяльності; за правом власності; за об'єктами інвестування; за кругообігом; за організаційно-правовою формою; за характером використання; за джерелами формування; за видами сформованих активів; за джерелами покриття активів; за ступенем ліквідності активів; за терміновістю погашення зобов'язання» [264, с. 94].

Фінансові ресурси підприємства Катан Л. І. та Сидоренко А. І. класифікують за: «джерелами створення; за формою власності; за цільовим призначенням; за формою виявлення; за напрямком надходження; за способом формування; за напрямками використання» [178].

Класифікацію фінансових ресурсів домогосподарств за різними ознаками здійснює Хілобок Ю. А. Зокрема, сюди «включає: 1) за джерелом; 2) за динамікою; 3) за порядком одержання» [502, с. 128].

Вчені Концева В. В. і Кушта І. В. пропонують таку «класифікацію фінансових ресурсів підприємства: 1) формується під час заснування підприємства; 2) формується за рахунок власних та порівнянних до них

коштів; 3) мобілізуються на фінансовому ринку; 4) надходять у порядку розподілу грошових коштів» [194, с. 349]. Автори також виокремлюють ресурси за джерелами їх формування: власні фінансові ресурси, залучені кошти, позичені кошти.

Цікаво, що вчені Близнюк О. П. та Горпинченко А. П. розглядають ці ж класифікаційні ознаки, що й Концева В. В. і Кушта І. В., але «з точки зору класифікації джерел формування фінансових ресурсів» [16, с. 56].

З іншого боку, вчені Концева В. В. і Кушта І. В. також виокремлюють «джерела формування фінансових ресурсів: 1) власні і прирівняні до них; 2) позичені і залучені; 3) надходження коштів від емісії облігацій та інших видів цінних паперів» [196, с. 350]. До зазначених вище класифікацій Вовк В. М. додає ще такі: «за характером участі у господарському процесі» [50, с. 8].

Проаналізувавши точки зору вчених-економістів пропонуємо власну класифікацію фінансових ресурсів у житловому будівництві. У ній використано нові класифікаційні ознаки і не застосовано ті ознаки, які були розроблені вченими-економістами раніше (рис. 1.9).

Звідси, виокремлено квінтесентні особливості щодо класифікації фінансових ресурсів за такими ознаками: 1) за технічною стороною: програмні і апаратні; 2) за договором: форвардні і ф'ючерсні; 3) за участю фінансового посередника: через фонди фінансування будівництва, через фонди операцій з нерухомістю, через інститути спільного інвестування, через інші шляхи виконання зобов'язань в межах законодавства, шляхом емісії цільових облігацій; 4) відповідно до балансу: як фінансові активи, як джерела утворення фінансових активів; 5) для іпотечного кредитування: поступового погашення, одноразового погашення.

Всі ці ознаки дають змогу дослідити сутність та проблематику фінансових ресурсів, визначити шляхи їх надходження та витрачання, вирішити проблеми щодо розподілу фінансових ресурсів на відповідні етапи будівництва, своєчасно сприяти погашенню дебіторських та кредиторських заборгованостей, знижувати ризик щодо несвоєчасної здачі об'єкта будівництва в експлуатацію.

Вважаємо, що ризики, які виникають у житловому будівництві в значній мірі можна усунути через формування резерву грошових коштів та ефективно організованої системи страхування.

Страхування у житловому будівництві, як відомо, складається із трьох провідних сегментів: страхування збитків, що пов'язані із перервою у будівельному процесі та затриманням здавання об'єкта будівництва в експлуатацію (виникненням довгобудів та недобудов); страхування відповідальності перед третіми особами за нанесення матеріальних збитків чи тілесних ушкоджень; страхування майна, що знаходиться на будівельному майданчику та самого об'єкта будівництва.

Основними «об'єктами страхування у житловому будівництві можуть бути об'єкти будівельних і монтажних робіт, майно та обладнання будівельного майданчика, будівельні машини і механізми, гарантійні зобов'язання, витрати на прибирання (відновлення) будівельного майданчика у разі виникнення страхового випадку, відповідальність перед третіми особами за матеріальний збиток чи тілесні ушкодження, втрачений прибуток і витрати, що пов'язані із перервою у будівельному процесі та затриманням здавання об'єкта будівництва в експлуатацію» [323].

Інформація про провідні сегменти й основні об'єкти страхування у житловому будівництві дає змогу будівельним підприємствам і їхнім замовникам краще зрозуміти куди та на що спрямовані зусилля страхових компаній і належно оцінити потенційні вигоди від співпраці з ними.

Найбільш регламентованим, на відміну від страхування майна у житловому будівництві, нині є індивідуальне страхування, як підвид страхування.

Проблеми індивідуального страхування житла супроводжується низкою причинно-наслідкових зв'язків. Якщо алгоритм здійснення цього виду страхування відсутній, то рівень контролю за забудовником також знижується.

Рис. 1.9 Квінтесентні особливості класифікації фінансових ресурсів у житловому будівництві.

Джерело: власна розробка авторки.

Першочерговою проблемою є відсутність належної спеціалізованої нормативно-законодавчої бази, яка б регулювала питання щодо страхування житла в процесі будівництва, враховуючи особливості даної галузі економіки. Оскільки в нашій державі страхування об'єктів будівництва, чи певних його процесів регламентовано загальним законодавством держави, а саме Законом України «Про страхування» [395], а особливості його здійснення, як добровільного виду страхування, визначаються Договором про страхування між учасниками страхового процесу (Страхова компанія, Забудовник, Підрядник). Відтак, в Україні страхування ризиків у будівництві є не досить поширеною практикою, на відміну від досвіду закордонних будівельних

компаній, що у своїй діяльності широко використовують страхування, як засіб захисту власних фінансових інтересів та інтересів інших учасників будівельного процесу.

Другою проблемою є висока ціна на житло, відповідно не кожен індивідуальний замовник згідний платити, окрім вартості житла, за його страхування. Сума страхового внеску має розбиватись на частини, якщо індивідуальний замовник здійснює оплату у декілька етапів, а не однією повною сумою. Відсоток страхової суми кожна страхова компанія встановлює самостійно, що обумовлено договором страхування.

Третьою проблемою, яка може виникнути між учасниками процесу страхування, є платоспроможність страхової компанії погасити страховий борг у разі настання страхового випадку. Через це, індивідуальні замовники повинні обирати страхові компанії із надійною репутацією. Дотримання забезпечення платоспроможності страховиків регламентовано чинним законодавством України, зокрема статтею 30 Закону України «Про страхування», де зазначено, що «страховики зобов'язані дотримуватися таких умов, як наявності сплаченого статутного фонду для страховиків-резидентів або гарантійного депозиту для філій страховиків-нерезидентів та наявності гарантійного фонду страховика; створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань; перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності та ін.» [395]. І страхові компанії, відповідно, як небанківські фінансові установи, згідно з чинним законодавством, зобов'язані щорічно оприлюднювати свої фінансові показники на відповідних сайтах для вільного користування. Тому, замовники страхових послуг мають можливість обирати страхові компанії із надійною репутацією.

З іншого боку, деякі «будівельні підприємства у складі власного капіталу створюють резерв грошових коштів у розмірі 10 % від вартості житла за рахунок власного чистого прибутку» [323]. Таким чином, ці будівельні підприємства формують певні обсяги резервних грошових коштів не лише для

страхування майна, інших провідних сегментів страхування, а також для покриття незапланованих, але нагальних потреб підприємства тощо.

Водночас, Мальований М. І. зазначає, що «створити повноцінну й ефективну систему соціального страхування в Україні, на жаль, і досі не вдалось. Одна з основних причин цього вбачається у наявності значних організаційних та фінансових проблем, що притаманні різним видам загальнообов'язкового державного соціального страхування» [256, с. 42].

Тому необхідно передбачувати різноманітні фінансові ризики, що дасть змогу уникнути проблем в майбутньому прогнозуванні. На думку Семіколенової С. В., «страхування фінансових ризиків – вид майнового страхування, яке за своєю суттю є страхуванням ризику втрати прибутку чи неотримання доходу внаслідок різних причин» [425, с. 49].

Фінансовий ризик страхових компаній, як зазначає Шкварець Г. В., «пов'язаний із вибором певних альтернативних варіантів рішень та обчисленням їх результату – в цьому полягає його суб'єктивна природа. Водночас, фінансовий ризик має і об'єктивну сторону, адже вона є формою кількісно-якісного вираження реально існуючої невизначеності» [484, с. 240].

Ризики можуть суттєво впливати на різні аспекти фінансової діяльності підприємства, вважає Тимошенко О. В., однак «найбільш значимий їхній вплив проявляється у двох напрямках. По-перше, рівень ухваленого ризику відіграє провідну роль у формуванні рівня прибутковості фінансових операцій підприємства. По-друге, фінансові ризики є основною формою генерування прямої загрози банкрутства підприємства, так як фінансові втрати, пов'язані з ризиком є найбільш відчутними» [449, с. 137].

Підтримуємо висновок вчених та практиків, що фінансові ризики у житловому будівництві – це одні із найвищих ризиків, адже у галузь залучаються значні обсяги фінансових ресурсів. З іншого боку, процес спорудження житла є довготривалим, а тому вартість об'єкта будівництва може змінюватись залежно від ринкових умов. Отже, фахівці простежують певну залежність між фінансовими ризиками та фінансовим результатом.

Звідси, сформулюємо власне авторське визначення, отже: фінансовий ризик – це ймовірність одержання прибутку чи збитку залежно від якості використання фінансових ресурсів у підприємстві.

Процес страхування фінансових ресурсів у житловому будівництві досить складний та громіздкий, тому тут важливо враховувати такі дані, як: сума страхового внеску; своєчасність погашення заборгованості платником; спосіб страхування об'єкта будівництва (об'єкта інвестування) частково чи повністю.

Щодо першого пункту, то виникають такі проблемні питання: чи доцільно суму страхового внеску розраховувати на кожному етапі будівництва; чи регулювати суму страхового внеску при зміні курсу валют; чи змінювати суму страхового внеску у разі невиконання забудовником визначених перед ним завдань; за яких обставин страхова компанія не відшкодує збитків при настанні страхового випадку або на скільки можна зменшити суму страхових виплат?

Щодо другого пункту, виникають запитання такого характеру: чи потрібно встановлювати штрафні санкції у разі запізнення із оплатою страхового внеску платником; чи можна отримати певні пільги у разі повної виплати страхового внеску за спорудження житла, а не по частинах?

Щодо третього пункту виникають такі питання, як: чи здійснювати страхування фінансових вкладень усіх інвесторів та індивідуальних замовників за зальним договором на весь об'єкт будівництва; чи підписувати із кожним учасником процесу будівництва страхові контракти окремо за кожним об'єктом інвестування; чи впливають способи фінансування будівництва (наявність фінансових посередників) на формування умов страхових договорів?

Відповідь на більшість таких запитань можна знайти у «Рекомендаціях зі страхування ризиків у будівництві» згідно із наказом Мінрегіонбуду від 30.05.2008 року № 230. В цих рекомендаціях зазначено, що «страхова сума може бути встановлена по окремому страховому ризику, сукупності страхових ризиків, договору страхування загалом» [404]. З іншого боку, ці рекомендації потребують деяких уточнень. Зокрема, незрозумілим до кінця є

пункт 37, в якому вказано, що «в період припинення будівництва об'єкта страховик звільняється від зобов'язань по виплаті страхового відшкодування» [404].

Тут не йдеться про те, що об'єкт введений у експлуатацію, а лише про припинення будівельних робіт. Такі неточності можуть призвести до низки юридичних непорозумінь, відповідно не зрозуміло, яким чином ця заборгованість буде відображатись в обліку будівельної компанії. Тому для захисту інтересів забудовника, у закордонній системі страхування, у разі не настання страхового випадку, страховик зобов'язується повернути страхувальнику частину інвестованих коштів. Звичайно, такі умови регламентовані, як правило, договорами про страхування, але запровадження подібної практики на законодавчому рівні України підвищило б довіру будівельних компаній до вітчизняних страховиків та стимулювало б поширення практики страхування у будівельній галузі загалом.

Крім цього, в даних рекомендаціях не вказано, як здійснювати страхування при залученні у будівництво фінансового посередника. У статті 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність» зазначено, що «інвестування та фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у тому числі в управлінні, може здійснюватись виключно через фонди фінансування будівництва, фонди операцій з нерухомістю, інститути спільного інвестування, а також шляхом емісії цільових облігацій підприємств, виконання зобов'язань за якими здійснюється шляхом передачі об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва» [384].

В «Рекомендаціях зі страхування ризиків у будівництві» не зазначено відмінностей у страхуванні ризиків за різними видами інвестування та фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва. Хоча, насправді, тут є відмінності щодо: учасників процесу будівництва; способів розподілу грошових коштів; здійсненні розрахунків та погашеннях заборгованості; створенні відповідних резервів. Усі ці моменти суттєво впливають на

фінансовий та управлінський облік в процесі надходження, нагромадження і розподілу фінансових ресурсів.

У такому документі, як «Довідка про вартість виконаних будівельних робіт, витрати та їх фінансування», пропонуємо додати пункт «Сума страхового внеску». Така інформація дасть змогу вдосконалити управлінську звітність в сегменті страхування ризиків недобудови об'єктів будівництва (табл. 1. 3).

Таблиця 1.3

Пропозиції щодо вдосконалення «Рекомендацій зі страхування ризиків у будівництві»

№ з/п	Пропозиції	Вплив на фінансовий та управлінський облік
1.	Розписати яким чином взаємопов'язані способи інвестування та фінансування об'єктів житлового будівництва із страховими ризиками.	Сприятиме точності відображення господарських операцій з обліку страхування.
2.	Уточнити пункт 37 щодо звільнення страховика від зобов'язань за виплатою страхового відшкодування в період припинення будівництва об'єкта.	Забезпечить визначення виду заборгованості та строків її погашення.
3.	Прописати особливості відображення страхових ризиків у фінансовому і управлінському обліку та звітності, зокрема в довідці за формою КБ-3 додати рядок «Сума страхового внеску».	Дасть змогу формувати фінансову та управлінську звітність із більшою точністю та ухвалювати ефективні управлінські рішення щодо страхових ризиків у житловому будівництві.

Джерело: власна розробка авторки.

Отже, наведені вище пропозиції щодо уточнення і доповнення тексту «Рекомендацій зі страхування ризиків у будівництві» дадуть змогу поліпшити процес ведення фінансового й управлінського обліку, звітності, а також забезпечать більшу довіру інвесторів та індивідуальних замовників щодо вкладення фінансових ресурсів у об'єкти будівництва.

Адже, належне страхування фінансових ресурсів зменшує ризик невиконання будівельно-монтажних робіт і дає інвесторам та індивідуальним замовникам відповідні гарантії.

Житлове будівництво є складним та відповідальним видом економічної діяльності, яка потребує не лише залучення значних сум фінансових ресурсів,

але й уміння ефективно управляти ними і відображати у фінансовому й управлінському обліку, звітності.

В даному дослідженні сформульовано авторське визначення понять «фінансових ресурси» і «страхування», що уточнить їх суть саме для економіки українського будівництва; розкрито інструменти розв'язання проблем у житловому будівництві і встановлено їх взаємозв'язок з методикою й організацією бухгалтерського (фінансового) та управлінського обліку і звітності; виявлено міру впливу фінансових ризиків на фінансові результати та сформульовано авторське бачення даної теми; запропоновано внести уточнення і доповнення до тексту «Рекомендацій зі страхування ризиків у будівництві».

Звідси, більшість проблем підприємств будівельної галузі, в основному, пов'язані із особливостями ведення сучасного будівництва, де часто з'являється високий ризик застосування відповідних злочинних схем. Через це доцільно комплексно проводити внутрішній і зовнішній контроль за будівельним процесом, системою бухгалтерського (фінансового) обліку та фінансової звітності будівельних підприємств.

Висновки до розділу 1.

1. Ресурси – це всі види матеріальних та нематеріальних цінностей, що є основними елементами економічного потенціалу, раціональне управління якими призведе до позитивного фінансового результату. Дане визначення сформовано на основі досліджень різних вчених науковців, і є комплексним, адже включає різнопланові ознаки ресурсів.

2. Класифікацію ресурсів слід заповнити за такими ознаками: 1) за складом; 2) як предмет купівлі-продажу; 3) за модерністю; 4) за рівнем управління; 5) за правом власності; 6) за перенесенням вартості на об'єкти; 7) за територіальною ознакою. Ця класифікація дасть змогу краще сприймати нові функціональні властивості ресурсів з метою їх ідентифікації в умовах діджиталізації.

3. Сформована парадигма інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва в умовах діджиталізації та післявоєнної відбудови, що сприятиме відновленню природних ресурсів; оптимізації матеріальних витрат; появі нових видів грошових одиниць; швидкості здійснення розрахунків; економії часу; пошуку альтернативних ресурсів. Конкурентоспроможність будь-якого будівельного підприємства залежить від злагодженого використання усіх перерахованих вище напрямків.

4. Матеріально-технічні ресурси (МТР) будівництва – це один із провідних елементів потенціалу будівельного бізнесу, бо саме матеріальні активи переносять власну вартість на об'єкт будівельного виробництва повністю чи частково та застосування таких активів, як передбачається, дасть економічну вигоду і належний соціальний ефект. Економічну вигоду від будівельного процесу одержує як будівельне підприємство, так і фінансові посередники, а належну соціальну вигоду – кінцевий споживач.

5. Фінансово-технічні ресурси (ФТР) – це компоненти фінансових та технічних ресурсів, за допомогою яких поліпшується швидкість здійснення грошових розрахунків, способів кредитування, інвестиційних проектів, застосування криптовалют та блокчейн.

6. Під матеріально-фінансовими ресурсами (МФР) розуміємо ті матеріальні ресурси, які придбаваються за готівку, в безготівковій формі, або через використання ф'ючерсних і форвардних операцій. Матеріали, які одержані безкоштовно, в обмін на подібні та неподібні активи не будуть включатись до даного поняття. Прикладом матеріально-фінансових ресурсів є будівельні матеріали, що придбані в постачальника за відповідну плату і така операція має документальне підтвердження, для прикладу платіжне доручення, товарно-транспортна накладна і т. д.

7. Фінансові ресурси житлового будівництва – це усі види наявних фінансових активів, джерелами утворення яких виступає власний та позиковий капітал і фінансові зобов'язання, що мають значний вплив на платоспроможність учасників будівельного процесу при спорудженні житла,

організаційно-економічні відносини та утворення фінансових результатів. Ефективне формування, нагромадження та використання фінансових ресурсів залежить від ухвалення якісних управлінських рішень. Запропоновано на законодавчому рівні запровадити визначення поняття «фінансових ресурсів» з метою уникнення суперечливих точок зору щодо трактування цього терміну. Це є обов'язковою умовою для правильного ведення фінансового й управлінського обліку і складання фінансової й управлінської звітності.

8. Квінтесентні особливості щодо класифікації фінансових ресурсів потрібно виокремлювати за такими ознаками: 1) за технічною стороною; 2) за договором; 3) за участю фінансового посередника; 4) відповідно до балансу; 5) для іпотечного кредитування. Всі ці ознаки дають змогу дослідити сутність та проблематику і шляхи її вирішення у подальших наших дослідженнях і є основою для організації аналітичного і управлінського обліку фінансових ресурсів.

Основні результати дослідження, що увійшли до розділу 1 дисертації, опубліковані в працях [76; 78; 80; 84; 85; 88; 91; 95; 96; 118; 125; 126; 129; 130; 168; 520; 521; 529; 530; 533].

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ В БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Розвиток обліку матеріальних ресурсів в умовах формування логістичної системи будівельних підприємств

У сучасних умовах справедливим є твердження про зміну позицій атрибутів інформації. На думку Семенишеної Н., Хорунжак Н. та Садовської І., «вона набуває характеристик самостійного об'єкта, який може існувати поза межами людини і матеріального носія. Відповідно до цього, існує потреба у зміні підходів до її формування» [552, с. 114].

Бухгалтерський облік надзвичайно важливий для економіки, а тому його вдосконалення є актуальною сферою наукових досліджень. Існує низка факторів, пов'язаних із необхідністю продовження досліджень та пошуку шляхів досягнення якісних поліпшень бухгалтерського обліку. Як стверджує Семенишена Н., Хорунжак Н., Задорожний З., «найбільш істотними з них є зміна управлінських запитів, що виникає внаслідок генезису економічних систем, глобалізація, яка вимагає стандартизації й уніфікації бухгалтерського обліку, а також розвиток національних і міжнародних інститутів бухгалтерського обліку, що формують його поточну концептуальну базу» [553, с. 696].

Європейські вчені Ібаррондо- Давіла П., Лопес-Алонсо М., Рубіо-Гамез Ч. розглядають інформацію з точки зору управлінського обліку. Вони вважають, що «будівельні компанії повинні впровадити систему управлінського обліку, щоб отримати відповідну інформацію про витрати на безпеку, керувати своїми рішеннями в галузі управління безпекою» [534]. Специфіка розвитку інформаційних процесів та формування обліково-звітних показників у різних державах світу мають свої особливі ознаки. «На них впливає економічна ситуація в державі, і, водночас, вони мають певний вплив на національну економіку. За останні 4 довоєнні роки національна економіка України нарешті

продемонструвала довгоочікуване зростання. Проте, «ці відсотки зростання є надто скромними, майже 3 %. Такі коливання майже непомітні для більшості населення через низьку базову ставку» [543]. Але якщо ці показники порівняти в довгостроковій перспективі, то вони стануть помітнішими. З іншого боку, державна політика має бути спрямована на розробку та контроль методів, які впливатимуть на економічне зростання.

Як вдало зазначають вчені-економісти, що динамічний розвиток суб'єктів господарювання в частині бухгалтерського обліку, передбачає, що в даних бухгалтерського обліку має бути зазначена додаткова аналітика фінансових рахунків разом із внутрішніми формами бухгалтерського обліку. «Вивчення, оцінка і порівняння показників програм для економічного розвитку, соціального забезпечення та впровадження екологічної безпеки» [542, с. 1029], за словами Осадчої О., Павелко О., Наконечного Я., Зінкевич О., «формують необхідність у створенні єдиного індексу, тобто інтегрованого індексу стійкої діяльності» [542, с. 1029].

Економічна стійкість держави забезпечує ефективність функціонування національних підприємств. Однією із галузей економіки, що вимагає підтримки з боку держави є житлове будівництво, яке нині потребує тісного взаємозв'язку із соціальними програмами, що здійснює держава в Україні.

Ситуація на ринку житла відрізняється в регіонах чи окремих містах через значну диференціацію у їхньому розвитку, що впливає на можливість отримання доступного житла. На думку Алексеєнко Л.: «Реалізація програм регіонального розвитку має визначати інвестиційні пріоритети соціального захисту, зокрема можливість викупу через механізм оренди соціально-побутового житла внутрішньо переміщеними особами» [540].

Погоджуємось із вченою та вважаємо, що соціально відповідальне будівельне підприємство може функціонувати лише за умов стабільності національної економіки та урядової підтримки бізнесу. Проте, сам процес будівництва не завжди є стабільним через, що можуть виникати деякі непланові операції і затримка процесу спорудження житла.

«Процес будівництва, як правило, є результатом спільних зусиль низки торговельних підрядників щодо зведення будівлі. Процес часто майже хаотичний, навіть, якщо робота планується відповідно до найкращих галузевих практик, а непередбачувані події є швидше правилом, ніж винятком» [515].

На вартість житла, в значній мірі, впливає вартість матеріальних ресурсів. Інформаційні ресурси мають вплив на ефективність зберігання і руху матеріальних, технічних та фінансових ресурсів. Матеріальні ресурси нині супроводжуються двома актуальними проблемами щодо: а) раціонального їхнього використання; б) природнього відновлення. Звідси, виникає низка запитань щодо альтернативного пошуку нових матеріалів, які виконуватимуть або пункт а), або пункт б), або обидва пункти водночас. Цікавим є те, що спершу людство шукало нові технології для обробки матеріальних ресурсів, а нині веде дослідження щодо їхнього природнього відновлення.

Перші історичні згадки про матеріальні ресурси та бухгалтерський облік виникли приблизно в один і той самий час, а саме приблизно 450 р. до н. е. Люди використовували камінь, дерев'яні знаряддя праці, кераміку, метали. Звідси, поступово виникла потреба в їхньому підрахунку та документальній фіксації, а отже постала необхідність у практичному застосуванні бухгалтерського обліку. З іншого боку, наявність матеріальних ресурсів, вимагає певної відповідальності від особи, яка ними володіє чи несе відповідальність за них. За переказами святого Франциска з Асизу, особа що має матеріальні блага не є повністю вільною. Святий зумів відмовитись від всіх матеріальних благ цивілізації та, навіть, житла. Така відвага заслуговує на глибоку повагу. Проте, на жаль, в сучасному світі житло є однією із основних потреб людини, а тому матеріальні ресурси, які використовуються для їх спорудження повинні використовуватись раціонально.

Відповідальність за матеріальні блага формується через фіксацію фактів надходження та використання матеріальних ресурсів і їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку, у первинній та зведеній документації і звітності. Сучасний стан обліку за матеріальними ресурсами перебуває у

постійному розвитку, проте завтра він набуде нових форм і стане історією. Наше завдання полягає не у прогнозі далекого майбутнього щодо обліку матеріальних ресурсів, а у виявленні певних недоліків сьогодення та складання плану щодо їх виправлення на завтрашній день.

Історію розвитку будівельних матеріалів можна умовно поділити на три періоди. «Перший із них характеризується повільним розвитком науки про будівельні матеріали, другий відзначається швидким розвитком щодо виробництва нових будівельних матеріалів, третій передбачає розвиток потужних технологічних ліній із виробництва основних будівельних матеріалів» [112, с. 5-7]. До зазначених вище пропонуємо додати четвертий етап – запуск ліній екологічно-чистих будівельних матеріалів (рис. 2.1).

На відміну від історії будівельних матеріалів, «історія обліку поділяється на 7 етапів» [36, с. 14-15]. Ми зіставили ці два історичні етапи, і виявили, що на даний момент, важливо виокремити і восьмий етап розвитку бухгалтерського обліку. В четвертому етапі історичного розвитку будівельних матеріалів ми провели паралелі розвитку бухгалтерського обліку із восьмим етапом. В сучасному світі особливої ролі набуває пошук екологічних матеріальних ресурсів та технології їх масового застосування.

Нині такі ресурси використовуються поодинокими будівельними компаніями, але, оскільки ресурси землі є вичерпні, тому й швидкими темпами збільшуватимуться обсяги застосування нових екологічних будматеріалів. Звідси, виникають й нові вимоги до відображення даних в первинній документації, справедлива оцінка їхньої вартості, внесення змін щодо відображення в Примітках до річної фінансової звітності.

Переконані, що у житловому будівництві, до основних матеріальних ресурсів відносяться: пісок, цегла, щебінь, цемент, гравій, вапно, бетон, розчини, волокнисті матеріали, гіпс, скляні вироби, прокат металу, будівельна кераміка, азбестоцементні вироби, вироби санітарної техніки, гідро- та теплоізоляційні матеріали, тощо.

Рис. 2.1. Історичні етапи розвитку обліку будівельних матеріалів.

Джерело: власна розробка авторки.

Нинішні особливості ведення обліку основних матеріальних ресурсів в Україні розкриті у положеннях до П(С)БО 9 «Запаси». Згідно із цим положенням (стандартом) для цілей бухгалтерського обліку, «запаси включають: 1) сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, розподілу, передачі, обслуговування виробництва й адміністративних потреб; 2) незавершене виробництво у вигляді незакінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів; 3) готову продукцію, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом; 4) товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу; 5) малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року; 6) поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за цим Національним положенням (стандартом), а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства після її первісного визнання» [304]. Такий список запасів є недостатній та не повною мірою відповідає практичним вимогам будівельних підприємств, бо характеризує також і інші галузі економіки.

Спорудження житлового будинку має здійснюватись із використанням великої кількості видів, обсягів та назв щодо використання основних матеріальних ресурсів. До таких ресурсів можемо віднести: щебінь, цемент, пісок, гравій, товарний бетон, штучний камінь, сухі будівельні суміші, керамічна цегла, збірні цементні і бетонні конструкції, керамічна вогнетривка плитка, вироби з гіпсу, дверні блоки, блоки віконні з пластмаси, мінеральна вата і. т. д.). Конкретика таких матеріальних ресурсів «залежить від виду житлового будівництва (великопанельне, збірно-монолітне каркасне, цегляне, дерев'яне, панельно-каркасне)» [18], типу новобудови та технології будівництва, зокрема, енергоефективних та екологічно безпечних. Не менш

важливу роль відіграє перелік, наявних на конкретний момент часу, основних матеріальних ресурсів та визначення їхньої ринкової вартості.

Основні будівельні матеріали включають: «природні кам'яні матеріали, неорганічні та органічні в'язучі матеріали, бетон, залізобетон та конструкції з нього, будівельні розчини, штучні кам'яні матеріали (випалювальні та безвипалювальні), лісові матеріали, метали, матеріали та вироби на основі пластичних мас, теплоізоляційні та звукоізоляційні матеріали, покрівельні та гідроізоляційні матеріали, лакофарбові матеріали» [28].

Наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України визначено Перелік нових будівельних виробів, що підлягають перевірці та підтвердженню придатності для застосування в будівництві. В цьому списку є не лише матеріальні, але й технічні ресурси. Розглянемо матеріальні, а саме: «1) стінові будівельні матеріали; 2) бетони, розчини, заповнювачі, опоряджувальні, декоративні склади, добавки для їх приготування; 3) мінеральні та органічні в'язучі речовини; 4) керамічні матеріали та вироби; 5) вироби та конструкційні елементи з пластмас; 6) дорожні матеріали; 7) покрівельні, гідроізоляційні та герметизуючі матеріали та вироби; 8) теплоізоляційні, звукоізоляційні матеріали та вироби; 9) скло будівельного призначення; вироби та матеріали на його основі; 10) вогнезахисні, біозахисні, антикорозійні суміші та інше; 11) конструкції каркасів будівель; 12) огорожувальні конструкції; 13) резервуари та ємності» [205]. Вважаємо, що у даному Переліку варто зробити розмежування щодо основних засобів та матеріальних активів, адже вони відрізняються за терміном експлуатації, ціною, амортизацією, а отже по-різному відображаються в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

Основні виробничі ресурси у будівництві мають свою специфіку. Основні матеріальні ресурси можуть бути власними (тобто вироблені самим будівельним підприємством), куплені (у оптового або роздрібного постачальника) та давальницькі (тобто надані тими, хто прямо зацікавлений у будівництві конкретного житлового об'єкта). Власні основні матеріальні

ресурси можна оцінювати за плановою (із періодичним доведенням до рівня фактичної) або за нормативною собівартістю. Куплені – за ринковими цінами плюс транспортно-заготівельні витрати. Давальницькі – за цінами, що визначені спеціальною комісією, призначеною самим будівельним підприємством.

Другий спосіб є більш поширеним, оскільки, будівельне підприємство, яке займається будівництвом житла вважає більш раціонально придбати основні виробничі ресурси, ніж виробляти їх самостійно. В даному разі діє правило «невидимої руки» А. Сміта, коли раціональніше працювати над одним чи двома напрямками діяльності, ніж виготовляти кожен вид будівельних матеріалів власними силами. В зв'язку із цим, в процесі будівництва задіяна велика кількість постачальників, які оцінюють матеріальні ресурси за різною вартістю.

Звідси, основні матеріальні ресурси у житловому будівництві можна розглядати з точки зору: підприємця-видобувальника, підприємця-переробника, підприємця-продавця, підприємця-покупця, покупця-споживача. Підприємець-видобувальник займається видобутком сировини і її розподілом на партії, водночас, даний підприємець може здійснювати паралельно й переробку матеріалів на готову продукцію і здійснювати її продаж.

Щодо будівельної галузі, то будівельна компанія, яка споруджує житло, в основному виступає, як покупець будівельних матеріалів, які використовуються та переробляються на спорудження об'єкту будівництва. Номенклатура цих матеріалів є значною, документооборот теж громісткий, а тому є необхідність внести певні зміни щодо рахункової частини обліку, щоб оптимізувати процеси надходження та використання матеріальних ресурсів.

Ефективне використання будівельних матеріалів залежить від раціональності та оптимальності їх надходження. Ці всі процеси залежать від організації логістики будівельних матеріалів. Оскільки якісну роботу будівельних підприємств неможливо уявити без використання принципів логістики. Правильно організована логістична діяльність дає змогу

оптимізувати витрати і забезпечити значну економію основних та додаткових матеріалів у сфері житлового будівництва. Логістика в нинішніх умовах має суттєвий вплив на облік матеріальних ресурсів. Це проявляється за таких умов (рис. 2.2).

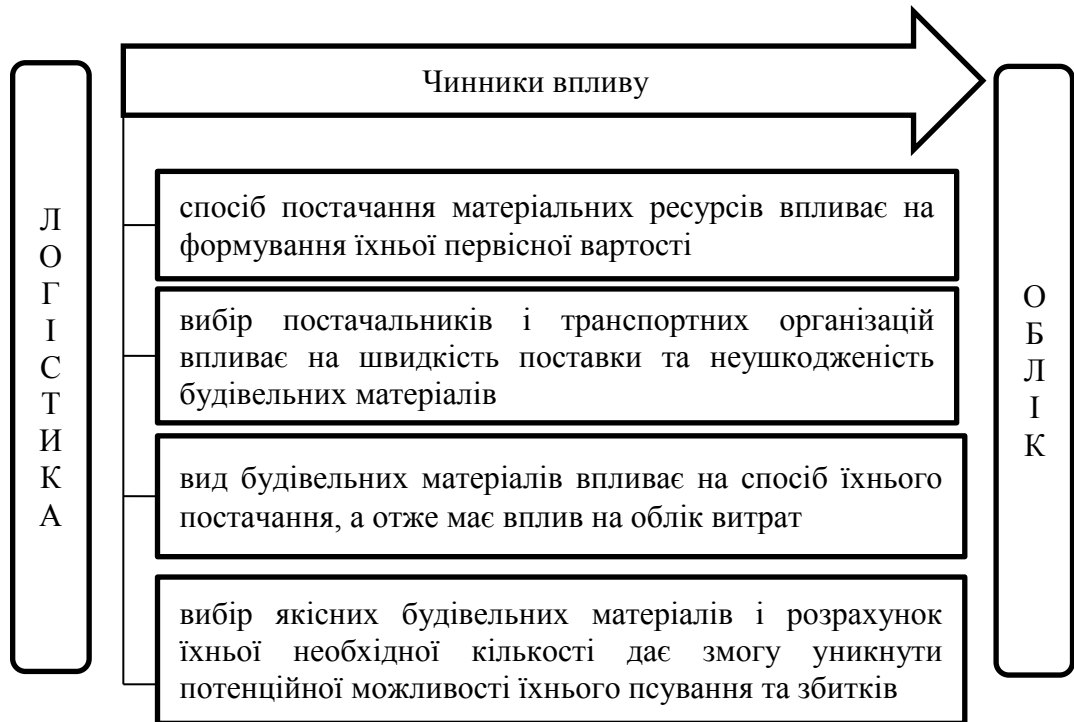

Рис. 2.2. Чинники впливу логістики на облік матеріальних ресурсів.

Джерело: власна розробка авторки.

Облік основних матеріальних ресурсів, аналіз ефективності логістичних операцій щодо таких ресурсів (у найближчі десять років) мають вестись будівельними підприємствами з метою задоволення потреб замовників у готовому житлі за принципом «швидко, якісно і дешево». Проте, перш ніж характеризувати всі ці умови варто розібратись в понятті «логістика будівельних матеріалів».

Поняття «логістика» (англ. *logistics*, від грец. Λογιστική – облік) може розглядатися як: «1) наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками; 2) галузь або функція в корпорації, завданням якої є забезпечення переміщення та зберігання продукції та сировини для забезпечення виробництва та продажу» [242]. Цікавим є те, що грецьке

трактування поняття «логістики» розглядається синонімом до поняття «облік». І хоч, вважаємо, що це різні поняття, але між ними існує тісний взаємозв'язок.

Завданням обліку логістичних операцій із поставки матеріалів, насамперед, є вибір супроводжуваних документів. Цей вибір залежить від способів поставки будівельних матеріалів. Тут документи повинні бути заповнені сторонами, що зайняті у повній мірі в їх постачанні.

З диференціацією логістики за стадіями будівельного виробничого циклу можна розглядати такі логістичні системи, як: «1) системи закупівельної логістики; 2) системи підприємницької (виробничої) логістики; 3) системи розподільної (збутової) логістики; 4) системи транспортно-складської логістики» [241]. Діяльність кожної з цих систем має власне відображення в обліку (рис. 2. 3). Вважаємо, що логістична система під номером 4 має бути під номером 2. Оскільки транспортні витрати відображаються в момент транспортування матеріальних ресурсів, а тому їх вносять до первісної вартості матеріалів.

За твердженням Карлової О.: «Оцінка ефективності логістичної діяльності повинна орієнтуватись не лише на загальні витрати ресурсів, а й на витрати, пов'язані з неефективним та нерациональним використанням наявних ресурсів, що визначає відмінність логістичного підходу від системного» [177, с. 62].

Справді, логістичний підхід має певну перевагу над системним, адже дає змогу підприємству значно зменшити витрати, що пов'язані з проблемами неефективного використання ресурсів, які є у розпорядженні підприємства та його структурних підрозділів.

Перед логістичною службою стоїть завдання обрати постачальників та транспортні компанії із найбільш оптимальною якістю будівельних матеріалів, ціною та способом поставки. З іншого боку, цей вибір логістів впливає в кінцевому результаті на оцінку матеріальних ресурсів.

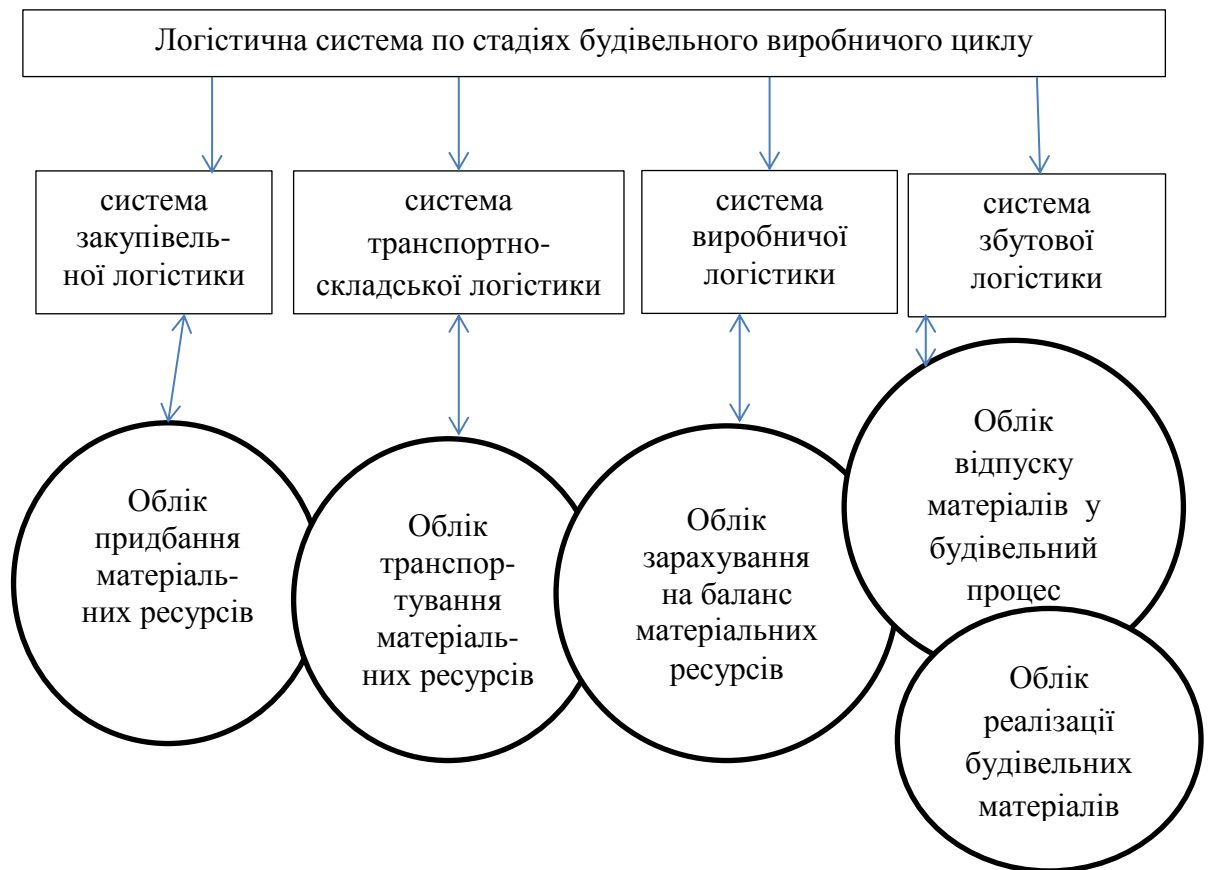

Рис. 2.3. Логістична система та облік будівельного виробничого циклу за відповідними стадіями.

Джерело: власна розробка авторки за даними [241].

Крім цього, у будівництві задіяна велика кількість учасників, а тому облік матеріальних ресурсів ведеться на рівні багатьох контрагентів, кожен із яких може оцінювати матеріальні ресурси за різною вартістю, методиками, підходами. Звідси, оцінка матеріальних ресурсів здійснюється на рівні продавця, покупця, посередника. Кожен із них здійснює оцінку матеріалів з певними відмінностями, оскільки з одного боку застосовує різні підходи, з іншого – намагається завищити чи занижити вартість будівельних матеріалів в залежності від того чи виступає в ролі продавця, чи покупця, чи посередника.

Логістика та облік матеріальних ресурсів посилюють ресурсний потенціал будівельних підприємств з метою оптимізації витрат на придбання, транспортування, зберігання та використання матеріалів. Ресурсний потенціал нині набуває особливого дослідження вченими-економістами, оскільки,

вважаємо він є кінцевою метою із проведення логістики та обліку матеріальних ресурсів.

Досліджуючи сучасні підходи Штимер Л. Т. виокремлює поняття «ресурсний потенціал» та «матеріальні ресурси», що «дало змогу виокремити поняття «потенціал матеріальних ресурсів» як похідну від ресурсного потенціалу» [487, с. 7]. Вважаємо, що потенціал матеріальних ресурсів нині варто розглядати за трьома напрямками, зокрема: оптимізація витрат щодо обліку матеріальних ресурсів в умовах логістичної діяльності; вдосконалення оцінки матеріальних ресурсів та їх відображення в обліку; екологізація матеріальних ресурсів та особливості їх відображення в обліку.

Щодо першого напрямку, то оптимізацію витрат за матеріальними ресурсами варто розглядати не лише з точки зору обліку, але й аналізу, тобто обліково-аналітичного підходу. Це питання вивчала низка вчених-економістів.

Обліково-аналітичний підхід до логістичних витрат та економії ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств має бути спрямований на встановлення загальних тенденцій розвитку логістичної діяльності будівельних підприємств в Україні та світі; пошук позитивних і негативних чинників, які суттєво впливають на величину логістичних витрат підприємств у сфері капітального будівництва; формування достатньо вмотивованого переліку основних і додаткових економічних показників, що висвітлюють стан та поведінку логістичних витрат будівельних підприємств і його структурних підрозділів; виявлення резервів зменшення логістичних витрат та ресурсів; розроблення планів щодо практичної їх реалізації у сфері капітального будівництва і т. д.

Кальченко А. Г. наголошує на важливості проведення аналізу (зокрема аналізу чутливості системи й аналізу ринку) при плануванні гнучкої логістичної системи: «Аналіз чутливості системи спрямований на визначення на визначення ключових параметрів при зміні умов її функціонування. Аналіз ринку пов'язаний з оцінкою розподілу ймовірності показників, що

характеризують ефективність системи, на основі розподілу окремих ключових чинників» [174, с. 197].

Костенко С. С. зауважує, що «... питомі логістичні витрати мають глобальний мінімум, що дає змогу логістичному менеджеру отримати єдине рішення. Аналіз логістичних витрат робиться у відсотковому співвідношенні до стандартних, об'ємних чи ресурсних показників: логістичні витрати у співвідношенні об'ємів продаж; окремі складові логістичних витрат у співвідношенні загальних витрат; логістичні витрати фірми у відношенні стандартів чи середнього рівня у даній галузі; логістичні витрати у відношенні відповідних статей бюджету фірми; логістичні ресурси бюджету фірми на поточний момент у відношенні витрат, що прогнозуються» [200, с. 104]. Отже, логістичні витрати, фінансові ресурси та товарно-матеріальні потоки перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності, що, безперечно, потребує оперативних, тактичних та стратегічних аналітичних досліджень і певних висновків для ухвалення адекватних та симетричних управлінських рішень.

З метою відображення у фінансовому обліку логістичних витрат Левкович А. В. класифікує їх: «за видами діяльності підприємства; за функціональним призначенням; за періодичністю здійснення та відображення в бухгалтерському обліку; за елементами витрат у логістичній діяльності; за статтями калькулювання логістичних витрат» [229, с. 59].

У результаті дослідження логістичних витрат Гаврись О. М. Ковшик В. І. запропонували «фасетну класифікацію логістичних витрат підприємства із застосуванням трьох паралельних класифікаційних ознак: фаза логістичного процесу, логістичні функції, а також змінюваність витрат у часі відносно обсягів виробництва та матеріальних і інформаційних потоків. Вона може бути використана в практичній діяльності широкого спектру підприємств для формування системи оцінки та управління відповідними витратами. Перевагою цієї класифікації є її лаконічність та зручність для практичного використання в діяльності підприємства» [56, с. 95].

Проблемою житлового будівництва є те, що в більшості будівельних підприємств є відділи постачання і лише в окремих великих будівельних підприємствах функціонують відділи логістики. Звідси, вважаємо, що для логістичних витрат варто виділити спеціальний рахунок 99 «Логістичні витрати» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Рахунок 99 «Логістичні витрати»

Синтетичний рахунок		Субрахунок		Аналітичний рахунок	
код	назва	код	назва	код	назва
99	Логістичні витрати	991	логістичні витрати відділу постачання	9911	постійні витрати
				9912	змінні витрати
		992	логістичні витрати складів виробничих запасів	9921	постійні витрати
				9922	змінні витрати
		993	логістичні витрати виробничих і обслуговуючих підрозділів	9931	постійні витрати
				9932	змінні витрати
		994	логістичні витрати складів готової продукції	9941	постійні витрати
				9942	змінні витрати
		995	логістичні витрати відділу збуту	9951	постійні витрати
				9952	змінні витрати
		996	логістичні витрати відділу транспорту	9961	постійні витрати
				9962	змінні витрати
		997	логістичні витрати відділу маркетингу	9971	постійні витрати
				9972	змінні витрати
		998	витрати відділу логістики в частині логістичних операцій	9981	постійні витрати
				9982	змінні витрати
		999	адміністративні логістичні витрати [с. 229]	9991	постійні витрати
				9992	змінні витрати

Джерело: власна розробка авторки на основі [229].

Окрім логістичних витрат, вчені-економісти надають великого значення транспортно-заготівельним і заготівельно-складським витратам. Ціни на матеріальні ресурси станом на певну дату для об'єкта будівництва обчислюються так: франко приоб'єктний склад будівельного майданчика і на визначену одиницю виміру враховують такі елементи вартості: відпускна ціна (в тому числі: вартість тари, упаковки та реквізиту і витрати на вантажні роботи); транспортні витрати та заготівельно-складські витрати. В будівельних підприємствах обліковують транспортні та заготівельно-складські витрати на устаткування. Ці витрати обчислюються у локальних кошторисах калькуляційним методом чи за такими показниками: 1) транспортні витрати - 3

% від відпускної ціни; 2) заготівельно-складські витрати - 0,9 % від суми відпускної ціни і транспортних витрат.

Заготівельно-складські витрати є лімітом коштів, які можуть бути відшкодовані підряднику. До складу цих витрат входять витрати на утримання управлінського апарату, навантажувальні та розвантажувальні роботи, складування сировини, матеріалів, будівельних матеріалів та обладнання, утримання та охорону місць зберігання і т. д.

Якщо транспортні витрати та заготівельно-складські є більш зрозумілими для бухгалтерів будівельних підприємств, то облік логістичних витрат вимагає більшої уваги та розуміння. Облік та логістика у будівництві в значній мірі залежить від спеціалізації діяльності будівельних компаній. Якщо компанія займається виробництвом та збутом конкретного виду матеріального ресурсу, то її облік стосується виробництва, обробки та збуту матеріалів. При цьому дохід визначається при реалізації матеріального ресурсу. Якщо ж компанія займається спорудженням житла, то відповідно асортимент матеріальних ресурсів буде значно ширшим.

Зазвичай, більшість будівельних матеріалів ця компанія придбаватиме, а тому здебільшого виступає в ролі покупця. При цьому, матеріальні ресурси розглядають з точки зору витрат, оскільки списують їх на капітальне будівництво, модернізацію та модифікацію основних засобів, загальновиробничі, адміністративні витрати. А дохід від використання цих матеріалів буде визнаний лише під час продажу житлового будинку. Облік матеріальних ресурсів має свої особливості в будівельних компаніях, що зайняті спорудженням житла (рис. 2. 4).

Пропонуємо розглянути особливості обліку матеріальних ресурсів з логістичного підходу щодо: пріоритетів проблемних аспектів матеріальних ресурсів, а також відсоток вирішеності проблем щодо кожної особливості (табл. 2.2).

Вважаємо, що логістико-аналітична служба мала б визначити, які документи застосовувати конкретному підприємству, які методи оцінки та які

програмні продукти, а також яким способом здійснити якісну реалізацію об'єктів житлового будівництва.

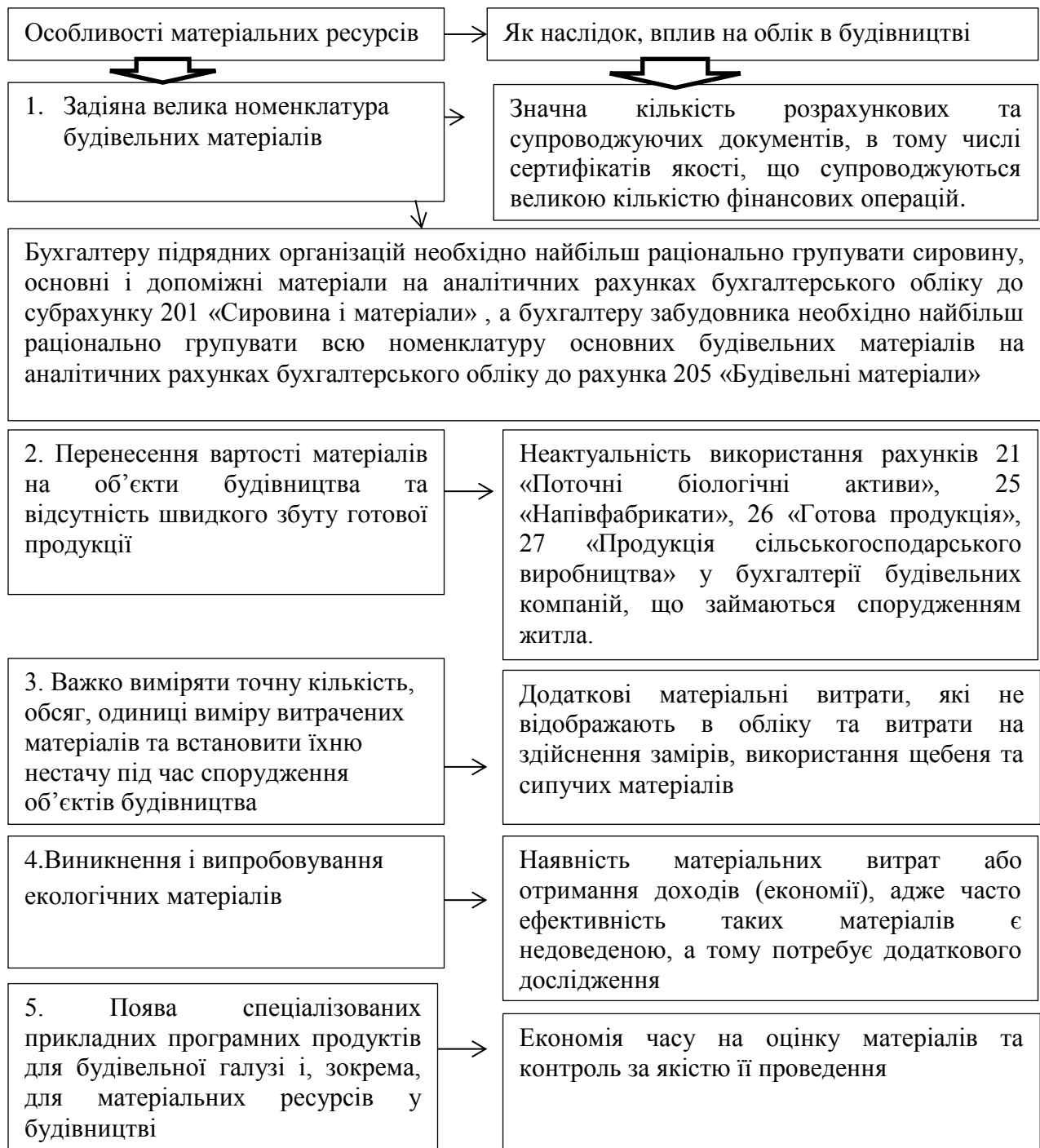

Рис. 2. 4. Особливості матеріальних ресурсів та їх вплив на облік.

Джерело: розробка авторки.

З точки зору обліку, робочий План рахунків бухгалтерського обліку підприємств та організацій варто пристосовувати до практичної діяльності будівельних підприємств. Якщо для підприємств виробників будівельних

матеріалів він є актуальним, то для будівельних компаній, що займаються спорудженням житла та використовують значну номенклатуру будівельних матеріалів варто внести деякі зміни.

Таблиця 2.2

Особливості та проблематика обліку матеріальних ресурсів

№ з/п	Особливості матеріальних ресурсів	Пріоритети щодо проблемних аспектів	Відсоток вирішеності проблем щодо кожної особливості
1.	Задіяна велика номенклатура будівельних матеріалів	3	90 %
2.	Перенесення вартості матеріалів на об'єкти будівництва і відсутність збуту готової продукції	4	90 %
3.	Важко виміряти точну кількість, обсяг, одиниці виміру витрачених матеріалів та їх брак в процесі спорудження об'єктів будівництва	5	80 %
4.	Поява та випробовування нових екологічних матеріалів	1	25 %
5.	Поява спеціалізованих прикладних програмних продуктів для будівельної галузі і, зокрема, для матеріальних ресурсів у будівництві	2	75 %

Джерело: власна розробка авторки.

Зважаючи на важливість такого виду запасів, як будівельні матеріали, для економічної діяльності суб'єктів підприємництва і виходячи з наведеної вище класифікації, доцільно було б виокремити у класі 2 «Запаси» рахунків бухгалтерського обліку окремий синтетичний рахунок «Будівельні матеріали». Оскільки, виділяють окремо рахунки 21 «Поточні біологічні активи», 27 «Продукцію сільськогосподарського будівництва», 28 «Товари». Проте ці рахунки не є актуальними для підприємств будівельної галузі.

Розглянемо Баланс ТОВ «Тернопільбуд» за три роки (табл. 2.3). Як бачимо, що операції по товарах і поточних біологічних активах відсутні.

Проте зауваження щодо виокремлення певного рахунка для будівельних матеріалів суперечить Національному Плану рахунків бухгалтерського обліку. В Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку йдеться про те, що «на субрахунку 201 «Сировина і матеріали» відображаються наявність та рух сировини та основних матеріалів, які входять до складу

продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при її виготовленні (забудовники облік будівельних матеріалів і конструкцій ведуть на субрахунку 205 «Будівельні матеріали»).

Таблиця 2.3

Запаси ТОВ «Тернопільбуд» на кінець 2018-2021 рр.

№ з/п	Активи	На кінець відповідного календарного року			
		2018	2019	2020	2021
1.	Виробничі запаси	44691	37873	52534	67013
2.	Незавершене виробництво	192	246	149	280
3.	Готова продукція	16922	16083	21523	29790
5.	Товари	-	-	-	-
6.	Поточні біологічні активи	-	-	-	-
7.	Усього запаси	61805	54202	74206	97083

Джерело: власна розробка авторки.

На цьому субрахунку ведеться облік основних матеріалів, що використовуються підрядними будівельними організаціями при здійсненні будівельно-монтажних, ремонтних робіт. Допоміжні матеріали, які використовуються при виготовленні продукції або для господарських потреб, технічних цілей та сприяння у виробничому процесі, також відображаються на субрахунку 201».

Ми пропонуємо аналітичні рахунки до рахунка 20 «Виробничі запаси», який можна використовувати різним підприємствам (табл. 2. 3).

Щодо документального оформлення матеріальних ресурсів, то тут варто зазначити, що їх надходження, використання і списання мають на меті застосування різних первинних та зведених документів.

Крім цього, їх кількість є значною. Логічно було б на законодавчому рівні переглянути необхідність в такій значній кількості документів та деякі із них об'єднати в один документ із зазначенням необхідних граф. Вважаємо, що виходячи із потреб підприємства бухгалтерсько-логістична служба має вибрати ті, які дійсно є обов'язковими до застосування.

Таблиця 2. 3

Аналітичні рахунки до рахунка 20 «Виробничі запаси»

Код/Назва субрахунка	Код/Назва аналітичного рахунка
1	2
201 «Сировина й матеріали»	2011 – руди чорних і кольорових металів
	2012 – руди благородних металів
	2013 – гірничо-хімічна сировина
	2014 – технічна сировина
	2015 – видобувна будівельна сировина
	2016 – штучна сировина (крім миючих засобів)
	2017 – миючі засоби
	2018 – основні матеріали
	2019 – допоміжні матеріали
	202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»
2032 – дерев'яні готові комплектуючі вироби	
2033 – залізобетонні готові комплектуючі вироби	
2034 – металеві готові комплектуючі вироби	
2035 – інші готові комплектуючі вироби	
2036 – спеціальне обладнання за науково-дослідними або конструкторськими темами	
2037 – інструменти за науково-дослідними або конструкторськими темами	
2038 – пристрої за науково-дослідними або конструкторськими темами	
2039 – інші прилади за науково-дослідними або конструкторськими темами	
203 «Паливо»	
	2032 – дизельне паливо
	2033 – інші нафтопродукти
	2034 – мастильні матеріали
	2035 – тверде паливо
	2036 – біопаливо
	2037 – природний газ закуплений (в балонах)
	2038 – талони оплачені на нафтопродукти, газ
	2039 – інші відновлювані природні та енергетичні ресурси
	204 «Тара й тарні матеріали»
2032 – картонна і паперова тара	
2033 – текстильна тара	
2034 – металева тара	
2035 – скляна і керамічна тара	
2036 – полімерна тара	
2037 – зворотна тара	
2038 – тарні матеріали	
2039 – комбінова тара	

Продовження таблиці 2.3

1	2
205 «Будівельні матеріали»	2051 – в’язучі матеріали
	2052 – бетони, залізобетони та конструкції з них
	2053 – будівельні розчини
	2054 – лісоматеріали
	2055 – металічні вироби
	2056 – пластикові вироби
	2057 – тепло- та звукоізоляційні матеріали
	2058 – покрівельні і гідроізоляційні матеріали
	2059 – лаки та фарби
206 «Матеріали, передані в переробку»	2051 – сировина
	2052 – матеріали
	2053 – пально-мастильні матеріали
	2054 – електроенергія
	2055 – напівфабрикати
	2056 – видобувна будівельна сировина і матеріали
	2057 – товари
	2058 – запасні частини
	2059 –інші матеріали, передані в переробку
207 «Запасні частини»	2051 – запасні частини для машин і обладнання з виконання землерийних робіт
	2052 – запасні частини для підйомно-транспортних машин та обладнання
	2053 – запасні частини для бурильних машин і обладнання
	2054 – запасні частини для паливних машин та обладнання
	2055 – запасні частини для машин і обладнання з виготовлення бетону та залізобетону
	2056 – запасні частини для машин і обладнання із оздоблення, штукатурки та малярних робіт
	2057 – запасні частини для дорожньо-будівельних машин та обладнання
	2058 – запасні частини для ручних машин і обладнання (механізованого інструменту)
	2059 – запасні частини для інших машин та обладнання
208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	2081 – мінеральні добрива
	2082 – отрутохімікати для боротьби зі шкідниками й хворобами сільськогосподарських культур
	2083 – біопрепарати
	2084 – медикаменти
	2085 – хімікати, що використовуються для боротьби з хворобами сільськогосподарських тварин
	2086 – саджанці
	2087 – насіння(покупні й власного вирощування)
	2088 – корми (покупні та власного виготовлення)
	2089 – інші матеріали сільськогосподарського призначення
209 «Інші матеріали»	2051 – бланки суворого обліку (за вартістю придбання)
	2052 – відходи виробництва
	2053 – невивірний брак
	2054 – металобрухт, утиль, одержані від ліквідації основних засобів
	2055 – паливо, одержане від ліквідації основних засобів
	2056 – запасні частини, одержані від ліквідації основних засобів
	2057 – МШП, одержані від ліквідації основних засобів
	2058 – зношені шини
	2059 – матеріали, що не відображені на інших рахунках

Джерело: власна розробка авторки.

Їх необхідно систематизувати та налагодити схему автоматизації для відображення одних і тих первинних документів в бухгалтерії підприємства і банку, підприємства і складу. Або ж застосовувати прикладні програмні продукти для створення належної схеми документообігу в частині матеріальних ресурсів.

Одним із важливих документів, який застосовується у будівництві є матеріальний звіт (форми М-19). Хоч він і втратив чинність, але в практичній діяльності будівельних підприємств його застосовують. Проблема щодо цього звіту є така, що в багатьох програмних забезпеченнях, цей звіт не прописаний в налаштуваннях, тому для його автоматичного формування необхідно використовувати прикладні програми Крім цього, вважаємо за необхідне, внести деякі зміни щодо його форми, зокрема, на сторінці 2 графи 2, 3, 4 (а саме найменування, одиниця виміру і ціна) видалити із таблиці, а додати на сторінці 4, оскільки ці графи малоінформативні, а насиченість інформації не дає змогу комплексно оцінити даний звіт.

Ще один звіт, який застосовується будівельними підприємствами, а саме – «Звіт про витрату основних матеріалів у будівництві в співставленні з витратою, визначеною за виробничими нормами» за формою М-29 теж втратив чинність.

Задорожний З. В. зазначає, що «матеріальний звіт М-29 залишився поза увагою Мінстату України. Перевага цієї форми в порівнянні з іншими полягає в тому, що вона дає змогу надавати інформацію про перевитрачання окремих видів матеріалів на виконаний обсяг будівельно-монтажних робіт... Будову цього документа можна вдосконалити, передбачивши окремі графи у яких доцільно показати відхилення фактичних витрат матеріалів від нормативних потреб, а також причини таких відхилень. Останні можна було б відображати в окремому розділі. У запропонованому варіанті цей звіт міг би стати основним документом для обліку матеріальних витрат при нормативному методі» [114, с. 46-47].

Погоджуємось із такою позицією і вважаємо, що у післявоєнний період застосування цього звіту дасть змогу посилити контроль за використанням матеріальних ресурсів, а встановлення фактичних витрат матеріалів від нормативних дасть змогу посилити аналіз даних про раціональність використання таких ресурсів. Також варто додати, що розробники програмних забезпечень повинні внести цей звіт в перелік тих, які повинні формуватись автоматично.

Звідси, логістично-облікова служба повинна працювати злагодженою командою, а не окремо. Пропонуємо їм формувати внутрішній обліково-логістичний план щорічно з метою оптимізації матеріальних витрат, якості матеріальних ресурсів, вибору методів оцінки та способів відображення їх на аналітичних рахунках бухгалтерського обліку. Крім цього ці особливості варто прописати в Наказі про облікову політику. Результат виконаної роботи обліково-логістичної служби має прописуватись деталізовано у внутрішній звітності. Ці дані мають стати інформаційною базою для обліково-логістичного плану на наступний рік.

2.2. Методологічні підходи до оцінки в обліку матеріальних ресурсів у будівництві: прерогативи і недоліки

Оцінка в бухгалтерському обліку здійснюється в грошовому вимірі, тому її можна трактувати, як грошова або вартісна оцінка. Оскільки оцінка застосовується не лише в обліку, а й в інших дисциплінах, де має інше значення. Для прикладу, оцінка творів мистецтва чи спортивних досягнень може не визначатись в грошовому вимірі.

Ясишена В. В. зазначає, що «оцінка – це елемент методу бухгалтерського обліку. Вона необхідна для вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку. Оцінювання – це процес, необхідний для здійснення оцінки, який охоплює визначені етапи, підходи, методи та процедури» [504, с. 126].

Оцінка повинна була б бути достовірною, але є фактори, які впливають на неї, а тому оцінку швидше доречно назвати суб'єктивною, ніж об'єктивною. До факторів, що впливають на оцінку матеріальних ресурсів віднесемо: час, вибір постачальника, облікову політику підприємства, законодавчу базу, способи постачання, зберігання та використання матеріальних ресурсів, автоматизацію обліку, інтелектуальні здібності та уважність бухгалтера. Звідси, одні і ті ж ресурси в різних регіонах та підприємствах можуть бути оцінені по-різному.

Для цього, ми здійснили оцінку ресурсного потенціалу трьох будівельних підприємств різних регіонів України та визначили відсоткове порівняння традиційних ресурсів компаній на основі їхнього Балансу, а також виявили відсоткове співвідношення новітніх ресурсів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Ресурси будівельних підприємств на основі даних їхніх Балансів

(у відсотках)

Ресурси	Підприємство 1	Підприємство 2	Підприємство 3	Середнє значення
<i>Традиційні ресурси</i>				
Технічні	60,80	78,05	56,92	65,26
Матеріальні	10,90	6,50	0,35	5,92
Фінансові	28,30	15,45	42,74	28,83
Разом	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>Новітні ресурси</i>				
Матеріально-технічні	35,85	42,28	28,63	35,59
Матеріально-фінансові	19,60	10,97	21,54	17,37
Фінансово-технічні	44,55	46,75	49,83	47,04
Разом	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: власна розробка авторки із використанням Балансів окремих будівельних підприємств України.

Дані таблиці 2.5 свідчать про те, що у структурі традиційних ресурсів будівельних підприємств переважають технічні ресурси. У нашому випадку вони займають від 56,92 % до 78,05 % (середнє значення 65,26 %), тобто від більше за половину і до трьох четвертих усіх традиційних ресурсів. Матеріальні ресурси займають у Балансах будівельних підприємств від 0,35% і до 10,90 % (середнє значення 5,92 %), тобто від менше як сота частина і до десятини.

Таку різницю у питомій вазі матеріальних ресурсів можна пояснити тим, що певна кількість будівельних підприємств можуть працювати з використанням давальницьких будівельних матеріалів або із закупівлями цих матеріалів за тіншовими схемами (без відображення таких операцій у системі обліку). Фінансові ресурси у Балансах будівельних підприємств складають від 15,45 % і до 42,74 % (середнє значення 28,04 %), тобто від шостої частини традиційних ресурсів і до майже половини.

Якщо підійти до оцінки ресурсів будівельних підприємств з позиції новітніх ресурсів, по цих же підприємствах зовсім інші показники. Так, матеріально-технічні ресурси тут становлять від 28,63 % і до 42,28 % (середнє значення 35,59 %), тобто від більше як четвертина і до майже половини. Матеріально-фінансові ресурси за питомо вагою є дещо меншими від матеріально-технічних ресурсів. Вони становлять від 10,98 % і до 21,54 % (середнє значення 17,37 %), тобто від трохи більше за десятину і майже до четвертини. З позиції новітніх ресурсів, найбільш вагомою групою є фінансово-технічні ресурси. На їхню долю припадає від 44,55 % і до 49,83 % (середнє значення 47,04 %), тобто фінансово-технічні ресурси складають у Балансі будівельних підприємств від понад чотирьох десятих і до майже половини.

Із проведеного у таблиці 2.5 аналізу можна зробити висновок, що оцінка ресурсів будівельних підприємств з позиції новітніх ресурсів є більш точною.

Оцінку матеріальних ресурсів всередині підприємства та її розрахунок провидить бухгалтерська служба. Тому інформація про розрахунки щодо оцінки матеріальних ресурсів є закритою від зовнішніх користувачів. Звідси, оцінка матеріальних ресурсів в різних будівельних підприємствах може бути різною. Через це і кінцева вартість житла буде відрізнятись в різних будівельних підприємствах. Така ситуація створює умови для конкурентоспроможності підприємств на ринку житла.

Ще одним цікавим моментом є те, що оцінка матеріальних ресурсів може здійснюватись за різними видами вартості. Відмінністю в оцінці запасів від необоротних активів є те, що їх оцінка не включає амортизації. Але неналежне

зберігання матеріальних ресурсів призводить до їх псування, а нераціональне використання веде до браку.

В історичному аспекті оцінка матеріальних ресурсів при придбанні здійснювалась з точки зору: обміну на подібні матеріали, обміну на неподібні матеріали, обміну на необоротні активи, продажу-придбання матеріальних активів. Остання із перелічених видів оцінок була найточнішою, оскільки відображала найбільш правдиву вартість матеріальних активів.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» «придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю» [210]. Хоч не всі вчені-економісти згодні із цією позицією.

Загалом, особливості оцінки матеріальних ресурсів у будівництві регулюється нормативно-правовою базою, як на національному, так і на міжнародному рівнях (рис. 2.5). Цікавим є те, що в П(С)БО 9 «Запаси» не має дефініції поняття «оцінка запасів». Хоч оцінка запасів відрізняється від інших видів активів та має свої особливості.

В міжнародній практиці оцінку запасів у будівництві можна розглядати в кількох положеннях: МСБО 2 «Запаси», МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», МСБО 11 «Будівельні контракти», а також опосередковано у МСФЗ 6 «Розвідка та оцінка запасів корисних копалин», МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості».

Згідно з М(С)БО 2 «Запаси», запаси оцінюють за меншою з таких двох величин: собівартість та чиста вартість реалізації. «Собівартість запасів повинна включати всі витрати на придбання, витрати на переробку та інші витрати, здійснені під час доставки запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведення їх у теперішній стан. Чиста вартість реалізації – попередньо оцінена ціна продажу у звичайному ході бізнесу мінус попередньо оцінені витрати на завершення та попередньо оцінені витрати, необхідні для здійснення продажу» [278].

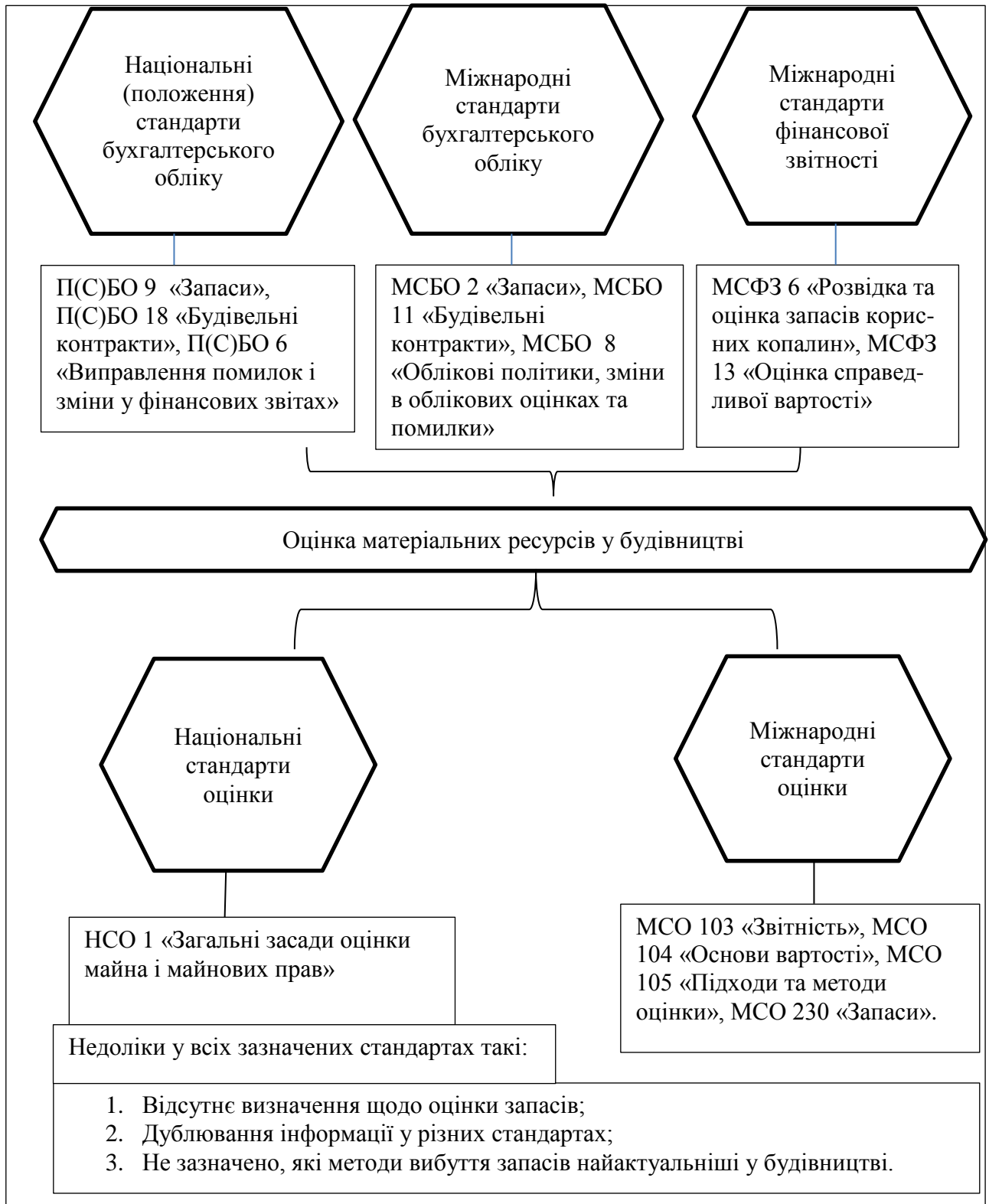

Рис. 2.5. Нормативно-правове забезпечення оцінки матеріальних ресурсів у будівництві в Україні та за кордоном.

Джерело: власна розробка авторки.

Дослідивши це положення та інші, згадані вище, стверджуємо, що в жодному із них немає вичерпного розкриття інформації щодо оцінки запасів у будівництві.

Для прикладу, в МСБО 2 «Запаси» оцінка запасів не містить галузевих особливостей. В цьому стандарті зазначено, що «він застосовується до всіх запасів, за винятком: незавершеного виробництва за будівельними контрактами, включаючи прямо пов'язані з ними контракти з надання послуг (див. МСБО 11 «Будівельні контракти») і т. д.» [278].

В МСБО 11 «Будівельні контракти» не зазначено, які методи оцінки є ефективними для застосування у будівництві. Звідси, вважаємо, що в МСБО 11 варто було б зазначити, які методи оцінки запасів найефективніше використовувати у будівництві. Крім цього, спорудження об'єкта будівництва є довготривалим, а тому інфляційні процеси вимагають: переоцінки матеріальних ресурсів, зміни облікової політики.

Згідно з МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», «зміна в обліковій оцінці – це коригування балансової вартості активу або зобов'язання чи суми періодичного споживання активу, яке є результатом оцінки теперішнього статусу активів та зобов'язань та пов'язаних з ними очікуваних майбутніх вигід та зобов'язань» [279].

Крім облікової оцінки та переоцінки відповідно до Національних та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності існують спеціальні міжнародні стандарти призначені виключно для оцінки активів. «Це Міжнародні стандарти оцінки (International Valuation Standards), що розробляються Міжнародною радою по стандартах оцінки (The International Valuation Standards Council) – незалежною некомерційною організацією, яка розробляє та впроваджує загальноприйняті стандарти для оцінки активів у всьому світі в інтересах міжнародного співтовариства» [433]. Ця Міжнародна рада включає 170 учасників в 137 країнах світу. «Міжнародні стандарти оцінки (IVS) служать ключовими правилами для фахівців з оцінки в усьому світі. Ці

стандарти складаються із п'яти «загальних стандартів» і восьми «стандартів, що стосуються окремих активів» » [545].

Щодо оцінки запасів, то вони оцінюються виходячи із Міжнародних стандартів оцінки МСО 103 «Звітність», МСО 104 «Основи вартості», МСО 105 «Підходи та методи оцінки», МСО 230 «Запаси». Цікавим є те, що МСО 230 «Запаси» містять деякі елементи із МСБО 2 «Запаси». Тому виникає питання чи варто дублювати ці два стандарти. В Україні є прототип Міжнародним стандартам оцінки, а саме – Національні стандарти оцінки, які є вужчими. На відміну від міжнародних в національних немає деталізації оцінки запасів.

Крім нормативно-законодавчої бази, на міжнародному та національному рівнях оцінку запасів досліджували вчені-економісти, які вивчали особливості запасів та практичні поради із їх застосування. Оцінку, вчена Тимошенко Ю. М. розглядає, насамперед, «як елемент методу бухгалтерського обліку. В основі облікової оцінки вартості активів лежить професійне судження бухгалтера, яке формується під впливом дії зовнішнього середовища, що не залежить від ухвалених рішень управлінського персоналу, а також факторів внутрішнього впливу, які у тій чи іншій мірі є результатом вибору – вид діяльності, система оподаткування, концептуальні основи підготовки фінансової звітності, стратегія розвитку» [447, с. 11]. Визначення є вичерпним, проте вважаємо, що ухвалені рішення управлінського персоналу і фактори внутрішнього впливу мають місце при визначенні оцінки. Оскільки вони можуть впливати на оцінку матеріальних ресурсів, для прикладу, на вибір методу вибуття матеріальних ресурсів, чи шляхи й способи їх надходження й використання.

Протилежне визначення оцінки подає Кафка С. М., оскільки вчена вбачає взаємозв'язок оцінки із прийняттям управлінських рішень. За результатами аналізу змісту поняття «оцінка» Кафка С. М. виокремила такі підходи: «це процес вираження господарських цінностей у грошовій формі, що здійснюється суб'єктом економічної діяльності або професійними оцінювачами, які мають на те владні повноваження; це елемент методу бухгалтерського обліку, що

забезпечує грошовий вираз об'єкта оцінки; це висловлена думка про цінність або рівень значення об'єкта оцінки» [179, с. 14].

В іноземних джерелах, «облікова оцінка – це наближення суми господарської операції, для якої немає точних засобів вимірювання. Оцінки використовуються в бухгалтерському обліку за методом нарахування для того, щоб фінансові звіти були більш повними, зазвичай для передбачення подій, які ще не відбулися, але які вважаються ймовірними» [516]. Це визначення є цікавим тим, що вказує на ймовірну неточність оцінки, на те, що вона може містити похибку. Звідси, на рівні управлінського обліку необхідно розробляти покроковий план оцінки матеріальних ресурсів в процесі придбання, зберігання та використання.

Схожі погляди має професор Корягін М. В., який в результаті проведеного аналізу поглядів вчених і науковців, виявив наступні точки зору, що підтверджують дану тезу: «проведення оцінки є достатньо складним процесом внаслідок можливості вуалювання та маніпулювання її результатами; оцінка є іманентною складовою системи бухгалтерського обліку; оцінка сприяє узгодженню цілей підприємства, держави та бізнесу; оцінка в системі обліку орієнтована на задоволення потреб практики; оцінка сприяє реалізації цілей бухгалтерського обліку; оцінка є передумовою проведення економічного аналізу» [199, с. 3]. Вважаємо, що якщо оцінка є іманентною складовою, то варто розробити аналітичне прогнозування з метою зниження ризиків маніпуляції її результатами. В ринковій економіці підприємства конкурентоспроможні, а тому свобода вибору методів оцінки свідчить про створення максимальних передумов для проведення якісної оцінки.

На думку Маренич Т. Г., «оцінка в бухгалтерському обліку – це процес вираження економічної інформації у грошовому (вартісному) вимірі, яку відображають у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності з метою задоволення потреб користувачів облікових даних. А оцінювання, як один із методичних прийомів (елементів) бухгалтерського обліку, слід розглядати як систему способів вимірювання вартості облікових об'єктів» [258, с. 21].

Досліджуючи історичні аспекти оцінки, Малюга Н. М. вважає, що «в умовах планово-розподільчої системи розподіл майна був державний і здійснювався за фондовими рознарядками; в умовах ринку – тільки купівля-продаж майна і не лише в межах держави, а й за кордоном; в умовах планової економіки ціни, а тому і методи оцінки, як правило, були директивними; в ринкових умовах з'являються договірні, ринкові та безліч інших видів цін, які підвладні коливанням і, як наслідок, змінюється вартість активів підприємства, що відбивається на величині прибутку в поточній оцінці, а також показників собівартості продукції» [254, с. 3]. Поява конкуренції в період ринкової економіки змінює підходи й до оцінки, адже кожен підприємець має право встановлювати вартість на матеріальні ресурси виходячи не лише із нормативних та законодавчих вимог, але й через вибір способів та методів розрахунку вартості. Звідси, державні органи влади повинні стежити за рівнем цін на матеріальні ресурси, адже в кінцевому результаті вони мають свій вплив на вартість житла, яке купує населення. Ще одним фактором, що впливає на коливання цін на матеріальні ресурси є рівень інфляції, тому логісти будівельних підприємств повинні прогнозувати рівень інфляції та визначати ступінь її впливу на оцінку матеріальних ресурсів.

В науково-методологічному плані оцінку за історичний період Лемішовська О. С. розглядає «як елемент бухгалтерського обліку, значимість функціональної ролі якого у цій системі безпосередньо впливає із значення на певний період вартісних вимірів окремих об'єктів облікової системи» [232. с. 157].

Вчені-економісти Легенчук С. Ф. і Королюк Н. М. вважають, що «внаслідок неможливості адекватного відображення прибутку та вартості активів підприємства окремі дослідники зазначають, що використання історичної вартості унеможливорює надання користувачам релевантної бухгалтерської інформації. Це пов'язано з тим, що історична орієнтація методу оцінки не завжди є повністю релевантною для всіх видів управлінських рішень, особливо стратегічних, хоча і має значимий ступінь надійності. Вона також не

дає змоги одержувати інформацію, що базується на ймовірних та прогнозних даних» [231, с. 276-277].

Звідси, історична вартість замінюється більш актуальною – справедливою, оскільки дана вартість дає змогу виявити конкурентоспроможність матеріальних ресурсів різних виробників.

Івахів Ю. стверджує, що «концепція теперішньої вартості і прийоми фінансової математики було перенесено і застосовано до методики оцінювання. Певна річ, з одного боку, це розширило інформаційний масив, генерований системою обліку, але з іншого – негативно позначилось на такій важливій для користувачів якійсь характеристикі, як вірне відображення фактів господарського життя у фінансовій звітності» [169, с. 279].

Згідно з М(С)ФЗ 16 «Оцінка справедливої вартості», «справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції на основному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна), незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншого методу оцінювання» [281]. Варто зазначити, що жодна із видів вартостей у сучасних частих кризових умовах не може гарантувати адекватного відображення прибутку. Для цього бухгалтерсько-логістична служба повинна ухвалювати постійні управлінські рішення щодо вибору методів оцінки та частоти переоцінки активів.

Погоджуємось із вченою, що оцінка запасів пов'язана не лише із формуванням витрат, але й з низкою факторів, які впливають на них. Оцінка матеріальних ресурсів в бухгалтерському обліку має свої особливості у будівництві, які представлено на рисунку 2. 6.

Також «доцільно враховувати частоту зростання цін на придбані запаси» [265, с. 249].

Вчена-економіст Любезна І. розглядає «оцінку матеріальних запасів, як одну з найцікавіших і широко обговорюваних проблем бухгалтерського обліку. Вона передбачає групування витрат на придбання та виготовлення запасів і

визначення загальної суми затрат, яка при наступному вибутті запасів вноситься до собівартості продукції (робіт, послуг)» [247, с. 221].

Рис. 2.6. Оцінка матеріальних ресурсів у будівництві та її особливості й проблеми.

Джерело: власна розробка авторки.

Вважаємо, що оцінка матеріальних ресурсів у будівництві – це математичний розрахунок вартості матеріалів у грошовому виразі із врахуванням інфляційних процесів, логістичних витрат та хімічних властивостей матеріалів, що впливає на ухвалення бухгалтерсько-логістичних рішень.

На думку Мельник Н. Б., «вибір методу оцінки вибуття запасів залежить від виду діяльності підприємства. Зокрема, остання характеризується галузевою та виробничою специфікою, а також інтенсивністю функціонування господарюючого суб'єкта і рівнем фактичного використання виробничих потужностей» [265].

Погоджуємось із вченою, оскільки наявність державного класифікатора системи позначень одиниць вимірювання та обліку (КСПОВО) також свідчить про необхідність застосування різних методів не лише щодо галузевих особливостей, а й структури матеріалів. КСПОВО є складовою частиною державної системи класифікації техніко-економічної та соціальної інформації. КСПОВО призначено для збирання, оброблення та обміну інформацією з фінансової та статистичної звітності, у сфері зовнішньоекономічної діяльності, в торговельних та товаросупровідних документах та інших.

У будівництві задіяна значна кількість матеріальних ресурсів, що мають різні фізичні та хімічні властивості. Через це застосовувати один із методів оцінки може бути неефективно, тому варто будівельному підприємству застосовувати два різні методи оцінки матеріальних ресурсів (для прикладу ФІФО і нормативних затрат), які необхідно прописувати в Наказі про облікову політику.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», «при відпуску запасів у виробництво, з виробництва, продаж та іншому вибутті оцінка їх здійснюється за одним з таких методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу» [305].

Розглянемо таблицю 2.6, де виокремимо ознаки методів вибуття матеріальних ресурсів, перелічених в П(С)БО 9 «Запаси».

Таблиця 2.6

Ознаки методів вибуття матеріальних ресурсів

№ з/п	Назва методу вибуття запасів	Досить піддається інфляційним процесам	Поширений в застосуванні	Призначений для унітарних матеріалів	Затверджений на законодавчому рівні	Складність розрахунку	Ефективний для будівельних матеріальних ресурсів
1.	Ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів	-	-	+	+	+	-
2.	Середньозваженої собівартості	-	+	-	+	-	+
3.	Собівартість перших за часом надходження запасів	+	+	-	+	-	-
4.	Нормативних затрат	-	+	-	+	+	+
5.	Ціни продажу	+	-	-	+	+	-
6.	Собівартість останніх за часом надходження	+	-	-	-	-	-

Джерело: власна розробка авторки.

За результатами аналізу таблиці 2.6 можна стверджувати, що для будівельної галузі ефективно застосовувати методи середньозваженої собівартості та нормативних затрат. Оскільки ці методи підходять для всіх видів будівельних матеріалів в момент їх вибуття. Для деяких видів будівельних матеріалів ефективніше застосовувати ФІФО. Це пов'язано із тими будівельними матеріалами терміни експлуатації яких обмежений. Метод оцінки витрачених матеріалів за собівартістю останніх за часом надходження, а саме – ЛІФО не використовується на законодавчому рівні. Проте, вважаємо, що в умовах війни, застосування цього методу є виправданим, адже в умовах інфляції він оптимізує податки і позитивно з цієї сторони впливає на фінансовий стан будівельного підприємства. З іншого боку, в умовах

комп'ютеризації облікових процесів мав би знайти широке застосування метод ідентифікованої собівартості. Однак і він не досконалий.

Звідси, варто повернути у список методів пов'язаних із вибуттям ресурсів метод – ЛФО. Цей метод характерний для тих матеріалів, які надійшли останніми, але мають бути використані першими. Причина чому цей метод є актуальним для підприємств будівельної галузі полягає в тому, що є матеріали, які зростають у цінні, що негативно впливає на фінансові ресурси. Хоча при його використанні в умовах інфляції сума податку з прибутку є меншою.

Для прикладу, «підприємства США мають право здійснювати вибір між ФІФО і ЛФО. Хоча в 2010 році Комісія з цінних паперів і бірж (SEC) розпочала зусилля щодо зближення Американських національних стандартів (GAAP) та міжнародних (IFRS). Основною перешкодою цьому став метод ЛФО. У 2014 році адміністрація президента Барака Обами намагалася заборонити ЛФО, який, за її словами, дозволяв компаніям зменшувати свої доходи для цілей оподаткування. Проте в кінцевому результаті, підприємства США відстояли право вибирати між методом ФІФО і ЛФО» [522].

Оцінка матеріальних ресурсів суттєво впливає на індикатор ділової впевненості в будівництві. «Складові для розрахунку індикатора ділової впевненості у будівництві мають такі сезонно скориговані значення балансів: оцінка поточного обсягу замовлень; очікування щодо змін кількості працівників; зростання цін на роботи, що виконуються будівельними підприємствами; зниження впливу такого стримуючого чинника будівельної діяльності, як несприятливі погодні умови, та посилення негативного впливу інших факторів; підвищення забезпеченості замовленнями на будівельні роботи» [435].

Звідси, при виборі методів оцінки варто звертати увагу й на додаткові фактори, щоб знизити рівень псування матеріальних ресурсів та оптимізувати матеріальні витрати.

2.3. Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів в історичному аспекті та в умовах ринкової економіки

У Планах рахунків до 1999 року малоцінні та швидкозношувані предмети (зокрема у Плані за 1985 рік) відображали на синтетичному рахунку 12 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» (МШП). На цьому рахунку обліковували наявні, оприбутковані та використані МШП, господарський інвентар, інструменти і пристосування, як загального, так і спеціального призначення та інших товарно-матеріальних цінностей, які згідно з «Положенням про бухгалтерські звіти та баланси» входили до числа обігових засобів.

Зокрема, до переліку малоцінних швидкозношуваних предметів зараховували:

1). предмети, термін служби котрих складав не більше одного року незалежно від вартості МШП;

2). предмети вартістю, що не перевищують суму ліміту, що встановлені певними міністерствами і відомствами у межах 100 рад. карб. (станом на 01.11.1979 р.) за одиницю із ціною придбання незалежно від терміну їхньої служби, за винятком сільськогосподарських машин та обладнання, дорослої робочої і продуктивної худоби (у тому числі дрібній), що відносились до основних засобів;

3) приладдя, засоби автоматизації та лабораторне обладнання вартістю до 300 рад. карб. за одиницю, що були придбані науково-дослідними організаціями (включно з організаціями, що були виробничими і структурними одиницями об'єднань), а також об'єднаннями та промисловими підприємствами (для центральних заводських лабораторій);

4) спеціальні інструменти і спеціальні пристосування (серед іншого і змінне обладнання) незалежно від їхньої вартості;

5) засоби вилову риби (трали, неводи, сітки, снасті, мережі, тощо.) незалежно від їхньої вартості та терміну служби;

б) спеціальний одяг, спеціальне взуття і постільні речі незалежно від вартості та терміну служби, за винятком постільних речей готелів, що відносяться до основних засобів незалежно від вартості.

Варто зазначити, що готовий фірмовий одяг, призначений для видавання працівникам підприємства (організації) також підлягав відображенню на синтетичному рахунку 12 (матеріали для пошиття названого одягу обліковували на синтетичному рахунку 05 «Матеріали»).

Малоцінні та швидкозношувані предмети відображали на синтетичному рахунку 12 з однойменною назвою незалежно від джерел засобів, за рахунок яких вони придбані. Предмети, що куплені згідно із чинними тоді положеннями за рахунок фондів економічного стимулювання і спеціального призначення чи за рахунок цільового фінансування та цільових надходжень, оприбутковувались на синтетичному рахунку 12 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» в загально визначеному порядку, на рівні із купленими за рахунок обігових засобів.

В міру оприбуткування МШП, фактична їхня собівартість відображалась як затрати за рахунок вказаних вище джерел фінансування у вигляді нарахованого зносу в розмірі 100 % їхньої первісної вартості за дебетом певних синтетичних рахунків: 87 «Фонди економічного стимулювання», 88 «Фонди спеціального призначення» чи 96 «Цільове фінансування і цільові надходження» та кредиту синтетичного рахунку 13 «Знос малоцінних і швидкозношуваних предметів».

На синтетичному рахунку 12 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» відображали також експлуатовані тимчасові (нетитульні) споруди, пристосування та пристрої згідно із встановленим переліком, вартість яких передбачена у складі накладних витрат будівництва.

В реєстрах бухгалтерського обліку рух МШП показували за однорідними їхніми групами, з поділом на ті, що знаходились на складі та на ті, що перебували у експлуатації. Водночас, затрати, що пов'язані із спорудженням тимчасових (нетитульних) споруд, пристосувань і пристроїв підрядні

організації та будови відображали на синтетичному рахунку 30 «Некапітальні роботи». З кредиту даного синтетичного рахунку вартість введеного в експлуатацію об'єкта тимчасових (нетитульних) споруд переносили в дебет рахунку 12 (субрахунок 3). Кожен з таких об'єктів відносили до відповідного виду або групи тимчасових (нетитульних) споруд, пристосувань та пристроїв і оцінювали за їхньою фактичною собівартістю.

Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів (за винятком тих із них, які були оцінені на суму менше, ніж 2 рад. карб. за одиницю) погашались шляхом нарахування суми зносу на рахунку 13 «Знос малоцінних і швидкозношуваних предметів» у розрізі їхніх видів, груп, конкретних назв, марок МШП. Якщо частина вартості спеціальних інструментів і спеціальних пристосувань за акумульованими замовленнями списувались за мінусом їхньої вартості за ціною можливого використання згідно із порядком, що визначений для списання затрат за акумульованими замовленнями.

Щодо малоцінних і швидкозношуваних предметів до 2 рад. крб. за одиницю, то вони списувались на затрати під час їхнього передавання у виробничий процес чи експлуатацію.

Для того, щоб забезпечити збереження МШП, що передавались в експлуатацію, у будівельних підприємствах (організаціях) здійснювався оперативний контроль за станом, їхнього зберігання, надходження або вибуттям. В тому разі, коли повертали з експлуатації предмети вартістю до 2 рад. крб. за одиницю на склад, тоді їхню вартість відображали на дебеті субрахунка 1 синтетичного рахунка 12, водночас, зменшуючи затрати на відповідному рахунку, куди колись була списана вартість цих предметів. Кореспонденція рахунків по рахунку 12 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» мала свої особливості за дебетом та кредитом (рис. 2.7).

На рахунку 13 «Знос малоцінних та швидкозношуваних предметів» показали зміни сум зносу малоцінних, швидкозношуваних предметів та інших предметів, що знаходяться в експлуатації, на рахунку 12 «Малоцінні та

швидкозношувані предмети», а також предметів прокату, що обліковуються на рахунку 41 «Товари».

05 «Матеріали», 06 «Паливо», 07 «Будівельні матеріали й обладнання до встановлення», 08 «Запасні частини», 12 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 13 «Знос малоцінних та швидкозношуваних предметів», 14 «Переоцінка товарно-матеріальних цінностей», 16 «Транспортно-заготівельні витрати», 20 «Основне виробництво», 23 «Допоміжні виробництва», 24 «Витрати на утримання і експлуатацію», 26 «Загальногосподарські витрати», 29 «Обслуговуючі виробництва і господарства», 30 «Некапітальні роботи», 41 «Товари», 43 «Позавиробничі витрати», 45 «Товари відвантажені, виконані роботи та послуги», 46 «Реалізація», 63 «Розрахунки за претензіями», 64 «Розрахунки за міжгосподарською кооперацією», 78 «Внутривідомчі розрахунки за поточними операціями», 79 «Внутрігосподарські операції», 80 «Прибутки та збитки», 84 «Нестачі та втрати від псування цінностей», 85 «Статутний фонд», 96 «Цільове фінансування і цільові надходження».

05 «Матеріали», 07 «Будівельні матеріали і обладнання до встановлення», 08 «Запасні частини», 12 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 14 «Переоцінка товарно-матеріальних цінностей», 15 «Заготівля і придбання матеріальних цінностей», 16 «Транспортно-заготівельні витрати», 20 «Основне виробництво», 23 «Допоміжні виробництва», 24 «Витрати на утримання та експлуатацію машин і обладнання», 26 «Загальногосподарські витрати», 29 «Обслуговуючі виробництва і господарства», 30 «Некапітальні роботи», 50 «Каса», 55 «Інші рахунки в банках», 60 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 62 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 63 «Розрахунки за претензіями», 64 «Розрахунки за міжгосподарською кооперацією», 69 «Розрахунки за страхуванням», 76 «Розрахунки з дебіторами і кредиторами», 78 «Внутрішньовідомчі розрахунки за поточними операціями», 79 «Внутрішньогосподарські розрахунки», 80 «Прибутки та збитки», 85 «Статутний фонд», 93 «Фінансування капітальних вкладень».

Рис. 2.7. Історичні аспекти кореспонденції по рахунку 12 «Малоцінні та швидкозношувані предмети».

Джерело: власна розробка авторки.

Частина цих рахунків нині є неактуальною, оскільки в ринковій економіці інша система фінансування та управління будівельними підприємствами, тому деякі рахунки зникли, інші ж набули дещо видозміненої структури.

Вартість МШП, що перебувають у експлуатації, за винятком спеціальних інструментів та спеціальних пристосувань, змінного обладнання, тимчасових (нетитульних) споруд і пристосувань, погашали шляхом нарахування зносу щомісячно виходячи із терміну служби. Вартість таких предметів, а також засобів вилову риби дозволяли погашати шляхом нарахування зносу в розмірі 50% (за мінусом вартості таких предметів за ціною можливого використання) у момент їхнього вибуття за непридатністю.

Вартість спеціальних інструментів та спеціальних пристосувань погашали згідно із встановленими нормами або кошторисними ставками, що визначались виходячи із кошторису витрат на їхнє виготовлення (купівлю) та запланованого випуску продукції протягом терміну не більше 2 років. Якщо спеціальні інструменти і спеціальні пристосування використовуються для виконання індивідуальних замовлень, то вартість цих інструментів та пристосувань повністю погашали у момент передавання у виробництво таких замовлень.

Вартість змінного обладнання погашалась у порядку, визначеному галузевими інструкціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції для підприємств певних галузей економіки. Вартість тимчасових (нетитульних) пристосувань погашали щомісяця, зважаючи на термін їхньої експлуатації (залежно від термінів будівництва відповідного об'єкта). Тут береться до уваги вартість поворотних матеріалів, одержаних від розбирання тимчасових (нетитульних) пристосувань.

Затрати з ремонту МШП, а також тимчасових (нетитульних) споруд, пристосувань та пристроїв та витрати із розбирання останніх обліковували на рахунках витрат на виробництва й обігу. Знос МШП відображали за кредитом рахунка 13 у кореспонденції з рахунками затрат, витрат обігу і т. д. (14; 16; 20; 23-26; 29; 33; 43-44; 85), а за предметами купленими за рахунок фондів економічного стимулювання або за рахунок цільового фінансування та

цільових надходжень у кореспонденції з рахунками 87 «Фонди економічного стимулювання», 88 «Фонди спеціального призначення» і 96 «Цільове фінансування і цільові надходження».

За дебетом рахунка 13 «Знос малоцінних та швидкозношуваних предметів» з кредита рахунка 12 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» обліковують первинну вартість предметів, що вибули з експлуатації (внаслідок нормального їхнього зносу або втрати ними власного виробничого призначення), за винятком вартості (за цінами можливого використання) таких предметів або поворотних матеріалів (металобрухту, запасних частин, дров, ганчір'я, тощо).

У вартості за цінами можливого використання вибулі з експлуатації предмети, що використовували за іншим призначенням або поворотні матеріали списували з кредита синтетичного рахунка 12 у дебет синтетичних рахунків 05 «Матеріали», 06 «Паливо», 07 «Будівельні матеріали і обладнання до встановлення» або 08 «Запасні частини» відповідно до пояснень за цими рахунками.

Зазначений вище порядок списання вибулих МШП не поширювався на предмети, що куплені згідно з колишніми положеннями, за рахунок фондів економічного стимулювання або за рахунок цільового фінансування чи цільових надходжень. Ці предмети списували у момент вибуття з експлуатації за первісною вартістю у дебет синтетичного рахунка 13 (з кредита синтетичного рахунка 12), а вартість поворотних матеріалів оприбутковувались на відповідні синтетичні рахунки виробничих запасів (05-06; 08) з кредита синтетичного рахунка 80 «Прибутки і збитки».

Щодо аналітичного обліку зносу МШП, то він повинен був забезпечити можливість одержання потрібної інформації за окремими групами МШП) (а коли було треба – за термінами їхнього погашення), зокрема знос:

- МШП загального призначення;
- спеціальних інструментів та пристосувань;
- спеціального одягу, спеціального взуття і постільних речей;

- інших МШП;
- тимчасових (нетитульних) споруд, пристосувань та приладів;
- предметів прокату.

У довіднику «Бухгалтерский учет в сельском строительстве» (Київ, 1989 р.) Бабич В.В., зокрема, зазначав: «В будівельних організаціях облік МШП ведеться за такими групами: інструменти і пристосування загального призначення; спеціальні інструменти та пристосування; змінне обладнання; технологічна тара; виробничий інвентар; господарський інвентар; спеціальний одяг, спеціальне взуття і запобіжні пристосування; постільні речі; тимчасові (нетитульні) споруди, пристосування та пристрої; інші предмети» [40, с. 60].

Якщо зробити підрахунок груп малоцінних і швидкозношуваних предметів, наведених Бабичем В. В., то виявиться, що їх десять і вони були б ідеальними для субрахунків до тодішнього синтетичного рахунку 12 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» із орієнтацією на вид економічної діяльності «Будівництво». Проте, у Плані рахунків зразка 1985 року (він був чинним до 1991 року), його розробники передбачали інші субрахунки до синтетичного рахунка 12 «Малоцінні і швидкозношувані предмети». Вони були такими:

- 1). субрахунок 121 «Малоцінні і швидкозношувані предмети на складі»;
- 2). субрахунок 122 «Малоцінні і швидкозношувані предмети в експлуатації»;
- 3). субрахунок 123 «Тимчасові (нетитульні) споруди та пристрої».

У «Методичних рекомендаціях з перенесення сальдо рахунків і субрахунків попереднього Плану рахунків бухгалтерського обліку виробничо-господарської діяльності об'єднань, підприємств і організацій на рахунки і субрахунки Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [270], що були затверджені наказом МФУ від 30.11.1999 р. за № 291, колишній субрахунок 121 «Малоцінні та швидкозношувані предмети на складі» був трансформований у нові субрахунки: 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» (в частині

спеціальних інструментів і спеціальних пристосувань); 115 «Інвентарна тара»; 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети».

Колишній субрахунок 122 «Малоцінні та швидкозношувані предмети в експлуатації» був трансформований у такі нові субрахунки: 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» (в частині спеціальних інструментів і спеціальних пристосувань); 115 «Інвентарна тара»; 441 «Прибуток нерозподілений» та 442 «Непокриті збитки» (залишкова вартість, що визначається різницею між первісною вартістю та сумою зносу МШП, що були у експлуатації і відповідно не зараховані на субрахунки 112 та 115). Колишній субрахунок 123 «Тимчасові (нетитульні) споруди та пристрої» був просто перейменованій на субрахунок 113 «Тимчасові (нетитульні) споруди» без зміни переліку таких тимчасових (нетитульних) споруд».

До тимчасових (нетитульних) споруд, пристосувань і приладів відносять: «огорожі будівельних об'єктів, конторки виконробів, прохідні та сторожові будки, сараї, підвіси, огорожі і засоби з техніки безпеки, вагончики (приміщення) для приймання їжі та обігрівання, душові кабінки, настили, драбини, перехідні мостики і т. д. Такі об'єкти можуть бути як стаціонарними, так і пересувними (збірно-розбірними або контейнерного типу)» [40, с. 66].

Дослідженням проблемам обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП), а також малоцінних необоротних і швидкозношуваних активів (МНМА) присвятили свої праці Бублик С., Задорожний З., Кесарчук Г., Куцик П., Крот Ю., Малярчук І., Михальська О., Наумчук О., Петрів О., Пилявець В., Пономаренко О., Сажинець С., Церетелі Л., Шендригоренко М., Штех А., Шумило Р. та інші.

Основні проблеми, що піднімають перелічені вище й інші науковці відображено в таблиці 2.7.

Загалом, наше дослідження проблем обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів, а також малоцінних необоротних матеріальних активів розпочате з ознайомлення із типовими планами рахунків бухгалтерського (фінансового) обліку за декілька минулих десятиліть (1959 р.

та 1968 р., 1985 р. і 1991 р., а також 1999 р.) і відповідних інструкцій до них в сегменті бухгалтерського (фінансового) обліку цих предметів та активів. Малоцінні і швидкозношувані предмети всюди записані у переліку запасів підприємств.

Таблиця 2.7

Основні проблеми, що піднімають науковці в частині обліку МШП

№ з/п	Проблеми, що піднімають науковці в частині обліку МШП	Наші пропозиції
1	2	3
1.	Категоріально-понятійної термінології: «малоцінні і швидкозношувані предмети», «малоцінні необоротні та швидкозношуваних активи», «швидкозношувані предмети», «малоцінні предмети» і т. д.	В законодавчій базі надати більш детальне пояснення цих понять.
2.	Нормативно-правовий супровід обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів, а також малоцінних необоротних матеріальних активів і його узгодженість на різних рівнях управління національною економікою.	В обліковій політиці підприємства варто чітко прописувати яких положень (стандартів) бухгалтерського обліку та нормативної бази дотримується підприємство щодо МШП
3.	Вартісні межі між дорогими, дешевими та МШП, а також між останніми і МНМА.	Визначити на яких рахунках будуть відображати активи відповідно до вартісної межі.
4.	Малоцінних предметів у складі матеріальних і нематеріальних активів.	Прописати в обліковій політиці, які активи відносити до малоцінних.
5.	Визначення нормативних термінів служби МШП, МНМА і здійснення записів коригування в кореспонденції рахунків на суму виявлених фактичних відхилень від встановлених нормативами термінів служби цих МШП та МНМА.	Реальні терміни експлуатації малоцінних та швидкозношуваних предметів, мало-цінних необоротних і швидкозношуваних активів повинні відповідати плановим.
6.	Методів нарахування амортизації (у системі бухгалтерському (фінансового) обліку 4 методи: 50 % на 50 % та 100 %, прямолінійний і виробничий, а також у податковому обліку 2 методи: 50 % на 50 % і 100 %) залежно від їх призначення та групи, вартості і матеріальності, форми власності та виду економічної діяльності підприємства.	Визначити наперед, яким методом буде користуватись будівельне підприємство із врахуванням специфіки підприємства та властивостей МШП.
7.	Системне відображення фактів господарського життя (ФГЖ) у певних формах первинних документів і облікових реєстрах, а також в зовнішній та внутрішній звітності і зрозуміле бажання зменшити їх кількість та кількість потрібних показників без значної втрати якості обліково-звітних даних.	Господарські операції та процес документування МШП не повинен суперечити законодавству України. Водночас варто надати уваги управлінському обліку в частині МШП.
8.	Підготовка деяких пунктів наказу про облікову політику підприємства в сегменті МШП і МНМА та додатків (мають перелік груп та їх складу; аналітичних рахунків, субрахунків в робочому плані рахунків; місць зберігання цих предметів і активів; переліку матеріально відповідальних осіб; чинних графіків документообігу; наявних форм первинних документів та облікових реєстрів, а також форм звітності; норм і нормативів, що застосовуються у підприємстві тощо) до нього.	Оскільки облікову політику не можна змінювати часто, варто у наказі про облікову політику визначити особливості аналітичного обліку щодо МШП, визначити права та обов'язки матеріально-відповідальних осіб, форми первинних документів та як здійснювати внутрішній контроль за МШП.

Продовження таблиці 2.7

1	2	3
9.	Іноземного і українського історичного досвіду здійснення облікових процедур щодо необоротних та оборотних активів, разом із тими предметами й активами, що нині вивчаються і т. д.	Будівельне підприємство має визначитись відповідно до яких стандартів вестиме фінансовий облік та фінансову звітність, зокрема, в частині МШП.

Джерело: власна розробка авторки на основі [27; 161; 182; 204; 219].

Як відомо, у липні 1936 р. було внесено низку значних змін в систему обліку основних засобів. Із складу основних засобів було виокремлено малоцінні та швидкозношувані предмети. Від тоді з'явився і рахунок «Знос малоцінних і швидкозношуваних предметів» – спочатку як субрахунок до рахунка «Резерв майбутніх витрат», а з 1939 р. – як окремий контрактивний синтетичний рахунок.

Як бачимо, сама практика ведення бухгалтерського обліку у підприємствах ще понад 80 років тому призвела до потреби в новому рахунку «Малоцінні та швидкозношувані предмети», а згодом і в рахунку «Знос малоцінних та швидкозношуваних предметів».

За думку Бублика С. «... з метою узгодження податкового та бухгалтерського обліку доцільно в обліковій політиці використовувати конкретну вартісну норму податкового обліку ... » [27]. Нині ця вартісна норма для ведення податкового обліку у підприємстві не повинна перевищувати 20 000 грн. (без врахування суми податку на додану вартість).

Задорожний З.-М. В. переконливо доводить, що ключовою класифікаційною ознакою ділення активів на оборотні і необоротні повинен бути плановий (нормативний) період їх експлуатації. Науковець «запропонував змінити назву синтетичного рахунка 22 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» на «Швидкозношувані предмети» та узагальнювати на ньому в розрізі субрахунків відповідно «дорогі», «дешеві» і «малоцінні» швидкозношувані предмети. Спецодяг, спецвзуття, інструменти, плановий період використання яких перевищує один рік цей автор рекомендує відносити до необоротних активів і узагальнювати на рахунках 10 «Основні засоби», 11

«Інші необоротні матеріальні активи», а також науковець обґрунтував необхідність зменшення кількості первинних документів з обліку швидкозношуваних предметів; довів, що облік нематеріальних активів потрібно здійснювати не лише у складі необоротних активів на рахунку 12 «Нематеріальні активи», але й у складі оборотних на рахунку 29 «Оборотні нематеріальні активи» » [161, с. 115].

Пропозиції Задорожного З-М. В. заслуговують на увагу, однак, вважаємо, доцільно було б розширити його ідею розмежуванням швидкозношуваних предметів за їх вартістю. Зокрема, до групи «малоцінні» варто було б, для прикладу, зараховувати предмети з вартістю до 1000 грн., «дешеві» – від 1000 грн. до 6000 грн., а дорогі – від 6000 грн. до 20000 грн.

З метою розмежування мало- та дорогоцінних МШП головний бухгалтер підприємства, в принципі, зобов'язаний в «Наказі про облікову політику підприємства» зазначити вартісну межу, за якою їх можна було б віднести до першої (малоцінні) чи другої (дорогоцінні) групи МШП.

Наказ «Про облікову політику підприємства», на наш погляд, є своєрідним бухгалтерсько-податковим щитом, який оберігає будь-яке підприємство від великих претензій до його економічної діяльності з боку контролюючих органів, сумнівних трактувань та необґрунтованих причин для нарахування працівниками податкових органів певних сум штрафів, пеней. Тому в деяких положеннях цього надзвичайно важливого для підприємства наказу повинна бути приділена також увага малоцінним і швидкозношуваним предметам, а для їх переліку у підприємстві загалом, а в його географічних та виробничих сегментах – підготовлено декілька додатків.

В суб'єктах державного сектору з метою узагальнення та нагромадження даних бухгалтерського (фінансового) обліку про наявність і рух малоцінних та швидкозношуваних предметів тепер використовують 2 субрахунки до синтетичного рахунка 22 «Малоцінні і швидкозношувані предмети», а саме: субрахунок 221 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» і субрахунок 222 «Малоцінні і швидкозношувані предмети спеціального призначення». Слід

значити, що «до складу першого субрахунку включають: 1. Знаряддя лову (трали, неводи, сіті тощо). 2. Пилки, троси для сплаву. 3. Спеціальні інструменти та спеціальні пристосування для серійного і масового виробництва певних виробів або для виготовлення індивідуальних замовлень. 4. Предмети виробничого призначення; обладнання, що сприяє охороні праці, предмети технічного призначення, які не можуть бути віднесені до необоротних активів. 5. Господарський інвентар – предмети конторського та господарського облаштування, столовий, кухонний та інший господарський інвентар, предмети протипожежного призначення. 6. Інші предмети, термін корисної експлуатації яких, як очікується, не перевищує один рік, зокрема смарт-картки. До складу другого субрахунку відносять: малоцінні та швидкозношувані предмети спеціального призначення, що мають специфічне призначення і обмежене короткотермінове застосування в окремих галузях» [322].

В суб'єктах державного сектора, на нашу думку, бухгалтерський (фінансовий) облік наявності і руху МШП здійснюють на високому професійному рівні і там, насправді, можна почерпнути кращий досвід ведення бухгалтерського (фінансового) обліку в даній його ділянці, який можна поширити на інші види економічної діяльності в нашій державі.

Варта уваги думка Кесарчук Г. С. та Машики М. В. щодо доцільності «введення окремого П(С)БО, де зазначалися б основні методологічні принципи формування в обліку інформації про малоцінні засоби, їх оцінка, визнання, класифікація, критерії віднесення, в тому числі вартісні, до того чи іншого виду активів з орієнтованим переліком предметів, при цьому, норми бухгалтерського і податкового обліку повинні бути максимально наближені» [182 с. 227].

Вважаємо, в нашій державі потрібно запровадити чи відповідний П(С)БО з бухгалтерського (фінансового) обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів, чи Методичні рекомендації (поради, роз'яснення) або Положення з бухгалтерського (фінансового) обліку МШП. Спробуємо детальніше викласти власне розуміння даної проблеми.

Найповніше та найдетальніше, на нашу думку, актуальні питання бухгалтерського (фінансового) обліку МШП були розкриті в «Положенні з бухгалтерського обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів» (лист міністерства фінансів колишнього СРСР від 18 жовтня 1979 р. за № 166). У даному Положенні є 6 розділів: загальні положення; облік надходження й зберігання на складі малоцінних та швидкозношуваних предметів; організація обліку цих предметів у експлуатації; порядок погашення вартості МШП, що знаходяться в експлуатації; оформлення вибуття цих предметів, що стали непридатними; облік МШП в бухгалтерії.

У чинних нормативно-правових документах України, міжнародних стандартах (МСБО, МСФЗ) малоцінним та швидкозношуваним предметам, на нашу думку, приділяється мало уваги. Насамперед, це відноситься до «Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів». В даних рекомендаціях про МШП майже не згадують. Вважаємо, що в «Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку запасів» доцільно було б для малоцінних та швидкозношуваних предметів виділити окремий розділ, для прикладу, таке зроблено щодо тари («Особливості обліку тари», розділ 6 цих методичних рекомендацій).

У практичному плані недостатня увага до МШП призводить до того, що до таких предметів нерідко ставляться з певною мірою легковажності та здійснюють недостатній контроль умов їх зберігання і збереження на складах запасів у підприємствах, так і у їх сегментах. Це призводить до того, що підприємства втрачають значні кошти, які б могли витратити на інші важливі цілі.

Для подолання такого стану бухгалтерського (фінансового) обліку МШП, доцільно було б сформувавши в Україні оновлене «Положення з бухгалтерського (фінансового) обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів» і нове «Положення з бухгалтерського (фінансового) обліку малоцінних необоротних матеріальних активів». Такі дії дадуть змогу звернути увагу багатьох власників і керівників підприємств, головних менеджерів, відомих акціонерів на

проблеми відповідального відношення до МШП та МНМА та їх економії для зменшення витрат та збільшення доходів підприємства, а також зростання його ринкової вартості.

Куцик П., Шумило Р. вказали на недоліки нинішньої методики бухгалтерського (фінансового) обліку малоцінних необоротних і швидкозношуваних активів, яка базується на спрощеному підході до системи обліку в підприємстві. Ці автори дають багато пропозицій з «поліпшення порядку визнання, методики нарахування амортизації та порядку відображення активів у фінансовому обліку: виправити недоліки чинної методики обліку до швидкозношуваних предметів; здійснювати нарахування амортизації витрат на придбання таких предметів і відображати їх за залишковою вартістю; застосовувати різні методи нарахування амортизації для різних класифікаційних груп малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) залежно від характеру участі цих активів у господарському процесі, строків корисного використання і частоти заміни МНМА; списувати вартість пропорційно до певної бази розподілу є більш обґрунтованим та простішим у застосуванні; повернутись до практики обліку нарахованого зносу швидкозношуваних предметів на окремому контрактивному рахунку 223 «Знос швидкозношуваних предметів» » [219]. Переважна більшість пропозицій цих авторів, вважаємо, актуальна і мають перспективу запровадження їх в облікову практику.

Крот Ю. стверджує, що «з таким об'єктом обліку, як малоцінні необоротні матеріальні активи, доводиться стикатися кожному бухгалтерові. І хоча, на перший погляд, відображення операцій з МНМА не викликає особливих складнощів, але й тут є свої нюанси, які потрібно брати до уваги» [204, с. 24]. Цей автор, на нашу думку, має рацію у тому, що це тільки на перший погляд відображення фактів господарського життя з малоцінними необоротними матеріальними активами (МНМА) не є складним, проте це не так. Існує багато нюансів з ведення обліку МШП, МНМА та основних засобів, котрі з'являються щодо операцій з цими предметами, активами й засобами та

додають бухгалтерам чимало сумнівів і пересторог, котрі значно погіршують позитивний мікроклімат в бухгалтерії підприємства.

Науковці Малярчук І. І. та Холод З. М. пропонують низку заходів, які будуть сприяти гармонізації правил бухгалтерського (фінансового) та податкового обліку щодо використання і вибуття МНМА: «1) узгодження правила нарахування амортизації МНМА щодо вибору методів амортизації; 2) застосування єдиного підходу до обліку безкоштовно одержаних МНМА, зокрема щодо нарахування їхньої амортизації; 3) визначення єдиних умов переоцінки (індексації) вартості МНА; 4) конкретизація та узгодження бухгалтерських і податкових правил продажу МНМА; 5) узгодження правил обліку витрат на утримання, ремонт і поліпшення МНМА» [255, с. 17-18]. Така гармонізація правил бухгалтерського (фінансового) та податкового обліку використання і вибуття МНМА, як нам здається, беззаперечно заслуговує на практичне використання й майбутній розвиток.

Автори Михальська О. Л. і Шестопапов Д. В. прихильно ставляться до того, щоб «проводити вчасне документальне оформлення всіх операцій руху матеріальних цінностей, в тому числі МШП; використовувати ліцензійне й актуальне програмне забезпечення; здійснювати сегментацію МШП за питомим обсягом витрат і впровадити щоквартальні та річні перевірки раціонального використання наявних ресурсів і пошуку резервів підприємства на основі такої сегментації; періодично затверджувати списки осіб, що нести відповідальність за оцінку, збереження та вибуття відповідного виокремленого сегменту МШП» [277, с. 39].

Перелічені вище заходи, як ми вважаємо, заслуговують на увагу з боку як підприємств будівельної галузі, так й інших підприємств, а також потребують поліпшення на різних рівнях системи управління (рис 2.8).

Контроль за дотриманням норм використання різних видів і назв малоцінних та швидкозношуваних предметів має здійснювати щодо: спецодягу та господарського інвентарю, інструментів і канцелярських товарів та засобів індивідуального захисту і т. д.

Пилявець В. М., Балазюк О. Ю. та Сисоєва І. М. підкреслюють, що «щодо МШП в обліковій політиці, важливими є наступні моменти: визначення переліку об'єктів обліку МШП та їх структури і класифікації; визнання й первісна оцінка; оцінка споживання, руху та вибуття МШП; способів обліку – партійний, сортовий чи за залишками – сальдовий» [351, с. 60].

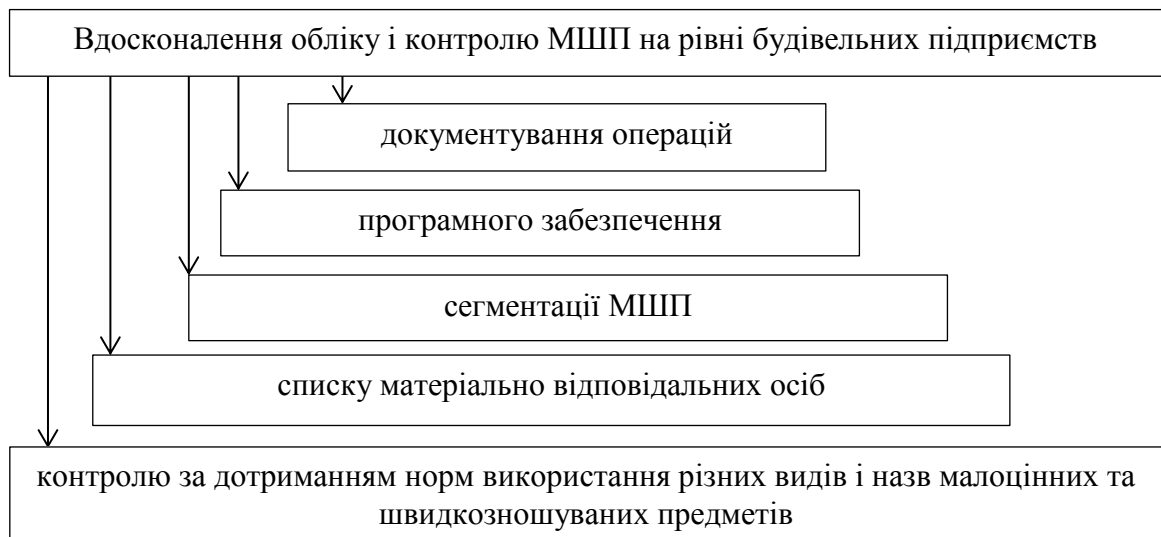

Рис. 2.8. Вдосконалення обліку і контролю МШП на рівні будівельних підприємств.

Джерело: власна розробка авторки.

Погоджуємось з даними авторами та вважаємо, що нашим українським науковцям і практикам з бухгалтерського (фінансового) обліку варто було б дотримуватись вдалої, на нашу думку, конструкції (моделі), запропонованої представниками вінницької облікової наукової школи Західноукраїнського національного університету.

Пономаренко О. Г. слушно зауважує, що «головними проблемами облікової науки і практики щодо малоцінних активів є: прогалини нормативного регулювання обліку; неоднозначне визнання діапазону об'єктів обліку; різночитання положень бухгалтерського і податкового обліку; відображення одномоментного споживання малоцінних активів, що необґрунтовано знижує показники активів балансу; недосконала амортизаційна

політика, що зумовлює відсутність джерела відновлення малоцінних активів» [360, с. 11].

Думка даного автора, на наш погляд, є правильною і до неї треба долучитись науковцям та практикам й прагнути покращити ситуацію з нинішнього облікового процесу в сегменті малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Росва О. пише, що «для визначення строку експлуатації малоцінних предметів необхідно створити комісію по визначенню строків корисного використання та скласти перелік малоцінних предметів, а також самостійно розробити та затвердити нову форму обліку операцій з наявності та руху малоцінних та швидкозношуваних предметів – відомості обліку видачі МШП, що дозволить спростити обліковий процес і допоможе запобігти порушенням щодо віднесення тих чи інших предметів до складу запасів або основних засобів» [408, с. 141]. Авторка має рацію на рахунок об'єктивної необхідності формування складу комісії із встановлення термінів корисного застосування і підготовки переліку малоцінних предметів, бо тільки фахова комісія зможе правильно встановити куди та що відносити або до малоцінних і швидкозношуваних предметів, або до малоцінних необоротних матеріальних активів, або до основних засобів підприємства чи його сегментів.

Хочемо відзначити фундаментальне науково-прикладне дослідження львівських науковців Сажинця С. Й. та Ладнюк В. Я., які розробили таблицю амортизаційної бази в розрізі груп необоротних активів промислових підприємств, «під якою слід розуміти частину первісної або її повну вартість об'єкта необоротних активів, що підлягає розподілу (списанню) протягом терміну їх використання. Тобто такою базою може бути: первісна вартість об'єкта на дату початку нарахування амортизації; залишкова вартість на початок звітнього року; амортизаційна вартість (вартість, яка амортизується), що встановлюється при зарахуванні об'єкта на баланс підприємства» [417, с. 332]. Ці науковці стверджують, що «для малоцінних необоротних матеріальних активів можна застосовувати такі методи амортизації: прямолінійний,

виробничий і авторський винахід цих науковців - спрощений метод (Сажинець С. Й. та Ладнюк В. Я. відносять методи: 50 % на 50 % та 100 %), а для тимчасових (нетитульних) споруд: прямолінійний і виробничий» [417, с. 333].

Таблиця амортизаційної бази в розрізі груп необоротних активів промислових підприємств, на нашу думку, проста у користуванні і буде суттєвою допомогою для практикуючих бухгалтерів та бізнесменів.

Щодо особливостей ведення обліку титульних та нетитульних споруд, які постійно використовують при спорудженні житла, то варто зазначити, що на законодавчому рівні не має достатньо регулювання цього питання. Водночас виникає проблема в правильному списанні тих титульних і нетитульних споруд, які використовуються менше одного року чи операційного циклу і відображаються на рахунку 22 «Малоцінні швидкозношувані предмети». Щоб не спотворювати фінансовий результат, пропонуємо змінити систему обліку щодо титульних і нетитульних споруд. Для цього пропонуємо списувати титульні і нетитульні споруди у відповідності до календарного плану будівництва. Якщо плановий період будівництва становить 12 місяців, тоді списувати щомісячно $1/12$ суми, якщо 11 місяців, то – $1/11$ суми. Після закінчення будівництва, титульні та нетитульні споруди потрібно відображати по ціні придбання.

Сажинець С. Й. та Трофимчук В. Я. роблять «коротку характеристику методів амортизації, передбачених Податковим кодексом України та національними стандартами бухгалтерського обліку, вказують на деякі їх відмінності та характеризують алгоритми розрахунків. Для кожного з передбачених методів амортизації необоротних активів запропоновано специфічні форми первинних облікових документів і наведено приклади їх заповнення» [418, с. 269].

«Відомості нарахування амортизації основних засобів» за різними методами нарахування амортизації, які створені Сажинцем С. Й. та Трофимчуком В. Я., є простими, новими і вдали для ведення облікових записів. Практичне втілення в практику бухгалтерського (фінансового) обліку, на наш

погляд, значно покращить процес обліку амортизації для українських підприємств, в тому числі і підприємств будівельної галузі.

Церетелі Л. вказує на те, що «до вступу в дію Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» проблем з малоцінними і швидкозношуваними предметами не було. Питання було врегульоване пунктом 47 Положення про організацію бухгалтерського обліку в Україні (затверджений Постановою КМУ від 03.04.1993 № 250 (250-93-п)). ... Однак з 1 січня 2000 року багато що змінилось, в тому числі щодо МШП. Поняття МШП визначено Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» згідно з яким малоцінні і швидкозношувані предмети використовуються протягом не більше одного року. Таким чином, для віднесення предметів до малоцінних використовується один критерій – термін їхньої служби. Предмети терміном служби понад рік до МШП, що обліковуються у складі запасів, не відносяться» [465]. Звідси, можна зробити висновок: що, як і колись, проблему з МШП потрібно терміново врегульовувати певним (певними) нормативно-правовим (нормативно-правовими) документом (документами) України з питань бухгалтерського (фінансового) обліку та фінансової звітності.

Шендригоренко М. Т. пише, що «Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) – це матеріальні цінності, які й коштують недорого, й служать недовго. Але нині складно уявити підприємство, котре б не використовувало у своїй діяльності канцтовари, предмети конторського та господарського облаштування тощо. Малоцінні засоби праці можна поділити на дві групи: оборотні та необоротні. ... У п. 5 П(С)БО 7 визначено, що підприємства можуть установлювати вартісні ознаки предметів, що входять до складу МНМА. Отже, якщо у податковому обліку вартісні ознаки встановлено імперативно, то для цілей бухгалтерського обліку підприємству надано право встановлювати такі вартісні ознаки на власний розсуд. При цьому вартісні ознаки предметів, що входять до складу МНМА, підприємство встановлює у Наказі про облікову політику» [478, с. 186].

З формального боку вартісні ознаки предметів, котрі входять до переліку МНМА, будівельне підприємство визначає в «Наказі про облікову політику підприємства», де вартісна позначка зафіксована на рівні 20 000 грн.

Далі цей автор стверджує, що «методика перенесення вартості всіх малоцінних активів на витрати однакова, різниця лише у часі списання їх з балансу. Загалом віднесення предметів до МНМА або МШП впливає на трудомісткість обліку та собівартість продукції. За віднесення об'єктів до МШП підприємства мають значний вибір методів оцінки під час списання їхньої вартості на витрати, що дає змогу управляти собівартістю продукції та пояснює зацікавленість у віднесенні більшої кількості предметів до МШП» [478, с. 187].

Отже, вимоги національних та міжнародних стандартів з приводу здійснення вартісного розмежування МНМА і МШП та основних засобів мають вплив на значне зростання трудомісткості обліку та збільшення собівартості продукції (робіт, послуг) підприємства.

Вчені Штех А. А. та Харченко Н. В. вказують на необхідність запровадження «субрахунків до рахунка 22 «Малоцінні і швидкозношувані предмети», зокрема субрахунки I порядку: 2201 «Спецоснастка та спецінструмент», 2202 «Інструменти», 2203 «Господарський інвентар», 2204 «Спеціальний одяг», 2205 «Постільна білизна», 2206 «Матеріали для соціальних потреб», 2209 «МШП власного виробництва» » [488, с. 65].

Автори, на жаль, не вказують причин, чому вони залишили в резерві субрахунки I порядку: рахунок 2207 та рахунок 2208. На нашу думку, це неправильно, бо додаткове запровадження в облікову практику таких субрахунків удосконалило б якість аналітичного обліку в будівельному підприємстві і підсилило б його з метою значної економії витрат на малоцінні та швидкозношувані предмети.

Далі ці автори зауважують, що «аналітичний облік МШП ведеться за видами предметів по однорідних групах, установлених, виходячи з потреб підприємства. Тому для більшої деталізації та відповідності синтетичного та

аналітичного обліку пропонуємо розширити робочий план рахунків у залежності від наявності матеріально відповідальних осіб (далі – МВО). Така деталізація робочого плану рахунків дасть змогу своєчасно і більш точно отримувати інформацію про наявність та рух МШП на підприємстві» [488, с. 65].

Погоджуємось з авторами щодо матеріально відповідальних осіб, адже саме від цих осіб, в основному, залежить на скільки ефективно МШП будуть використовуватись надалі. Дані автори також стверджують, що «створення додаткового реєстру оперативного (кількісного) обліку руху малоцінних і швидкозношуваних предметів, які знаходяться в експлуатації. Цей реєстр повинен включати за кожним видом МШП таку інформацію: назва МШП; інформацію про надходження МШП; інформацію про передачу в експлуатацію МШП; інформацію про припинення експлуатації МШП; інформацію про вибуття МШП з підприємства; інформацію про наявність МШП на підприємстві» [488, с. 65].

В умовах цифровізації бухгалтерського (фінансового) обліку, такий «Реєстр оперативного (кількісного) обліку руху МШП», що знаходяться в експлуатації, потрібно цифровізувати і додати до електронного документообігу підприємств будівельної галузі та різноманітних видів і форм оперативної звітності.

Облікові записи в реєстрі повинні здійснюватись на підставі первинних документів, що відображають факти господарського життя з МШП із обов'язковим відображенням таких документів у реєстрі. «Оскільки аналітичний облік МШП ведеться за видами предметів по однорідних групах, установлених, виходячи з потреб підприємства, тому з метою отримання більш оперативної інформації про наявність та рух актуальним було б запровадження «Картки складського обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів», в якій буде відображатись надходження, вибуття та залишок МШП. Така інформація дуже полегшить оперативний облік» [488, с. 65-66].

На наш погляд, необхідно запровадити Управлінський звіт про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів (рис. 2. 10).

У цьому звіті варто вказати назву МШП а саме: спецодяг, господарський інвентар, інструменти, канцелярські товари, засоби індивідуального захисту, інші МШП. Крім цього необхідно зазначити: одиниці виміру; вартість за звітний період, грн. коп. (фактично, за нормою); вартість з початку року, грн. коп. (фактично, за нормою).

Управлінський звіт
про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів
житлового будинку по вул. Зелена, 29а
за вересень 2022 р.

Назва малоцінних і швидкозношуваних предметів	Од. виміру	Вартість за звітний період, грн. коп.			Вартість з початку року, грн. коп.		
		Факт.	За нормою		Факт.	За нормою	
			на норм. обсяг діяльності	в пере-рахунку на факт. обсяг діяльності та ціну		на норм. обсяг діяльності	в пере-рахунку на факт. обсяг діяльності та ціну
Маски захисні	од.	852,31	989,58	930,90	11790,42	11537,84	11929,33
Каски будівельні	од.	1407,56	1459,44	1500,19	15780,23	16031,22	15582,71
Рукавиці	од.	178,00	160,00	180,00	1650,00	1680,00	1600,00
Пензлі	од.	72,10	68,30	80,20	620,00	580,00	650,00
Щітки	од.	55,20	50,00	56,80	520,80	580,40	510,00
Лопати	од.	632,20	638,60	650,80	4790,40	4538,00	4624,80
Кулькові ручки	од.	30,00	35,00	28,00	250,00	280,00	260,00
Папір друкарський	од.	220,00	200,00	250,00	1600,00	1880,00	1800,00
Рулетки	од.	105,00	100,00	110,00	320,00	300,00	380,00
і т. д.	х
Разом		4361,05	4216,09	4350,10	39114,79	39045,38	38924,45

* Дані умовні.

Пояснююча записка:

Висновки і рекомендації:

Посада виконроб

Тихий О.

Дата _____ 202_ р.

Рис. 2.9. Управлінський звіт про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Джерело: власна розробка авторки.

Такий звіт повинен бути внутрішній, оскільки має застосовуватись для внутрішнього контролю для вчасного й якісного ухвалення управлінських рішень. Управлінський звіт про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів повністю виправданий в умовах цифровізації бухгалтерського (фінансового) обліку і забезпечує для підприємств будівельної галузі суттєвий економічний ефект від поліпшення механізму надходження, зберігання, використання та списання малоцінних та швидкозношуваних предметів.

Отже, облік малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП), малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) в будівництві здійснюють, переважно, згідно із чинними нормативно-правовими документами України в сегменті обліку запасів і основних засобів, а також на основі наказів про облікову політику будівельних підприємств. Наші дослідження у цьому напрямку довели, що багато проблем обліку МШП і МНМА можна вирішити шляхом вироблення єдиного підходу як на рівні держави, так і на рівні підприємства, до розуміння їхньої суті, класифікаційних ознак, руху, нарахування амортизації, списання і т. д.

2.4. Облік альтернативних матеріальних та прирівняних до них ресурсів у житловому будівництві

Однією із проблем людства нині є надмірне використання природних ресурсів. Через це серед наукового світу існує чимало дискусій із цієї причини. Якщо люди й надалі використовуватимуть природні ресурси в таких масштабах і такими темпами, то через 50 чи 100 років виникне чимало екологічних криз.

За даними Міжнародного енергетичного агентства «у 2021 році глобальні викиди CO₂ від спалювання палива відновились майже на 6%, тобто повернувшись практично на той рівень, який був до пандемії Ковід. Так, викопне паливо продовжує становити 80 % від загального обсягу енергопостачання у всьому світі, нафта становить майже 30%, за нею йде вугілля у розмірі 27% і природній газ, який становить 24%. У глобальних викидах від спалювання палива переважало вугілля (44%), за яким йшла нафта

(24%) і природний газ (22%) (рис. 2.10). Китай і Сполучені штати Америки відповідальні за 45% світових викидів від спалювання палива, за ними йдуть Європейський Союз, Індія, Російська Федерація та Японія» [531].

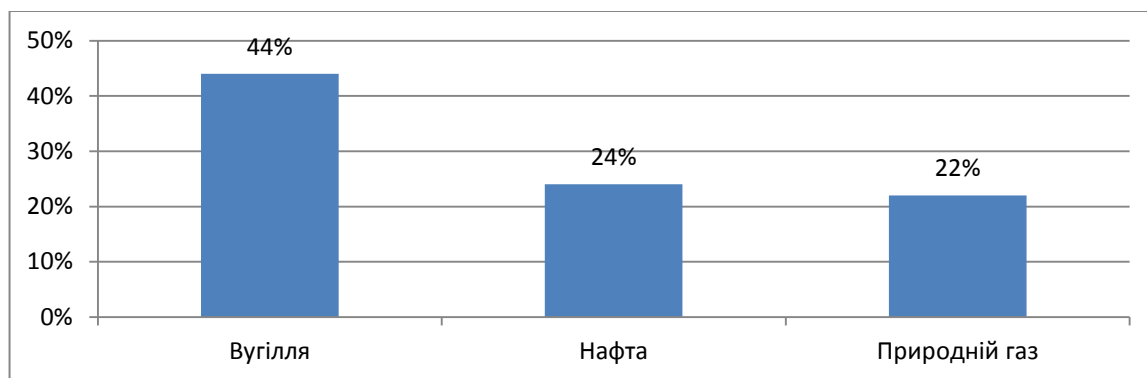

Рис. 2. 10. Глобальні викиди від спалювання палива за 2021 рік.

Джерело: За даними Міжнародного енергетичного агентства [531].

Такі дані насторожують і вимагають збільшення інвестицій у зелене будівництво, відновлювальну енергетику, вибір енергоефективних матеріальних ресурсів, дослідницьких проєктів і планів за даним напрямком.

Міжнародне енергетичне агентство зазначає, що «інвестиції в чисті енергетичні технології значно перевищують витрати на викопне паливо, оскільки занепокоєння безпекою, викликані глобальною енергетичною кризою, посилюють імпульс для більш стійких варіантів. Щорічні інвестиції в чисту енергію зростуть на 24% у період між 2021 і 2023 роками завдяки відновлюваним джерелам енергії та електричними транспортним засобам, порівняно з зростанням інвестицій у викопне паливо за той самий період» [531].

Погоджуємось із аналітиками та вченими, що питання відновлюваної енергетики є одним із найважливіших у світі, оскільки використання природних ресурсів в необмеженій кількості свідчить про масштабну проблему щодо виживання та існування людства у майбутньому. Науковці всього світу працюють нині над цією проблемою. Сама природа є прихильною до людей, якщо її застосовувати розумно. Енергія сонця, вітру, землі, повітря є чудовим джерелом для підігріву води, отримання електроенергії, обігріву житлових будинків. Застосування біопалива дає змогу відкрити нові підходи до розвитку новітніх технологій.

Енергетична незалежність України – це ще один крок до екологічної свободи, безпеки будівництва та мирної життєдіяльності населення. Залучення нових інвестицій у відновлювальну енергетику, застосування якісних матеріальних ресурсів дасть змогу вийти нашій державі на новий рівень. Цікавим є той факт, що власне українка Руслана Лижичко обрана послом відновлюваної енергії у світі.

До позитивних факторів застосування відновлювальної енергетики у житловому будівництві варто віднести такі: теплоізоляція будинку, енергетична незалежність, екоорієнтованість, зниження витрат на комунальні послуги. До негативних факторів віднесемо наступні: висока собівартість енергоефективного житла, порушення технології будівництва, мало досвідчених підрядників для виконання будівельно-монтажних робіт за даним напрямком, недостатньо іноземних інвестицій за даним напрямком. Відповідно така ситуація ставить чимало завдань до фінансового й управлінського обліку та фінансової звітності, зокрема: які будівельні матеріали застосовувати, яким чином здійснювати їх оцінку та вести документообіг, як здійснювати розрахунки між контрагентами та в які терміни, як вести облік дебіторської заборгованості та яким має бути резерв сумнівних боргів, на яких аналітичних рахунках відображати операції пов'язані з придбанням, виготовленням та використанням будівельних матеріалів?

Нині альтернативні матеріальні ресурси використовують при спорудженні житлових будинків. Будинок із власною енергетичною станцією вимагає інших матеріальних ресурсів та специфіки щодо їх відображення в обліку. Часто вартість будівельних матеріалів для такого будинку є значно вищою, ніж при спорудженні будинку на традиційних джерелах енергії. Для прикладу, вартість сонячних батарей, колекторів, теплових насосів, вікон зі спеціальним покриттям є вищою за звичайні будівельні матеріали, а їх оцінка та відображення в обліку вимагає нових підходів щодо надходження та використання.

Найбільшої популярності набули сонячні батареї, які встановлюють і при спорудженні індивідуальних будинків, так і багатоповерхових будинків. Використання матеріальних ресурсів в енергоефективних будинках має бути раціональним, щоб не створювати додаткові матеріальні витрати чи, навіть, матеріальні збитки, які можуть понести замовники. А тому потрібно скласти план ефективності використання матеріальних ресурсів, який дасть змогу збільшити рівень прибутків та залучити нових інвесторів.

Вчений Брінь П.В. вважає, що «у країнах із ринковою економікою основною формою здійснення інвестицій є внутрішнє фінансування за рахунок прибутку і амортизаційних відрахувань. У зв'язку з обмеженим обсягом внутрішніх джерел інвестування в Україні, для забезпечення довгострокового зростання економіки необхідно активізувати використання зовнішніх джерел залучення інвестицій. Однією з перспективних форм залучення інвестицій у реальний сектор економіки України, на наш погляд, є емісія цінних паперів» [24, с. 5].

Вчені Іщук Л. І., Ніколаєва А. М., Пиріг С. О. вважають, що «до основних факторів, які перешкоджають ефективному розвитку нетрадиційної енергетики в Україні варто віднести: політичну нестабільність; дефіцит бюджету; нестабільність валютного ринку; недосконалість нормативно-правової бази; слабку стимулюючу державну підтримку; низьку обізнаність населення; слабку конкурентоспроможність вітчизняних розробок; недостатнє фінансування наукових розробок, інновацій в галузі енергетики; недостатність кредитування банківськими установами проєктів з енергозбереження» [172, с. 38-39]. Погоджуємось із вченими і вважаємо, що ці проблеми з кожним днем зростають і затягуються у зв'язку із веденням воєнних дій на території України.

Вважаємо, що в Україні є дві основні проблеми щодо використання екологічних будівельних матеріалів для спорудження енергоефективного житла. По-перше, це висока ціна такого будівництва, по-друге, – війна. За таких умов досить складно залучати вітчизняні чи іноземні інвестиції в Українську економіку. Через це, розвиток даного напрямку, який існував до війни зазнав невдач, а тому в порівнянні з іншими європейськими країнами, Україна трохи

затримується у розвитку щодо застосування альтернативної енергетики в будівництві, проте не зупиняється.

Провідна консалтингова компанія, що надає послуги підприємствам нафтогазової та енергетичної галузей України «Exploration&Production Consulting (EXPRO)» повідомила, що «у 2021 році в Україні вироблено 156,575 млрд. кВт.-год. електроенергії, в тому числі: атомними електростанціями (АЕС) – 86,205 млрд. кВт.-год. (54 %); теплоелектростанціями (ТЕС) та теплоелектроцентралями (ТЕЦ) – 45,833 млрд. кВт.-год. (29 %); з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) – 12,519 млрд. кВт.-год. (8 %); гідроелектростанціями (ГЕС) і гідроакумулювальними електростанціями (ГАЕС) – 10,445 млрд. кВт.-год. (7 %). Решта електроенергії припадає на блок-станції і імпорт електроенергії – по 1 % на кожну з цих двох генерацій» [525].

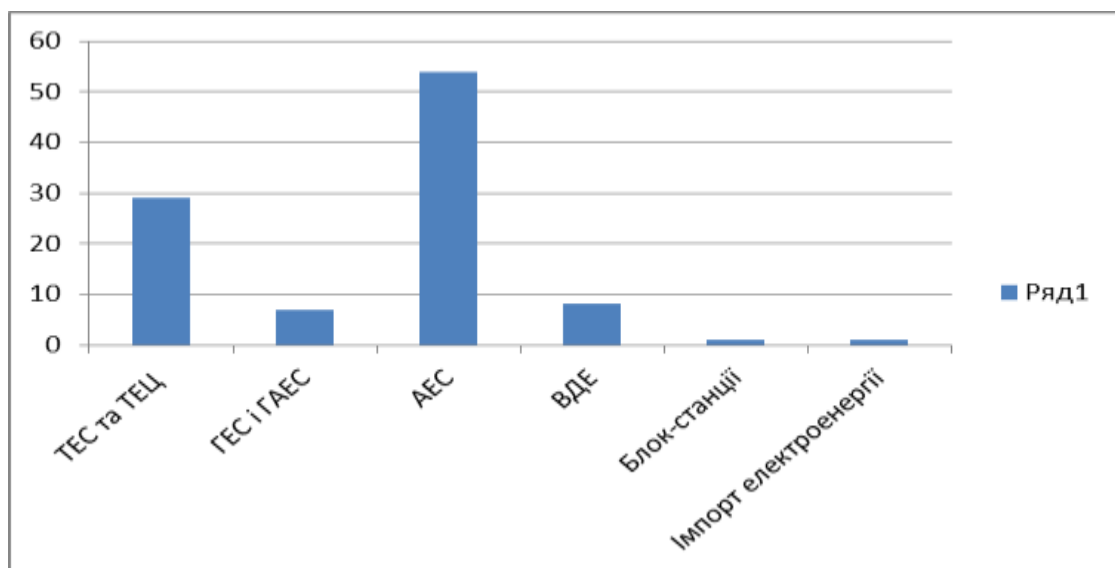

Рис. 2.11. Питома вага різних генерацій електричної енергії в Україні за 2021 р., у відсотках.

Джерело: власна розробка авторки на основі [525].

Використовуючи іноземні наукові матеріали професор Кінаш І. П. досліджує яким чином застосовують альтернативні джерела енергії у житлово-комунальному господарстві, зокрема, що «варто енергозбереження в житлово-комунальному господарстві зробити економічно привабливим для інвесторів, які мають наміри впроваджувати енергоефективні технології, будувати енергоефективні будівлі та випускати для них енергозберігаюче обладнання;

постійно інформувати громадськість про досягнення в сфері енергоефективності; застосування системного підходу до проектування житла з урахуванням вимог енергоефективності» [184, с. 16-17].

Ліщук В. І., Ліщук М. Є., Московчук А. Т. стверджують, що «з метою врахування світових стратегічних тенденцій на енергетичному ринку України необхідно: сформулювати і затвердити об'єктивну енергетичну стратегію; розмежувати функції держави, регіонів та громад щодо вирішення і фінансування відповідних завдань; запровадити систему загальнодержавних та регіональних еколого-енергетичних індикаторів, що дають змогу здійснювати моніторинг стану виконання завдань; оперативно корегувати заходи і завдання відповідно до зміни економічної та політичної ситуації в країні» [238, с. 35].

Проблеми впровадження альтернативних джерел енергії у житлове будівництво потребує системного підходу до фінансового й управлінського обліку, аналізу та звітності, зокрема в частині поліпшення матеріальних ресурсів за цим напрямком. До таких проблем варто віднести: 1) створення облікової, управлінської та аналітичної бази для обробки інформації про матеріальні ресурси; 2) поліпшення аналітичного обліку матеріальних ресурсів; 3) вплив клімату на особливості використання матеріалів необхідних для побудови конструкцій, що генерують енергію; 4) дороговартісний та довготривалий процес спорудження житлових комплексів, що використовують екологічні матеріальні ресурси, потребує залучення значних інвестицій; 5) вибір програмних продуктів з обліку і контролю будівельних підприємств, які мають розширені функції для застосування нових підходів щодо надходження, зберігання та використання матеріальних ресурсів.

Окреслені проблеми потребують детального розгляду та пошуку шляхів щодо їхнього вирішення. Перша проблема, що стосується створення облікової, управлінської та аналітичної бази для обробки інформації про матеріальні ресурси є першочерговою та вимагає дотримання законодавчої бази. Будівельні підприємства, які використовують матеріальні ресурси для спорудження енергоефективних будинків повинні: перевірити якість будівельних матеріалів

та інших матеріальних ресурсів при їхньому надходженні, своєчасно провести всі розрахунки щодо їх поставки, вибрати найоптимальніші методи оцінки, використати управлінські звіти щодо матеріальних ресурсів. Для цього варто обліковій службі визначити які пункти облікової політики щодо матеріальних ресурсів варто узгодити наперед і їх дотримуватись, розробити робочий План рахунків з бухгалтерського обліку в частині матеріальних ресурсів, в разі потреби застосовувати додаткові прикладні програмні продукти з фінансового обліку.

На думку Задорожного З.-М. В., «найважливішим завданням сучасного обліку при виробленні новітньої облікової парадигми, що має враховуватися при побудові його методології, бути новими об'єктами обліку із застосуванням відповідних методів визнання, оцінювання та технічного узагальнення і представлення облікових даних, є як найновіше введення в систему обліку й управління інтелектуально-інформаційної складової капіталу суб'єкта господарювання» [160, с. 14]. Звідси, інтелектуальність бухгалтерської служби має значний вплив на прибутковість від застосування будівельних матеріалів в альтернативній енергетиці.

Певна частка будівельних підприємств є соціально та екологічно відповідальними. В зв'язку із цим вартість квадратного метру є вищою в тих будинках, де встановлені сонячні панелі на даху, є парковка із зарядними станціями для електрокарів та інші устаткування, що пов'язані з альтернативними джерелами енергії. Більша вартість такого житла порівняно із будинками, де застосовуються звичайні джерела енергії є виправданою, адже для будівництва енергоефективних будинків необхідно наймати кваліфікований у цій справі персонал або співпрацювати із енергетичними підприємствами, освоювати використання нових будівельних матеріалів, тощо. Звідси, схема ведення документообігу, аналітичні рахунки бухгалтерського обліку, внутрішні управлінські звіти можуть дещо відрізнитись від звичних.

Всі ці моменти мають бути прописані в обліковій політиці будівельних підприємств, що застосовують джерела альтернативної енергетики. Крім цього,

інформація подана в обліковій політиці не повинна суперечити нормативно-правовій базі. На жаль, як в міжнародній, так і в національній практиці немає достатньо інформації про особливості ведення обліку матеріальних ресурсів в будівельних підприємствах, що застосовують альтернативні джерела енергії.

Згідно із Законом України «Про ринок електричної енергії», а саме у статті 26 «Вимоги до ведення бухгалтерського обліку» відсутня інформація про специфіку ведення бухгалтерського обліку у підприємствах, що застосовують альтернативні джерела енергії. Звідси, вважаємо, що варто внести деякі положення щодо організації та методики ведення обліку матеріально-технічних ресурсів в Законі України «Про альтернативні джерела енергії» чи виділити окремий стандарт бухгалтерського обліку, що стосувався б альтернативних джерел енергії й екологічної відповідальності бізнесу [393].

Друга окреслена нами проблема щодо впровадження альтернативних джерел енергії у житлове будівництво стосується поліпшення аналітичного обліку матеріальних ресурсів. Оскільки законодавчо він достатньо не врегульований, тому бухгалтеру необхідно бути креативним і самостійно вирішувати проблему щодо відображення таких матеріальних ресурсів на рахунках бухгалтерського обліку. Матеріальні ресурси, які є екологічними та сприяють розвитку альтернативної енергетики вважаємо за необхідне назвати «новітніми матеріальними ресурсами». Раціональне ведення аналітичного обліку новітніх матеріальних ресурсів є основою для майбутнього аналізу, контролю та свідчить про екологічну відповідальність бізнесу.

Дерій В. А. розглядає поняття «екологічна відповідальність». Вчений зазначає, що «природа перестала повною мірою відтворюватись, відповідно виникла потреба у виявленні фактів і причин порушень природоохоронного законодавства, змінах у системі обліку та посиленні контролю за обсягами і напрямками діяльності функціонуючих підприємств» [117, с. 195]. Погоджуємось із вченим і вважаємо, що при веденні аналітичного обліку новітніх матеріальних ресурсів важливо вчасно відобразити всі фінансово-господарські операції.

Досліджуючи альтернативні джерела енергії, Муравський В. В. вважає, що «якщо виготовлена електроенергія чи добута вода використовується лише для внутрішніх цілей, то її собівартість передається на вартість виготовленої продукції (робіт, послуг) через списання витрат допоміжного виробництва на рахунок основного виробництва» [291, с. 292]. Ці операції вимагають новітнього підходу щодо їх відображення в фінансовому та управлінському обліку.

В питанні 2.1., ми розписали аналітичні рахунки до субрахунка 203 «Паливо». В ньому виокремили такі аналітичні рахунки, як: 2036 «Біопаливо» та 2039 «Інші відновлювані природні та енергетичні ресурси». Такі рахунки є важливими для застосування будівельними підприємствами, що використовують альтернативні джерела енергії.

Третя виокремлена нами проблема щодо впровадження альтернативних джерел енергії у житлове будівництво стосується впливу клімату на особливості використання матеріалів необхідних для побудови конструкцій, що генерують енергію. Енергія сонця, вітру, води, землі, біомаси є різною у різних регіонах і відповідно має вплив на технологію будівництва. Через це до кожного об'єкта будівництва потрібен індивідуальний підхід прописаний в проектній документації та кошторисі. На основі цих документів варто підбирати відповідні будівельні матеріали та обладнання, щоб зробити будинок енергоефективним та раціонально використовувати грошові кошти.

Системний підхід до функціонування обліку будівельних підприємств, що застосовують альтернативні джерела енергії, зображено на рисунку 2. 11.

На нашу думку, наша держава повинна створювати умови для функціонування «зелених» підприємств, адже вони будуть надавати консультації із оснащення технічним обладнанням індивідуальні об'єкти будівництва. На такі технічні обладнання варто використовувати якісні будівельні матеріали з метою нагромадження, зберігання й передачі альтернативної енергії. Будівельні підприємства мають право укладати договори із підприємствами, що знаються на альтернативних джерелах енергії

та займаються збіркою та безпосереднім оснащенням об'єктів будівництва, а саме: вітряними, сонячними батареями, спеціальним віконним склом, тощо. Відсутність консультантів по ефективності використання матеріальних ресурсів для альтернативних джерел енергії може призвести до надмірного використання фінансових ресурсів. Через це власники індивідуальних об'єктів будівництва можуть витратити грошові кошти на матеріальні ресурси та обладнання, яке не буде ефективно продукувати енергію.

Рис. 2.12. Модель ведення обліку матеріально-технічних ресурсів у будівельних підприємствах, що використовують відновлювальну енергетику.

Джерело: власна розробка авторки.

Четвертою проблемою будівельних підприємств, що застосовують відновлювальну енергетику, є – дороговартісний та довготривалий процес

спорудження житлових комплексів, що використовують екологічні матеріальні ресурси, потребує залучення значних інвестицій. До початку активної фази війни в Україні, наша держава залучала іноземних інвесторів до співпраці в галузі відновлюваної енергетики.

Так сонячна енергетика набувала нових обертів в Україні, зокрема «у Дніпропетровській області побудують сонячну електростанцію за 8,6 млн. євро; норвезька компанія планує спорудити 70 вітрових електростанцій в Херсонській області; ОАЕ домовились співпрацювати з Україною у сфері відновлюваної енергетики» [293].

Тому велика кількість іноземних і українських контрагентів могла б бути залучена в альтернативну енергетику. Проте нестабільна законодавча база не сприяє залученню нових інвестицій. Через тривалий період спорудження об'єктів будівництва часта зміна нормативно-правової бази може нашкодити системі ведення обліку та формуванню кінцевої фінансової звітності. В зв'язку із цим, при підписанні контрактів необхідно вказати у контракті не лише терміни виконання будівельно-монтажних робіт, скласти відповідні графіки щодо поетапної сплати грошових коштів, але й зазначити якій нормативно-правовій базі цей контракт не суперечить.

Роль і значення обліку та контролю у новітній системі управління економічною діяльністю підприємств, включаючи їх функціонування в умовах воєнного стану, розкривають: Білуха М. Т. [14; 15], Бутинець Ф. Ф. [35; 36; 37; 38], Герасимович А. М. [61], Герасимович І. А. [62], Дорош Н. І. [137], Друрі К. [523], Євдокименко В. К. [140], Калюга Є. В. [173], Кіндрацька Л. М. [185; 186], Кумбус В. Є. [515], Ловінська Л. Г. [240], Редченко К. І. [402], Рудницький В. С. [413], Саблук П. Т. [414], Семенишена Н. В. [424], Фрідман Дж. [527], Харламова О. В. [460], Чижевська Л. В. [471], Ясишена В. В. [504] та інші. Вважаємо, що ці вчені зробили вагомий внесок у розвиток управлінського обліку і контролю, проте є необхідність у їх вдосконаленні в будівництві через формування окремих управлінських звітів (рис. 2. 12; 2.13; 2.14).

Управлінський звіт
про використання будівельних матеріалів і сировини
 на об'єкті будівництва
житлового будинку по вул. Зелена, 29а
 за вересень 2022 р.

Назва ресурсу	Од. виміру	Вартість за звітний період, грн. коп.			Вартість з початку року, грн. коп.		
		Факт.	За нормою		Факт.	За нормою	
			на норм. обсяг діяльності	в пере-рахунку на факт. обсяг діяльності та ціну		на норм. обсяг діяльності	в пере-рахунку на факт. обсяг діяльності та ціну
Цегла	тис. од.	5082,08	5136,71	5529,00	84325,97	85124,03	85260,59
Пісок	куб. м	4308,75	4336,82	5350,85	23185,31	24382,39	25120,78
Щебінь	куб. м	8543,47	8769,32	8900,08	90321,59	88126,45	91004,00
Вапно	т	2520,70	2376,88	2403,29	37010,44	36987,09	38030,21
Бетон М-300	куб. м	10891,05	11345,74	10993,06	81420,21	80250,29	83008,34
Палі	куб. м	13458,00	14119,00	14500,23	13458,70	13458,00	13458,00
Лак	кг	819,33	799,11	793,46	9087,84	9008,33	9116,01
і т. д.	
Разом	х	54920,94	55481,20	56900,72	385010,38	381874,03	390815,34

* Дані умовні.

Пояснююча записка:

Висновки і рекомендації:

Посада виконроб

Тихий О.

Дата 03 жовтня 2022 р.

Рис. 2.13. Зразок Управлінського звіту про використання будівельних матеріалів і сировини.

Джерело: власна розробка авторки.

В поданому Управлінському звіті про використання будівельних матеріалів і сировини і матеріалів подано умовні дані. У цьому звіті виокремлено такі ресурси, як: цегла, пісок, щебінь, вапно, бетон, палі, лак і т. д. Звісно, що в практичній діяльності будівельних підприємств номенклатура будівельних матеріалів може бути значно більшою.

Звідси, за умов детального дослідження кожного об'єкта будівництва спеціаліст допомагає замовнику у виборі необхідних будівельних матеріалів, щоб сконструювати будинок з відновлюваною енергією з мінімальною затратою матеріальних ресурсів, якісною їх оцінкою та методикою ведення аналітичного обліку. Для цього в Україні необхідно створювати підприємства, які

здійснюватимуть ґрунтовний і системний аналіз будівельних матеріалів з метою потенційного оснащення ними об'єкта будівництва, що дасть змогу зберегти та нагромадити енергію. Підприємства такого виду повинні здійснювати дослідницьку, організаційну, управлінську та координуючу функції.

На нашу думку, необхідно ввести управлінські звіти із застосуванням традиційних й новітніх матеріальних ресурсів. Такі звіти дадуть можливість визначити частку використання будівельними підприємствами традиційних матеріальних ресурсів і частку альтернативних матеріальних ресурсів.

Управлінський звіт
про використання природного газу, електроенергії та води
на об'єкті будівництва
житлового будинку по вул. Зелена, 29а
за вересень 2022 р.

Назва ресурсу	Од. вимі-ру	Вартість за звітний період, грн. коп.			Вартість з початку року, грн. коп.		
		Факт.	За нормою		Факт.	За нормою	
			на норм. обсяг діяльності	в перерахунку на факт. обсяг діяльності та ціну		на норм. обсяг діяльності	в перерахунку на факт. обсяг діяльності та ціну
Природний газ закуплений	куб. м	2350,01	2154,90	2468,78	24110,87	24320,16	25827,01
Електроенергія закуплена	квт. - год	835,67	842,29	840,96	9459,37	9160,85	9854,62
Вода холодна	куб. м	3504,83	3287,14	3781,22	29808,57	30818,33	34799,48
Вода гаряча	куб. м	987,90	1000,00	1009,00	7386,91	7203,12	8703,59
Разом	х	7678,41	7284,33	8099,96	70765,72	71502,46	79184,70

* Дані умовні.

Пояснююча записка:

Висновки і рекомендації:

Посада виконроб

Тихий О.

Дата _____ 202_ р.

Рис. 2.14. Зразок Управлінського звіту про використання природного газу, електроенергії та води.

Джерело: власна розробка авторки.

В управлінському звіті про використання природного газу, електроенергії та води перераховано такі ресурси, як: природний газ закуплений, електроенергія закуплена, вода холодна, вода гаряча. Цифрові дані у цьому звіті є умовними, як і номенклатура ресурсів. В даному управлінському звіті можна зазначати додаткові ресурси, які застосовує будівельне підприємство.

**Управлінський звіт
про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів,
твердого палива та біопалива
на об'єкті будівництва
житлового будинку по вул. Зелена, 29а
за вересень 2022 р.**

Назва матеріалів, палива	Од. вимі- ру	Вартість за звітний період, грн. коп.			Вартість з початку року, грн. коп.		
		Факт.	За нормою		Факт.	За нормою	
			на норм. обсяг діяль- ності	в пере- рахунку на факт. обсяг діяль- ності та ціну		на норм. обсяг діяль- ності	в пере- рахунку на факт. обсяг діяль- ності та ціну
Бензин	л	5958,56	6324,71	6288,12	61012,70	62384,23	288,15
Дизельне паливо	л	9123,27	8934,20	9077,28	100182,93	99871,80	101482,36
Біопаливо	т	867,70	880,66	902,47	11826,78	11939,33	11905,04
Солідол	л	125,32	120,00	130,81	1034,85	1100,72	1091,08
Масло моторне	л	289,51	276,13	281,75	3207,35	3458,26	
Тверде паливо	т	837,10	823,84	850,33	8026,29	7963,51	8235,97
Талони оплачені на бензин	л л	22500,00	22000,00	22600,00	220800,00	221400,00	220900,00
Природний газ закуплений (в балонах)	л	9	9	9		8	8
Разом	х	20625,91	20292,62	21182,95	214431,97	216408,23	217759,64

* Дані умовні.

Пояснююча записка:

Висновки і рекомендації:

Посада виконроб

Тихий О.

Дата _____ 202_ р.

Рис. 2.15. Зразок Управлінського звіту про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва.

Джерело: власна розробка авторки.

В управлінському звіті про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива зазначено такі назви матеріалів, палива: бензин, дизельне паливо, біопаливо, солідол, масло моторне, тверде паливо, талони оплачені на бензин, природний газ закуплений в балонах. Дані у цьому звіті є умовними, а номенклатура матеріалів і палива може змінюватись в залежності від потреб будівельного підприємства.

До п'ятої проблеми будівельних підприємств, що застосовують альтернативні джерела енергії варто віднести – вибір програмних продуктів з обліку і контролю будівельних підприємств, які мають розширені функції для застосування нових підходів щодо надходження, зберігання та використання матеріальних ресурсів.

Професори Пушкар М. С., Семанюк В. З. «облікова система, яка обмежується лише фінансовим обліком, досить бідна на інформацію для управлінського апарату, крім цього, вона синтезує інформацію про фінансову діяльність за певний період, що стосується внутрішнього положення підприємства і практично ігнорує вплив зовнішнього середовища» [400, с. 179].

На думку О. Бречко, «цифрова трансформація бізнес-процесів спрямована на те, щоб компанії оперативно ухвалювали рішення, блискавично адаптували роботу до вимог поточного моменту та задовольняли потреби клієнтів. Клієнтоорієнтованість цифрових технологій є визначальним фактором їхньої ефективності, оскільки клієнти є одним з основних драйверів цифровізації. Щодня вони взаємодіють із комерційними та державними компаніями, чимало з яких вже почали трансформувати свою діяльність» [21, с. 20].

Щодо розробки автоматизованих систем обліку, то в Україні найчастіше застосовують «BEST». В ній прописані спеціальні функціональні задачі, які використовують підприємства галузевого призначення, тому для поліпшення управлінського обліку в частині управління матеріальними ресурсами варто застосовувати прикладні програмні продукти. Звідси, програмістам необхідно працювати, щоб розробити українські програми для підприємств, які використовують альтернативні джерела енергії. А у разі будівництва житлових

будинків із застосуванням альтернативної енергетики варто надати перевагу іноземним програмним продуктам, адже в іноземних розробників більше інформації щодо особливостей функціонування будівельних підприємств з альтернативними джерелами енергії.

За ступенем впливу на організаційну структуру Верига Ю. А., Деньга С. М. виокремлюють «два підходи з впровадження комп'ютеризації обліку. Перший ґрунтується на адаптації інформаційної технології до організаційної структури підприємства та бухгалтерії. Другий, значно ефективніший підхід, до впровадження системи, передбачає раціоналізацію організаційної структури» [45, с. 413].

Якщо розглядати комп'ютерну мережу, то вона повинна бути єдиною для учасників одного будівельного підприємства, адже це дасть змогу знизити імовірність появи додаткових матеріальних витрат і сприятиме об'єктивній оцінці матеріальних ресурсів й полегшить процес здійснення розрахункових операцій, звітування щодо отриманих коштів та їх цільового використання й поліпшить систему контролю за матеріальними ресурсами.

Отже, на основі проведеного ситуаційного аналізу щодо стану альтернативних джерел енергії в будівельних підприємствах України, вважаємо за необхідне: проводити системний підхід до організації новітніх матеріальних ресурсів; сприяти удосконаленню порядку побудови обліку й автоматизації у будівельних підприємствах, що використовують альтернативні джерела енергії. Прикро, що відсоток альтернативних джерел енергії становить менше 5 % в загальному масштабі, але за останні роки до активної фази війни, цей відсоток зростав майже у 2-3 рази.

Вважаємо, що на державному рівні варто стимулювати системний підхід до організації й методології ведення обліку альтернативних матеріальних ресурсів та їхньої комп'ютеризації за умови формування обліково-аналітичної бази із якісної обробки інформації; поліпшення аналітичного обліку в частині співпраці житлового будівництва та альтернативної енергетики; формування умов для стимулювання малих підприємств, що застосовують альтернативні

джерела енергії задля побудови невеликих домашніх станцій, які б виробляли, розподіляли та продавали енергетичні ресурси.

Висновки до розділу 2.

1. Історичні етапи розвитку обліку будівельних матеріалів включають: поступовий розвиток шляхів обробки будівельних матеріалів, швидкий розвиток щодо виробництва нових будівельних матеріалів, розвиток потужних технологічних ліній по виробництву основних будівельних матеріалів, запуск ліній екологічно-чистих будівельних матеріалів. В сучасному світі особливої ролі набуває пошук екологічних матеріальних ресурсів та технології їх масового застосування. На даний момент такі ресурси використовуються поодинокими будівельними компаніями, але оскільки ресурси землі є вичерпні, тому й швидкими темпами збільшуватимуться обсяги застосування нових екологічних будівельних матеріалів. Звідси виникають й нові вимоги до відображення даних в первинній документації, справедлива оцінка їхньої вартості, внесення змін щодо відображення в Примітках до річної фінансової звітності.

2. На облік матеріальних ресурсів впливає логістика за такими чинниками: шляхи постачання матеріальних ресурсів взаємопов'язані із формуванням їх первісної вартості; вибір постачальників та транспортних організацій впливають на швидкість поставки й неушкодженість будівельних матеріалів; групи будівельних матеріалів мають вплив на спосіб їхнього постачання, а отже має вплив на облік витрат; вибір якісних будівельних матеріалів і розрахунок їхньої необхідної кількості дає змогу уникнути потенційної можливості їхнього псування та збитків.

3. Проблемою житлового будівництва є те, що в більшості будівельних підприємств є відділи постачання і лише в окремих великих будівельних підприємствах функціонують відділи логістики. Звідси, вважаємо, що для логістичних витрат варто виділити спеціальний рахунок 29 «Логістичні витрати». Такі витрати є необхідними для відображення на рахунках

бухгалтерського обліку будівельного підприємства, адже дають змогу впливати на організацію обліково-логістичний процес.

4. Оскільки в будівництві задіяна значна кількість матеріальних ресурсів, то пропонуємо виділити аналітичні рахунки до рахунка 20 «Виробничі запаси». Така класифікація полегшить роботу бухгалтерської служби будівельного підприємства, а також дасть змогу легко і вчасно відображати господарські операції в автоматизованому режимі.

5. Оскільки вважаємо, що відміна матеріального звіту (форми М-19) не є виправданою, то пропонуємо застосовувати її будівельним підприємствам, за потреби. Матеріальний звіт (форми-19) має формуватись автоматично, а не вручну на основі надходження первинної документації. Крім цього, вважаємо за необхідне на сторінці 2 графи 2-4 (а саме найменування, одиниця виміру і ціна) видалити із таблиці, а додати на сторінці 4, оскільки ці графи малоінформативні, а насиченість інформації не дає змогу комплексно оцінити даний звіт.

6. Оцінка матеріальних ресурсів регулюється у згідно із національними та міжнародними використовуваними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також у відповідності до міжнародних та національних стандартів оцінки. Загалом, оцінку матеріальних ресурсів всередині підприємства та її розрахунок проводить бухгалтерська служба. Тому інформація про розрахунки щодо оцінки матеріальних ресурсів є закритою від зовнішніх користувачів. Звідси, оцінка матеріальних ресурсів в різних будівельних підприємствах може бути різною. Через це і кінцева вартість житла буде відрізнятись в різних будівельних підприємствах. Така ситуація створює умови для конкурентоспроможності підприємств на ринку житла.

7. Проблематика оцінки у будівництві проявляється через: значну номенклатуру будівельних матеріалів, що взаємопов'язана із одиницями їх виміру; розрахунок необхідної кількості будівельних матеріалів, що потребує попередньо складеного плану; вибір постачальників будматеріалів формує

частково ціну на будівельні матеріали; новітні будівельні матеріали можуть вимагати нових видів оцінки; вартість матеріалів в момент їх витрачання має одну вартість, а в момент реалізації житла іншу.

8. Необхідно запровадити Управлінський звіт про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів. У цьому звіті варто вказати назву МШП, а саме: спецодяг, господарський інвентар, інструменти, канцелярські товари, засоби індивідуального захисту, інші МШП. Крім цього необхідно зазначити: одиниці виміру; вартість за звітний період, грн. коп. (фактично, за нормою); вартість з початку року, грн. коп. (фактично, за нормою).

9. Доречно звернути увагу на окремі аспекти та проблеми впровадження альтернативно-відновлюваних джерел енергії та здійснити ґрунтовний підхід до обліку в підприємствах, що використовують альтернативні джерела енергії, зокрема щодо: 1) формування обліково-аналітичної бази для здійснення обробки інформації та покращення аналітичного обліку матеріальних ресурсів; 2) вплив кліматичних умов при використанні матеріалів на устаткування альтернативних джерел енергії; 3) залучати інвестиції у підприємства різного розміру із залученням великих сум коштів; 4) автоматизація обліку і контролю будівельних підприємств, що застосовують альтернативні джерела енергії потребують пошуку нових програмних продуктів або вдосконалення старих.

10. З метою поліпшення екологічної ситуації, необхідно в практичній діяльності використовувати такі управлінські звіти, як: управлінський звіт про використання будівельних матеріалів, сировини і матеріалів; управлінський звіт про використання природного газу, електроенергії та води; управлінський звіт про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва. Застосування цих звітів дасть змогу будівельним підприємствам провести аналіз щодо їх ресурсозабезпеченості, за яким напрямком варто поліпшити ситуацію, зменшивши споживання чи збільшивши витрати на облаштування нових технічних засобів, які сприятимуть економії та відновленню ресурсного потенціалу країни.

Основні результати дослідження, що увійшли до розділу 2 дисертації, опубліковані в працях [75; 76; 78; 80; 82; 83; 85; 86; 88; 91; 93; 95; 101; 118; 120; 121; 122; 123; 127; 168; 520; 521; 529; 566; 567].

РОЗДІЛ 3. ОБЛІК ТЕХНІЧНИХ РЕСУРСІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ.

3.1. Методологія та організація обліку наявності, руху і змін корисності технічних ресурсів

Для успішного розвитку будівельного виробництва потрібні сучасні технічні ресурси, які можуть виконувати складні будівельно-монтажні роботи та операції, без проблем переміщувати на певну значну відстань і висоту великогабаритні будівельні матеріали, деталі, конструкції. Вручну будівельникам важко було б виконувати такі роботи й операції та і часу на це пішло б дуже багато.

Проблемам визначення суті та призначення технічних ресурсів підприємств, їхнім класифікаційним ознакам, системі фінансового та управлінського обліку і оподаткування присвятили власні наукові пошуки вчені-економісти Абушов Т. А. [1], Белінська С. М. [7; 8], Бондар М. І. [19; 20], Бутинець Ф. Ф. [34], Гвоздєв Ю. В. [60], Голов С. Ф. [64; 65], Гуменюк А. Ф. [105], Гуцаленко Л. В. [109; 110; 111], Євдокимов В. В. [141], Єлісеєєва О. К. [145], Жук В. М. [151], Задорожний З.-М. В. [155; 156; 157; 159; 160], Кафка С. М. [179], Матвійчук Л. О. [261], Мельничук І. В. [267; 268], Мужевич Н. В. [289], Павлюченкова О. Б. [329], Петрик О. А. [342; 343], Пилипів Н. І. [350], Примуш Ю. С. [367], Рагуліна Ю. С. [401], Семенець А. О. [422], Степаненко О. І. [440], Ткаченко О. С. [451], Феофанова І. В. [458], Хомин П. Я. [463], Шендригоренко М. Т. [478], Шум М. А. [491], Щирська О. В. [495], Ясишена В. В. [504; 505] та інші.

У своїх монографіях і фахових статтях ці науковці визначають роль та значення технічних ресурсів у матеріально-технічному забезпеченні сучасних підприємств; провідні тенденції розвитку і насущні проблеми обліку й оподаткування необоротних активів; методологічно-організаційні основи обліку та оподаткування необоротних матеріальних активів; методи і методики

ведення обліку процесу використання основних засобів (зокрема будівельних машин і механізмів) та витрат на них; методику обліку необоротних активів, що отримані безоплатно; методику фінансового й управлінського обліку основних засобів підприємств будівельної галузі; український національний і закордонний, перевірений практикою, досвід використання методів обліку й оцінювання вартості придбаних та списаних основних засобів; новітні підходи до процесу документування облікових даних щодо об'єктів основних засобів підприємства; ключові напрями і методи ведення облікової політики підприємств, пов'язані з обліком основних засобів, нематеріальних активів і інших необоротних активів; програмне забезпечення і діджиталізація обліку основних засобів в підприємствах, що мають українське походження; нагальні проблеми обліку та оподаткування малоцінних оборотних і необоротних матеріальних активів і т. д.

Незважаючи на великий перелік наукових статей, що торкаються проблем обліку основних засобів (зокрема і основних технічних ресурсів), Щирська О. В. зазначає, що низка з них і досі нерозв'язані, а саме: «удосконалення визначення основних засобів, їх класифікації; відмінності в підходах до оцінки вартості з позицій податкового та фінансового обліку; використання застарілих реєстрів обліку основних засобів, необхідність покращення документообігу; надання рекомендацій щодо удосконалення оподаткування операцій з основними засобами при зміні системи із загальної на спрощену, внеску об'єктів до статутного капіталу тощо» [495, с. 426].

Шум М. А., Чуприна Л. В., Хільська А. О. визначають глобальні проблеми ведення обліку і оподаткування. На їхню думку до цих проблем можна віднести: «зниження довіри користувачів і неможливість показати реальний стан основних засобів підприємства (достовірність інформації» [491, с. 21].

Зазначені вище проблеми, на наш погляд, заслуговують на увагу і, до певної міри, відображені у цьому параграфі.

В будівельній галузі України функціонують відповідні групи технічних ресурсів, а саме: 1) будівлі, споруди і передавальні пристрої; 2) машини й обладнання; 3) транспортні засоби; 4) інструменти, прилади, інвентар (меблі); 5) інші основні засоби; 6) інші необоротні матеріальні активи, зокрема: малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА), тимчасові (нетитульні) споруди (Т(Н)С).

Динаміку та питому масу основних засобів у будівельних підприємствах (серед них і нових основних засобів в розрізі усіх видів економічної діяльності) протягом 2017-2021 років відображено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка і питома маса основних засобів (ОЗ) будівельного призначення в підприємствах України у 2017-2021 рр.

№ з/п	Показники	Р о к и					Відхилення 2021 р. до 2017 р.	
		2017	2018	2019	2020	2021	+ ; -	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Основні засоби будівельного призначення, млрд. грн.	78,7	91,7	117,1	131,1	132,9	+54,2	+68,9
2.	Усього ОЗ в підприємствах України, млрд. грн.	7733,9	9610,0	9574,2	10577,3	11050,8	+3316,9	+42,9
3.	Питома маса ОЗ будівельного призначення, % (гр. 1 : гр. 2) x 100 %.	1,02	0,95	1,22	1,24	1,20	+0,18	x
4.	Нові основні засоби будівельного призначення, млрд. грн.	5,9	8,6	7,6	12,5	14,1	+8,2	+139,0
5.	Усього нових ОЗ в підприємствах України, млрд. грн.	237,8	306,1	437,7	376,4	361,8	+124,0	+52,1
6.	Питома маса нових ОЗ будівельного призначення у всіх нових ОЗ в Україні, % (гр. 4 : гр. 5) x 100 %.	2,48	2,81	1,74	3,32	3,90	+1,42	x
7.	Питома маса оновлених ОЗ будівельного призначення у всіх ОЗ підприємств будівельної галузі України (гр. 4 : гр. 1) x 100 %.	7,50	9,38	6,49	9,53	10,6	+3,10	x
8.	Питома маса оновлених ОЗ у всіх основних засобах підприємств України (гр. 5 : гр. 2) x 100 %.	3,07	3,19	4,57	3,56	3,27	+0,20	x

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9.	Ступінь зносу ОЗ будівельного призначення, %	45,7	44,5	51,4	49,5	45,5	- 0,2	x
10.	Ступінь зносу усіх ОЗ в підприємствах України, %	55,1	60,6	56,9	58,5	57,6	+2,5	x

Джерело: власна розробка авторки за даними [92, с. 103; 116].

За проаналізований нами період основні засоби у будівельних підприємствах в Україні збільшилися із 78,7 млрд. грн. до 132,9 млрд. грн. або на 68,9 %. Водночас, загалом в Україні основні засоби за цей же період збільшилися на 42,9 %.

Питома маса основних засобів будівництва збільшилась у основних засобах підприємств України з 1,02 % до 1,20 % або на 0,18 %. Дані свідчать про те, що в 2017 р. до використання було залучено нових основних засобів будівництва на загальну суму 5,9 млрд. грн., то через 4 роки цей показник збільшився до 14,1 млрд. грн., тобто відбулось збільшення майже у 2,4 рази, тоді як вартість оновлених основних засобів підприємств України загалом збільшилась з 237,8 млрд. грн. до 361,8 млрд. грн. або у понад півтори рази.

За 2017-2021 роки темпи приросту вартості основних засобів в будівельних підприємствах України, зокрема і нових основних засобів будівельного призначення, були значно кращими за темпи приросту основних засобів загалом у підприємствах України. На наш погляд, що це свідчить про оновлення і нарощування технічного потенціалу будівельної галузі економіки України та наявність певних фінансових ресурсів з метою задоволення виробничих потреб у придбанні нових основних засобів.

За позитив можна брати і те, що ступінь зносу основних засобів будівельного призначення в 2021 р. склав 45,5 %, порівняно з тим, що ступінь зносу усіх основних засобів в підприємствах України загалом був на 12,1 % вищим.

Технічні ресурси (ТР) для Павлюченкової О. Б. є «як паралельно існуюча сукупність систем машин, об'єднана технологічним процесом виготовлення продукції, яка має економічну вартість і забезпечує можливості випуску певного виду продукції заданої кількості й якості при економічно обґрунтованому рівні витрат на її виробництво» [329]. Технічні ресурси нею сприймаються «як матеріалізована частина основного капіталу, вирішальною властивістю якої є здатність до самозростання у процесі переходу із матеріалізованої форми у грошовий еквівалент» [329].

Технічні ресурси будівельного призначення, на нашу думку, – це нерухомі і рухомі дороговартісні ресурси, які використовуються під час підготовчих, основних та завершальних будівельних робіт з метою полегшення їхнього виконання працівниками будівельних професій (каменярами, бетонниками, мулярами, асфальтниками, кранівниками, водіями, трактористами-машиністами, зварювальниками, столярами, малярами, сантехніками, паркетниками та іншими).

Будівлі, споруди і передавальні пристрої в структурі необоротних матеріальних активів підприємств будівельної галузі займають найбільшу питому вагу, яка оцінюється приблизно у межах від 45 % до 50 %.

Зокрема, у ТОВ «Тернопільбуд» такі активи на початку 2020 р. становили 149,9 млн. грн., тобто 47,96 % від загальної вартості необоротних матеріальних активів даного підприємства. Рівень зносу тоді склав 20,24 %, що був найнижчим показником для всіх необоротних матеріальних активів підприємства. Для зіставлення рівень зносу засобів транспорту на початку 2020 р. склав 64,50 %, що у тричі вище за показник, що характеризує будівлі, споруди і передавальні пристрої [459].

Гуменюк А. Ф. зазначає, що «... слід правильно укомплектувати комп'ютери підприємств. В складі основних засобів 4 групи «Машини та обладнання» часто окремо обліковуються системні блоки та монітори. ... Усі сервери та комп'ютери слід укомплектовувати Актом комплектації та вводити в експлуатацію як окремий об'єкт» [105, с. 103].

Будівельно-монтажні роботи можуть виконуватись за допомогою певних технічних ресурсів, які проявляються у використанні будівельних машин та обладнання.

В структурі необоротних матеріальних активів будівельних підприємств будівельні машини та обладнання складають 35-40 %. Так, зокрема «в ТОВ «Тернопільбуд» будівельні машини та обладнання на початку 2020 р. коштували 113,2 млн. грн. (36,23 % від вартості необоротних матеріальних активів даного підприємства). Рівень зносу досягнув 43,75 % і це був найнижчий показник зі всіх необоротних матеріальних активів» [459].

«Основними видами машин будівництва є екскаватори і бульдозери, навантажувачі та автокрани, а також вантажний автотранспорт» [48].

Будівельні машини та обладнання класифікують за класами, підкласами, групами і підгрупами, видами та підвидами, а також за індексами. З позиції призначення, будівельні машини й обладнання поділяють за 8 підкласами машин та обладнання: «1) для земляних робіт; 2) підйомно-транспортні машини та обладнання; 3) для бурильних робіт; 4) для паливових робіт; 5) для бетонних та залізобетонних робіт; 6) для оздоблювальних, штукатурних і малярних робіт; 7) дорожньо-будівельні машини і обладнання; 8) ручні машини (механізований інструмент)» [187].

Таку класифікацію пропонуємо використовувати з метою ідентифікації аналітичних рахунків до субрахунку 104 «Машини та обладнання» (табл. 3.2).

Таким чином, зазначимо, що нині технічні ресурси є провідним сегментом науково-технічного прогресу виробничої сфери української економіки (зокрема і будівництва) та економічним підґрунтям майбутньої відбудови України.

В «Правилах визначення вартості будівництва» матеріально-технічні ресурси відображаються як «сукупність матеріальних ресурсів (матеріалів, виробів, конструкцій) та технічних ресурсів (будівельних машин та механізмів), які необхідні для виконання будівельних робіт» [365, с. 3].

Таблиця 3.2

**Класифікація будівельних машин та обладнання і її ідентифікація
на аналітичних рахунках до субрахунку 104 «Машини та обладнання»**

№ з/п	Підкласи машин й обладнання	Назви машин та обладнання	Шифри потенційних аналітичних рахунків
1	2	3	4
1.	Машини та обладнання для земляних робіт	Екскаватори, траншеєкопачі, трубоукладачі, бульдозери, гідроножниці, установки для проколу ґрунту, скрепери, автогрейдери, драги, земнаряди, землесоси тощо.	104101 – 104199
2.	Підйомно-транспортні машини та обладнання	Гідроманіпулятори, фронтальні та телескопічні навантажувачі; підйомники, розвантажувачі цементу, дом-крати, підйомники, талі, лебідки, перенавантажувачі, авто- і баштові та гусеничні крани.	104201 – 104299
3.	Машини і обладнання для бурильних робіт	Ямобури, бензобури, бурові установки, бурильно-кранові машини на базі автомобілів, пневмоколесний і гусеничних тракторів для буріння ям та свердловин, змінне бурове обладнання, машини для буріння шпурів, обладнання для буріння горизонтальних свердловин і т. д.	104301 – 104399
4.	Машини і обладнання для пальових робіт	Палейні копри, пальові молоти і віброзанурювачі тощо.	104401 – 104499
5.	Машини і обладнання для бетонних та залізобетонних робіт	Бетонозмішувачі, автобетонозмішувачі, розчинозмішувачі та машини для гасіння вапна, т. д.	104501 – 104599
6.	Машини і обладнання для оздоблювальних, штукатурних і малярних робіт	Шліфувальні, штукатурні, затиральні, пересувні малярні станції, сушарки і т. д.	104601 – 104699

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
7.	Дорожньо-будівельні машини і обладнання	Асфальтозмішувальні установки; асфальтоукладальники; гідромолотки, гудронатори, агрегати для розмічення доріг; гідравлічні, бензинові та пневматичні відбійні молотки; фрезерні дорожні установки, кліщі для бордюрів; шворо-різник, електро- та бензорізи, дорожні катки, вібромашини, бульдо-зери, автогрейдери; скрепери; дорожні курвіметметри тощо.	104701 – 104799
8.	Ручні машини (механізований інструмент)	Дрелі, перфоратори, пилки дискові, електричні ножниці, гайковерти, шуруповерти, шпильковерти, муфтовверти, клепальні молотки, русальна-чеканки, машини (свердильні, різенарізні, різекручувальні, шліфу-вальні, фрезерні, полірувальні, ударні, ударнообертальні, спеціальні, універсальні, багатошпindelьні і т. д.).	104801 – 104899

Джерело: власна розробка авторки за даними [92, с. 105].

Автори такого визначення, на нашу думку, занадто спрощено розуміють суть і зміст технічних ресурсів будівельної галузі, зарахувавши до них лише будівельні машини та механізми.

Проте, вважаємо, що тут доцільно було б розширити перелік технічних ресурсів, включивши до них: земельні ділянки під будівництвом; будівлі та споруди; машини й обладнання; засоби транспорту; інструменти, прилади та інвентар; тимчасові (нетитульні) споруди; інвентарну тару.

Стан технічних ресурсів будівництва знаходиться у прямій залежності від поточних ринкових цін на будівельні машини та обладнання, ефективності їх застосування і фінансової спроможності підприємств будівельної галузі перманентно поліпшувати власний технічний парк. Пропонуємо також

застосовувати для цілей управлінського обліку і відповідні класифікаційні ознаки (рис. 3.1).

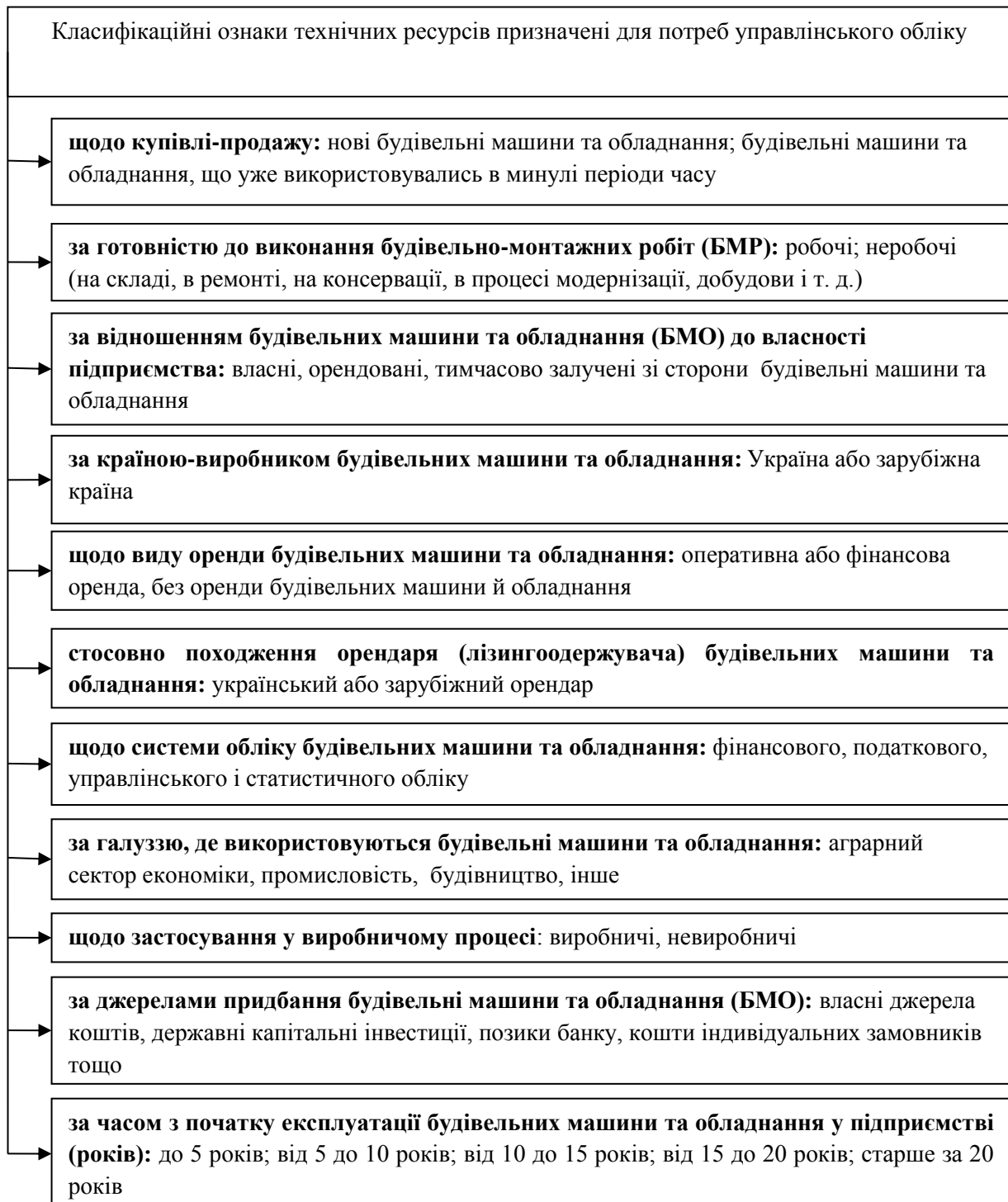

Рис. 3.1. Класифікація технічних ресурсів для потреб управлінського обліку в будівельному підприємстві.

Джерело: власна розробка авторки за даними [92, с. 104-106].

Всі будівельно-монтажні роботи, що пов'язані будівництвом житла здійснюють господарським або підрядним способами. Якщо будівельно-

монтажні роботи ведуть господарським способом, то застосовують власні чи орендовані технічні ресурси з індивідуальним веденням обліку на відповідних рахунках діючих основних засобів, а також інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів чи з використанням позабалансового обліку орендованих основних засобів. Технічні ресурси підприємство будівельної галузі може формувати власними силами чи купляти у сторонніх організацій, орендувати або одержувати від замовника в оперативну оренду.

Технічні ресурси розташовують у піднавісах, в гаражних боксах, ангарах, а також у інших будівлях з метою їхнього зберігання. Йдеться і про ті технічні ресурси, що перебувають на центральному офісі і перебувають під безпосереднім оперативним контролем вищого керівництва будівельного підприємства, так і ті технічні ресурси, що функціонують на будівельних майданчиках.

Облік витрат, що пов'язані з придбанням (виготовленням) основних засобів, інших необоротних матеріальних активів; придбанням (створенням) нематеріальних активів здійснюють на субрахунках 152-154 до синтетичного рахунка 15 «Капітальні інвестиції».

Після завершення будівельно-монтажних робіт, витрати списують на відповідні субрахунки рахунка 10 «Основні засоби», а такі засоби чи активи зараховують до складу основних засобів з використанням такого первинного документа, як «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (тип. ф. № ОЗ-1). На даний час застарілі первинні документи законодавчо відмінені, але підприємства будівельної галузі і до нині їх використовують у своїй практичній діяльності. Тому в даному науковому дослідженні продовжуємо їх досліджувати і надавати відповідні пропозиції до цих первинних документів.

Зі зворотного боку форми № ОЗ-1 відображають зміни, що визнані реконструкцією або модернізацією. Зокрема, вказують кошторисну вартість виконаного обсягу робіт в процесі здійснення таких суттєвих змін, та реальну вартість проведеної реконструкції або модернізації.

«До вартості устаткування, меблів та інвентарю, що враховується в кошторисах на будівництво, належать:

а) вартість придбання (виготовлення) і доставки на приоб'єктний склад:

✓ комплектів усіх видів устаткування, що монтується або не монтується;

✓ транспортних засобів, технологічно пов'язаних з процесом промислового виробництва, включаючи рухомий залізничний склад тощо;

✓ контрольно-вимірювальних приладів, засобів автоматизації та зв'язку і т. д.;

✓ інструменту, інвентарю, штампів, пристосувань, оснастки, спеціальних контейнерів тощо;

✓ устаткування, інструменту, інвентарю, меблів та інших предметів внутрішнього оздоблення, необхідних для первісного оснащення об'єктів не виробничого призначення і т. д.;

б) вартість шефмонтажу устаткування та витрати з розмитнення» [300, с. 6].

Бухгалтеру будівельного підприємства варто розуміти, що «вартість придбаного та змонтованого або встановленого підрядником устаткування, меблів, інвентарю включається до форми «Довідка про вартість виконаних будівельних робіт та витрати», з підтвердженням розрахунками обґрунтованих витрат, пов'язаних із придбанням устаткування, меблів, інвентарю» [300, с. 55].

Куплені (виготовлені у підприємстві) основні засоби й інші необоротних матеріальних активи повинні бути грамотно оцінені. З цього приводу Єлісеєва О. К., Ярецько О. М. зазначають, що «... між вітчизняним і міжнародним законодавством щодо оцінки основних засобів є спільні положення, зокрема в питанні оцінки основних засобів при їх будівництві. Однак у аспекті визначення первісної вартості є низка відмінностей, а саме визначення вартості основних засобів придбаних за рахунок грантів та пайових інструментів» [145, с. 229].

Петрик О. А. і Мариніч І. О. зазначають, що «у світовій практиці при визначенні вартості об'єктів оцінки використовують три основні методи: метод капіталізації доходу; метод порівняння аналогів продажу та метод витрат» [342, с. 55].

Щодо відмінностей (у тому числі принципів) між національними стандартами (положеннями) бухгалтерського обліку України і міжнародними стандартами фінансової звітності у частині методів та методик ведення обліку пишуть Голов С. Ф., Задорожний З.-М. В., Кафка С. М., Семеген Л. Г., Богуцька Л. Т., зокрема з приводу обліку безоплатних необоротних активів.

Голов С. Ф. конкретизує 6 типових прикладів фактів господарського життя (ФГЖ), пов'язаних із українською національною і міжнародною практикою ведення обліку безоплатно отриманих необоротних активів. На думку відомого науковця: «Вигоду від безоплатного безумовного отримання необоротних активів слід визнавати доходом одночасно з визнанням таких активів. Вигоду від безоплатного умовного отримання необоротних активів доречно визнавати доходом по мірі виконання умови отримання прав на ці активи» [65, с. 11]. Такий розгляд типових прикладів ФГЖ збагачує чинну практику ведення обліку необоротних активів та поліпшує ефективність процесу обліку в Україні.

Кафка С. М. справедливо висловлюється щодо доцільності «удосконалення аналітичного обліку вибуття в розрізі причин вибуття шляхом використання таких субрахунків: 9761 «Списання безоплатно переданих необоротних активів»; 976.2 «Списання ліквідованих необоротних активів»; 97621 «Списання необоротних активів у результаті фізичного зношення»; 97622 «Списання необоротних активів у результаті моральної застарілості»; 97623 «Списання необоротних активів у результаті надзвичайних подій»; 97624 «Списання необоротних активів у результаті нестачі»; 97624 «Списання необоротних активів у результаті інших подій» » [179, с. 204]. Деталізація назв рахунків, проведена Кафкою С. М., з нашої точки зору, на рівні аналітичного обліку має виняткове значення у розвитку не лише теорії бухгалтерського

(фінансового) обліку, але й особливо у розвитку практики обліку, бо сприяє аналітичності управлінського обліку і звітності в частині списання необоротних активів відповідного підприємства.

Задорожний З.-М. В., Семеген Л. Г., Богуцька Л. Т. щодо одержаних безоплатно необоротних активів мають свою думку: «Вартість безоплатно одержаних інших необоротних матеріальних активів до моменту їхнього введення в експлуатацію доцільно відображати за дебетом субрахунка 184 «Інші необоротні активи». На відповідні субрахунки рахунка 11 слід відносити безкоштовно отримані інші необоротні матеріальні активи із субрахунка 184 лише після введення їх в експлуатацію» [160, с. 192-193].

Ми підтримуємо пропозицію цього авторського колективу (Задорожний З.-М. В., Семеген Л. Г., Богуцька Л. Т.) щодо віднесення на відповідні субрахунки рахунка 11 «Інші необоротні матеріальні активи» безкоштовно одержаних інших необоротних матеріальних активів із субрахунку 184 «Інші необоротні активи» лише після введення їх в експлуатацію. Цей субрахунок, як нам здається, може виконувати роль транзитного субрахунку і на ньому обліковують активи, використовувати які, за очікуваннями, неможливо протягом 12 місяців з дати балансу, у тому числі грошових коштів, а також інших активів, котрі, зазвичай, не можна відображати на інших рахунках обліку необоротних активів. Спочатку сума на дебеті субрахунку 184 «Інші необоротні активи» кореспондує із кредитом субрахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи», а потім суму з кредиту субрахунку 184 «Інші необоротні активи» відносять на дебет субрахунків рахунка 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

Пилипів Н. І. та Матієшин М. М. пропонують «у фінансовому обліку частину витрат щодо поліпшення основних засобів до 10 % їх балансової вартості резервувати на спеціальному рахунку бухгалтерського обліку і покривати поточні витрати, а суму понад 10 % – відносити на збільшення первісної вартості основних засобів будівельних підприємств» [350, с. 200].

У разі внутрішнього переміщення основного засобу в межах діяльності будівельного підприємства також складають цей же документ типової форми № ОЗ-1. В разі, коли здійснено ремонт, реконструкцію чи модернізацію основних засобів, потрібно оформити такий первинний документ, як «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів» (тип. ф. № ОЗ-2).

Первинний документ «Акт списання основних засобів» (тип. ф. № ОЗ-3) будівельне підприємство використовує тоді, коли потрібно відобразити процес вибуття відповідного основного засобу (за винятком автомобільного транспорту) шляхом повної чи часткової його ліквідації (розбирання на металобрухт, отримання на склад незношених запасних частин або повне знищення, якщо він не підлягає відновленню).

Первинний документ «Акт на установку, пуск і монтаж будівельної машини» (тип. ф. № ОЗ-5) складають у будівельно-монтажних організаціях тоді, коли відбувається приймання, установка та пуск будівельних машин і механізмів будівельним підприємством від постачальника, а згодом відображення тут демонтажу та повернення машини чи механізму постачальнику. У цьому ж акті облікують виконану роботи машиною чи механізмом на будівельному майданчику і записи у цьому акті є підставою для проведення розрахунків між будівельним підприємством і підрядником. Акт складається у двох примірниках представником постачальника та будівельної ділянки, що експлуатує будівельні машини та механізми.

На об'єкті будівництва необхідно мати «Інвентарний список основних засобів» (тип. ф. № ОЗ-9) або інший список таких засобів (за умов комп'ютеризації обліку) з метою забезпечення пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їхнього перебування (експлуатації) в розрізі матеріально відповідальних осіб.

Орендовані основні засоби будівельного призначення ведуть на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані основні засоби». Для того, щоб орендувати такі засоби, необхідно скласти «Договір оренди», де обов'язково

необхідно вказати назви, марки, країни-виробники та роки введення в експлуатацію орендованих основних засобів; нормативний термін експлуатації; суму нарахованого на них зносу і їхню залишкову вартість; вид (оперативна чи фінансова) та термін оренди; вартість оренди і частку вартості орендованих основних засобів тощо.

Великі будівельні компанії можуть надати в оренду середнім, малим та мікропідприємствам будівельну техніку. Зокрема, київською будівельною компанією «Express Tehbud» надаються «в оренду такі типи будівельної техніки: колісні екскаватори, гусеничні екскаватори, екскаватори-навантажувачі, фронтальні навантажувачі, асфальтоукладальники, катки, автогрейдери, дорожні фрези, бульдозери, підмітально-прибиральна техніка, самоскиди та інше.

Ця компанія зібрала в своєму автопарку найпотужніші і продуктивні види спецтехніки від таких надійних іноземних виробників як: «Volvo (Швеція), Caterpillar (США), Hitachi (Японія), New Holland (Італія), JCB (Великобританія), Atlas (Польща), Wirtgen та Vogele (Німеччина)» [29].

Характеристика десяти найбільших міжнародних виробників будівельної техніки за оцінками експертів, наведена у таблиці 3.3.

Щодо української будівельної техніки, то, на жаль, у нашій державі така техніка не виробляється. Тому на далі, на наш погляд, одним із провідних напрямків розвитку українського промислового машинобудування, водночас із прискореним розвитком військового машинобудування для потреб Збройних сил України, має бути створення та динамічний розвиток за рахунок значних державних інвестицій низки сучасних машинобудівних заводів з виробництва будівельних машин і механізмів.

Згадана вище київська будівельна компанія «Express Tehbud» виконує низку видів економічної діяльності, зокрема: «розроблення котловану під фундамент будинку, демонтаж будівель, монолітне будівництво і роботи, будівництво доріг, благоустрій території, загальнобудівельні роботи,

будівництво фундаменту, комплексне будівництво, оренда будівельних машин і механізмів тощо» [29].

Таблиця 3.3

Найбільші міжнародні виробники будівельної техніки

№ з/п	Назва виробника будівельної техніки та країна його знаходження	Напрями діяльності виробника будівельної техніки	Види будівельної техніки, що виготовляється виробником
1	2	3	4
1.	Caterpillar Inc (США)	Компанія з виробництва важкої техніки, яка розробляє, виробляє, та продає промислову техніку, двигуни, фінансові продукти та страхування клієнтам у всьому світі.	Найбільший у світі виробник будівельного та гірничодобувного обладнання, дизельних і газових двигунів, промислових газових турбін, дизель-електричних локомотивів.
2.	J. C. Bamford Excavators Limited (Великобританія)	Один з провідних світових виробників будівельної техніки.	Виробляє понад 300 видів будівельних машин і промислових машин, включаючи копачів (екскаваторів), екскаваторів, тракторів і дизельних двигунів.
3.	CNH Industrial N. V. (Великобританія, Нідерланди)	Одна з найбільших у світі компаній з виробництва капітальних товарів.	Займається виробництвом і постачанням вантажівок, комерційних транспортних засобів, автобусів та спеціальних транспортних засобів для гасіння пожеж, оборони й іншого використання, а також двигунів, трансмісій і осей для транспортних засобів та двигунів морського й енергетичного призначення.
4.	Hitachi Construction Machinery Co., Ltd. (Японія)	Провідний японський виробник будівельного обладнання.	Основні важкі обладнання Hitachi та будівельної техніки продукти включають гідравлічні екскаватори, лісове обладнання, механічні та гідравлічні крани, гірничі самоскиди, гусеничні самоскиди та колісні навантажувачі.
5.	Deere & Company (США)	Один з провідних американських виробників промислової та будівельної техніки.	В основному, виробляє сільськогосподарську, будівельну та лісову техніку, дизельні двигуни, трансмісії (осі, трансмісії, коробки передач), що використовуються у важкій техніці.
6.	Kobelco Construction Machinery (Японія)	Провідна виробнича компанія екскаваторів і кранів у Японії.	Основною продукцією компанії є гусеничні крани, колісні крани, робочі судна та інші будівельні машини.

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4
7.	Komatsu Ltd (Японія)	Японська транснаціональна корпорація.	Виробляє будівельну, гірничодобувну та військову техніку, а також промислове обладнання, таке як прес-машини, лазери та термоелектричні генератори.
8.	Liebherr Group (Швейцарія)	Багатонаціональний виробник важкої техніки. Він має понад 100 компаній, структурованих на десять підрозділів.	Виготовляє землерухівні, гірничодобувні, мобільні крани, баштові крани, бетонні технології, морські крани, аерокосмічні та транспортні системи, верстати та системи автоматизації, побутова техніка та компоненти.
9.	Manitou Group (Франція)	Французький виробник важкої техніки, який виробляє навантажувачі, збирачів фруктів, теле-хендлерів та іншу важку техніку.	Основні продукти групи включають: телехендлери, навантажувачі, заносні та трекові навантажувачі, зчленовані навантажувачі, повітряні робочі платформи, обладнання для зберігання та навісне обладнання.
10.	Mitsubishi Heavy Industries, Ltd (Японія)	японська багатонаціональна компанія з машинобудування, електрообладнання та електроніки зі штаб-квартирою в Токіо, Японія. Зараз це один з найбільших у світі виробників промислової та будівельної техніки.	Основна продукція: аерокосмічні компоненти, кондиціонери, літаки, автомобільні компоненти, навантажувачі, гідравлічне обладнання, верстати, ракети, обладнання для виробництва електроенергії, друкарські машини, кораблі та космічні ракети-носії.

Джерело: власна розробка авторки на основі [92, с. 111; 544].

Якщо ж будівельні роботи виконуються підрядним способом, то власні або орендовані технічні ресурси використовує підрядна організація, про те будівельне підприємство чи індивідуальний замовник щодо цих технічних ресурсів не веде ніякого обліку, адже такий облік повинна вести підрядна організація.

Тоді, коли є домовленість про динамічну договірну ціну, то «вартість експлуатації будівельних машин та механізмів у складі прямих витрат при взаєморозрахунках за обсяги виконаних робіт визначається на підставі фізичних обсягів виконаних робіт, нормативного часу роботи машин та

вартості експлуатації машин за одиницю часу їх застосування (машино-година), передбаченої в договірній ціні» [300, с. 51].

Белінська С. М. та Рябоконт Н. М. переймаються тим, що « ... недостатній рівень достовірності та своєчасності інформації, належної аналітичної обробки даних про факти здійснення окремих операцій щодо переміщення, безпосереднього використання, технічного обслуговування, відновлення (ремонт) та поліпшення експлуатації основних засобів перешкоджає прийняттю виважених управлінських рішень для забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств» [7, с. 51].

Погоджуємось з думкою цих авторів на предмет термінового розв'язання проблем, які вони перелічили раніше.

Гвоздев Ю. В. і Герасименко О. І. виносять на обговорення потребу в достовірних даних з оцінки основних засобів: «У макроекономічному вимірі оцінка галузевого основного капіталу необхідна для вироблення дієвої державної політики в частині технічного переоснащення виробництва. На мікрорівні реальна вартість основних засобів товаровиробників сприятиме об'єктивній оцінці авансованого основного капіталу та його періодичних витрат у формі амортизаційних відрахувань» [60, с. 28].

Основні засоби сьогодні є ключовим сегментом технічних ресурсів будь-якого підприємства, а згодом такі ресурси створюють сукупні технічні ресурси місцевих громад, районів та областей і України загалом. Чим значніша кількість та вища продуктивність є технічних ресурсів, тим більший економічний потенціал має підприємство і може його ефективніше використовувати на певному ринку продукції. Такий потенціал доцільно правильно показувати в бухгалтерському та управлінському обліку.

Семенець А. О. та Панова О. В. зауважують, що «загальним тенденціям розвитку МСФЗ цілком відповідає відмова від обліку об'єктів за історичною вартістю і перехід до обліку за справедливою вартістю. ... бухгалтерський облік ускладниться. Все більшу роль буде грати професійне судження» [422, с. 20].

В майбутньому, на нашу думку, вага професійного судження бухгалтера щодо підходів і методів оцінки основних засобів постійно зростатиме, тому бухгалтеру необхідно буде брати на себе відповідальність за потенційні ризики щодо правильності свого професійного судження і за очікувані збитки для підприємства.

«Натепер облік активів, визнаних відповідно до українського законодавства як основні засоби, регулюється такими міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (IAS) та фінансової звітності (IFRS), як IFRS 2 Share-based payment (Виплати пайовими інструментами), IFRS 3 Business Combinations (Об'єднання бізнесу), IFRS 5 Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations (Вибуття позаоборотних активів, що утримуються для продажу, і припинена діяльність), IAS 16 Property, Plant and Equipment Combinations (Основні засоби), IAS 17 Leases (Оренда), IAS 36 Impairment of Assets (Знецінення активів), IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets (Резерви, умовні зобов'язання й умовні активи), IAS 23 Borrowing Costs (Витрати за позиками), IAS 24 Related Party Disclosures (Розкриття інформації про пов'язані сторони), IAS 28 Accounting for Investments in Associates (Облік інвестицій в асоційовані підприємства), IAS 40 Investment Property (Інвестиційна нерухомість), IAS 41 Agriculture (Сільське господарство)» [364, с. 243].

Провідними стандартами для працівників обліку в Україні є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» і міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 16 «Основні засоби». Згадані вище автори зробили порівняння цих стандартів та виявили низку суттєвих відмінностей, насамперед, у цілях та принципах складання фінансової звітності.

За максимальну гармонізацію П(С)БО 7 «Основні засоби» з М(С)БО 16 «Основні засоби» виступають також Рагуліна Ю. С., Щолокова В. С., Польова Т. В. Вони висловлюють побажання «запровадити способи можливого визначення справедливої вартості об'єкта основних засобів, яка повинна бути документально засвідчена» [401, с. 101].

Автори (Рагуліна Ю. С., Щолокова В. С., Польова Т. В.) праві і щодо необхідності документального засвідчення факту обчислення справедливої вартості об'єкта основних засобів, бо це буде посиленням позицій підприємства перед податковими перевітками; і щодо обмінних операцій, бо з практичної точки зору поділ основних засобів на подібні чи неподібні об'єкти не завжди є коректним.

Гуцаленко Л. В., зважаючи на низку проблем, що пов'язані з веденням обліку основних засобів, висловлює наступну пропозицію: «Розробити конкретний стандарт обліку або нормативний акт, який би регулював механізм, інструменти та концепцію визначення активних ринків і справедливу вартість окремих видів основних засобів» [110, с. 72].

Пропозиція Гуцаленко Л. В. має сенс, проте, практично здійснити її, за нашим переконанням, буде складно, оскільки для цього потрібні детальні проекти, які будуть мати практичний досвід. З іншого боку, прийняття такого стандарту чи нормативного акту може вирішити низку суперечок та неточностей щодо визначення справедливої вартості основних засобів.

Матвійчук Л. О. пропонує використовувати «фасетно-ієрархічну структуру обліку основних засобів за декількома ключовими ознаками: джерело надходження, первісна вартість, центр відповідальності, функціональне призначення, знос (нарахування амортизації), витрати на ремонт (за видами), напрями вибуття» [261, с. 15].

Практична реалізація фасетно-ієрархічної структури бухгалтерського (фінансового) обліку наявності і руху основних засобів у будівельному підприємстві, на наш погляд, може забезпечити стабільність і значно покращити ефективність його діючої системи управління, але, вважаємо, що потрібно завчасно змоделювати цю систему й провести оцінку потенційних ризиків щодо запровадження нової структури обліку.

Мужевич Н. В., досліджуючи витрати, що здійснюються під час експлуатації будівельної техніки, стверджує, що «їх необхідно відображати у статті «Змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі

витрати» та відображати на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Також доцільно у даному додатку розподілити зазначені витрати на дві групи: «Витрати, пов'язані з експлуатацією будівельних машин та механізмів» і «Витрати, пов'язані з утриманням будівельних машин та механізмів» » [289, с. 190].

Пропозиція цієї авторки реалістична, бо роздільний облік витрат на експлуатацію та витрат на утриманням будівельних машин та механізмів, дав би змогу точніше визначати ефективність використання таких машин і механізмів через співвідношення суми витрат на експлуатацію до загальної суми витрат на утримання й експлуатацію будівельних машин та механізмів.

Мельничук І. В. і Мужевич Н. В., пропонують «... облік забезпечень на відтворення основних виробничих засобів вести в межах рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» на окремому субрахунку 47.4 «Забезпечення відновлення технічного парку» з виокремленням рахунків третього порядку: 47.4.1 «Ремонт будівельної техніки» та 47.4.2 «Оновлення парку будівельної техніки». Нагромадження відповідних сум в обліку відображається записом: дебет рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» та кредит 47 рахунка «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», а при витрачанні цих сум на капітальний ремонт, оновлення нової та прогресивної будівельної техніки складається запис: дебет рахунка 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» та кредит рахунків 20, 22, 31, 372, 65, 66, 63, 685 й ін.» [268, с. 190].

Пропозиція щодо відкриття окремого субрахунку 47.4 «Забезпечення відновлення технічного парку», на нашу думку, заслуговує уваги і українські підприємства можуть, за певних умов, успішно застосовувати її в обліковій практиці. При цьому, вважаємо, що такий аналітичний рахунок, як 47.4.2 «Оновлення парку будівельної техніки» можна розглядати з точки зору двох позицій: 47.4.2.1. «Оновлення парку будівельної техніки через моральний знос», 47.4.2.2. «Оновлення парку будівельної техніки через фізичний знос». Нині це питання є актуальним, бо використання нової техніки

супроводжується, з одного боку, великими витратами на їх придбання, а з іншого – пришвидшує виконання будівельно-монтажних робіт, підвищує якість об'єктів будівництва, збільшує ціну за квадратний метр житла.

Фефанова І. В. і Антонова О. Д. справедливо вважають, що «недосконалі процедури бухгалтерського обліку основних засобів впливають на фінансовий стан суб'єктів господарювання та якість їх звітності, що спричиняє багато проблем у сучасній економіці» [458, с. 207]. Погоджуємось із авторами, і вважаємо, що справді, нині однією із основних проблем, що стосується основних засобів є вибір способу їх оцінки. При цьому для різних об'єктів основних засобів оцінка може бути різною, відповідно це ускладнює процес ведення обліку на будівельних підприємствах, адже у будівництві задіяна значна номенклатура основних засобів.

Таким чином, для забезпечення ефективності функціонування системи обліку основних технічних ресурсів у будівництві дуже важливо правильно їх класифікувати та облікувати як на рівні фінансового, так і управлінського обліку. Це, водночас, забезпечить менеджмент необхідною інформацією про рух та використання таких ресурсів.

3.2. Організаційно-методичні аспекти політики будівельних підприємств щодо амортизації технічних ресурсів і відображення їх у системі обліку

Важливою складовою економічної політики будівельних підприємств є його амортизаційна політика, яка визначає загальні підходи до неї, порядок вибору (для відповідної групи наявних у підприємстві необоротних матеріальних і нематеріальних активів, малоцінних та швидкозношуваних предметів) методів і методики нарахування амортизації тощо.

Організаційно-методичним аспектам політики підприємств щодо амортизації технічних ресурсів і відображення їх у системі обліку присвятили свої наукові публікації Бондар М. І. [19], Василішин С. І. [43], Верига Ю. А. [46], Виговська Н. Г. [47], Гура Н. О. [106], Єремія А. А. [147], Задорожний

З.-М. В. [155; 156; 157; 160], Кафка С. М. [179], Могилова М. М. [286], Моссаковський В. Б. [287], Назаренко М. І. [294], Ображей Ю. К. [309], Остапчук Т. П. [324], Петрук О. М. [345], Пилипенко Л. М. [348], Сажинець С. Й. [417; 418], Ткаченко О. С. [451], Трачова Д. М. [455; 456], Хомин П. Я. [463] та інші.

Зокрема, Пилипенко Л. М., Демська Ю. В. вказують на те, що «методологія бухгалтерського обліку амортизації необоротних активів побудована на комбінації декількох концепцій, серед яких провідну роль відіграють економічна концепція амортизації та концепція збереження капіталу» [348, с. 202].

Щодо основних концепцій та функцій амортизації, то Єремія А. А. присвятила цій проблематиці цілу статтю. На її думку, «до основних концепцій амортизації належать: вартісна, економічна, бухгалтерська, інвестиційна та податкова, а до основних функцій амортизації – відшкодування, відтворення, нагромадження, обліку і регулювання» [147, с. 104-105].

Петрук О. М. і Хвіст В. В. дещо іншої думки щодо концепцій амортизації. Вони вважають, що «мають право на існування різні концепції амортизації. Однак, виходячи з реалій сучасної економіки (діючих принципів і методів управління фінансами підприємств, регулятивної ролі держави в економіці задля досягнення заданих макроекономічних показників) нами обґрунтовані, як валідні, такі концепції амортизації: економічна, фінансова (яка включає фіскальну), регулююча» [345, с. 7]. Погоджуємось з думкою цих авторів на предмет того, що «бухгалтерська концепція не повинна виокремлюватися при трактуванні змісту амортизації у зв'язку з її похідною (обслуговуючою) функцією» [345, с. 5].

Виговська Н. Г. пропонує таку «послідовність формування підприємством власної амортизаційної політики: 1) об'єкт амортизації; 2) оцінка майна, на базі якої нараховують амортизацію; 3) норми амортизації; 4) амортизаційний період; 5) метод амортизації; 6) розрахункова величина амортизації» [47, с. 9].

Вважаємо, що послідовність формування підприємством власної амортизаційної політики, що запропонована Виговська Н. Г. донині є актуальною і її можуть брати за основу представники апарату управління підприємством, насамперед, інженери, бухгалтери, фінансисти, економісти під час розроблення та удосконалення амортизаційної політики підприємства. На практиці, на жаль, питаннями власної амортизаційної політики у контексті інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства рідко хто системно займається. З точки зору управлінського обліку, питання щодо технічних ресурсів виникають тоді, коли виникає проблема купляти чи орендувати певні об'єкти основних засобів та проводити певні розрахунки з метою визначення декількох варіантів вигод і втрат від ухвалення майбутнього управлінського рішення та остаточного вибору одного з цих варіантів.

Система бухгалтерського обліку суттєво впливає на амортизаційну політику підприємств, об'єднаних громад, регіонів і держави загалом.

Трачова Д. М. аналізує міру впливу систем бухгалтерського обліку на амортизаційну політику підприємств. Вона зауважує: «Питання інформаційно-облікового забезпечення амортизаційної політики – це питання поєднання інженерії, обліку і економіки. Ця інформація не тільки облікова, вона пов'язана з іншими службами» [455, с. 60].

Це означає, що працівники бухгалтерської служби підприємства мають бути обізнані у специфіці інженерно-технічної роботи; видах, групах, назвах, моделях основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, нематеріальних активів, інших необоротних активів, а також знати і вміти працювати з нормативно-правовою документацією та контролювати документопотік інженерно-технічного спрямування.

Далі ця авторка звертає увагу на те, що інженерно-технічна служба підприємства, обираючи перспективи свого майбутнього має «оперативно реагувати на найсучасніші зміни і тенденції у будь-якій галузі виробництва на підставі якісного інформаційного забезпечення, яке дозволяє обмін і вивчення передового досвіду і тенденцій розвитку галузі» [455, с. 60].

В п. 4 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» термін «амортизація» має таке значення: «Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)» [304]. А в п. 6 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» зазначено: «Амортизація – це систематичний розподіл суми активу, що амортизується, протягом строку його корисної експлуатації» [281].

У пп. 14.1.3 статті 14 Податкового кодексу України дано визначення терміну «амортизація», яку розглядають як «систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації)» [355].

У п. 22 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» зазначено: «Об'єктом амортизації є вартість, яка амортизується (окрім вартості земельних ділянок, природних ресурсів і капітальних інвестицій)» [304].

Кафка С. М., провівши детальний аналіз визначень науковців, присвячених терміну «амортизація», виокремила чотири основні позиції щодо нього: «одна група вважає, що амортизація – це грошове вираження зносу, друга – процес перенесення вартості зносу на собівартість продукції, інші – це прийом або метод бухгалтерського обліку, а четверта група, що це цільове накопичення грошових засобів» [179, с. 254].

Перші та другі групи науковців трактують термін «амортизація» з економічної, треті – з облікової, а четверті – з фінансової точки зору.

Узагальнюючи різні точки зору на визначення терміну «амортизація», Кафка С. М. стверджує, що «амортизація є систематичним розподілом первісної чи переоціненої вартості необоротних активів за мінусом їх ліквідаційної вартості протягом строку їх корисного використання на продукт, що виготовляється» [179, с. 260].

У цьому визначенні терміну «амортизація» можна було б ще додати, що систематичний розподіл здійснюється за допомогою фінансового (бухгалтерського) обліку, а також із використанням цільових нагромаджень грошових коштів на оновлення складу необоротних активів. Для цього необхідно сформулювати річний план використання грошових коштів на оновлення складу необоротних активів (з розбивкою за кварталами).

Остапчук Т. П. описує власну розробку «методики обліку створення і використання фонду на відтворення необоротних активів, для функціонування якого пропонує запровадити такі рахунки: 157 «Внески на здійснення капітальних інвестицій», 315 «Поточний рахунок для відтворення необоротних активів», 426 «Фонд на відтворення необоротних активів». Доцільність запропонованої методики обґрунтовано тим, що відбувається створення і використання фонду на відтворення необоротних активів як одного з джерел їх фінансування» [324, с. 10].

Питання щодо створення і використання фонду, правда, не фонду на відтворення необоротних активів, а фонду амортизаційних відрахувань піднімають у своїй статті Василішин С. І. та Тредіт В. Є. Вони зазначають: «для уникнення подвійного рахунку вважаємо за доцільне відображати фонд амортизаційних відрахувань у складі оборотних активів підприємства, зокрема на субрахунку 335 «Кошти амортизаційного фонду» [43, с. 386].

Задорожний З.-М. В., Семеген Л. Г., Богущька Л. Т. звертають увагу на те, що «Оскільки про порядок нарахування амортизації за об'єктами інвестиційної нерухомості у Податковому кодексі нічого не сказано, вважаємо за доцільне застосовувати норму бухгалтерського обліку та нараховувати амортизацію на ті об'єкти, щодо яких застосовується метод оцінювання за первісною вартістю» [160, с. 193-194].

Повністю погоджуємось з авторами щодо необхідності нарахування амортизації за об'єктами інвестиційної нерухомості так само, як на ті об'єкти, щодо яких застосовується метод оцінювання за первісною вартістю. Водночас, ми переконані, що у Податковому кодексі доцільно внести доповнення з

даного питання, щоб не було різного його трактування та порушень податкового законодавства України щодо нарахування амортизації за об'єктами інвестиційної нерухомості.

Моссаковський В. Б. і Кононенко Т. В. висловлюються, переважно, щодо амортизації основних засобів у сільськогосподарських підприємствах (зокрема щодо амортизації земельних ділянок, що актуально і для будівельної галузі): «Потребує окремого розгляду порядок нарахування амортизації на об'єкти, які обліковують на субрахунку 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель». Подібні витрати слід підрозділити на два види, а саме: роботи з меліорації та іригації земель, які передбачають будівництво споруд (каналів, дамб тощо), та роботи, які передбачають лише поліпшення відповідних угідь, наприклад вирівнювання площ, прибирання каміння, тобто спорудження відповідних об'єктів не передбачено» [287, с. 17].

Щодо земельних ділянок під будівництво, то вони, в основному, перебувають в оперативній оренді і на них амортизація не нараховується.

У п. 4 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» серед термінів використовують термін «вартість, яка амортизується»: «первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості» [304].

З точки зору Бондара М. І., Бабича В. В. щодо амортизації необоротних активів: «Проблемними питаннями залишаються підходи до визначення об'єкта амортизації; вартості, яка амортизується; строки експлуатації необоротних активів; методи нарахування амортизації та пов'язані з цим процесом питання» [19, с. 33].

Гура Н. О., Мандрика Д. М. виокремлюють «наступні групи проблем нарахування амортизації необоротних активів підприємства: пов'язані з оподаткуванням підприємств; обумовлені певними складнощами вибору на підприємствах; пов'язані зі специфічними необоротними активами та видами економічної діяльності» [106, с. 33].

Ображей Ю. К., Мельниченко І. В. вважають, що «проблемними питаннями як теорії, так і практики бухгалтерського обліку основних засобів залишаються: 1) вибір та застосування науково-обґрунтованих методів нарахування амортизації основних засобів; 2) як наслідок першого, формування об'єктивної та достовірної облікової інформації про виробництво продукції та результати діяльності з метою забезпечення потреб управління» [311, с. 65].

Щодо вирішення висловлених вище проблем існує чимало конкретних пропозицій науковців, насамперед, з документування та проведення розрахунків сум амортизації для об'єктів необоротних активів підприємств.

Так, Сажинець С. Й. та Ландюк В. Я. висловлюють низку пропозицій щодо: визначення терміну «амортизаційна база» і деталізації її за групами необоротних активів підприємства; розроблення єдиної методики визначення ліквідаційної вартості об'єктів необоротних активів у підприємствах України та 11 авторських формул, пов'язаних із застосуванням такої методики; зразків заповнених форм внутрішньогосподарських документів» [417, с. 332-337].

У продовження теми документально-розрахункового відображення господарських операцій з нарахування амортизації для об'єктів необоротних активів, доцільно звернути увагу на запропоновані Сажинцем С. Й. і Трофимчук В. Я., 4 форми «Відомості нарахування амортизації основних засобів» (для розрахунків сум амортизації за прямолінійним, зменшення залишкової вартості, кумулятивним та виробничим методами), а також вивели 13 формул, що супроводжують такі розрахунки [417, с. 272-275].

Наведені вище пропозиції, що сформовані під науковим керівництвом професора Сажинця С. Й., на нашу думку, справді мають велике значення для практичної організації фінансового й управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю за правильністю і своєчасністю нарахування сум амортизації на відповідні об'єкти основних засобів, формування амортизаційного фонду, грошових резервів для майбутньої купівлі технічних ресурсів, що обслуговуватимуть підприємства будівельної галузі.

Нарахування амортизації для об'єктів необоротних активів може здійснюватись із урахуванням мінімально допустимих строків корисного використання основних засобів, установлених податковим законодавством (крім випадку застосування виробничого методу). Щодо машин і обладнання, які входять до групи 4 з однойменною назвою, то мінімально допустимі терміни їх корисного використання (експлуатації) 5 років. Звідси, річна норма амортизації за цією групою 20 %, а місячна – 1,67 %.

Український науковець у галузі технології й організації промислового та цивільного будівництва М. І. Назаренко в одній із своїх статей навів «розрахункові технічні терміни використання (експлуатації) будівельних машин та обладнання» [294, с. 85-86].

Розрахункові технічні терміни використання (експлуатації) деяких будівельних машин та обладнання на 0,5-1 року менші за мінімально допустимі терміни. Це зокрема стосується: підйомних механізмів вантажопасажирських; екскаваторів безперервної дії ланцюгових та одноковшевих навісних на тракторах; бульдозерів. Тут виникає проблема того, щоб для цих будівельних машин та обладнання потрібно встановити більший термін використання (експлуатації), ніж він є насправді, бо інакше буде порушене податкове законодавство України. Або необхідно внести зміни у п. 145.1 Податкового кодексу України, зменшивши мінімально допустимі терміни їх корисного використання (експлуатації), зокрема для будівельних машин та обладнання (група 4), з 5 до 4 років (табл. 3.4).

У зв'язку з цим, необхідно детально продумати якими документами і господарськими операціями оформляти різницю в сумах амортизації на 4-4,5 роки та 5 років, яким чином відобразити суми нарахованої амортизації на об'єкти необоротних активів, як відносити їх на витрати операційної діяльності або на збитки підприємства.

Наказом Міністерства статистики України від 29 грудня 1995 року № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку» було «затверджено низку типових форм первинної облікової документації з обліку основних

засобів. Ці типові форми були введені у дію з 1 січня 1996 року» [383]. Серед цих форм була і форма ОЗ-15 «Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)».

Таблиця 3.4

Терміни використання (експлуатації) будівельних машин та обладнання, років

№ з/п	Тип будівельних машин та обладнання	Розрахунковий технічний термін [202, с. 85-86]	Мінімально допустимі терміни (п. 145.1 ПКУ) [255]	Відхилення +, -
1.	Крани баштові.	10	5	+ 5
2.	Крани пневмоколісні і на шасі автомобільного типу.	8,6	5	+ 3,6
3.	Крани гусеничні. Крани пневмоколісні і на шасі автомобільного типу. Автогрейдери. Екскаватори безперервної дії роторні. Катки (причіпні, напівпричіпні та самохідні).	8	5	+ 3
4.	Скрепери самохідні.	7	5	+ 2
5.	Автоцементовози. Крани автомобільні. Екскаватори одноковшеві повно поворотні.	6,5	5	+ 1,5
6.	Бурильно-кранові машини.	6,3	5	+ 1,3
7.	Навантажувачі одноковшеві. Корпи, палейне обладнання.	6	5	+ 1
8.	Підйомні механізми вантажні будівельні. Конвеєри стрічкові пересувні. Скрепери причіпні та напівпричіпні. Бетоно- і розчинозмішувачі. Автобетонозмішувачі.	5	5	0
9.	Підйомні механізми вантажопасажирські. Екскаватори безперервної дії ланцюгові. Екскаватори безперервної дії на тракторах.	4,5	5	-0,5
10.	Бульдозери.	4	5	-1

Джерело: власна розробка авторки на основі даних [255; 293, с. 85-86].

Розрахунок амортизації основних засобів будівельні підприємства здійснюють у типовій формі ОЗ-15 «Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)». Застосовується будівельними організаціями для визначення суми амортизації основних засобів, що належить до нарахування у звітному місяці.

Цей розрахунок складається щомісячно і має два розділи:

Розділ І. «Нарахування амортизації основних засобів» з такими показниками:

- Шифр рахунку, що дебетується, субрахунку або статті.
- Вид основних засобів (за нормами амортизації).
- Норми амортизації (місячні) на повне відновлення та капітальний ремонт.
- Нараховано амортизації в попередньому місяці на повне відновлення і капітальний ремонт.
- Зміни за попередній місяць:
 - а) по основних засобах, що надійшли: первісна вартість; сума амортизації на повне відновлення та капітальний ремонт;
 - б) по основних засобах, що вибули: первісна вартість; сума амортизації на: повне відновлення і капітальний ремонт.
- Сума амортизації донарахування в звітному місяці на повне відновлення та капітальний ремонт.

Розділ ІІ. «Розрахунок зносу амортизації основних засобів» має такі показники:

1. Сальдо зносу (амортизації) на початок звітнього місяця на: повне відновлення і капітальний ремонт.
2. Розрахунок зносу (амортизації) за місяць:
 - а) нараховано амортизації за місяць – всього;
 - б) дорахування знос (амортизація): по житлових будинках; по об'єктах, які оформлені актами введення у дію, що раніше експлуатувалися без оформлення (на весь період експлуатації): об'єкт-1; об'єкт-2 тощо;
 - в) виключається знос (амортизація) по об'єктах, які прийняті в експлуатацію, не оформлені актами введення.

Всього по статті 2 (а + б – в).
3. Знос (амортизація) по прийнятих основних засобів: а) одержаних безоплатно; б) придбаних.

4. Знос (амортизація) по основних засобів, що вибули: а) переданих безоплатно; б) вибулих внаслідок ліквідації (реалізації).

5. Закінчений капітальний ремонт.

Сальдо зносу (амортизації) на кінець звітнього місяця (ст. 1 + 2 + 3 + 4 + 5).

Наказ Міністерства статистики України від 29 грудня 1995 року № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку», на жаль, «втратив чинність у 2021 році згідно з наказами № 238 та № 266 Державної служби статистики України» [383].

Недоліками наказів № 238 та № 266, на нашу думку, є те, що у них не зазначено, які первинні документи мають використовувати будівельні підприємства на заміну тих, що втратили чинність. Вважаємо, що економічні показники, які відображались у формі ОЗ-15 «Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)» і які ми навели вище, не втратили своєї актуальності для будівельних підприємств незалежно від того, яку форму бухгалтерського обліку такі підприємства застосовують.

Відповідно, будівельне підприємство може самостійно вирішувати питання щодо первинного обліку амортизації основних засобів, відповідаючи на низку питань облікової політики такого підприємства (рис. 3.2).

Могилова М. М. спробувала визначити «рекомендаційну пріоритетність у застосуванні методів нарахування амортизації за окремими видами основних засобів сільськогосподарського призначення» [286]. Авторка розробила таблицю про «рекомендаційну пріоритетність застосування альтернативних методів нарахування амортизації основних засобів сільськогосподарського призначення». З нашої точки зору, цінність цієї розробки дає змогу спростити процес класифікації основних засобів та застосування відповідних методів амортизації, не лише для сільського господарства, але й для інших галузей нашої економіки.

Питання облікової політики будівельного підприємства з первинного обліку амортизації основних засобів щодо:

методів нарахування та дорахування сум амортизації (зносу) основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, інших необоротних активів

встановлення вартісних меж, реальної ліквідаційної вартості і термінів їхнього корисного використання (експлуатації), років

внесення змін в системі обліку у зв'язку зі змінами фізичного стану (добудовою, перебудовою, відбудовою, модернізацією, реконструкцією) необоротних активів та їх переоцінкою

виключення з переліку об'єктів на котрі нараховується або дораховується амортизація (знос), які прийняті в експлуатацію, але не оформлені актами введення, а також тих об'єктів, на які уже повністю (100 %) нараховано суми амортизації (зносу); формування і використання резервів (фондів) грошових коштів для оновлення необоротних активів

розрахунку сум зносу (амортизації) за прийнятими основними засобами: а) одержаними безоплатно; б) придбаними

обчислення сум зносу (амортизації) за вибулими основними засобами: а) переданими безоплатно; б) вибулими внаслідок ліквідації (реалізації)

покриття витрат на закінчений капітальний ремонт за рахунок резерву (амортизаційного фонду) нагромаджених грошових коштів із щомісячно нарахованих сум амортизації на капітальний ремонт

відстеження щомісячних залишків сум зносу (амортизації) на початок (кінець) звітної місяця на предмет їх достовірності за видами, групами, підгрупами, назвами, марками, моделями, цінами на необоротні активи

забезпечення належного рівня методології, методики, технології, техніки й організації ведення первинного обліку про суми зносу (амортизації) основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, інших необоротних активів тощо

Рис. 3.2. Особливості первинного обліку амортизації основних засобів.

Джерело: власна розробка авторки.

Варто також прислухатись до ідеї Могилової М. М. [286] із запровадження в Україні практики варіантної регламентації норм амортизації, зорієнтованих на активізацію інвестиційної діяльності підприємств на інноваційній основі.

Для будівельних підприємств України такі інструменти можна також ефективно застосовувати. Відповідно, з врахуванням, майбутньої післявоєнної відбудови Української держави, ці інструменти будуть корисні під час становлення та розвитку нашого національного будівельного машинобудування, яке повинно стати одним із пріоритетів післявоєнного розвитку економіки України.

Вважаємо, що Кабінет Міністрів України мав би розробити і затвердити «Державну програму розвитку машинобудування для підприємств будівельної галузі України на період до 2035 року».

Нарахування та використання амортизаційних відрахувань відображається у річній фінансовій звітності. Верига Ю. А., Новохатка Н. О. з метою посилення контролю за використанням амортизаційних відрахувань, що нараховані у минулі роки, пропонують «внести зміни в розділі XIII «Використання амортизаційних відрахувань». Для цього графу 3 слід назвати «За звітний рік» і ввести графу 4 «За минулий рік», а рядок 1300 «Нараховано за звітний рік» перейменувати на «Нараховано за рік», що дасть змогу проводити аналіз та порівняння» [46, с. 108].

Важливим питанням обліку амортизації необоротних активів є його автоматизація. Так, Ткаченко О. С., розкриваючи особливості обліку основних засобів у програмі «Турбо Бухгалтер 6.7 Проф» в українських підприємствах, зазначає: «Відомості амортизації, інвентаризації і переоцінки формуються за необхідності. У них використовується інформація із картотек інвентаризаційних карток і карток руху об'єктів ОЗ» [451, с. 238].

Удосконалюючи національну систему обліку амортизації необоротних активів підприємств в Україні, треба враховувати значний позитивний зарубіжний досвід ведення амортизаційної політики та її інформаційно-

облікове забезпечення. Трачова Д. М. досліджує досвід і перспективи застосування амортизаційної політики в інших державах. Науковець з цього приводу висловлюється так: «Досвід країн Європи та Америки підтверджує ефективність двостороннього напрямку здійснення реформ щодо нарахування й використання амортизаційного фонду підприємства» [455, с. 184].

Цей досвід є також дуже корисним і для забезпечення належної методології, методики та організації обліку нарахування і використання амортизації в будівельних підприємствах України, діяльність яких ми тепер досліджуємо.

Підсумовуючи зазначене вище, вважаємо, що запропоновані організаційно-методичні аспекти із вдосконалення амортизаційної політики будівельних підприємств мають позитивний вплив на використання їх технічних ресурсів.

3.3. Конвергенція міжнародного та українського досвіду обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві

Почнемо з того, що «слово альтернатива («alter» – один з двох) можна розглядати як необхідність вибору однієї з двох можливостей, які виключають одна одну. Щодо економіки, то така теза означає право вибору одного з двох або більше потенційних варіантів ухвалення управлінських рішень» [3].

Альтернативні ресурси – це ресурси, на нашу думку, серед яких можна вибрати найкращий за однією чи декількома ознаками (ціною, умовами продажу і післяпродажного обслуговування, технічними характеристиками, природно-кліматичними умовами експлуатації, продуктивністю, виробником (країною, регіоном, підприємством), гарантійним терміном, довговічністю, безпечністю, надійністю, екологічністю тощо).

Альтернативні технічні ресурси, ми вважаємо, – це два або більше моделей технічних ресурсів серед яких підприємство-покупець має вибрати (за участю експертів чи без них) ту модель, яка для нього буде найкращою.

Альтернативні технічні ресурси у будівництві – це, на нашу думку, такі технічні ресурси, які дають змогу створити певні переваги над функціонуючими на тепер у будівництві технічними ресурсами за рахунок нижчої їх купівельної ціни і вищої продуктивності ресурсу, менших витрат на одиницю виконаної роботи, високої енергоефективності та екологічності тощо.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики України зазначає, що «основні засоби – матеріальні активи об'єкта електроенергетики, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, які задіяні в технологічному процесі. До основних засобів належать придбані виробничі споруди, обладнання, виробнича техніка і допоміжне устаткування, мережі підключення, транспортні засоби, комп'ютерна техніка тощо, які включені до первісної вартості будівництва об'єкта електроенергетики, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії» [361].

Альтернативні технології у житловому будівництві – це, з нашої точки зору, дві або більше будівельних технологій, які дають змогу споруджувати житлові будівлі швидко, якісно та ефективно. Технології мають бути сучасними, простими з максимальним використанням екологічно чистих матеріалів місцевого походження і високим рівнем енергоефективності.

Альтернативне будівництво дає змогу, з одного боку, орієнтуватись на новітні досягнення науки та техніки, а з іншого боку – місцеві матеріальні і трудові ресурси, що суттєво зменшує прямі матеріальні витрати та витрати на оплату праці будівельників, що безпосередньо беруть участь у виконанні будівельно-монтажних робіт.

Про альтернативне будівництво пишуть, серед іншого таке: «В Україні все частіше можна зустріти приклади альтернативного будівництва. У хід йдуть як традиційні «народні» рецепти, так і оригінальне використання сучасних матеріалів. Хтось прагне створити собі здорове середовище, хтось – просто економить. ... За оцінками експертів, орієнтовна вартість будівництва будинку з альтернативних матеріалів руками професіоналів приблизно становить 5000

грн. / кв. м. Самостійне будівництво скорочує витрати до 2000 грн. / кв. м. Ще більший ефект можна отримати, використовуючи матеріали, що були у використанні. Є приклади, коли ціна будівництва опускалася до 1500 грн. / кв. м.» [4].

До сфери альтернативного житлового будівництва нині можна віднести «будинки з соломи, саманний будинок, глиняний моноліт, «лисячу нору», земляні кораблі (будинки із вторинної сировини)» [4]. Водночас, нині в Україні попитом користується «енергоєфективне житло: солом'яні будинки, канадські екологічні будинки, німецькі «пасивні» помешкання, автономне житло» [28].

Серед порівняно новою технологією будівництва багатоквартирних будівників в Україні вважається «монолітно-каркасне будівництво, яке, до певної міри, є альтернативою до більш давніх технологій будівництва панельних, цегляних і блочних будинків» [496].

Серед альтернативних інноваційних технологій, які реалізуються у провідних країнах Європи та світу, обов'язковим є встановлення на дахах усіх новобудов (у тому числі житлових будівель і будівель для навчальних потреб) «фотоелектричних сонячних електростанцій, що будуть виробляти електроенергію на основі відновлювальних джерел енергії. Такі проекти успішно реалізуються в Каліфорнії (США), Гамбурзі (ФРН), Відні (Австрія) і т. д.» [135, с. 11].

Українським містам такі інновації також потрібні, тому виникатимуть питання щодо обліку фотоелектричних сонячних електростанцій, що будуть вироблятись та закуплятись в Україні або за кордоном і встановлюватись на новозбудованих чи відбудованих після повномасштабної російсько-української війни 2022 року житлових будинках з метою автономного забезпечення їхніх жителів дешевою електроенергією, отриманою із загально будинкової сонячної електростанції.

Інноваційно-інвестиційну діяльність досліджують науковці: Єфіменко Т. І. [149], Згалат-Лозинська Л. О. [163], Крупка Я. Д. [205; 206; 207], Мельничук І. В. [267], Левицька О. О. [163], Микитюк П. П. [274] та інші. Ці дослідження

є вагомими, але потребують подальших досліджень в зв'язку із екологічною небезпекою у світі.

В Україні виробництво фотоелектричних сонячних електростанцій можна налагодити на базі ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА» у Тернополі. «Це світлотехнічне виробниче підприємство, що займається проектуванням, конструюванням та виготовленням освітлювальних приладів» [449]. В Тернополі також функціонує дочірне підприємство міжнародної промислової компанії «Шредер» – «Schröder», яка є «світовим лідером у галузі зовнішнього освітлення та внутрішнього промислового і спортивного освітлення. Вона присутня у понад 70 країнах світу. Тернопільське дочірне підприємство пропонує системи освітлення та рішення для керування освітленням, які відіграватимуть ключову роль в побудові розумних міст і майбутніх комунікаційних мереж» [452].

Альтернативні будівництва, технології, проекти, управлінські рішення, технічні ресурси потребують виокремлення відповідних особливостей у системі ведення обліку та звітності, які пов'язані з капітальними інвестиціями, основними засобами, іншими матеріальними необоротними і нематеріальними активами, інноваціями, інноваційною діяльністю (рис. 3. 3).

В даному дослідженні ми хочемо особливу увагу приділити проблемам тісного взаємозв'язку альтернативних технічних ресурсів з інноваціями, інноваційною діяльністю.

Реслер М. В., Ліба Н. С. висловлюють власне бачення переліку основних об'єктів обліку інноваційної діяльності. До них ці авторки відносять: «активи і пасиви підприємства, які задіяні в реалізації інноваційного процесу; витрати на інноваційні проекти за їх елементами і доходи від інноваційних проектів за їх видами; фінансові результати від інноваційної діяльності підприємства та їх розподіл; господарські операції та інноваційні процеси, що здійснюються із зазначеними вище об'єктами; витрати підприємства в цілому й окремих його структурних підрозділів, які виникають при здійсненні інноваційної діяльності; доходи (вигоди), які підприємство отримує при впровадженні інновацій

(реалізації інноваційної продукції); собівартість інноваційної продукції як форми цільового спрямування витрат» [405, с. 48].

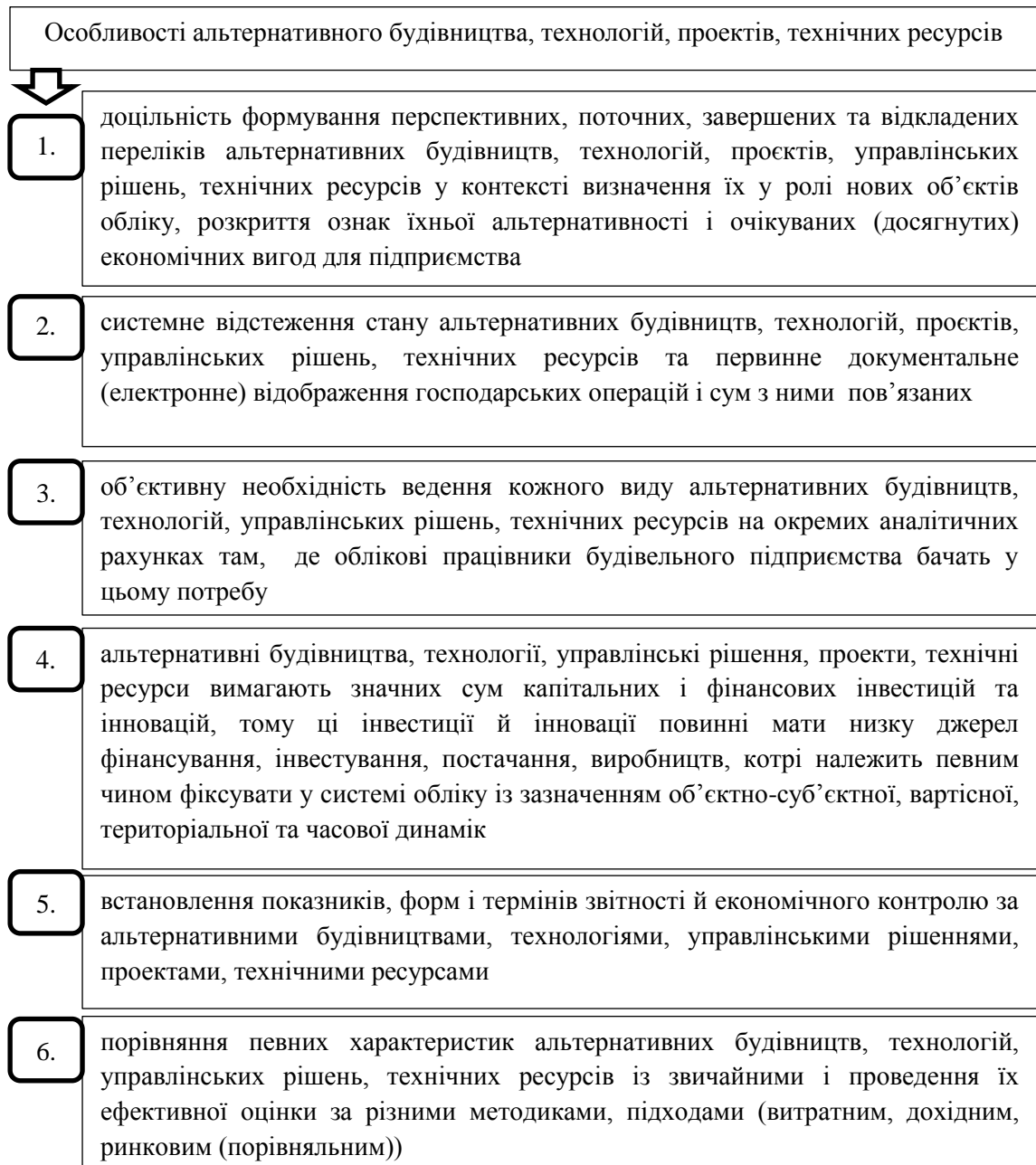

Рис. 3.3. Особливості альтернативного будівництва, технологій, проєктів, технічних ресурсів.

Джерело: власна розробка авторки.

Як бачимо, перелік основних об'єктів обліку інноваційної діяльності великий і його, безперечно, можна було б (в разі потреби) розширити в напрямку більшої конкретизації за виробничими, збутовими, географічними

сегментами. У житловому будівництві особливо цінними є альтернативні енергозберігаючі технології.

З цього приводу, Товбич В. В. виокремлює «основні напрями енергозбереження у житлових будинках: концептуальні (нові матеріали, технології, архітектурні рішення), експериментальні (проекти-реалізація окремих засобів енергозбереження), технологічні (проекти з удосконаленими інженерними системами відбору, нагромадження та перетворення традиційних і альтернативних джерел), конструктивні (проекти із застосуванням огорожувальних конструкцій та матеріалів з поліпшеними теплофізичними якостями)» [453, с. 241-242].

До цього всього, нині треба ще додати і проектування у підвалах нових енергоактивних будинків бомбосховищ та бомбозахисених місць на поверхах у багатоквартирних будинках для людей літнього віку й осіб з обмеженими можливостями.

Альтернативними можуть бути й інвестиції. «Альтернативні інвестиції складаються з альтернативних активів. Наприклад, сировина, венчурний капітал, нерухомість та інші, такі як витвори мистецтва, колекційні машини або нематеріальні активи, такі як патенти. Вони не співвідносяться з традиційними активами. Іншими словами, вони не стежать за поведінкою та еволюцією фінансових ринків» [5].

Нас найбільше цікавлять альтернативні інвестиції в нерухомість, а якщо бути ще точнішим, то альтернативні інвестиції у житлово-будівельну нерухомість, що пов'язана з первинним ринком житла для усієї України.

Гайдук Л. А. пише, що «... інноваційну діяльність підприємств слід активізувати на макро- та мікрорівні: перший передбачає організаційну, фінансову та правову підтримку такої діяльності, другий – стимулювання інноваційної активності топ-менеджментом підприємств. Отже, ефективність застосування методів управління інноваційним потенціалом підприємства пов'язана з організаційно-економічними умовами його діяльності» [57, с. 26-27].

Тут цінною є думка про те, що на макрорівні активність підприємств у сфері їхньої інноваційної діяльності, насамперед, залежить від бажання та ініціативності топ-менеджерів, що повинні бути зацікавлені у просуванні різних ефективних інновацій, які дадуть в майбутньому додаткові суми прибутку для будівельних підприємств.

Брінь В. П. досліджує інноваційні технології залучення інвестиційних ресурсів. Автор стверджує, що «Основним напрямком фондових інновацій є розробка нових емісійних інструментів, які б підвищували ефективність процесу залучення інвестицій. Західними спеціалістами пропонується велика кількість типових емісійних стратегій, забезпечених відповідним набором фондових інвестиційних інструментів» [24, с. 6]. Він також зазначає, що «основними і, в той же час, мало розробленими етапами стратегії залучення інвестиційних ресурсів є оцінювання альтернативних джерел інвестування на основі розрахунку ефективності діяльності по залученню інвестицій і проектування ефективних інструментів фінансування» [24, с. 11].

Для кращого розуміння суті, ролі та значення інновацій спробуємо визначити їх класифікаційні ознаки.

Так, Дідух Д. М. пропонує «систему класифікаційних ознак інновацій з метою бухгалтерського обліку: за видом об'єктів інноваційної діяльності – інновації-продукти та інновації-процеси; за термінами реалізації інноваційних проектів – короткострокові і довгострокові; за способом створення – власні та придбані» [134, с. 325].

Іванков В. М. характеризує «облікову класифікацію інновацій за стратегічними імперативами, що ґрунтується на таких позиціях: систематизоване інноваційне середовище; використовувані управлінські парадигми в інноваційній діяльності; функціонуючі типи організації інноваційних процесів; ідентифікація інновацій стосовно інноваційного середовища; використовувані управлінські облікові концепції; застосовувані облікові інструменти багатофункціонального характеру, що забезпечують стратегічний менеджмент інноваційної діяльності» [165, с. 82]. Водночас, цей

автор згадує про чинні класифікації інновацій, які можна характеризувати за 7 ознаками: «рівнем управління, одержаним економічним ефектом, терміном здійснення, життєвим циклом інновацій, попереднім станом системи, результативністю, джерелом фінансування» [165, с. 82].

Мельничук І. В. запропонувала розширити чинну класифікацію інновацій «з доповненням її новими ознаками, що розглядаючи їх як об'єкт обліку. За джерелами фінансування інновації поділено на інновації з власним фінансовим забезпеченням, державним забезпеченням, цільовим забезпеченням, кредитним забезпеченням; за характером – на інновації виробничого, соціального характеру, маркетингові інновації, екологічні та організаційно-управлінські інновації; за способом погашення – на капіталізовані з подальшим перенесенням витрат на новостворений продукт, визнання інновацій поточними витратами діяльності й інновації як витрати майбутніх періодів» [267, с. 14-15].

Кафка С. М., продовжуючи наукові пошуки попередників, для цілей обліку інновацій визначила такі їх основні ознаки: «за етапами науково-технічного прогресу (наукові, технічні, технологічні, конструкторські, виробничі, інформаційні); за етапами підготовки та реалізації інновацій (науково-дослідні та конструкторські роботи, підготовка і запуск нового виробництва, виготовлення дослідного зразка, виробництво інноваційного продукту, масове (серійне) виробництво); залежно від технологічних параметрів (матеріалізовані, нематеріалізовані); за сферою застосування (техніко-технологічні, організаційні, економічні, позавиробничі); за видами діяльності підприємства (операційна, інвестиційна, фінансова); за місцем в підприємстві (на вході, на виході, в системній структурі); мають практичну придатність (у господарській діяльності, в невиробничій сфері)» [179, с. 287].

Проблему статистичного обліку і статистичної звітності з інноваційного розвитку підприємства висвітлюють Волощук Л. О., Носовець О. І. Вони наводять «класифікацію інновацій за методичними положеннями зі статистики Державної служби статистики України, виокремивши 6 їхніх типів:

технологічні, продуктові, процесові, нетехнологічні, маркетингові, організаційні [52, с. 190-191]. На їхню думку, «ввідними показниками до статистичної звітності мають бути такі, що відображають вплив рентабельності нематеріальних активів на прибуток від реалізації продукції після впровадження інновації, коефіцієнти оборотності та ліквідності активів інноваційного характеру» [52, с. 192].

Під час попередньої підготовки даних для форми статистичної звітності про інноваційну діяльність підприємства, і зокрема підприємства будівельної галузі, на наш погляд, в системі аналітичного обліку доцільно мати інформацію про витрати на інновації за напрямками інноваційної діяльності та розподіл цих витрат за відповідними джерелами фінансування, інноваційну продукцію (товари, послуги) і інноваційні процеси, а також про кількість куплених чи переданих підприємством нових технологій у розрізі форм купівлі або передання тощо. Подібна інформація використовувалась раніше у формі державного статистичного спостереження № 1 – інновація «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства».

У сфері будівництва виокремлюють такі новації (інновації) «за функціональною ознакою:

- технічні: матеріали, вироби, технології, конструкції, устаткування;
- організаційні: методи і форми організації всіх видів діяльності підприємств будівельної галузі та їхніх об'єднань;
- економічні: методи управління виробництвом будівельної продукції на основі реалізації функцій прогнозування і планування, фінансування, ціноутворення, мотивації й оплати праці, економічної оцінки результатів діяльності підприємств;
- інформаційно-технологічні: використання сучасного програмного забезпечення для організації та ведення будівельних процесів, розробки інвестиційних проектів, розрахунку техніко-економічних показників проектів, ведення фінансової і господарської діяльності;

- соціальні: професійна підготовка персоналу, стимулювання його творчої діяльності, створення комфортних умов життя та праці;
- правові: закони та нормативно-правові акти, що визначають і регулюють усі види діяльності підприємств і організацій» [474, с. 41-42].

Суто для нашого дослідження хочемо звернути увагу на такі інновації як: технічні (технології, конструкції, устаткування), економічні (прогнозування та планування, облік і контроль, фінансування та ціноутворення, обчислення прибутків (збитків) від діяльності підприємств), інформаційно-технологічні і правові.

На думку Чорної М. В. та Глухової С. В. більшість проблем, що нині є в будівельній галузі можна вирішити шляхом «активізації інноваційної діяльності будівельних підприємств за наступними напрямками: підвищення конкурентоспроможності; зниження собівартості будівельної продукції; скорочення термінів будівництва; удосконалення організаційної структури будівельних підприємств; зниження матеріало- та енергомісткості; підвищення екологічної безпеки будівництва, енергозбереження» [472, с. 212].

Перелічені вище напрями активізації інноваційної діяльності будівельних підприємств, на наш погляд, справді, є актуальними і заслуговують до них належної уваги в контексті розвитку ринкових методів управління ними, державного регулювання економіки, планування та організації, обліку і контролю, оподаткування, ціноутворення, фінансування та страхування.

Шапошнікова І. О. вважає, що під час запровадження інноваційного розвитку в діяльність підприємств будівельної галузі, необхідно встановити певну послідовність дій, а саме: «1) визначення обсягів інвестицій, необхідних для реалізації проєктів інноваційного розвитку з урахуванням ризиків; 2) пошук можливих джерел фінансування інновацій і механізмів інвестування; 3) визначення критеріїв ефективності використання обраних джерел і механізмів інвестування інновацій (достатність обсягів інвестицій, вартість залученого капіталу, мінімальний ризик тощо); 4) аналіз і оцінка джерел і механізмів

інвестування за прийнятими критеріями; 5) визначення оптимальної структури джерел фінансування інновацій» [474, с. 148].

Встановлена Шапошніковою І. О. послідовність дій дає змогу зрозуміти як саме мають діяти менеджери підприємств будівельної галузі, щоб досягти високої ефективності процесу запровадження інновацій в діяльність цих підприємств та не допустити помилок і прорахунків при моделюванні та плануванні своєї інноваційної діяльності.

Іванков В. М. пропонує «трьохвимірну обліково-економічну модель «вартість інновації – час – простір», що описує процеси взаємодії інновації (у вартісній оцінці) із сегментами часу та простору і дає змогу визначати витрати, доходи, фінансові результати на кожному етапі життєвого циклу інновації у розрізі ланцюжка створення її вартості» [165, с. 81].

Цей автор також визначив 4 «загальні підходи щодо побудови системи управлінського обліку за інноваційною стратегією розвитку з метою забезпечення інформаційних потреб стратегічного менеджменту інноваційної діяльності:

- перший підхід ґрунтується на невизначеності інновацій та зовнішнього середовища;
- другий – на високому ступені витратності та ризикованості інноваційної діяльності;
- третій підхід у побудові управлінського обліку підприємства за інноваційною стратегією розвитку вимагає вирішення проблеми відображення за обраною системою стратегічних показників вартості інновацій у розрізі сегментів простору і часу різного ступеня аналітичності, залежно від ієрархічності організації суб'єкта й перебування у часі об'єкта інноваційної діяльності;
- четвертий підхід стосується облікової класифікації інновацій, що ґрунтується на таких позиціях: чинні класифікації інновацій за 7 ознаками (про них згадано на декілька сторінок вище); будь-яка класифікація виокремлює два види інновацій: технологічні та нетехнологічні (незалежно від типу

підприємства); інновації у знання, професійні навички та діяльність, що необхідні для забезпечення виготовлення інноваційних продуктів і послуг; відсутність класифікацій інновацій облікового характеру, що ґрунтуються на стратегічних імперативах» [165, с. 81-82].

Денис В. П. присвятив своє дослідження оперативному обліку й аналізу інноваційної діяльності підприємств. «Оперативний облік впровадження у виробництво певного типу інноваційної продукції відбувається за інноваційним проектом здійснення якого автор пропонує вести у спеціальній картці за відповідною формою. В ній відображаються: капітальні і поточні витрати з дослідження та розробки, підготовки і освоєння виробництва інноваційної продукції, економічна ефективність впровадженого проекту, час фактичного початку та закінчення проекту (етапу), загальний бюджет проекту (етапу) й окремо за джерелами фінансування» [114, с. 8-9]. Даний автор також «пропонує для бухгалтерів-практиків «Форму групувальної відомості з обліку об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» та «Форму картки обліку інноваційного рівня виробництва продукції» » [114, с. 11-12].

На наш погляд, пропозиції Дениса В. П. щодо застосування у підприємстві «Спеціальної картки оперативного обліку впровадження інноваційного проекту», а також «Форми групувальної відомості з обліку об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» та «Форми картки обліку інноваційного рівня виробництва продукції» мають практичне значення для підприємств у сфері матеріального виробництва і можуть бути використані ними із відповідними доопрацюваннями будівельної галузі з метою поліпшення системи документування господарських операцій та організації документообігу.

Воляк Л. констатує, що «Облік капітальних та поточних витрат на інноваційну діяльність відображаються відповідно до алгоритмів бухгалтерського обліку на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», 23 «Виробництво», 39 «Витрати майбутніх періодів», 92 «Адміністративні витрати», субрахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки». При цьому

доцільним є розробка до цих рахунків відповідної аналітики із деталізацією витрат екологічного інноваційного характеру. Зведення даної інформації у відомість (звіт) за видами інноваційних витрат дозволить систематизувати розрізнену інформацію про витрати на інноваційні процеси і ефективніше використовувати ці дані для цілей управління» [53, с. 62].

Шинкаренко А. В., Костенко В. Г. з метою поліпшення бази обліку інноваційної діяльності пропонують «відкривати окремі аналітичні рахунки для обліку інновацій за видами інноваційних витрат. Зокрема, щодо:

- рахунку 23 «Виробництво» ці автори пропонують субрахунок «Виробництво інноваційної продукції» у складі цього рахунку з виокремленням аналітичних рахунків за видами продукції;

- рахунку 26 «Готова продукція» – субрахунок «Інноваційна продукція» у складі цього рахунку з виокремленням аналітичних рахунків за видами інноваційної продукції;

- рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» – субрахунок 39 «Витрати майбутніх періодів з упровадження інновацій» у складі цього рахунку, де можуть бути такі аналітичні рахунки: дослідно-конструкторські роботи в цехах; монтаж та демонтаж дослідно-конструкторського обладнання; конструкторська доробка устаткування; впровадження інновацій технічного характеру;

- субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» – такі аналітичні рахунки у складі цього рахунку як: витрати на придбання (створення) інноваційних технологій; інноваційні технології, придбані за ліцензійним договором; інноваційні технології, які надійшли від технопарку; інноваційні технології, утворені в результаті спільної діяльності;

- субрахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки» – такі аналітичні рахунки у складі цього рахунку: інформаційні витрати; витрати на підготовку інноваційної діяльності (нематеріальні); витрати на підготовку інноваційної діяльності (матеріальні); виробничі витрати інноваційної діяльності» [483, с. 248].

Колесов С. В., Дубинська О. С. пропонують «використання субрахунку з оновленою ними назвою 941 «Інноваційні витрати», а для забезпечення систематизації й аналізу інформації про витрати ввести облік витрат на цьому рахунку в розрізі таких груп інноваційних витрат:

- 941.1 маркетингові дослідження (раціонально відображати витрати на маркетингові дослідження потреб ринку, відбір і вивчення якості отриманих ідей, пошук потенційних замовників);
- 941.2 інноваційне проектування (витрати, пов'язані з розробкою плану дій, розрахунком планових показників проекту, бюджетуванням);
- 941.3 інноваційне виробництво (витрати на виробництво інноваційного продукту, вартість усіх спожитих матеріальних і нематеріальних ресурсів);
- 941.4 комерціалізація продукту (витрати на рекламу, просування та збут);
- 941.5 інші витрати (непрямі загально виробничі та загальногосподарські витрати)» [191, с. 224].

Струк Н. С. вважає, що «інноваційні витрати варто обліковувати за:

- типами інновацій: науково-дослідні роботи, випуск нового виду продукції (продуктові інновації), освоєння нової технології (технологічні інновації), організаційно-управлінські інновації;
- за напрямками інновацій: внутрішні науково-дослідні роботи; придбання НДР; придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; придбання інших зовнішніх знань; інші витрати» [443, с. 162].

Крупка Я. Д., Питель С. В. та Мельничук І. В. окреслюють такі витрати, що стосуються інноваційної діяльності: «поточні витрати, які пов'язані з випуском та збутом продукції (дебет рахунка 23 «Виробництво» у кореспонденції з кредитом рахунків (субрахунків) 20, 22, 372, 631, 66, 65, 13 тощо); витрати на освоєння нових видів продукції, технологій; витрати на дослідження та розробку (дебет рахунка 39 «Витрати майбутніх періодів» у кореспонденції з кредитом рахунків (субрахунків) 20, 22, 685, 66, 65, 13 та інших); витрати на дослідження та розробку (дебет субрахунка 941 «Витрати на

дослідження і розробки» у кореспонденції з кредитом рахунків (субрахунків) 20, 22, 372, 631, 66, 65, 13 тощо); підрозділ НДДКР з розвитку й розробок інновацій (дебет рахунків 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші витрати операційної діяльності» у кореспонденції з кредитом рахунків (субрахунків) 20, 22, 372, 631, 66, 65, 13 та інших); створення нових видів основних засобів та нематеріальних активів (дебет субрахунків 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» і 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів») у кореспонденції з кредитом рахунків (субрахунків) 20, 22, 66, 65 і т. д.» [207, с. 77].

Загалом, ми підтримуємо думку згаданих вище авторів і вважаємо, що робочий план рахунків з обліку інноваційної діяльності в будівельних підприємствах може мати ширший спектр синтетичних рахунків, ніж вони подають, зокрема таких, як: 15 «Капітальні інвестиції», 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція», 39 «Витрати майбутніх періодів», 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», 70 «Доходи від реалізації», 79 «Фінансові результати», 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші витрати операційної діяльності» та масового відкриття аналітичних рахунків у їхньому складі в разі виникнення необхідності щодо отримання тієї або іншої аналітичної інформації для підготовки різних варіантів та ухвалення оптимального управлінського рішення.

Курган Н. В., Лучанінова Г. С. досліджують проблеми стратегічного управлінського обліку нематеріальних результатів інноваційної діяльності підприємства, а також проблеми стратегічного управлінського обліку витрат на їхнє створення. Вони вважають, що «у сфері стратегічного управлінського обліку доцільно використовувати функціональний метод обліку інноваційних витрат, в основі якого знаходиться процесний підхід до управління. Даний метод дає змогу вести облік витрат за кожним інноваційним процесом, достовірно розподіляючи накладні витрати. Це сприяє ухваленню

обґрунтованих рішень стосовно зниження інноваційних витрат, а також здійсненню адекватної цінової та товаро-асортиментної політики» [215, с. 244].

Цікавою є думка Гуріної Н. В., яка пропонує: « створювати цільові резерви з метою подальшого фінансування інноваційних програм, які б обліковувались на рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» зокрема на субрахунку 474 «Забезпечення інших витрат і платежів» з відкриттям відповідних аналітичних рахунків третього порядку, наприклад 4741 - «Інноваційний фонд», який буде кредитуватися при створенні даного фонду в кореспонденції з рахунками 67 «Розрахунки з учасниками», 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та ін. » » [107, с. 5].

Пропозиція з відкриття певних аналітичних рахунків за зразком аналітичного рахунку 4741 «Інноваційний фонд», з нашої точки зору, була б корисною щодо резервування грошових коштів для інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі.

В руслі аналітичного рахунку 4741, Левицька О. О. пропонує «створити страховий фонд («Фонд інноваційного розвитку», рах. 474.1) у разі фінансування інноваційної діяльності власними джерелами. Підприємствам, які не мають гарантій щодо прибутковості інноваційного проекту на стадії НДДКР, рекомендується списувати витрати на такі роботи за рахунок «Фонду інноваційного розвитку» » [227, с. 15]. Для поліпшення обліку інноваційної діяльності вона також пропонує «запровадити субрахунки аналітичного обліку інноваційних ресурсів (капітальних інвестицій, запасів, дебіторської заборгованості та ін.) і фінансових результатів від інноваційної діяльності» [227, с. 15].

Кучеренко Т. Є., Ратушна О. П., Мельник Л. Ю. зазначають, що «якщо інноваційна діяльність не виокремлена хоча б на окремому аналітичному рахунку, стає складно, а іноді й неможливо сформулювати будь-яку звітність щодо неї. Відтак вважаємо за доцільне виокремити на рахунку 48 «Цільове

фінансування і цільові надходження» окремий субрахунок з обліку фінансування інноваційних проєктів з державного бюджету та з інших джерел: 485 – «Цільове фінансування інноваційних проєктів з бюджету» (державного, регіонального, місцевого); 486 – «Цільове фінансування інноваційних проєктів за рахунок юридичних і фізичних осіб» («бізнес-ангели», фізичні особи учасники краудфінандингової платформи тощо)» [221, с. 38].

Така пропозиція має практичну цінність і може бути успішно застосована під час проведення інноваційної діяльності в підприємствах будівельної галузі економіки України

Пантелеєв В. П., описуючи інноваційну природу облікової політики підприємства в умовах постіндустріальної економіки, зазначає: «На теоретичному рівні, як і на практиці, має бути реалізований системний підхід до визнання інновацій як об'єктів бухгалтерського обліку, їх класифікації та відображення у фінансовій звітності підприємства. Реалії постіндустріальної економіки вимагають переходу від методології традиційного бухгалтерського обліку до підвищення ефективності управління ресурсами та капіталом підприємства на основі відображення потенціалу підприємства на інноваційній основі» [334, с. 47]. Крім того, варто зауважити, що цей автор наводить цікаві «приклади послідовного застосування альтернативних варіантів облікових політик за МСБО та П(С)БО» [334, с. 43-45].

Завитій О. та Белова І. описують процес управління інноваційним розвитком як об'єкт обліку і аналізу. На їхню думку: «обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком – це інформаційна система на основі стратегічно орієнтованих облікових даних та аналітичних процедур, яка постійно супроводжує стратегію розвитку, формування, впровадження та контроль процесу стратегічного менеджменту, з відповідною організацією, специфікацією - методологія, люди та технічна база» [154, с. 26].

Єфіменко Т. І. пропонує «проводити структуризацію облікової політики стосовно активів інноваційного походження так:

- організаційна складова передбачає відповідальність головного бухгалтера і працівників бухгалтерії за ведення бухгалтерського обліку та розподіл повноважень з документообігу між підрозділами підприємства з виділенням осіб, на яких покладено відповідальність за ідентифікацію таких об'єктів, як активи інноваційного походження;

- технологічна складова вміщує: вибір відповідної форми ведення бухгалтерського обліку і складання звітності, затвердження складу первинних документів для реєстрації операцій з активами інноваційного походження і режиму їх зберігання; встановлення порядку інвентаризаційної роботи з метою забезпечення достовірності облікової інформації;

- методична складова забезпечує принципи та методи відображення у бухгалтерському обліку окремих активів інноваційного походження та господарських операцій інноваційної діяльності» [149, с. 170].

Вважаємо, що інноваційна природа облікової політики підприємств будівельної галузі потребує окремого дослідження як щодо фінансового обліку та фінансової звітності, так і щодо управлінського обліку та управлінської звітності.

Левицька О. О. для поліпшення обліку інноваційної діяльності пропонує «рекомендаційну структуру наказу про облікову політику для підприємств, що впроваджують інноваційну діяльність; запровадити субрахунки аналітичного обліку інноваційних ресурсів і фінансових результатів від інноваційної діяльності» [227, с. 15].

Левицька О. О. для поліпшення звітності про інноваційну діяльність пропонує «внести доповнення до Форми № 5 «Примітки» в частині фактичного використання інноваційних ресурсів та отриманих фінансових результатів і Форми № 1-інновація «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства» – довідково наводити розмір валового прибутку за результатами реалізації інноваційного проекту, чисельність задіяних працівників» [227, с. 15].

Шматковська Т. О. вважає, що «одним із дієвих шляхів використання елементів такого інноваційного продукту є застосування автоматизованих програмних комплексів та інформаційних систем» [485, с. 1465].

Єршова Н. Ю. висвітлює ключові проблеми практичного використання стратегічного управлінського обліку в підприємствах інноваційної економіки. До основних передумов інновацій такого управлінського обліку вона пропонує віднести: «нормативні передумови, які обумовлюються впливом міжнародних стандартів фінансової звітності на якість та зміст представленої суб'єктами господарювання звітності; організаційно-економічні передумови, які пов'язані з теорією і практикою управління суб'єктами господарювання; наукові передумови, які базуються на фундаментальних дослідженнях у галузі економічної теорії, філософії та соціології» [148, с. 133-134].

Отже, будівельні підприємства завжди були в авангарді запровадження альтернативних будівництв, технологій, проєктів, управлінських рішень, технічних ресурсів. Це давало їм змогу сприяти розвитку науково-технічного прогресу регіону та держави, поширювати і поліпшувати прогресивні методи управління (в тому числі нормативний метод планування, обліку та контролю за витратами) будівельно-інвестиційною галуззю, знижувати витрати і збільшувати доходи, економії матеріальних ресурсів та робочого часу будівельників тощо.

Висновки до розділу 3.

1. Технічні ресурси будівельного призначення – це нерухомі і рухомі дорого вартісні ресурси, які використовуються під час підготовчих, основних та завершальних будівельних робіт з метою полегшення їхнього виконання працівниками будівельних професій (каменярами, бетонниками, мулярами, асфальтниками, кранівниками, водіями, трактористами-машиністами, зварювальниками, столярами, малярами, сантехніками, паркетниками та іншими).

2. Будівельні машини та обладнання поділяються на класи, підкласи, групи і підгрупи, види та підвиди, а також на індекси. За призначенням будівельні машини та обладнання класифікуються за відповідними підкласами машин і обладнання: 1) для земляних робіт; 2) підйомно-транспортні машини та обладнання; 3) для бурильних робіт; 4) для паливних робіт; 5) для бетонних та залізобетонних робіт; 6) для оздоблювальних, штукатурних і малярних робіт; 7) дорожньо-будівельні машини і обладнання; 8) ручні машини (механізований інструмент). Наведену вище класифікацію пропонуємо використати для деталізації 8 груп аналітичних рахунків першого порядку до субрахунку 104 «Машини та обладнання» (аналітичні рахунки 104101 – 104199; 104201 – 104299; 104301 – 104399; 104401 – 104499 тощо).

3. Для потреб управлінського обліку запропоновано такі класифікаційні ознаки технічних ресурсів: щодо купівлі-продажу; за готовністю до виконання будівельно-монтажних робіт (БМР); за відношенням будівельних машини та обладнання (БМО) до власності підприємства; за країною-виробником будівельних машини та обладнання; щодо виду оренди (лізингу) будівельних машини та обладнання; стосовно походження орендаря (лізингоодержувача) будівельних машини та обладнання; щодо системи обліку будівельних машини та обладнання; за галуззю, де використовуються будівельні машини та обладнання; щодо застосування у виробничому процесі; за джерелами придбання будівельні машини та обладнання (БМО); за часом з початку експлуатації будівельних машини та обладнання у підприємстві (років).

4. Виділено десять найбільших міжнародних виробників будівельної техніки, серед них: Caterpillar Inc (США), CNH Industrial N. V. (Великобританія, Нідерланди), Hitachi Construction Machinery Co., Ltd. (Японія) та інші. Щодо української будівельної техніки, то, на жаль, у нашій державі така техніка не виробляється. Тому надалі одним із провідних напрямків розвитку українського промислового машинобудування, водночас із прискореним розвитком військового машинобудування для потреб Збройних сил України, має бути

створення та динамічний розвиток за рахунок значних державних інвестицій низки сучасних машинобудівних заводів з виробництва будівельних машин і механізмів. В дисертації запропоновано розробити і затвердити «Державну програму розвитку машинобудування для підприємств будівельної галузі України на період до 2035 року».

5. Для будівельних підприємств України можна застосовувати практику варіантної регламентації норм амортизації, зорієнтованих на активізацію інвестиційної діяльності підприємств на інноваційній основі із застосуванням прогресивних податкових методів та норм нарахування амортизації, що спрямовуються на пришвидшене відшкодування витрат на оновлення основних засобів як у сфері будівництва, так і в машинобудуванні для цієї сфери. Відповідно, з урахуванням перспективи післявоєнної відбудови Української держави, ці інструменти будуть корисні під час становлення та розвитку нашого національного будівельного машинобудування, яке повинно стати одним із пріоритетів розвитку післявоєнної економіки України.

6. Розрахункові технічні терміни використання (експлуатації) деяких будівельних машин та обладнання на 0,5-1 року менші за мінімально допустимі терміни корисного використання основних засобів, установлені податковим законодавством (крім випадку застосування виробничого методу). Тут виникає проблема того, щоб для цих будівельних машин та обладнання потрібно встановити більший термін використання (експлуатації), ніж він є насправді, бо інакше буде порушене податкове законодавство України. Або необхідно внести зміни у п. 145.1 Податкового кодексу України, зменшивши мінімально допустимі терміни їх корисного використання (експлуатації), зокрема для будівельних машин та обладнання (група 4), з 5 до 4 років.

7. Будівельне підприємство може самостійно вирішувати питання щодо первинного обліку амортизації основних засобів, відповідаючи на низку питань облікової політики такого підприємства щодо: методів нарахування та дорахування сум амортизації (зносу); встановлення вартісних меж, реальної ліквідаційної вартості і термінів їхнього корисного використання

(експлуатації); внесення змін в системі обліку у зв'язку зі змінами фізичного стану необоротних активів та їх переоцінкою; виключення з переліку об'єктів на котрі нараховується або дораховується амортизація (знос), які прийняті в експлуатацію, але не оформлені актами введення, а також тих об'єктів, на котрі уже повністю (100 %) нараховано суми амортизації (зносу); формування і використання резервів (фондів) грошових коштів для оновлення необоротних активів тощо; розрахунку сум зносу (амортизації) за прийнятими та за вибулими основними засобами; покриття витрат на закінчений капітальний ремонт за рахунок резерву (амортизаційного фонду) нагромаджених грошових коштів із щомісячно нарахованих сум амортизації на капітальний ремонт тощо.

8. Альтернативні будівництва, технології, проєкти, управлінські рішення, технічні ресурси потребують виокремлення відповідних особливостей у системі ведення обліку та звітності, яка пов'язані з капітальними інвестиціями, основними засобами, іншими матеріальними необоротними і нематеріальними активами, інноваціями, інноваційною діяльністю. До таких особливостей можна віднести: 1) доцільність формування перспективних, поточних, завершених та відкладених переліків альтернативних будівництв, технічних ресурсів у контексті визначення їх у ролі нових об'єктів обліку, розкриття ознак їхньої альтернативності і очікуваних (досягнутих) економічних вигод для підприємства; 2) системне відстеження стану альтернативних, технічних ресурсів та первинне документальне (електронне) відображення господарських операцій і сум з ними пов'язаних; 3) об'єктивна необхідність ведення кожного виду альтернативних будівництв, технологій, управлінських рішень, технічних ресурсів на окремих аналітичних рахунках; 4) альтернативні ресурси, інвестицій в інновації повинні мати низку джерел фінансування, постачання, котрі належить певним чином фіксувати у системі обліку із зазначенням об'єктно-суб'єктної, вартісної, територіальної та часової динамік; 5) встановлення показників, форм і термінів звітності й економічного контролю за альтернативними будівництвами, технологіями, управлінськими рішеннями, проєктами, технічними ресурсами; 6) зіставлення певних характеристик

альтернативних будівництв, технологій, управлінських рішень, технічних ресурсів із звичайними і проведення оцінки їх ефективності за різними методиками, підходами (витратним, дохідним, ринковим (порівняльним)).

9. У сфері будівництва виокремлюють технічні, економічні, інформаційно-технологічні і правові новації (інновації). Перелік основних об'єктів обліку інноваційної діяльності великий і його запропоновано розширити в напрямку більшої конкретизації за виробничими, збутовими, географічними сегментами. У житловому будівництві особливо цінними є альтернативні енергозберігаючі технології із застосуванням інноваційних будівельних матеріалів, конструкцій, технологій, рішень, засобів енергозбереження й інженерних систем. До цього, нині треба ще додати і проектування у підвалах нових енергоактивних будинків бомбосховищ та бомбозахисених місць на поверхах у багатоквартирних будинках для людей літнього віку й осіб з обмеженими можливостями.

Основні результати дослідження, що увійшли до розділу 3 дисертації, опубліковані в працях [76; 82; 85; 86; 87; 90; 91; 92; 95; 104; 118; 122; 123; 127; 168; 519; 520; 522; 547].

РОЗДІЛ 4. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

4.1. Нормативно-правове регулювання фінансових інструментів та його вплив на обсяги фінансових зобов'язань

Обліково-аналітичні аспекти фінансових ресурсів незалежної України суттєво відрізняються від її радянського минулого, адже основи ринкової економіки внесли і свої нововведення в систему фінансового та управлінського обліку та звітності. На підтвердження цього факту ухвалено нову нормативно-правову базу, зокрема: Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», формування нового «Плану рахунків бухгалтерського обліку», «Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку» сформованих на основі «Міжнародних стандартів фінансового обліку». Крім цього, затверджено нові форми фінансової звітності. Незважаючи на це, й до нині є низка проблемних питань, що стосуються фінансового і управлінського обліку, фінансової звітності й особливостей оподаткування будівельних підприємств.

У дослідженнях багатьох науковців розглядаються проблемні питання дебіторської заборгованості, що безпосередньо пов'язані з формуванням і використанням фінансових ресурсів. Це такі вчені, як: Береза С. Л. [9], Булкот Г. В. [31], Бутко Н. В. [39], Вовк В. М. [50], Єлісеєва О. К. [144], Іванова Т. М. [166], Кириченко Ю. О. [183], Концева В. В. [194], Кручак Л. В. [211], Кузнецова А. Я. [213], Лоханова Н. О. [243; 244], Мамонтова Н. А. [257], Марченко А. А. [259], Масленников Є. І. [260], Мельник К. В. [264], Мошенський С. З. [288], Паливода К. В. [330], Сороковий П. М. [432], Стецюк П. А. [442], Тараруєв Ю. О. [446], Тарасова Т. О. [447], Хомин П. Я. [463], Юрченко Ю. О. [498; 499; 500] та інші.

З іншого боку активна фаза війни в Україні внесла свої рушійні корективи і поставила нові виклики перед науковою спільнотою. Воєнні дії мають негативний вплив на банківську систему, фінансово-кредитні механізми,

платоспроможність населення, що в кінцевому результаті відображається і на особливостях ведення обліку фінансових ресурсів, зокрема щодо термінів грошових розрахунків, особливостей виникнення дебіторської заборгованості, розміру формування резерву грошових коштів та резерву сумнівних боргів тощо. Всі ці особливості мають як прямий, так і непрямий вплив на сам процес виконання будівельно-монтажних робіт, терміни здачі об'єктів будівництва в експлуатацію.

В липні 2022 року відбулась міжнародна конференція у місті Лугано, де представниками з України було складено та представлено План відновлення України. Цей план розраховано на 10 років. «Щоб реалізувати план цього проєкту треба не менше 750 млрд. дол. США. Перш за все, це – модернізація житла та інфраструктури регіонів (сума 150-250 млрд. дол), друге – енергетична незалежність України (сума 130 млрд. дол.), третє – розширення й інтеграція логістики України з ЄС (сума 120-160 млрд. дол. » [353].

Звідси якщо модернізація та інфраструктура регіонів займає першу позицію, отже це питання є першочерговим, тому необхідно дослідити стратегію щодо специфіки формування та використання фінансових ресурсів задля розвитку будівництва швидкими темпами. Нині терміни спорудження житла є однією із актуальних проблем житлового будівництва в Україні. Щоб вирішити цю проблему, як очікується, варто витратити 20-33,3 % фінансових ресурсів від загальної суми фінансових потреб призначених для відбудови України в післявоєнний період.

За минулий рік (2022 р.) ціни на придбання новобудов досить зросли. Свій погляд на це висловили і забудовники, які аргументують таке зростання двома чинниками: «по-перше, зростає собівартість будівництва, по-друге, старт будівництва нових черг відкладається» [226]. Пропонуємо на рисунку 4. 1. розглянути зростання цін на новобудови.

У зв'язку із отриманням Україною кандидатського статусу в Європейському Союзі, можуть дуже змінитись підходи до особливостей

ведення обліку фінансових ресурсів як на рівні держави, так і на рівні окремих підприємств.

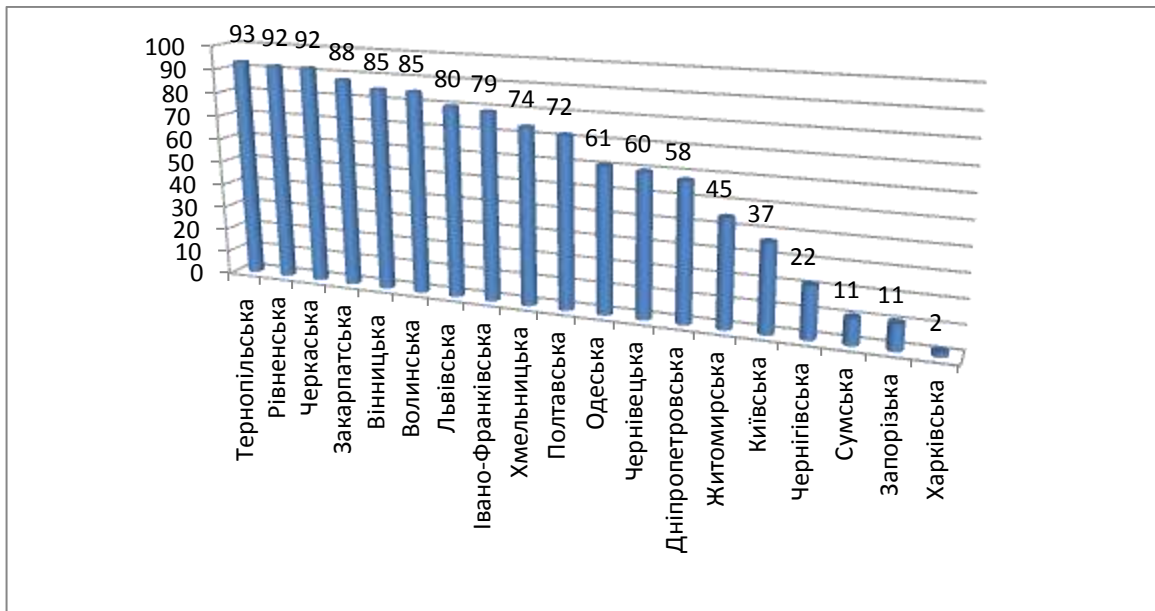

Рис. 4.1. Ріст цін на новобудови в окремих регіонах України (розраховано у відсотках).

Джерело: власна розробка авторки на основі [226].

Нині та впродовж останніх років Євросоюз надає суттєву підтримку Україні. «Згідно програми «Горизонт 2020», з усіх наданих програмою коштів, 50,8 % (16,18 млн. грн.) скеровано на підтримку і розвиток середніх та малих підприємств. До проектів на які були витрачені грошові кошти належать: безпека, екологія, ефективна енергетика, клімат, ефективне використання ресурсів (включаючи сировину і матеріали), екологічно чисті й інтегровані транспорт» [58].

Такі питання є досить актуальними і для житлового будівництва, оскільки спорудження енергоефективних будинків в наш час є пріоритетними напрямками розвитку як на науковій ниві, так і на рівні їх втілення у практичну діяльність. Однією із вагомих проблем із цього напрямку є потреба у нагромадженні суттєвих фінансових ресурсів та ефективність ведення обліку грошових коштів, розрахунків, дебіторської заборгованості, а також питання щодо управління та контролю за фінансовими ресурсами. Звідси, нормативно-

законодавча база повинна бути досить наближеною до економічних вимог будівельних підприємств.

Щодо фінансової звітності, то тут виникає низка питань із наближеності Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) до потреб та національних особливостей різних країн світу. Відповідь на дане питання кожна країна робить по-своєму.

Ці дискусійні питання розглядають науковці усього світу. Детально дослідивши матеріали на веб-сайті IASPLUS, Озеран А. В. вдало поділив країни на чотири категорії щодо ступеня впровадження МСФЗ: До них належать такі категорії: «1). повномасштабне впровадження МСФЗ для всіх компаній, незалежно від того, чи включені вони в біржовий лістинг чи ні. 2). обов'язкове застосування МСФЗ для компаній, які включені у біржовий список. 3). країни, чиє законодавство допускає застосування МСФЗ або інших міжнародних принципів чи звітність замість національних правил. 4). Країни чиї національні стандарти наближені до МСФЗ, але ступінь наближення національних стандартів до МСФЗ варіюється. До першої категорії належать: Бахрейн, Вірменія, Гватемала, Гондурас, Кіпр, Коста-Ріка, Кувейт, Ямайка; до другої входять країни ЄС; до третьої - наприклад, U.S., GAAP, Беліз, Ліберія; до четвертої – Швейцарія, Австралія, Єгипет, Малайзія, Сінгапур, Південна Африка» [310, с. 196].

Зробити висновок про те, який з варіантів найкращий, є досить складно, але ми вважаємо, що тотальне впровадження МСФЗ для всіх підприємств різних країн світу є неможливим, адже як кожна країна, так і кожне підприємство, має свої економічні потреби та вимоги до ведення підприємницької діяльності, що визначає його конкурентоспроможність на ринку. Щодо будівельних підприємств, то в даному секторі присутній високий ступінь фінансового ризику. Через це, варто дотримуватись нормативно-правової бази, з одного боку, і має існувати свобода щодо ухвалення управлінських рішень – з іншого. Такі вимоги є суттєвими для зниження фінансового ризику в будівництві.

Небезпеку виникнення фінансового ризику у будівельних підприємствах розглядає Нестеренко М. Є. Така ситуація може виникати через порушення певних потоків. До таких потоків віднесено: «фінансові, матеріально-технічні, професійні (кадрові) та інформаційні, які відображають переміщення та освоєння інвестицій, матеріалів, устаткування, грошових платежів, виробленої продукції в умовах конкретного соціально-економічного, політичного і природно-кліматичного середовища» [307]. Погоджуємось із вченим. Саме тому нормативно-правова база України повинна бути чіткою та досконалою, а управлінські рішення – вчасними й якісними.

До основних актів нормативно-законодавчої бази України стосовно обліку фінансових ресурсів доцільно віднести такі: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; «Положення про ведення касових операцій у національній валюті України № 148»; Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності»; НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти»; МСБО 39 «Фінансові інструменти: подання»; МСФЗ 9 «Фінансові інструменти».

Українська національна система фінансового обліку та фінансової звітності, хоч і здійснює поступове наближення до міжнародних вимог, проте на цьому шляху є чимало проблем та перешкод, пов'язаних з певним опором до змін з боку старої системи бухгалтерського обліку: 1) недосконала нормативно-правова база; 2) регульований план рахунків бухгалтерського обліку; 3) нестабільний фінансовий клімат; 4) незацікавленість великої кількості підприємств у формуванні нефінансової звітності; 5) популяризація одного і того ж програмного продукту із різними функціями для різних видів економічної діяльності на усій Україні.

Постійні нововведення до нормативно-правової бази заставляють бухгалтерів підприємств підписуватись на багато сайтів практичної бухгалтерії та курси; бути постійними передплатниками газет і журналів з бухгалтерського обліку, фінансової звітності й оподаткування; брати участь у дороговартісних навчально-практичних семінарах, курсах. Варто зауважити, що з боку

працівників контролюючих органів, не завжди справедливе відношення до роботи бухгалтера. За лавиною змін та доповнень до нормативно-правової бази бухгалтер підприємства не завжди встигає усе зрозуміти і засвоїти. Як наслідок, він не завжди своєчасно та правильно вносить зміни до чинної системи обліку і звітності в конкретному підприємстві, за що йому можуть загрожувати штрафи, пені, неустойки чи додаткові втрати коштів, робочого часу. Особливе значення в цьому процесі доцільно надавати фінансовим ресурсам, які регулюються національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Фінансові ресурси включають, насамперед, фінансові активи, використання яких дає змогу погасити фінансові зобов'язання.

Відповідно до НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти», «фінансовий актив – це: а) грошові кошти та їх еквіваленти; б) контракт, що надає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства; в) контракт, що надає право обміняти фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно вигідних умовах; г) інструмент власного капіталу іншого підприємства» [305]. А щодо класифікаційних ознак фінансових активів, то вони включають: «грошові кошти, не обмежені для використання, та їх еквіваленти; дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу; фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; фінансові активи, призначені для перепродажу; інші фінансові активи» [305].

Актуальним є визначення «фінансових ресурсів» у колишньому Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання», «фінансовий інструмент – це будь-який контракт, який приводить до виникнення фінансового активу у одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу у іншого суб'єкта господарювання» [282]. На нашу думку, це визначення варто перенести у чинні стандарти. Так, в колишньому МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» зазначено, що: «терміни, визначені в МСФЗ 9 та МСБО 32, застосовуються в цьому Стандарті в значенні, визначеному в Додатку А до МСФЗ 9 та в параграфі 11 МСБО 32». При цьому, МСБО 32 вважається, офіційно

скасованим. В зв'язку із цим, вважаємо не зовсім доцільно робити посилання в чинному стандарті МСБО 39 «Фінансові інструменти: подання» на нечинний стандарт МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [283].

Масленніков Є. І., Олексійчук А. Г. вважають, що можна «сформулювати не лише переваги певного фінансового інструменту перед іншими, а й існуючі зони ефективності, невеликої ефективності та неефективності вживання фінансового інструменту» [260, с. 58].

Проаналізувавши нормативно-правову базу, ми виокремили фінансові інструменти для потреб обліку за: видами, походженням, зонами ефективності, оцінкою вартості, способами регулювання, шляхами здійснення фінансових розрахунків, застосування штучного інтелекту, прогнозним впливом на фінансовий результат, ризиками (рис. 4.2).

На жаль, нормативно-правова база недостатньо задовольняє актуальні потреби бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Класифікувати фінансові інструменти є досить складно для бухгалтерської служби, через це ІАС «Консультанат» зазначає, що «в нормативно-правових актах з бухгалтерського обліку немає усіх необхідних визначень (термінів) і конкретних прикладів з ідентифікації інструментів та операцій з ними... Фінансові інструменти, включаючи похідні, виступають універсальними засобами управління ризиками, але при цьому самі можуть нести високі ризики. Останніми роками сталося немало «катастроф», пов'язаних з похідними та іншими фінансовими інструментами» [189].

Щодо інструменту власного капіталу, то в П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» зазначено, що «інструмент власного капіталу – контракт, який підтверджує право на частину в активах підприємства, що залишається після вирахування сум за всіма його зобов'язаннями» [306]. Звідси, бачимо, що інструмент власного капіталу, це не те саме, що власний капітал. А тому поняття «інструмент власного капіталу» потребує уточнення в П(С) БО 13.

Рис. 4.2. Класифікація фінансових інструментів для потреб обліку.

Джерело: власна розробка авторки на основі [260, с. 58; 305].

Згідно з НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти», «фінансові інструменти в бухгалтерському обліку поділяються на фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструменти власного капіталу і похідні фінансові інструменти» [306].

Погоджуємось з тим, що виникає чимало проблем, що пов'язані з розбіжностями щодо відображення особливостей застосування фінансових інструментів у нормативно-правовій базі та практиці ведення фінансового й управлінського обліку. Ці відмінності викликані термінами укладання контрактів та їх виконанням, оцінкою та переоцінкою активів, відображенням даних про грошові кошти і дебіторську заборгованість у фінансовій та управлінській звітності.

Фінансовий актив є унікальним фінансовим інструментом, адже тісно співпрацює із іншими фінансовими інструментами. Тут більшість господарських операцій з придбання, продажу активів, здійснення розрахунків за дебіторською і кредиторською заборгованістю неможливі без застосування грошових коштів чи їхніх еквівалентів.

Крім цього, фінансові інструменти мають свою специфіку щодо будівельної галузі. Так, облік будівельних підприємств регулюється такою нормативно-правовою базою, як: М(С)БО 11 «Будівельні контракти» [280] та П(С)БО 18 «Будівельні контракти» [307]. Фінансові інструменти використовують будь-які контракти, які призводять до виникнення фінансових активів та фінансових зобов'язань. Звідси, будівельні контракти, що містять такі ознаки можна прирівнювати до фінансових інструментів. Проте, у визначенні будівельний контракт не йдеться про фінансові ресурси. Так, згідно з П(С)БО 18 «Будівельні контракти», «будівельний контракт – договір про будівництво. Хоч зрозумілим є те, що виконання цих договорів, переважно, здійснюється із застосуванням фінансових ресурсів» [307].

Згідно з П(С)БО 18 «Будівельні контракти», є такі «контракти у будівництві: контракт з фіксованою ціною – договір про будівництво, який передбачає фіксовану (тверду) ціну всього обсягу робіт за будівельним

контрактом або фіксовану ставку за одиницю кінцевої продукції будівництва (кв.м, кількість місць тощо); контракт за ціною «витрати плюс» – договір про будівництво, який передбачає ціну як суму фактичних витрат підрядника на виконання будівельного контракту та погодженого прибутку (у вигляді процента від витрат або фіксованої величини)» [307].

Звідси, можна зробити висновок, що розрахунок ціни за обсяг виконаних робіт здійснюється в грошовій формі. Тому, будівельні контракти теж можна було б розглядати, як фінансовий інструмент. Вважаємо, що «будівельний контракт – це договір про будівництво, виконання якого, в основному, здійснюється шляхом виникнення фінансових активів – з одного боку, та фінансових зобов'язань – з іншого» [94].

Облік фінансових розрахунків нині здійснюється за чітко визначеними правилами, що прописані в Законі України «Про інвестиційну діяльність». Згідно з цим законом, «інвестування та фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у тому числі в управління, може здійснюватися виключно через фонди фінансування будівництва, фонди операцій з нерухомістю, інститути спільного інвестування, а також шляхом емісії цільових корпоративних облігацій, виконання зобов'язань за якими здійснюється, шляхом передачі об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва. Інші способи фінансування будівництва таких об'єктів визначаються виключно законами» [384]. Крім цього, використовують спеціальні Закони України, які регулюють особливості ведення цих способів розрахунків, зокрема: Закони України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» [396] та «Про інститути спільного інвестування» [385].

Нині найпоширенішим способом ведення капітального будівництва є Інститути спільного інвестування (ІСІ). Перевага цього способу полягає в тому, що створюється комунальний чи пайовий інвестиційний фонд, який передбачає формування фінансових активів для подальшої їх передачі забудовнику.

Негативним фактором може бути те, що пайовий інвестиційний фонд, до певної міри, залежний від самих забудовників, або ж навіть, утворений за їхньої неpubлічної ініціативи. Оскільки на практиці такий фонд часто створюється для збору фінансових активів від пайовиків (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Особливості фінансових ресурсів щодо способів ведення розрахунків та їх обліку

Спосіб розрахунків	Фонд фінансування будівництва	Інститути спільного інвестування	Фонд операцій із нерухомістю
Особливості			
Використання специфічної документації	Правила ФФБ; внутрішні документи, що регламентують діяльність ФФБ; а також при створенні ФФБ виду Б – дозвіл НКЦПФР на прийняття управителем на себе комерційних ризиків.	Початковий статутний капітал; регламент; свідоцтво про внесення до Реєстру	Правила ФОН; інвестиційна декларація; проспект емісії сертифікатів ФОН і їх реєстрація.
Фінансові активи	Фінансові активи акумулюються у фінансовій установі, яка здійснює вибір забудовника.	Фінансові активи формуються через комунальний чи пайовий інвестиційний фонд.	Фінансові активи в значній мірі формуються за рахунок емісії сертифікатів та їх продажу.
Формування додаткових коштів у випадку виникнення додаткових витрат	У розмірі 5 % .	Законодавчо не передбачено додаткове формування грошових коштів.	Законодавчо не передбачено додаткове формування грошових коштів.
Фінансові зобов'язання	У разі невиконання забудовником зобов'язань фінансова установа замінює одного забудовника іншим.	У разі невиконання забудовником своїх зобов'язань, пошук нового ускладнюється.	У разі невиконання забудовником зобов'язань фінансова установа замінює одного забудовника іншим.
Потрібні поправки щодо обліку фінансових ресурсів	Відображати всі операції на рахунках бухгалтерського обліку згідно встановлених графіків.	Запланувати гарантійні грошові кошти у випадку збільшення вартості за квадратний метр житла.	Постійний облік і контроль за деталізацією процедури емісії та продажу сертифікатів, і їх відповідність обсягам проведених будівельних робіт по факту.

Джерело: власна розробка авторки на основі [131; 357; 384; 396].

Через це деякі аналітики радять індивідуальним замовникам обирати спосіб введення розрахунків через Фонд фінансування будівництва (ФФБ),

адже створювати такі фонди можуть виключно банки або компанії, які мають певну ліцензію. «ФФБ у порівнянні з іншими способами дає інвестору більше можливостей з контролю за діяльністю девелоперів і за фінансовими потокам. Статутний капітал ФФБ має бути не менше 1 млн. євро. Крім цього, такий фонд має бути сформованим до залучення грошей клієнтів, які прагнуть проінвестувати будівництво нерухомості» [131].

Проте, ми не зовсім погоджуємось з тезою про те, що здійснення фінансових розрахунків через ФФБ є найбезпечнішим способом, оскільки фінансові установи також можуть бути нестабільними і не завжди соціально відповідальними перед замовниками та забудовниками. Через це вважаємо, що чистота розрахунків через ФФБ, ФОН і ІСІ, насамперед, залежать від соціальної відповідальності бізнесу й аудиторських висновків за попередні роки.

Крім цього, ми переконані, що особливості введення обліку щодо ФФБ нині значно поліпшились у зв'язку з ухваленням у 2021 році «Положення про провадження професійної діяльності на ринках капіталу – діяльності з управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю». Це Положення має багато уточнень, які раніше були неконкретними.

Відповідно до цього Положення, «облік коштів, внесених до ФФБ та/або ФОН, а також облік коштів, спрямованих управителем на фінансування будівництва, управитель здійснює відокремлено від іншого майна управителя, а також від інших ФФБ/ФОН. Облік, спрямованих на фінансування будівництва коштів управитель веде за об'єктами будівництва та складає щодо цього майна окремий баланс. Перерахування коштів забудовнику управитель здійснює відповідно до графіка фінансування, погодженого управителем і забудовником.» [357].

Це Положення містить уточнення вимоги щодо графіків фінансування, а також резервування грошових коштів, що позитивно впливає на якість ведення фінансового та управлінського обліку. З іншого боку, цікавим є той факт, що резервні грошові кошти знаходяться не на балансі будівельної компанії, а на

балансі фінансової установи, яка здійснює розподіл коштів за етапами будівництва і таким чином, до певної міри, впливає на управління процесом будівництва.

«Кошти оперативного резерву є строковими коштами і розміщуються на вкладних (депозитних) рахунках у банках, кредитний рейтинг яких відповідає інвестиційному рівню за Національною рейтинговою шкалою, затвердженою Кабінетом Міністрів України» [357].

Таким чином, вважаємо, що під час передавання цих коштів будівельному підприємству, їх доцільно відображати на спеціальному аналітичному рахунку «Гарантійні грошові кошти» у межах субрахунку 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» на синтетичному рахунку 31 «Рахунки в банках». Про це ми писали у своїх попередніх дослідженнях й надалі дотримуємось такої позиції. Тому вважаємо, що називати їх «Коштами оперативного резерву» є незовсім коректно, адже у будівельному підприємстві вони відобразатимуться як актив.

Щодо особливостей формування звітності за фінансовими ресурсами, то в обліку використовують форму фінансової звітності № 3 «Звіт про рух грошових коштів». Особливості його формування прописані у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» для українських підприємств та М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів». Цікавим є те, що НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» і НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» в частині грошових коштів стосуються фінансових активів. Проте, НП(С)БО 1 є більш практичним для застосування щодо фінансового обліку та фінансової звітності.

Сучасному бухгалтеру є досить складно вести облік фінансових ресурсів із врахуванням усіх вимог нормативно-правової бази, адже законів і стандартів є досить багато й вони різного спрямування, але, водночас, вони стосуються фінансових ресурсів. Так, Лукова О. С. здійснила прив'язку фінансових інструментів до системи бухгалтерських рахунків. Вона пов'язала фінансові активи з відповідними рахунками. До цих рахунків віднесла наступні: «14 «Довгострокові фінансові інвестиції», 18 «Довгострокова дебіторська

заборгованість та інші необоротні активи», 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», 34 «Короткострокові векселі одержані», 35 «Поточні фінансові інвестиції», 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами» [245, с. 82].

Крім цього, вчена до фінансових зобов'язань віднесла відповідні рахунки, зокрема: «61 «Поточна дебіторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями», 50 «Довгострокові позики», 60 «Короткострокові позики», 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», 51 «Довгострокові векселі видані», 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями», 62 «Короткострокові векселі видані», 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди», 55 «Інші довгострокові зобов'язання», 67 «Розрахунки з учасниками» [245, с. 83]. Погоджуємось із вченою, що фінансові активи та фінансові зобов'язання легко прив'язати до Плану рахунків бухгалтерського обліку, який використовуються будівельними підприємствами щоденно. Натомість визначити рахунки щодо інструментів власного капіталу та похідних фінансових інструментів є значно складніше. А при формуванні фінансової звітності варто прописувати такі нюанси ведення бізнесу в Примітках до річної фінансової звітності. Через таку обставину, вважаємо, що в національних і міжнародних стандартах щодо фінансових інструментів доцільно надати класифікації інструментів власного капіталу та похідних фінансових інструментів з метою усунення розбіжностей у веденні фінансового та управлінського обліку фінансових ресурсів. Здійснивши аналіз нормативно-правової бази фінансових інструментів в житловому будівництві, зосередимось, переважно, на дослідженні фінансових активів. Саме вони є ключовими у складі фінансових інструментів. Через це пропонуємо розглянути їх детальніше та встановити взаємозв'язок фінансових активів з іншими видами фінансових інструментів і визначити їх вплив на фінансовий та управлінський облік (рис. 4.3).

Рис. 4.3. Проблемні питання щодо взаємозв'язку фінансових активів із іншими фінансовими інструментами та їх вплив на облік.

Джерело: власна розробка авторки.

Із рисунка 4.3. можна зробити висновок, що фінансові активи є первинним фінансовим інструментом і взаємодіють із усіма іншими видами фінансових інструментів. При неефективній взаємодії фінансових активів та фінансових зобов'язань в обліку виникають проблеми, що пов'язані з відображенням негативних фінансових результатів; збільшенням кількості первинної розрахункової документації; появою додаткової кореспонденції.

Якщо сума фінансових активів неправильно обчислена при визначенні іншого власного капіталу, то в обліку виникають проблеми щодо: збільшення фінансових витрат, а отже і щодо збільшення сум на рахунку 95 «Фінансові витрат»; заниження сум фінансового результату.

Особливим фінансовими інструментами є похідні фінансові інструменти. Вони тісно пов'язані із прогнозуванням майбутньої економічної ситуації, базою даних для яких є – дані бухгалтерського обліку.

Проблемні питання щодо цього можуть виникати та впливати на облік так: у разі неплатоспроможності замовників виникає затримка платежів і можливе виникнення безнадійної заборгованості; відображення збитків на рахунках бухгалтерського обліку та у звітності; переоцінка вартості активів.

Звідси, для того, щоб полегшити роботу бухгалтера із врахування і потенційного прогнозування проблемних питань та їхнього впливу на фінансовий і управлінський облік, виникає необхідність здійснювати план дій.

Звідси, бухгалтеру необхідно виробити чіткий алгоритм щодо ведення фінансового обліку і звітності в будівельних підприємствах. Таким чином, існує алгоритм з організації ведення обліку фінансових ресурсів у будівельних підприємствах на нормативно-правовому рівні, які можуть передбачати виконання таких дій: 1) вибір способів ведення розрахунків; 2) визначення фінансових інструментів та способів їх оцінки; 3) вибір контракту за фіксованою ціною та контракту за ціною «витрати плюс»; 4) проектування робочого плану рахунків; 5) складання переліку робочих фінансових документів; 6) визначення набору, зручних для підприємства, статей у фінансовій звітності; 7) підготовка плану розроблення, удосконалення й

узгодження форм і переліку показників управлінської звітності будівельного підприємства.

Отже, такий алгоритм варто було б прописати в обліковій політиці будівельного підприємства, адже це дасть змогу визначити основні цілі та завдання з формування і використання фінансових ресурсів такого підприємства; виявити проблемні аспекти щодо них; сформувавши план дій з обліку фінансових ресурсів; підготувати і затвердити різні сценарії розвитку майбутньої стратегії із формування та використання фінансових активів у житловому будівництві. Вважаємо, що такі дії дадуть змогу не заплутатись бухгалтеру в значному масиві актів нормативно-правової бази щодо фінансових інструментів; визначити основні цілі, завдання і проблеми; поліпшити систему фінансового та управлінського обліку.

4.2. Парадигма обліку фінансових активів будівельних підприємств.

Облік фінансових активів є одним із основних інструментів функціонування будь-якого підприємства. Парадигма обліку фінансових активів полягає в: дослідженні чинної парадигми обліку фінансових активів та визріванні ідеї щодо формування прогресивної парадигми цих активів, що пов'язано зі швидкими змінами у структурах. З іншого боку, будівельному підприємству важко розробити стратегію розвитку через постійні зміни законодавчої бази, нестабільність економічної ситуації у країні. Така ситуація має негативний вплив на фінансовий облік, тому раціонально прийняті управлінські рішення щодо надходження та використання грошових коштів, виникнення та погашення дебіторської заборгованості вчасно дають змогу вирішити проблемні аспекти кожного будівельного підприємства.

Професор Бруханський Р. Ф. зазначає, що «облікова інформація в умовах зміни управлінської парадигми, розвитку концепції стратегічного управління і трансформації вимог до його обліково-аналітичного забезпечення має стати основою для здійснення процесів довгострокового прогнозування,

стратегічного планування, аналізу стратегічних показників і стратегічного контролю, тобто бути важливим засобом прийняття стратегічних управлінських рішень» [25, с. 73]. Погоджуємось із вченим і вважаємо, що парадигма обліку фінансових активів будівельних підприємств має базуватись не лише на вдосконаленні фінансового обліку, але й управлінського обліку та звітності.

В Словнику іншомовних слів: тлумачення, словосполучення та слововживання зазначено, що «парадигма – це сукупність філософських, загальнотеоретичних основ науки; система понять і уявлень, які властиві певному періодові розвитку науки, культури, цивілізації» [12].

Професор Пушкар М. С. переконаний, що «нова парадигма обліку повинна розвиватися, як наука про методологію (вимірювання) економічної діяльності підприємства і виконувати сервісну функцію щодо генерування інформації для нижчого, середнього та вищого рівня менеджменту. Для кожного з названих рівнів менеджменту потрібна інформація, що характеризує динаміку, тенденції, закономірності, розвитку від минулого до майбутнього» [399, с. 49-50].

На думку Малюги Н. М., «поява нової парадигми бухгалтерського обліку – подвійної інформаційної динаміки – ґрунтується на: новій техніці обліку, що ґрунтується на інформаційних технологіях; новому завданні обліку, що пов'язане з перерозподілом ресурсів в економічній системі та появою нових об'єктів обліку, зокрема інтелектуального капіталу, природно-ресурсного потенціалу та інформації, які в сучасних умовах повинні обліковуватися з метою забезпечення зацікавлених користувачів достовірною інформацією про фінансово-господарський стан підприємства» [254, с. 347].

Щодо парадигми обліку фінансових активів, то ми розглянули їх особливості з точки зору власних поглядів, базуючись на чинній теорії та практиці дослідження будівельних підприємств науковцями і практиками в Україні та світі (рис. 4. 4).

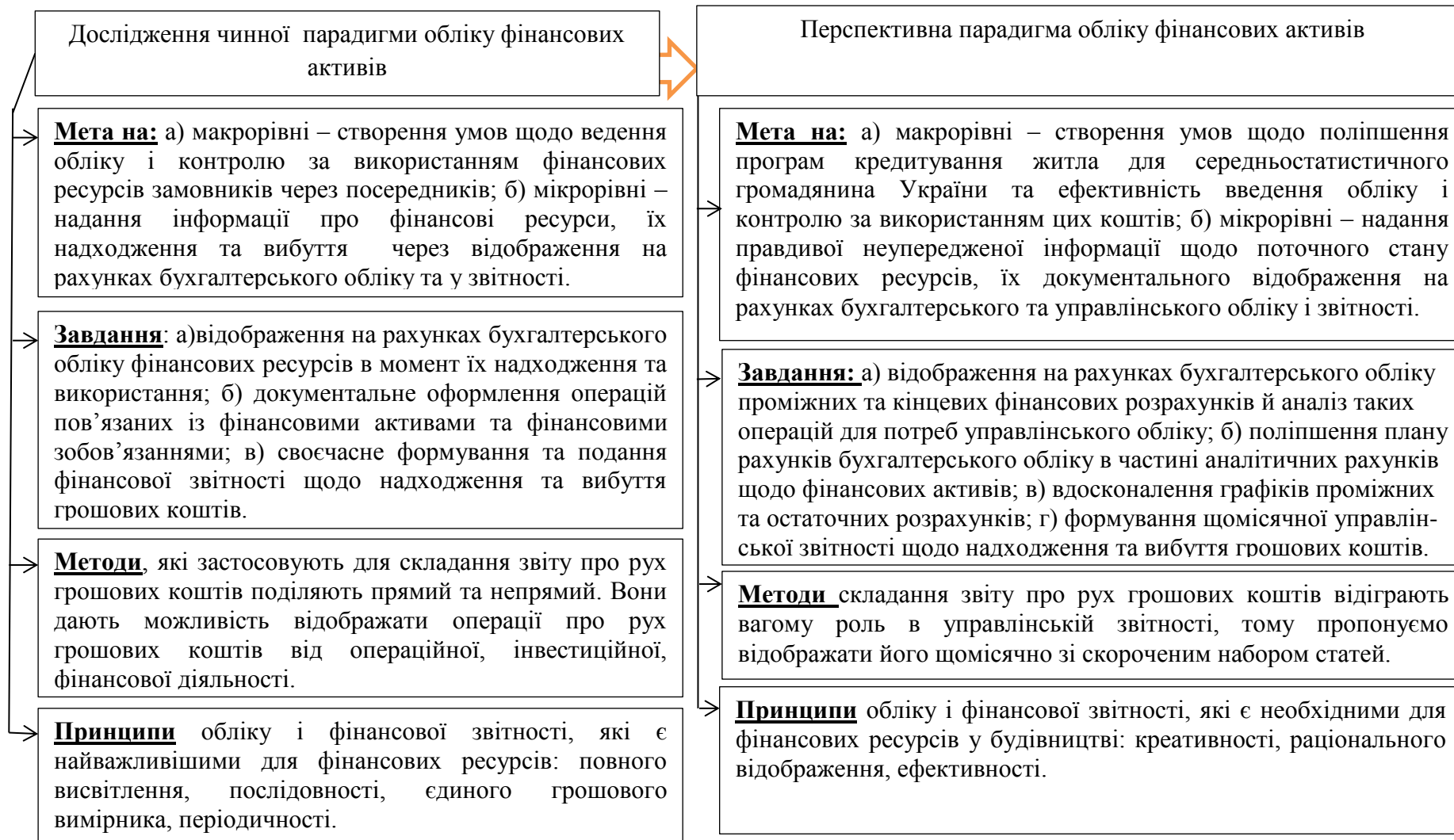

Рис. 4.4. Парадигма обліку фінансових активів у будівництві на основі їх теорії.

Джерело: власна розробка авторки.

Узагальнюючи наявні знання та практичний досвід, виявлено проблеми за двома напрямками. Однією із основних проблем обліку будівництва – це наявність джерел фінансування, оскільки в будівництво необхідно залучати значні суми грошових коштів, що унеможлиблює функціонування багатьох соціальних програм щодо кредитування житла на довгострокову перспективу. Тут Україна суттєво відстає порівняно з країнами ЄС. Характеризуючи фінансові активи підприємства з фінансової точки зору, Журавльова Т. О. вважає, що «вони є: об'єктом фінансового управління; джерелом доходу; джерелом ризику; джерелом погашення фінансових зобов'язань» [152, с. 44-45].

Погоджуємось із вченою та вважаємо, що саме облік і контроль має відіграти фундаментальну роль щодо цільового використання таких активів. З іншого боку, не менш важливими є державні програми з вирішення існуючих проблем.

Так, Пилипенко О. І. досліджує особливості щодо формування системи економічної безпеки та суттєвості впливу на неї фіскального фактору, який, на думку вченої «здатний суттєво впливати на такі показники фінансового стану, як платоспроможність, фінансова стійкість, ліквідність» [349, с. 97-98].

Розробка концепції, що стосується економічної безпеки підприємств та етапів із організації управлінського обліку, на думку Пилипенка О. І., передбачає досягнення відповідних завдань управлінського обліку, зокрема: «складання управлінської звітності з метою контролю, подання аналітичної інформації для ухвалення рішень у процесі управління підприємством, забезпечення прогнозування і вибір ефективних шляхів розвитку підприємства, уникнення втрат, виявлення внутрішніх резервів господарської діяльності, забезпечення фінансової стійкості підприємства, а отже, є якісно новим джерелом інформації для статистичних досліджень» [349].

Звідси, економічна безпека є нині однією із ключових питань розвитку бізнесу на національному рівні. Саме такі гарантії безпеки повинна забезпечити держава. Щодо мікрорівня, то перевагу варто надавати управлінському обліку з

метою поліпшення фінансового стану підприємства і забезпечення його конкурентоспроможності.

Проте для якісного ведення управлінського обліку в будівельних підприємствах є наявність грошових коштів та правдиве їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Кузь В. І. і Кіцен Т. О. вважають, що дефіцит грошових коштів є найпопулярнішою проблемою, що з'являється у підприємців. Вчені переконані, що «важливим є правильне забезпечення платоспроможності та ліквідності, а також гарантування максимального прибутку підприємства, а також вирішення потребують проблеми обліку грошових коштів, тому що від достовірності та оперативності обліку залежить уся фінансово-господарська діяльність та звітність підприємства» [214, с. 471].

Погоджуємось із ними. Особливо така проблема є гострою у будівельній галузі, яка постійно потребує залучення значних сум грошових коштів, тому будівельним підприємствам необхідно мати фінансового аналітика, який відстежуватиме за показниками фінансової стійкості підприємства. В умовах сучасної післявоєнної відбудови Українські будівельні компанії повинні зарекомендувати себе, як чесні, відкриті до співпраці, прозорі. А найкращим відображенням цього є власне фінансові показники, аудиторські звіти та звіти соціальної відповідальності бізнесу. Саме вони є передумовою для залучення іноземних інвесторів.

Проведено дослідження 33 країн Європи щодо ринків житла у 2021 році. Найдорожчою країною є Данія, в середньому 5918 євро / м², на другому місці – Люксембург (4999 євро / м²), на третьому місці – Норвегія (4936 євро/ м²). До трійки країн із найнижчою ціною за квадратний метр належать: Вірменія (336 євро / м²), Грузія (342 євро / м²) та Молдова (442 євро / м²)» [533].

Україна займає 28 місце серед країн Європи щодо вартості житла. Варто зазначити, що вартість квадратного метра житла у 2021 році тут становить 465 євро. Цей показник є нижчим, ніж у країн Євросоюзу [533].

Проведемо порівняння вартості квадратних метрів житла України і Данії, де вартість житла є найдорожчою в Західній Європі, та України і Вірменії, де вартість житла найнижча. Звідси, вартість квадратного метра житла в Україні є нижча, ніж у Данії більш, ніж в 12 раз. В порівнянні із Молдовою, вартість житла в Україні на 23 євро вища. Звідси, можна зробити висновок, що вартість квадратного метра житла в Україні є невисокою порівняно із країнами Європи. Проте в даному дослідженні варто було б врахувати показники, які впливають на вартість житла, зокрема платоспроможність населення, рівень заробітної плати, інфляційні процеси, воєнні дії та інше (рис. 4. 5).

Ще однією особливістю будівництва є те, що вартість житла змінюється в довгостроковій перспективі, тому управлінцям необхідно обчислювати майбутню вартість житла та враховувати рівень інфляції. Як зазначає L. Holm, «очікувана вартість у майбутньому «знижується», щоб відобразити теперішню вартість, тому необхідно припускати позитивну віддачу на інвестиції або рівень інфляції» [532, с. 224].

Фінансові ресурси в Україні нині є найбільш проблемними ресурсами, оскільки вони впливають на матеріальне забезпечення матеріальних та технічних ресурсів, які потребують значних затрат. Для детальнішої оцінки джерел отримання фінансових ресурсів пропонуємо розглянути фінансові ресурси на прикладі будівельних підприємств. Зазначимо, що відразу декілька джерел в Україні є провідними джерелами надходження фінансових ресурсів у будівництво. Першим є вкладення індивідуальних інвесторів, які планують придбати житло. Проте, ми вважаємо, за необхідне висунути гіпотезу чи реально середньостатистичному українцю придбати житло за середньомісячну заробітну плату.

Звідси, хочемо розглянути гіпотезу 1: чи можливо працездатній людині відкласти грошові кошти на житло, якщо вона зможе прожити на прожитковий мінімум. Ми провели аналіз потенційної можливості працездатного населення придбати житло у 24 регіонах України.

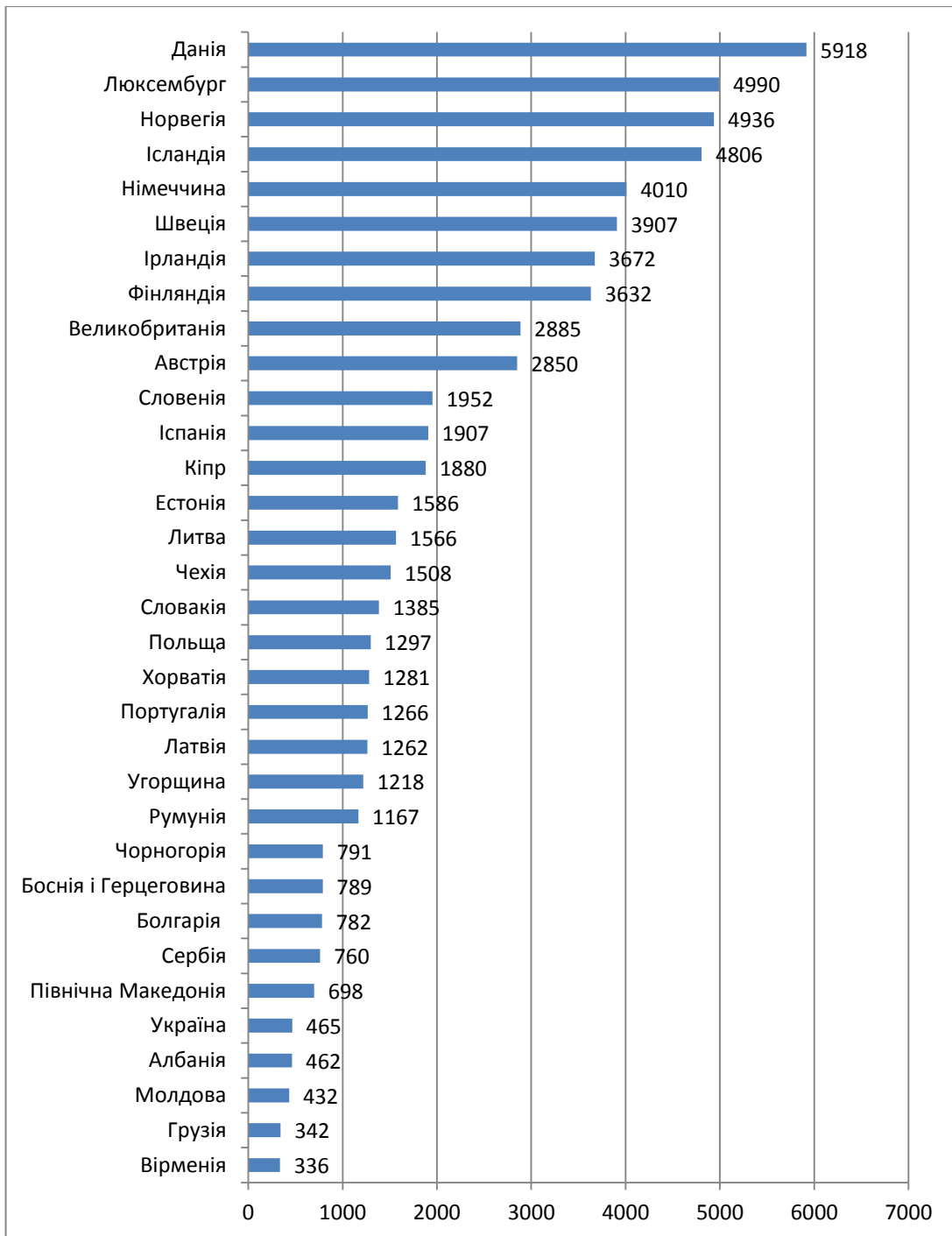

Рис. 4.5. Середньомісячна заробітна плата в країнах Європи у 2021 році.

Джерело: власна розробка авторки на основі [528].

Для цього виведено формулу щодо можливих заощаджень на житло працездатної особи (ф. 1):

- $Pos\ sav. = Av\ sal. - Sub.\ min.$ (ф. 1),

де $Pos\ sav.$ – можливі заощадження на житло працездатної особи;

Av sal. – середня зарплата за місяць;

Sub.min. – прожитковий мінімум працездатної особи.

В наших дослідженнях кількість квадратних метрів однокімнатної квартири дорівнює 40, оскільки це середнє значення. Враховуючи таке число, ми обчислили вартість однокімнатної квартири по регіонах України.

Звідси, виведено формулу розрахунку кількості років нагромадження коштів на житло (ф. 2):

$$\bullet \quad NY \text{ acc. hous.} = (C \text{ 1r.d.} / Pos \text{ sav.})/12 \quad (\text{ф. 2}),$$

де NY acc. hous. – кількість років нагромадження на житло;

- C 1r.d. – вартість однокімнатної квартири;
- Pos sav – можливі заощадження на житло працездатної особи;
- число 12 – це кількість місяців в році.

Ми провели розрахунок за цими формулами в таблиці 4.2., з чого зроблено відповідні висновки.

З нашого дослідження випливає, що у 2021 році найлегше було придбати квартиру у Івано-Франківській, Миколаївській, Запорізькій, Кіровоградській та Хмельницькій областях. Це пов'язано із тим, що вартість однокімнатної квартири в даних регіонах була порівняно невисокою, а середньомісячна зарплата там наближена до середнього показника по Україні.

Найважче придбати житло у Львівській, Одеській, Чернівецькій областях, адже вартість однокімнатної квартири тут висока, а рівень середньомісячної заробітної плати тут нижчий за середній показник по Україні. У Києві також важко придбати житло, бо вартість однокімнатної квартири тут найвища в Україні (у 1,82 рази перевищує середній показник по Україні). Водночас, в Києві і найвища середньомісячна зарплата (в 1,47 рази вища за середньоукраїнський показник). Звідси, гіпотеза 1 є актуальною для тих регіонів України, де рівень середньомісячної заробітної плати є вищим, а вартість однокімнатної квартири є порівняно невисокою.

Таблиця 4. 2

**Розрахунок потенційної можливості працездатної особи придбати
однокімнатну квартиру, у євро (дані за 2021 рік)**

Регіони України	Середньомісячна зарплата по регіонах України	Вартість одного квадратного метра	Потенційні місячні заощадження	Вартість однокімнатної квартири на 40 кв.м	Кількість років
Україна	433,74	808	361,53	32320	7,45
Вінницька	386,51	747	314,30	29880	7,93
Волинська	354,22	647	282,01	26960	7,97
Дніпропетровська	423,06	838	350,85	33520	7,96
Донецька	459,70	...	387,45
Житомирська	359,80	681	287,55	27240	7,89
Закарпатська	378,67	689	306,46	27560	7,49
Запорізька	426,56	584	354,35	23360	5,49
Івано-Франківська	371,03	452	298,82	18080	5,04
Київська	442,28	...	370,07
Кіровоградська	346,02	502	273,81	20080	6,11
Луганська	376,85	...	304,64
Львівська	387,81	930	315,60	37200	9,83
Миколаївська	427,33	580	355,12	23200	5,44
Одеська	381,49	871	309,28	34840	9,38
Полтавська	401,98	704	329,77	28160	7,12
Рівненська	394,99	658	322,78	26320	6,79
Сумська	366,57	571	294,36	22840	6,47
Тернопільська	358,87	601	286,66	24040	6,99
Харківська	372,88	742	300,77	29680	8,23
Херсонська	352,77	616	280,56	24640	7,32
Хмельницька	381,49	579	309,28	23160	6,34
Черкаська	370,32	662	298,11	26480	7,40
Чернівецька	346,12	669	273,91	26760	8,14
Чернігівська	351,69	635	289,48	25400	7,58
м. Київ	636,27	1474	564,06	58960	8,71

Джерело: власна розробка авторки на основі [116].

* - мінімальна кількість років, необхідних для збирання коштів (без урахування інфляції та витрат на особисте проживання, що буде здійснено в подальших дослідженнях).

Розглянемо гіпотезу 2: як придбати житло, якщо працездатна особа не може прожити на прожитковий мінімум (65,36 євро (2270 грн. / 34,73 грн. за 1 євро)). Крім цього, якщо врахувати, що працездатна особа має на утриманні дітей віком до 16 років, то прожитковий мінімум потрібно розраховувати й на них. Станом на 01 січня 2021 року прожитковий мінімум на дитину з 6 до 18

років в Україні становив 68,96 євро (2395 грн. / 34,73 грн. за 1 євро). Для прикладу, якщо працездатна особа має на утриманні двох дітей віком до 16 років, то розрахунок буде за такою формулою (ф. 3):

- $Pos\ sav. = Av\ sal. - Sub.min. - (Sub.min.kid. - Num. kid.)$, (ф. 3),
де $Pos\ sav.$ – можливі заощадження на житло працездатної особи;
 $Av\ sal.$ – середня зарплата за місяць;
 $Sub.min.$ – прожитковий мінімум працездатної особи;
 $Num. kid.$ – кількість дітей.

Здійснимо розрахунок для міста Києва, адже там найвищий рівень заробітної плати, та для Кіровоградської і Чернівецької областей, де найнижчий рівень заробітної плати в Україні.

Можливі заощадження на житло працездатної особи за місяць:

- в Києві: $636,27 - 65,36 - (68,96 * 2) = 432,99$ євро;
- в Кіровоградській області: $346,02 - 65,36 - (68,96 * 2) = 142,74$ євро;
- в Чернівецькій області: $346,12 - 65,36 - (68,96 * 2) = 142,84$ євро.

Застосуємо формулу 2 для розрахунку кількості років нагромадження коштів на житло:

- в Києві: $(58960 \text{ євро} / 432,99 \text{ євро}) / 12 \text{ міс.} = 11,35$ років;
- в Кіровоградській області: $(20080 \text{ євро} / 142,74 \text{ євро}) / 12 \text{ міс.} = 11,72$ років;
- в Чернівецькій області: $(26760 \text{ євро} / 142,84 \text{ євро}) / 12 \text{ міс.} = 15,61$ років.

Звідси, працездатна особа в Києві, що утримує двох дітей, придбає житло майже так само, як у Кіровоградській області і на 4 роки раніше, ніж у Чернівецькій області (за гіпотезою 2). Це надто довго (табл. 4.3), тому в Україні є об'єктивна необхідність поліпшення умов молодіжного кредитування для сімей із дітьми. Інакше працездатній особі потрібно шукати ще одну роботу, щоб отримувати подвійну заробітну плату.

Таблиця 4.3

Гіпотези щодо фінансової можливості придбання житла

з/п	Гіпотези	В регіонах із вищою заробітною платою за 5-6 років	В регіонах із низькою заробітною платою за 7-9 років
1.	Можливість працездатної людини відкласти грошові кошти на житло, якщо вона проживе на прожитковий мінімум	Так	Так
2.	Як придбати житло, якщо працездатна особа не може прожити на прожитковий мінімум.	Ні	Ні (цей показник збільшується до 20-30 років)

Джерело: власна розробка авторки.

Нерідко працездатне населення України, яке має низьку заробітну плату змушене їхати за кордон на роботу, щоб придбати житло за короткий період часу. Крім цього, варто зазначити, що на вартість житла буде впливати рівень інфляції (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Аналіз взаємозв'язків споживчих цін та середньої заробітної плати із цінами щодо житлових будівель в Україні за 2009-2021 рр.

Роки	Індекси			Відхилення індексів цін на житлові будівлі від +, -	
	споживчих цін	цін на житлові будівлі	середньої заробітної плати за грудень поточного року	споживчих цін	середньої заробітної плати
2009	112,3	107,8	111,6	-4,5	-3,8
2010	109,1	116,1	117,7	+7,0	-1,6
2011	104,6	118,2	116,2	+13,6	+2,0
2012	99,8	109,5	110,6	+9,7	-1,1
2013	100,5	104,8	107,2	+4,3	-2,4
2014	124,9	111,1	110,9	-13,8	-0,2
2015	143,3	124,6	130,4	-18,7	-5,8
2016	112,4	108,3	123,8	-4,1	-15,5
2017	113,7	115,0	135,6	+1,3	-20,6
2018	109,8	119,6	120,5	+9,8	-0,9
2019	104,1	103,9	116,0	-0,2	-12,1
2020	105,0	107,4	115,6	+2,4	-8,2
2021	109,4	119,7	120,9	+10,3	-1,2

Джерело: власна розробка авторки на основі [116].

Розглянемо індекси споживчих цін, цін на житлові будівлі, середньої заробітної плати за грудень кожного року впродовж 2009-2021 рр. (рис. 4. 6).

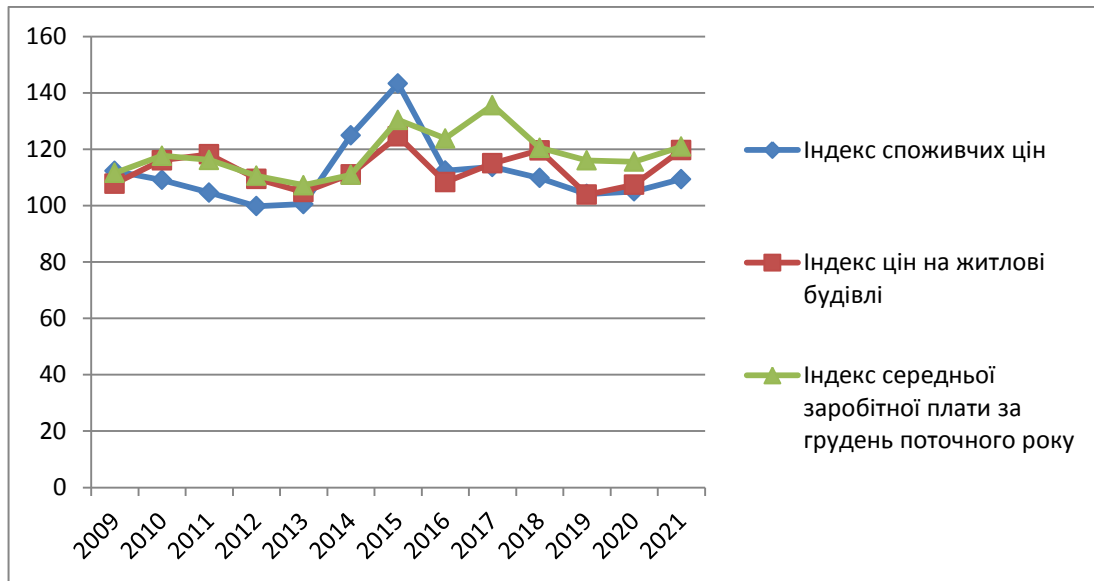

Рис. 4.6. Динаміка індексів споживчих цін, житлових будівель та середньої заробітної плати за 2009-2021 рр.

Джерело: власна розробка авторки на основі [116].

З таблиці 4.4 та рисунку 4.6 можна зробити висновок, що індекси цін на житлові будівлі за аналізований період (2009-2021 рр.) були переважно, вищі за індекси споживчих цін (крім 2009 р., 2014-2016 рр. та 2019 р.). Водночас, індекси цін на житлові будинки були, в основному, нижчі за індекси середньої заробітної плати українців (крім 2011 р., тоді індекс цін на житлові будинки був вищим за індекс середньої заробітної плати на 2,0 пункти).

З рисунка 4.6 видно, лінії усіх трьох графіків дуже близькі між собою (за винятком 2011 р., 2014-2017 рр., де відхилення вищі або нижчі за 13,6-20,6 пунктів). Ці роки характеризуються серйозними політичними змінами. А тому необхідні нові реформи щодо поліпшення платоспроможності населення щодо придбання житла і, насамперед, щодо придбання житла у кредит на 20-30 років.

В Україні нині існує молодіжне кредитування, але, на жаль, воно супроводжується значною кількістю обмежень, зокрема:

- існує великий попит на житло, що формує велику чергу, а тому більший відсоток бажаючих не в змозі отримати житло;

- деякі молодіжні програми вимагають від покупців майже 50 % коштів сплатити відразу;
- якщо держава через відповідний період часу не має змоги погасити частину відсотків кредитора, то кредитор має сплатити кошти самостійно.

Через це соціальне чи молодіжне кредитування в Україні супроводжується низкою проблем, які на практиці вирішуються, здебільшого, місцевою владою, тобто децентралізовано.

Вважаємо, що платоспроможність населення має суттєвий вплив на облік фінансових ресурсів житлового будівництва, адже це основне джерело фінансування. Зниження рівня платоспроможності населення щодо придбання житла може призвести до зниження рівня фінансових інвестицій, прострочення грошових платежів, виникнення безнадійної заборгованості, зміни в обліку кредитування, виникнення збитків, замороження об'єктів будівництва на невизначений термін. Всі ці особливості впливають на весь процес документування в обліку: від первинної до звітної документації.

Поява нового виду грошових одиниць віртуальні гроші, поки що, немає суттєвого впливу на облік грошово-розрахункових операцій в будівельній галузі України. Криптовалютні активи щодо придбання житла не набули популярності і нині не має чіткої інструкції як їх оцінювати в фінансовому та управлінському обліку українських будівельних компаній, а також яким чином автоматизувати цей процес щодо зміни курсу валют.

Швидкість здійснення розрахунків може збільшуватись лише за умов виконання таких вимог: інтелектуальних здібностей та гнучкості бухгалтера будівельного підприємства, наявності стабільних джерел фінансування та стабільності внутрішнього і зовнішнього ринку. Тепер в українських будівельних компаніях розрахунки здійснюються через Фонд фінансування будівництва та Інститути спільного інвестування. Вважаємо, що розрахунки нині варто здійснювати і через Фонд операцій з нерухомістю. На жаль, цей спосіб застосовується дуже рідко. Проте, вважаємо, що він був би ефективним і для будівельних компаній, і для інвесторів. Такий спосіб може пришвидшити

терміни завершення будівельних робіт та збільшити кількість інвесторів. Відображення таких операцій передбачає посилення обліку інвестицій будівельних компаній.

Найпроблемнішими в будівельній галузі України є фінансові ресурси, адже дві гіпотези, які ми висунули щодо потенційної можливості працездатного населення придбати житло потребують вирішення на державному рівні. Крім цього, формули щодо розрахунку таких можливостей враховують прожиткові мінімуми працездатного населення і дітей, які перебувають на їх утриманні. Такі розрахунки дають змогу оцінити реальну ситуацію в країні та шукати шляхи для їхнього вирішення через збільшення розміру зарплати в окремих регіонах України та стимулювання соціального кредитування.

Значною проблемою у веденні бухгалтерського обліку в українських підприємствах, на нашу думку, є вимога обов'язкового застосування синтетичних рахунків та субрахунків, затверджених відповідним наказом Міністерства фінансів України. Наукову полеміку з приводу універсальності Плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств (організацій, закладів) та його застосування ведуть професори С. Ф. Голов та В. А. Дерій. Зокрема, С. Ф. Голов пропонує «уніфікований План рахунків та Інструкцію з його застосування замінити методичними рекомендаціями» [66, с. 7]. З таким твердженням частково погоджується В. А. Дерій, який зазначає, що «уніфікація є гальмом розвитку бухгалтерського обліку в Україні, однак тут виникає серйозна проблема ризиків щодо вигод і втрат (ризик можна оцінювати у мільярди гривень) під час самого переходу наших підприємств від уніфікації системи обліку до реуніфікації. Крім того, виникнуть значні проблеми у сфері податкового контролю за діяльністю підприємств» [117, с. 134].

Досвід США і Канади засвідчує, що там на державному рівні не надається суттєвого значення шифрам синтетичних рахунків, субрахунків. Будь-яку функціонуюче підприємство має право самостійно визначати переліки синтетичних рахунків, субрахунків, аналітичних рахунків. Вважаємо, що в

українських наукових джерелах з обліку та оподаткування забагато уваги приділяється шифрам і назвам рахунків, адже набагато важливіше мати детальні інструкції щодо їхнього призначення та структури. Провівши аналіз різних думок вчених-економістів вважаємо за необхідне зазначити, що українським бухгалтерам доцільно надати більшої свободи у формуванні Плану рахунків бухгалтерського обліку згідно з відповідними положеннями Наказу про облікову політику конкретного підприємства.

Згідно із «Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку», «за дебетом рахунку 30 «Готівка» відображається надходження грошових коштів у касу підприємства, за кредитом – виплата грошових коштів із каси підприємства» [171]. Вважаємо, що оскільки змінилась назва рахунку 30 з «Каса» на «Готівка», то логічно, щоб і трактування цього рахунку було змінено. Пропонуємо так: «за дебетом рахунку 30 «Готівка» відображається надходження готівки до підприємства, за кредитом – витрачання готівки підприємством».

Щодо рахунку 302 «Готівка в іноземній валюті», то операції по ньому фактично не помітні. Оскільки одразу відбувається конвертування іноземних грошей в українську національну валюту. Вважаємо, що це не зовсім правильно, адже закупівлі деяких ресурсів, відбувається, все-таки, в іноземній валюті. Звісно, для формування звітної інформації зручніше використовувати лише українську національну валюту, але для розвитку та залучення іноземних інвестицій варто було б відображати й готівку в іноземній валюті. Тому вважаємо, що така інформація може бути актуальною для управлінської звітності будівельного підприємства (Додаток Д і Додаток Ж).

Парді С. Р. вважає, що доцільно було б ввести в План рахунків активний рахунок 30/ф, на якому будуть обліковувати операції, пов'язані з рухом грошових коштів малої каси. Це дасть змогу порівнювати дані бухгалтерії на рахунку 30/ф з даними звітів матеріально-відповідальних осіб, що мають, водночас, дати змогу уникнути неефективного використання коштів малої каси [336, с. 85]. Погоджуємось із вченим, а також вважаємо за необхідне

встановити певний ліміт такої малої каси, для прикладу до 1000 грн., прирівнявши цей ліміт до максимальної вартості малоцінних предметів (за одиницю). Зі зміною ліміту максимальної вартості малоцінних предметів (за одиницю), точно на таку ж суму мав би змінюватись і ліміт малої каси.

Дяченко Д. О. і Мельянкова Л. В. вважають, що «уникнення як навмисних, так і ненавмисних викривлень в обліку запобігає такий розподіл обов'язків, який забезпечує виконання правил: 1. Щоб забезпечити одержання неупередженої інформації, ведення обліку доручають окремому структурному підрозділу, яке очолює головний бухгалтер. 2. Якщо одна й та ж сама особа є матеріально відповідальною за грошові кошти і здійснює їх бухгалтерський облік, то існує великий ризик того, що вона використає ці грошові кошти для власної вигоди і відкоригує бухгалтерські записи, щоб уникнути відповідальності. 3. Розподіл санкціонування операцій і матеріальної відповідальності за пов'язані з цими операціями активи. Порушення цього правила підвищує ймовірність зловживань» [138, с. 241].

Вважаємо, що на практиці таких правил варто суворо дотримуватись, бо інакше в підприємстві будуть порушення касової дисципліни, які можуть призвести кримінальної відповідальності матеріально відповідальних осіб та працівників облікової служби підприємства. Крім того, головному бухгалтеру треба пам'ятати, що інвентаризацію готівки в касі підприємства, а також у малих касах необхідно проводити раптово та не рідше одного разу в місяць.

Ще однією особливістю відображення фінансових операцій на рахунках бухгалтерського обліку є те, що фактично не відображаються поточні та кінцеві фінансові розрахунки у фінансовому обліку, і для них не призначені окремі аналітичні чи синтетичні рахунки. Натомість для управлінського обліку та аналізу така фінансова інформація може бути надзвичайно важливою. Такі дані необхідні для прогнозування поведінки індивідуальних замовників. Через це пропонуємо на рахунку 31 «Рахунки в банку» виокремлювати аналітичні рахунки з такими назвами: «Проміжні рахунки в банках в національній валюті», «Кінцеві виплати за реалізацію житла в гривнях».

На нашу думку, до субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» синтетичного рахунку 31 «Рахунки в банках» можна було б відкрити такі аналітичні рахунки першого порядку із врахуванням особливостей руху грошових коштів у будівельних підприємствах та запропонованої нами форми «Управлінського звіту про рух грошових коштів у будівельному підприємстві (за прямим методом)»:

3111 – Аванси від покупців та замовників. На дебеті цього аналітичного рахунка можна відображати надходження авансів від покупців та замовників, а на кредиті – їхнє списання або повернення покупцям і замовникам.

3112 – Кошти від продажу товарів (робіт, послуг). На дебеті цього аналітичного рахунка можна відображати надходження коштів від покупців та замовників за продані їм товари (роботи, послуги), а на кредиті – витрати (втрати) коштів від продажу товарів (робіт, послуг) (прямі господарські витрати коштів, витрати коштів на витравлення браку, штрафи, пені, неустойки тощо).

3113 – Кошти на купівлю товарів (робіт, послуг). На кредиті цього аналітичного рахунка можна відображати виплати коштів постачальникам і підрядникам за придбані у них їм товари (роботи, послуги), а на дебеті – повернення сум переplat коштів постачальниками і підрядниками, надходження коштів за порушення постачальниками та підрядниками умов продажу товарів (робіт, послуг) покупцеві, замовникові тощо.

3114 – Платежі податків та зборів. На дебеті цього аналітичного рахунка можна відображати повернення переplat податків і зборів їхньому платнику, а на кредиті – суми сплат податків та зборів до бюджету. Платежі податків і зборів можна деталізувати аналітичними рахунками другого порядку: 31141 – податок на прибуток підприємств; 31142 – податок на додану вартість (ПДВ); 31143 – акцизний податок; 31144 – мито; 31145 – екологічний податок; 31146 – рентна плата; 31147 – податок на майно підприємств; 31148 – єдиний податок; 31149 – інші податки та збори.

3115 – Кошти на цільове фінансування. На дебеті цього аналітичного рахунка можна відображати надходження коштів на цільове фінансування, а на

кредиті – їхнє списання згідно із відповідними статтями затвердженого кошторису за напрямками цільового фінансування.

3116 – Кошти на оплату праці. На кредиті цього аналітичного рахунка можна відображати виплати сум оплати праці на карткові рахунки працівникам підприємства або тимчасово найнятим особам, а також сплату до бюджету сум податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), на дебеті – повернення переplat сум оплати праці, ПДФО.

3117 – Кошти з відрахувань на соціальні заходи. На кредиті цього аналітичного рахунка можна відображати сплату сум з відрахувань на соціальні заходи підприємства органам соціального страхування і соціального забезпечення, соціальної допомоги працівникам підприємства, а на дебеті – повернення переplat сум органам соціального страхування і соціального забезпечення, соціальної допомоги працівникам підприємства.

3118 – Інші надходження коштів. На дебеті цього аналітичного рахунка можна відображати надходження у підприємство коштів з інших джерел фінансування, а на кредиті – їхнє списання або повернення тим, хто їх перерахував.

3119 – Інші витрати коштів. На кредиті цього аналітичного рахунка можна відображати витрачання коштів на інші потреби, а на дебеті – повернення сум на такі потреби.

Субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» передбачає ведення обліку з надходження та списання електронних грошей, що номіновані в національній валюті. Натомість, таке трактування не зовсім практичне для ведення міжнародних відносин та залучення іноземних інвесторів. Вважаємо, що варто до чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку додати субрахунок 336 «Електронні гроші в іноземній валюті». За дебетом цього рахунка відобразатимемо – надходження електронних грошей в іноземній валюті, а за кредитом – їх списання.

Через нестабільну економічну і політичну ситуацію виникає проблема стрімкого росту курсу іноземних валют. Ці зміни мають вплив на формування

курсних різниць, що здебільшого є негативними для іноземних будівельних організацій, якщо поставка передуює оплаті матеріалів чи основних засобів. Такі операції відображаються в українському обліку на відповідних рахунках (945 «Втрати від операційної курсової різниці» та 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»).

У випадку попередньої оплати за імпортовані матеріали, послуги чи необоротні активи у вітчизняних будівельних фірмах виникають доходи, останні відображаються відповідно на субрахунках 714 «Дохід від операційної курсової різниці» і 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці». На нашу думку, потрібно розмежовувати витрати та доходи від неопераційної діяльності пов'язані з фінансовою та інвестиційною діяльністю. На субрахунках 974 і 744 пропонуємо відображати лиш витрати і доходи від курсової різниці пов'язані з інвестиційною діяльністю, а для узагальнення витрат та доходів від курсової різниці, пов'язаних з фінансовою діяльністю доцільно відкрити відповідно субрахунки 952 «Витрати від курсових різниць пов'язаних з фінансовою діяльністю» і 733 «Доходи від курсових різниць пов'язаних з фінансовою діяльністю». Ця пропозиція вимагає перенесення витрат та доходу, які зараз обліковуються на субрахунках 952 і 733 відповідно на субрахунки 953 «Інші фінансові витрати» і 754 «Інші доходи від фінансових операцій».

Іншою проблемою, на нашу думку, є специфіка формування витрат майбутніх періодів, тому пропонуємо розглянути їх за групами та складом. Для цього здійснили проектування робочого плану рахунків підприємства щодо синтетичного рахунка 39 «Витрати майбутніх періодів» (табл. 4. 5).

Щодо назв груп, то їх можна використовувати як окремі субрахунки, а саме – 391-393 та 398. Деталізовані назви цих витрат можна розглядати як назви потенційних аналітичних рахунків до даного синтетичного рахунка. На нашу думку, зі складу групи «Витрати майбутніх періодів іншого призначення» доцільно виокремити у самостійні групи: субрахунки 394- 397.

Таблиця 4.5

Робочий план рахунків підприємства щодо рахунка 39 «Витрати майбутніх періодів»

Номер	Назва	Номер і назва
391	Витрати, що пов'язані із підготовкою та освоєнням нових виробництв	3911 – витрати, що пов'язані з підготовкою та освоєнням нових видів продукції
		3912 – витрати пускові
392	Витрати, що виникають в сезонних галузях	3921 – витрати пов'язані із консервацією та утриманням обладнання, машин та механізмів
		3922 – витрати пов'язані з підготовчими роботами до виробництва и
393	Витрати, що пов'язані із нерівномірно виконаними ремонтами основних засобів виробничого призначення	3931 – витрати капітального рівня
		3932 – витрати некапітального рівня
394	Витрати, що пов'язані зі сплатою лізингового (орендного) платежів за умови користування основними засобами	3941 – платежі що пов'язані з оперативним лізингом (орендою)
		3942 – платежі, що пов'язані з фінансовим лізингом (орендою)
		3943 – інші платежі із користування основними засобами
395	Витрати, що пов'язані із підпискою періодичних видань	3951 – витрати на всеукраїнські періодичні видання
		3952 – витрати на місцеві періодичні видання
		3953 – витрати на зарубіжні періодичні видання
396	Витрати щодо придбання (отримання) патентів, ліцензій, сертифікатів і дозволів	3961 – витрати на патенти
		3962 – витрати на ліцензії
		3963 – витрати на сертифікати
		3964 – витрати на дозволи із проведення деяких видів підприємницької діяльності
397	Витрати зі страхування майна виробничого призначення	3971 – витрати короткострокові
		3972 – витрати довгострокові
398	Витрати майбутніх періодів іншого призначення	3981 – витрати із оплати телефонних послуг та зв'язку
		3982 – витрати із організації і набору працівників
		3983 – витрати щодо рекламної продукції
		3984 – витрати майбутніх періодів загальновиробничого призначення
		3985 – витрати пов'язані із дослідженням та розробками майбутніх періодів
		3986 – витрати майбутніх періодів щодо малоцінних та швидкозношуваних предметів
		3987 – інші витрати майбутніх періодів

Джерело: власна розробка авторки на основі [171; 220, с. 219–220].

Ще одна проблема стосується в незацікавленості низки українських підприємств формувати нефінансові звіти, зокрема Звіту сталого розвитку за GRI (Global Reporting Initiative). Як зазначає Ільченко Н. В., що «зважаючи на євроінтеграційний курс України, вітчизняному бізнесу необхідно активізувати свої дії в сфері сталого розвитку, зокрема підготовки нефінансової звітності саме за стандартами, які пропонуються в Європейському Союзі та інших розвинутих країнах» [170].

Вважаємо, що вчений виділив влучну точку зору, адже ті окремі статті нефінансової звітності за GRI, що є основними і перш за все, пов'язані із людським капіталом й екологією, повинні бути обов'язковими. Адже це дасть змогу поліпшити економічну, соціальну та екологічну складові у діяльності будівельних підприємств.

Ще одним важливим питанням підприємств будівельної галузі України та низки інших європейських держав, інших континентів недостатньо повно використовують величезний потенціал новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій і сучасні методи моделювання для організації та оптимізації бізнес-процесів; налагодження логістичних зв'язків між діловими партнерами; систем управління процесами постачання, складування, будівельного виробництва, маркетингу; зменшення витрат на усіх стадіях життєвого циклу будівельної продукції і т. д. На основі цього виведено дві гіпотези, перша із яких доводить потенційну можливість будівельних підприємств ефективно здійснювати фінансовий та управлінський облік, внутрішній контроль; швидко, якісно і у визначені терміни здавати в експлуатацію об'єкти будівництва, а друга – не заперечує першу, доводячи, що підприємства будівельної галузі із суб'єктивних причин допускають порушення в порядку ведення обліку ресурсів, не виконують планові заходи із внутрішнього контролю; затягують будівельний процес та введення в дію об'єктів будівництва, допускають значний брак, беруть участь у корупційних схемах щодо неправомірного використання матеріальних і фінансових ресурсів.

Як результат, практичне застосування таких пропозицій дасть змогу суттєво поліпшити рівень ефективності застосування інформаційно-комп'ютерних технологій для забезпечення бізнес-процесів у будівництві; розвитку і вдосконалення логістики під час пошуку та доставки ресурсів на об'єкти будівництва і склади; зменшити витрати на обліково-контрольний супровід будівельних робіт, не зменшуючи їхньої якості та своєчасності тощо.

Будівельна діяльність у різних країнах світу має різні обсяги будівельно-монтажних робіт, технології, комп'ютеризований (автоматизований) облік та контроль. Проте, в кожній країні будівельна діяльність значно впливає на процес формування національного валового внутрішнього продукту (ВВП). За нашими дослідженнями, цей відсоток у багатьох країнах світу може, навіть, перевищувати 10 %. Звідси, будівельна галузь є однією із найприбутковіших галузей економіки. Ця галузь потребує залучення значних обсягів ресурсів (насамперед, фінансових), формування та використання яких супроводжується низкою проблем, які потребують термінового вирішення.

Виявлено, що інформація про технічні, матеріальні, нематеріальні, фінансові, людські ресурси будівельного підприємства вимагає вироблення стратегії для майбутнього управління ними. Оскільки, нині інформація є найбільшим ресурсом. Чим більшим є будівельне підприємство, тим більша кількість ресурсів залучена до його будівельної діяльності. Звідси, виникає потреба в якісному управлінні цими ресурсами. Реалізувати таку мету можна через постійний і системний облік, аналіз та контроль за ними.

Вагому роль у нашому дослідженні займали статистичні та управлінські показники суб'єктів підприємницької діяльності (в тому числі будівельних підприємств) 24 регіонів України і понад 30 європейських держав, інших держав світу, «Global Property Guide Research», «Statista», «Vikimedia», що дало нам змогу запропонувати заходи з поліпшення ефективності використання ресурсів, зокрема і шляхом покращення методів моделювання, обліку та контролю за ними.

Формування та використання ресурсів є одним із найважливіших завдань не лише на рівні підприємства, а й держави загалом. На рівні підприємства актуальними є питання щодо ведення обліку при надходженні будівельних матеріалів, техніки, введенні їх в експлуатацію. Оскільки в будівництві задіяна значна кількість фінансових ресурсів, то варто визначити джерела фінансування будівельного процесу та правильність відображення операцій щодо їх надходження в обліку. Здійснення розрахунків із всіма контрагентами, що задіяні у будівництві, мають бути своєчасними. Не менш важливим є процес автоматизації фактів господарського життя щодо формування та використання ресурсів. Якщо цей процес організований раціонально, то бухгалтеру простіше не лише вести облік і формувати звітність, а й пристосовуватись до змін в законодавстві. Автоматизований облік спрощує роботу внутрішніх та зовнішніх контролерів.

На економічний розвиток підприємства впливає і загальнодержавний економічний стан (табл. 4.6). Цікавим є те, що рівень Валового внутрішнього прибутку від будівництва (GDP from construction) має суттєвий вплив на загальне ВВП держави. З іншого боку, вагому роль відіграють фінансові ресурси населення щодо придбання житла, зокрема заробітна плата. Крім цього, важливим показником є співвідношення заробітної плати до ціни за один квадратний метр.

Таблиця 4.6

Показники, які мають вплив на процес будівництва в країнах Європи *

Країна	ВВП від будівництва, млн. євро	Заробітна плата за місяць, євро	Ціна за 1 кв. м., євро	У скільки разів ціна на за 1 кв. м. перевищує місячну заробітну плату
1	2	3	4	5
Великобританія	34992	2790	5218	1,87
Німеччина	58840	4100	5077	1,24
Франція	26527	3321	13462	4,05
Італія	21081	2627	7300	2,78
Іспанія	18436	2127	2 920	1,37
Норвегія	4815	4626	7113	1,54

Продовження таблиці 4.6

1	2	3	4	5
Данія	2911	5547	7378	1,33
Фінляндія	2993	3818	5340	1,40
Румунія	456	515	1900	3,69
Чеська Республіка	1678	1523	4749	3,12
Польща	9483	1442	2570	1,78
Португалія	2025	1044	4800	4,60
Греція	1164	1060	2227	2,10
Болгарія	759	926	1425	1,54
Кіпр	371	2250	1 850	0,82
Україна	2030	434	675	1,56

* Примітка. Дані, в основному, за червень 2023 р. Інформація по Україні за грудень 2021 р.

Джерело: власна розробка авторки на основі [547; 557].

Завдяки розрахункам щодо співвідношення вартості квадратного метра житла в центрі міста із середньомісячною заробітною платою країн Європи, встановлено, що працездатній особі найлегше придбати житло на Кіпрі, а найважче у Португалії (рис. 4.7).

Ми виокремили фактори, які найбільше мають вплив на швидкість реалізації готових житлових будинків. Вважаємо, що в країнах із низькою заробітною платою найпроблемнішим ресурсом будівництва є фінансовий, адже люди не в силі відкласти на купівлю житла. Через це на рівні держави необхідно здійснювати програми з доступності придбання житла, підвищувати рівень заробітної плати, проводити банківські реформи щодо кредитування.

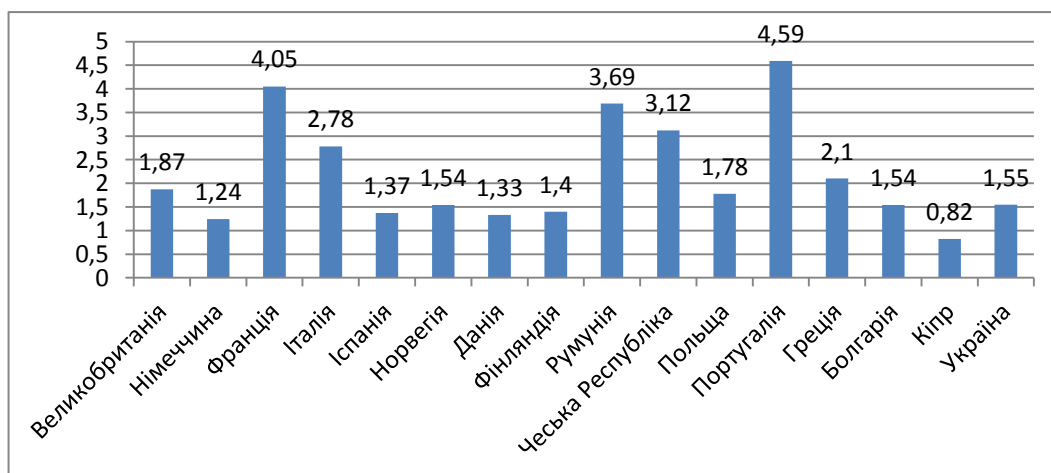

Рис. 4.7. У скільки разів вартість житла за квадратний метр перевищує середню заробітну плату працівника.

Джерело: власна розробка авторки на основі [547; 557].

Формування фінансових ресурсів у будівництві у сегменті обліку і контролю варто було б здійснювати за такими напрямками:

- ✓ забезпечення повного та своєчасного відображення в обліку операцій пов'язаних з надходженням фінансових ресурсів від індивідуальних забудовників;
- ✓ посилення банківського й аудиторського контролю за надходженням, внутрішнім переміщенням і використанням інвестованих у будівництво фінансових ресурсів;
- ✓ створення офіційного «Реєстру індивідуальних забудовників» (з реєстрацією електронних кабінетів та доступом до нього користувачів через локальні мережі), закріплення за цими забудовниками конкретних майбутніх квартир та облік стану розрахунків з кожним із них. Водночас, важливо нейтралізувати потенційну можливість будівельного підприємства закріпити одну і ту ж квартиру за двома-трьома індивідуальними забудовниками. На жаль, в Україні такі випадки непоодинокі.

Використання фінансових ресурсів у будівництві з обліку і контролю пропонуємо проводити за такими напрямками:

- ✓ недопущення потенційних втрат фінансових ресурсів під час укладання угод та проведення купівлі-продажу будівельної продукції (робіт, послуг);
- ✓ запровадження щоденного обліку і контролю за грошовими доходами та витратами будівельного підприємства;
- ✓ відстеження сум дебіторської і кредиторської заборгованості за кожним партнером, кожною угодою, термінами їх виникнення та погашення.

Окремої уваги заслуговує питання обліку дебіторської заборгованості, строків її погашення, відповідальності та платоспроможності дебіторів і т. д. Вчені економісти дискутують щодо цього питання та надають власні пропозиції. Розглянемо деякі із них.

Буклот Г. В. та Хукаленко М. В. вважають, що «виникає необхідність у розробленні відповідних заходів для вдосконалення обліку дебіторської

заборгованості: вдосконалення методичного підходу до обліку дебіторської заборгованості як інструменту покращення фінансового стану підприємства, беручи до уваги, що дебіторська заборгованість займає значну питому вагу у поточних активах організації; використання методу додаткових знижок у разі довгострокової оплати на прикладі країн з розвинутими ринковими відносинами; формування резерву сумнівних боргів у розрізі за кожним боржником, за термінами непогашення дебіторської заборгованості та залежно від розмірів підприємства та обсягів діяльності; збільшувати кількість надійних покупців для зменшення масштабів ризику несплати дебіторської заборгованості; своєчасно виявляти безнадійну дебіторську заборгованість вдосконалюючи контроль за станом розрахунків з покупцями та замовниками; внести зміни до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», уточнюючи поняття поточна та довгострокова заборгованість; оцінювати платоспроможність потенційних покупців; спостереження за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованостей, адже значне перевищення першої створює загрозу для фінансової стабільності підприємства і з'являється необхідність у додатковому залученні коштів» [31, с. 8].

Вчені Бутко Н. В., Погрібняк В. В. «до основних класифікаційних ознак дебіторської заборгованості вдало відносять ознаку за ступенем ризику (з високим ризиком, з середнім ризиком, з низьким ризиком)» [39, с. 112]. Вважаємо, що ця ознака є особливо актуальною для будівельної галузі, оскільки саме тут задіяна значна кількість контрагентів та залучаються значні суми грошових коштів. Крім цього, ці автори переконані, що «серед основних проблем організації обліку дебіторської заборгованості є недосконалий відбір потенційних покупців і замовників. Саме удосконалення системи відбору таких суб'єктів надасть змогу здійснювати попередню перевірку і оцінку контрагентів щодо можливості своєчасного погашення ними заборгованості і відсутності прострочених платежів, тобто наявність хорошої кредитної історії» [39, с. 113]. Погоджуємось із цією думкою, але вважаємо, що таку проблему доцільно розглядати на державному рівні, адже державі важливо забезпечити

максимальне сприяння платоспроможності населення через збільшення заробітної плати, залучення іноземних інвестицій, соціальних програм кредитування житла.

До загальновідомих класифікаційних ознак в частині дебіторської заборгованості Кемарська Л. Г. додає ще кілька ознак, а саме: «за узгодженістю з контрагентом (узгоджена (підтверджена), неузгоджена (непідтверджена)); за валютою заборгованості (у національній та іноземній валюті); за законністю виникнення (реальна, фіктивна)» [181, с. 103]. Крім цього, вчена зазначає, що з метою деталізації обліку щодо термінів погашення заборгованості запропоновано виділити два види, які відображати в Робочому плані рахунків бухгалтерського обліку, а саме: «по рахунках 36, 37 пропонується змінити з урахуванням наведених пропозицій шляхом додавання в кінці рахунку: / 1 – для обліку дебіторської заборгованості, термін оплати якої не настав; / 2 – для обліку дебіторської заборгованості, що не була погашена вчасно» [181, с. 106]. На нашу думку, ця пропозиція є актуальною для управлінського обліку та проведення аналізу дебіторської заборгованості за різними дебіторами з метою поліпшення обліку дебіторської заборгованості на наступні періоди.

Особливості дебіторської заборгованості у будівництві досліджує доцент Іванова Т. М. вважає, що «для вдосконалення організації обліку дебіторської заборгованості та підвищення її ефективності важливими напрямками на будівельному підприємстві є: 1). пошук можливостей збільшення кількості покупців і замовників підприємства з метою зменшення масштабу ризику несплати боргів та постійного моніторингу потенційних дебіторів; 2). створення резерву сумнівних боргів та порядок його визначення в обліковій політиці будівельного підприємства; 3). своєчасне здійснення контролю співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; 4) встановлення ліміту дебіторської заборгованості як у загальних обсягах, так і в розрахунку на одного дебітора і ефективне управління ним; 5) систематичне проведення інвентаризації заборгованості» [166, с. 140]. Ці напрями, справді, допоможуть вдосконалити облік у будівництві, проте вважаємо, що із всіх перелічених

напрямів найскладнішим для застосування є перший, оскільки в сучасних умовах дуже складно відстежити за ризиком несплати боргів.

Отже, проаналізувавши погляди вчених-економістів щодо дебіторської заборгованості, та враховуючи її особливості у будівництві ми зробили власні висновки, які відображені на рисунку 4.8.

Таким чином, найбільш проблемними ресурсами в сучасних умовах є фінансові. Щодо їх обліку у будівництві, то необхідно зробити такі висновки:

1. Грошові кошти, які вкладаються в об'єкти будівництва є високоліквідними або середньої ступені ліквідності. Натомість об'єкти житлового будівництва є малоліквідними, а тому термін отримання прибутку будівельними підприємствами буде довготривалим. Така ситуація супроводжується низкою умов: зміна курсу валюти, інфляція, поява нових технологій. Всі ці умови впливають на ціну житла, яка є різною на першому та кожному наступному етапі будівництва.

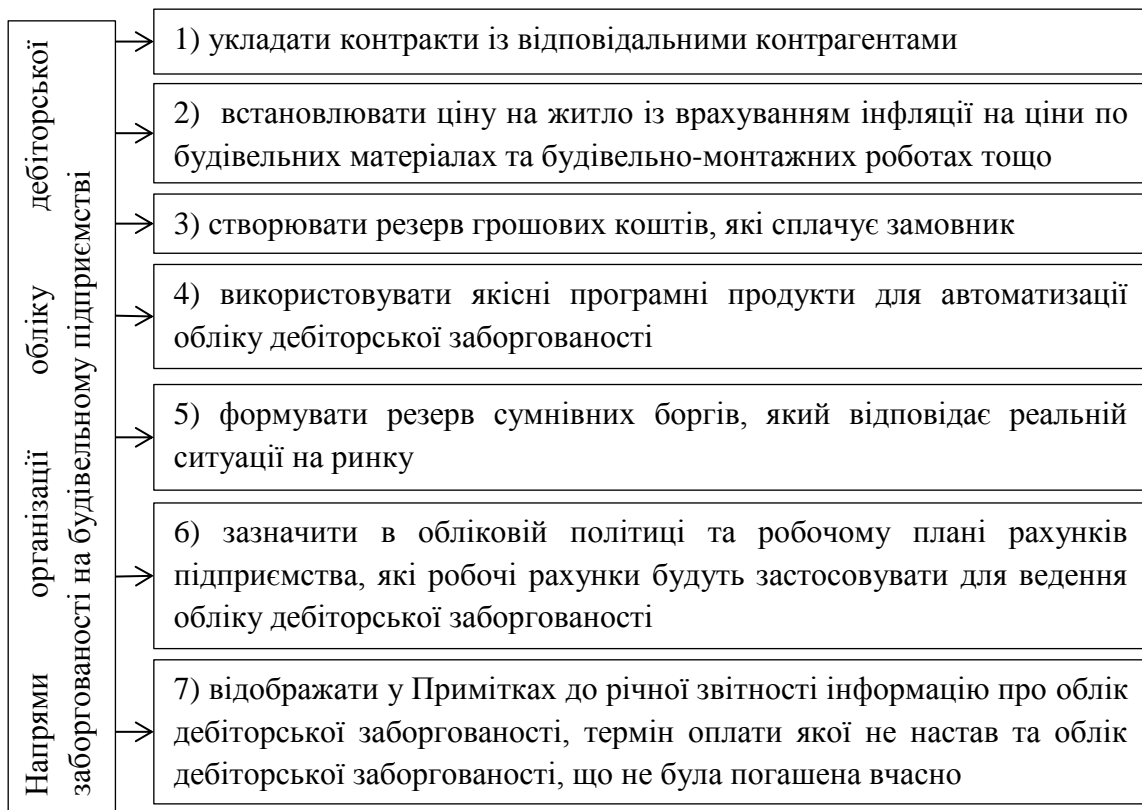

Рис. 4.8. Напрями організації обліку дебіторської заборгованості у будівельних підприємствах.

Джерело: власна розробка авторки на основі [166, с. 140; 181, с. 106].

2. Управління фінансовими ресурсами може призвести до виникнення прибутку чи збитку будівельної компанії. А тому важливо, щоб будівельні підприємства здійснювали аналіз отриманих та витрачених грошових коштів якомога частіше (але рідше, як кожного місяця). Всі ці основні та проміжні розрахунки повинні супроводжуватись шляхом формування проміжних і основних розрахунків, а також через формування скороченого місячного (квартального) звіту про рух грошових коштів.
3. Непродумані та незаплановані ризики недобудови об'єктів будівництва призводять до додаткових збитків. А тому, заздалегідь, потрібно підготувати План подолання будівельним підприємством потенційних ризиків і у разі потреби запровадити його.
4. Оскільки процес будівництва є довготривалим, то має вестись посилений контроль за використанням матеріальних, технічних та фінансових ресурсів. Якщо індивідуальні замовники (покупці житла) мають намір його придбати в розстрочку, то тоді укладають договір із будівельною компанією про поетапну сплату коштів. Тут використовують Графіки поетапної сплати коштів, які не мають затвердженої на законодавчому рівні форми, а кожне підприємство формує їх самостійно. Пропонуємо такі графіки автоматизувати для того, щоб процедура оплати була простішою.

4.3. Шляхи вдосконалення обліку і звітності фінансових ресурсів в Україні та їх програмного забезпечення.

Для того, щоб подолати наслідки повномасштабної війни росії проти України, необхідно використовувати нові фінансові підходи з метою відбудови інфраструктури держави. Так, ведення фінансового та управлінського обліку і звітності, технічне забезпечення фінансових ресурсів вимагають вдосконалення. Однією із найбільш постраждалих від повномасштабної війни сфер реальної економіки в Україні є житлове будівництво.

В Україні «протягом декількох перших місяців повномасштабної війни росії проти України, російські окупанти знищили чи пошкодили 6800 житлових будинків. Це катастрофічні масштаби, а на відновлення доведеться витратити сотні мільярдів доларів» [42]. На жаль, ця цифра щодня зростає. Проте, уже сьогодні варто готувати проєкти щодо ліквідації наслідків повномасштабної війни. Для цього необхідні величезні обсяги матеріально-технічних та суми фінансових ресурсів.

Вважаємо, що нині вдосконалення обліку фінансових ресурсів варто здійснювати за трьома напрямками (рис. 4.9): облік фінансових ресурсів альтернативного будівництва; дослідження та вдосконалення управлінської звітності щодо руху грошових коштів; поліпшення процесів автоматизації обліку фінансових ресурсів. Крім цього, розроблено алгоритм дій, що стосуються всіх трьох напрямків розвитку обліку фінансових ресурсів.

Облік фінансових ресурсів щодо альтернативного будівництва передбачає два напрями – це будівництво модульних будиночків та фінансування альтернативної енергетики у житлових будинках. Ці два напрями є дуже актуальними.

Оскільки багато будинків зруйновано, то виникає потреба у спорудженні нових житлових будинків. Для відновлення зруйнованих територій знадобляться роки, оскільки традиційний процес спорудження житла є довготривалим. Прерогативою на даний момент може стати модульне будівництво житла для переселенців з окупованих територій України. Спорудження таких будинків має бути виконане в короткі терміни, житло повинно мати міцну конструкцію та смарт підхід для забезпечення всіх потреб їх жителів. Таким чином не лише бухгалтери, але й політики, архітектори, будівельники, дизайнери, екологи повинні працювати над цим питанням. Щодо технології даного будівництва, то перевагу надаємо проєктуванню канадських будиночків, які є швидкими для спорудження та відносно стійкими.

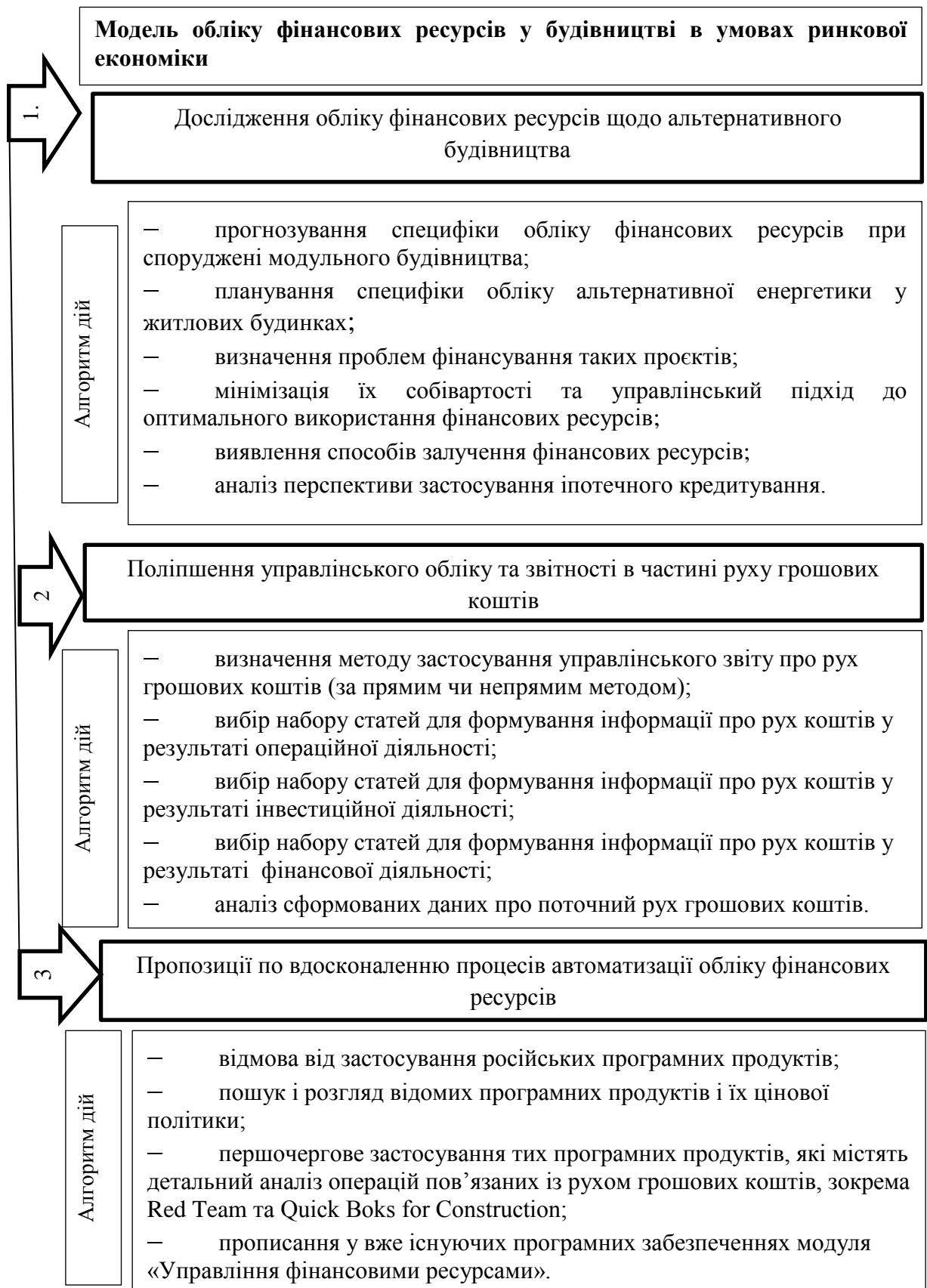

Рис. 4.9. Модель обліку фінансових ресурсів у будівництві в умовах ринкової економіки.

Джерело: власна розробка авторки.

Канадська технологія будівництва – відносно нова на українському ринку. Вона передбачає зведення житлової і комерційної нерухомості «дає змогу за 2-3 місяці звести повноцінний будинок при дещо менших грошових витратах (порівняно з цегляними будинками). Такі будинки є енергоефективними і тривалого користування» [175]. Проте, вважаємо, щоб зробити ці будинки міцнішими знадобиться більше часу, близько 6 місяців.

Дослідження щодо фінансової моделі модульних та офісних будівель були проведені вченими Сполучених Штатів Америки та Саудівської Аравії, адже нові досягнення щодо фінансування модульного будівництва представлені через новітні практики партнерства в частині нетрадиційних джерел фінансування. Вчені вважають, що «майбутні можливості США, Великобританії та Австралії були досліджені, щоб представляти різні ініціативи, розроблені організаціями та урядом для підтримки використання модульних та офісних будівель» [543, с. 1088]. Звідси, модульне будівництво набуває все більшої популярності у світі в зв'язку із швидкістю спорудження об'єктів будівництва.

Проте, основною проблемою є фінансування таких проєктів, мінімізація їх собівартості та управлінський підхід. На думку Павелко О. В., «мінімізація собівартості, яка передбачає економію трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, збільшення продуктивності праці, скорочення тривалості будівництва об'єктів, покращення якості робіт, і є основним завданням управлінського персоналу, що можлива лише за умови належного ведення бухгалтерського обліку, спрямованого на забезпечення правдивості та неупередженості даних щодо витрат, які здійснені під час виконання будівельних контрактів» [325, с. 182].

В зв'язку із веденням Україною повномасштабної війни проти РФ, Державний бюджет України спрямований, в основному, на значні витрати оборонного характеру. Індивідуальне фінансування з боку місцевого населення (біженців) також не може бути забезпечене у повній мірі. Звідси, є потреба в залученні матеріально-технічних та фінансових ресурсів великих національних

та іноземних інвесторів. Однією із проблем є те, що такий вид житла має бути соціальним, а тому питання прибутковості такого проєкту з боку інвестора має бути другорядним.

Ще одним способом залучення фінансових ресурсів у модульне будівництво може бути іпотечне кредитування. Проте, така процедура потребує законодавчого врегулювання, а також консультації із низкою банків, котрі могли б забезпечити цей процес. Адже термін спорудження житла короткостроковий, а кредитування має бути довгостроковим. Оскільки більшість біженців, які мають стати власниками модульних будинків не є працевлаштованими. Звідси, законодавче вдосконалення потрібне й на рівні фінансового обліку та контролю.

За таких умов нові вимоги ставляться і до фінансового та управлінського обліку. Термін спорудження модульних будиночків від 2 до 6 місяців, то відповідно й Звіт про рух грошових коштів варто формувати щоквартально. Цей звіт має бути внутрішнім, він необхідний для контролю за раціональним використанням коштів інвесторів. Форма такого звіту є скороченою, а набір статей здійснюється згідно з вимогами та потребами підприємства.

Іншою особливістю такого виду будівництва є те, що більшу частину конструкцій формують не на самому будівельному майданчику, а тому й кількість господарських операцій є скороченою.

Звідси, бухгалтерській службі необхідно визначити на яких рахунках обліковувати такі будівельні конструкції. Спочатку витрати на них доцільно облікувати на субрахунку 151 «Капітальне будівництво», а збудований об'єкт відображати на субрахунку 103 «Будинки та споруди» або на субрахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» [171].

Звідси, модульне будівництво в Україні повинно набрати нових обертів шляхом вдосконалення не лише технології спорудження таких об'єктів, але й напрямків щодо вдосконалення фінансових ресурсів. Зокрема щодо їх оптимізації, документального оформлення й програмного забезпечення з метою побудови нової системи фінансового та управлінського обліку й звітності.

Нині фінансова звітність є стандартизованою як на національному, так і міжнародному рівнях. Проте, дана звітність є відкритою. Тут є інформація, яка потребує системного аналізу на постійній основі.

В нашій роботі ми провели дослідження динаміки і структури активів фінансових ресурсів окремих будівельних підприємств України за 2019-2020 рр. (ДОДАТОК Е). До таких підприємств віднесено: ПрАТ «ХК «Київміськбуд»» та ТОВ «Тернопільбуд».

За даним аналізом можемо зробити висновок, що ТОВ «Тернопільбуд» потребує залучення нових інвестицій. Цифрові показники за такими статтями, як «Інвестиційна нерухомість (за мінусом зносу)», «Довгострокові фінансові інвестиції, що обліковують згідно методу участі в капіталі інших підприємств», «Інші довгострокові фінансові інвестиції» на підприємстві відсутні.

Звітність за міжнародними стандартами, її підготовку через трансформацію української звітності, умови впливу на її якість та корисність досліджує А. В. Озеран, адже «саме такий шлях обрали більшість країн-членів ЄС: для складання щорічної звітності підприємства зобов'язані застосовувати національні стандарти. Це пов'язано з тим, що податкова база з корпоративного податку розраховується на основі індивідуальної річної звітності» [310, с. 201].

О. Малишкін розглядаючи досвід Польщі у побудові балансу компанії в умовах європейських директив зазначає, що «на відміну від України там не має вимоги щодо надання проміжних (квартальних) звітів, що зменшує витрати бізнесу на звітність. У Польщі застосовують різні форми балансів. Закон про бухгалтерський облік Республіки Польщі передбачає повний та скорочені формати. Перелік розділів і статей балансів для різних форм підприємств і організацій наводиться у додатках до закону» [59, с. 108- 109].

Вважаємо, що досвід Польщі щодо формування проміжних звітів не є таким недоречним, оскільки для будівельної галузі це дає змогу поліпшити контроль за використанням фінансових ресурсів. Проте цю звітність варто формувати в середині компанії для внутрішніх потреб підприємства. Вважаємо,

що така звітність навпаки дає інформацію для постійного аналізу, контролю, планування, а тому оптимізує майбутні витрати.

Ефективне формування та застосування внутрішньогосподарської звітності, що передбачає дотримання відповідних принципів, розглядають З.-М. В. Задорожний та І. Я. Омецінська. Вчені виділяють: «принципи, що застосовуються у процесі формування внутрішньогосподарської звітності (оперативності, зворотного зв'язку, конфіденційності та адресності, економічності); принципи, що застосовуються під час формування фінансової і внутрішньогосподарської звітності (автономності підприємства; безперервності діяльності; періодичності; історичної (фактичної) собівартості; нарахування та відповідності доходів і витрат; повного висвітлення; послідовності; обачності; превалювання сутності над формою; єдиного грошового вимірника)» [155, с. 180].

Погоджуємось із вченими, що важливо не лише застосовувати управлінську та внутрішньогосподарську звітність, а й застосовувати її із дотриманням відповідних принципів.

До проблем системи управлінського обліку фінансових ресурсів можна віднести складність та практика із формування управлінської звітності в частині грошових коштів. Даний напрямок вивчали Кузь В. І., Кіцен Т. О. Вони досліджуючи методику і організацію грошових коштів, зокрема: «1) напрями покращення інформаційного забезпечення управління грошовими потоками підприємства; 2) напрями удосконалення організації і методики бухгалтерського обліку грошових коштів; 3) напрями узгодженості політик управління грошовими коштами та суміжними об'єктами» [214, с. 471-472].

Погоджуємось із вченими, що виникає потреба в управлінській звітності, яка б містила внутрішню інформацію про рух грошових коштів. Ця інформація повинна включати оптимальний набір статей, який би був необхідним в короткостроковій перспективі для вирішення поточних проблем.

На жаль, існуюча фінансова звітність має набір статей, які не завжди дають необхідну інформацію для здійснення належного контролю за

грошовими коштами. В зв'язку із цим, пропонуємо до використання управлінський звіт про рух грошових коштів прямим і непрямим методом. Ці звіти ми відобразили в Додатку Ж. 1 і Додатку Ж. 2.

Нині важливим є питання щодо автоматизації фінансових ресурсів. Оскільки у будівництві задіяна значна сума коштів, то і підбір програмного забезпечення є завданням не з легких. З іншого боку автоматизація бухгалтерських операцій може призвести до зменшення кількості паперової документації, зокрема первинних документів.

У зв'язку із повною автоматизацією щодо збору облікової інформації змінюється підхід до складання документів на паперових чи електронних носіях, з іншого боку змінюються і вимоги до працівників підприємства. Так, Муравський В. В. вважає, що «Сучасні технології збору даних обмежують вплив працівників підприємства на інформаційні процеси, забезпечують належний рівень захисту від несанкціонованого доступу, що дає можливість надати обліковій інформації юридичну силу. Відповідно збір облікових даних без прямої участі персоналу підприємства зменшує необхідність у первинних документах як засобах юридичної фіксації господарської діяльності в обліку» [291, с. 156].

Третьою й важливою проблемою сучасності є використання багатьма будівельними підприємствами програмного забезпечення «1С: Бухгалтерія», який створений країною агресором – росією. Такий програмний продукт не варто застосовувати на фоні російського вторгнення в Україну. Вважаємо, що у будівельних підприємств є такі шляхи вибору щодо використання бухгалтерських програм: 1). використовувати безкоштовні програмні продукти; 2) використовувати програмні продукти придбані за оптимальною ціною, 3) застосовувати дороговартісні програмні продукти. Звідси, дані з «1С: Бухгалтерія» можна перенести в інші програмні забезпечення, які є безкоштовним або за незначну плату.

Значної реклами нині отримало програмне забезпечення «BOOKKEEPER», адже воно є безкоштовним і вирішує завдання обліку

українського бізнесу. Це стало можливо завдяки багатому та унікальному досвіду розробників, а також зворотному зв'язку від клієнтів і тестувальників цього програмного забезпечення. Проте чимало крити це програмне забезпечення набуло серед бухгалтерів через схожість із програмним забезпеченням «1С: Бухгалтерія».

Програмне забезпечення «BOOKKEEPER» має низку модулів, що стосуються: операцій пов'язаних із грошовими розрахунками, враховує специфіку ведення оперативного обліку, здійснює формування необхідних регламентованих звітів та полегшує швидкість здачі звітності в електронному форматі. «Тут присутні операції, що пов'язані із обліком: продаж та придбанням, запасів та виробництва, каси та банківських операцій, розрахунків по зарплаті та за договорами ЦПХ, необоротних активів, ЗЕД» [513].

Ще однією програмою, яка є ефективною у застосуванні є Microsoft Excel. До переваг даної програми можемо віднести наступні: 1). дана програма є добре відомою бухгалтерам, які до цього часу, окремі операції та обчислення проводили у ній; 2). оплата за її використання є нижчою, ніж інших дороговартісних програмних забезпечень; 3). перенесення даних з «1С:Бухгалтерія» у програму Microsoft Excel є легким, через наявність в Україні спеціальних навчальних курсів; 4). у випадку злиття компанії з іноземною компанією, яка теж використовує цю програму, легко звести дані (враховуючи, що після війни можуть надходити іноземні інвестиції від іноземних забудовників, то ця перевага є значущою).

Деякі українські підприємства в своїй практичній діяльності почали застосовувати програмне забезпечення «BAS. Будівництво» за різними напрямками: «1). ERP; 2). Бухгалтерія; 3). Керування фінансами; 5). Управління будівельним виробництвом» [508]. Звідси, можна зробити висновок, що спектр задач і модулів є досить широким, а тому може забезпечити найрізноманітніші потреби будівельних підприємств, в тому числі щодо фінансового та управлінського обліку, контролю.

В частині фінансового обліку програмне забезпечення «BAS. Будівництво» має такі функції, як: «планування руху грошових коштів по підрозділах, проєктах, номенклатурі, контрагентах; контроль заявок на використання коштів; моніторинг фактичної діяльності підприємства; аналіз різниці між плановими та фактичними даними» [508].

В частині управлінського обліку програмне забезпечення «BAS. Будівництво» спрямоване на використання модулів щодо використання внутрішньої інформації та швидкого реагування на внутрішні зміни, а це підвищує конкурентоспроможність і фінансову забезпеченість будівельного підприємства.

Для здійснення окремих операцій у бухгалтерії ефективним є застосування прикладних програм. Одним із таких важливих програмних забезпечень є програма «Клієнт-банк», що дає змогу швидко та якісно здійснювати фінансові операції через банк.

Переваги користування системою «Клієнт-банк» розглядають Ємельянова Ю. В. та Циган Р. М., зокрема до них належать: «оперативність в управлінні грошовими коштами; створення та редагування певних документів в оф-лайн режимі; можливість використання однієї системи для управління рахунками кількох організацій; зручність використання програми; можливість проводити платежі зі свого поточного рахунку в банку, не відвідуючи його, а з офісу підприємства; економія часу» [146, с. 161].

Отже, спрощення процесу ведення обліку грошових коштів і розрахунків, що здійснюються через банк, стає можливим через застосування системи «Клієнт-банк». Щодо популярності програмних забезпечень для будівельних підприємств, то популярними нині є програмні продукти оцінені Форбс. За оцінкою Форбс відібрано 10 із 14 програмних забезпечень з обліку, які є найкращими для застосування будівельними підприємствами (табл. 4.7).

В даному програмному продукті виникає проблема більш детального опису управління грошовими коштами і розрахунками, формування звіту про рух грошових коштів.

Таблиця 4.7

Програмні продукти, що застосовуються найкращими будівельними підприємствами світу за оцінками Форбс

№ з/п	Назва програмного забезпечення	Стартова ціна за місяць (дол. США)	Оцінка (5-ти бальна шкала)	Переваги	Недоліки
1	2	3	4	5	6
1.	Jonas Premier construction software	199	4,9	добра підтримка клієнтів; спрощені робочі процеси; режим економії часу.	складність у налаштуваннях запасів; відсутність всіх одиниць вимірювання.
2.	CoConstruct	99	4,6	високий і точний алгоритм оцінки; присутня функція централізованого відстеження завдань; якісна підтримка клієнтів.	може ускладнювати прості завдання, для прикладу виписування рахунків; відсутня централізована інформаційна панель.
3.	Fondation software	за індивідуальним запитом	4,3	швидкість у вивченні програми; позитивний досвід щодо підтримки клієнтів; обчислення витрат інтегрується з Головною книгою.	обмежена кількість звітів; громіздкі рівні платформ.
4.	Builder Trend	99	4,3	хмарне програмне забезпечення для керування проектами; якісний інструмент управління щодо взаємовідносин із клієнтами (CRM); здійснює відстеження операцій пов'язаних із персоналом.	можуть виникати збої в системі та надання хибних пропозицій.
5.	CM i C	за індивідуальним запитом	4,2	якісна система щодо планування ресурсів підприємства (ERP); просте налаштування; швидкісний експорт даних.	складне освоєння даної програми; зростання щорічної плати.
7	Red Team	за індивідуальним запитом	4,2	актуально для організації паперової документації; складні фінансові інструменти; якісне обслуговування клієнтів.	можуть виникати збої програми; потребують вдосконалення функції із оцінки інструментів й визначення ставок.
6.	Procore	за індивідуальним запитом	4,2	поєднує ділових партнерів; наявність функції динамічної аналітики; попередньо кваліфікує клієнтів.	проблеми в залученні нових членів команди; не містить повну інформацію, яка є необхідною.

Продовження таблиці 4.7

1	2	3	4	5	6
9	Sage 300 Construction and Real Estate	за індивідуальним запитом	4,1	легке користування; швидке введення даних щодо будівельних матеріалів; контроль за проектами на всіх рівнях завершеності.	необхідність в удосконаленні функцій з питань надійності звітності; немає достатньо інструментів для ведення великого бізнесу.
8.	Quick Boks for Construction	40	4,1	легке відстеження грошових коштів; просте впровадження; якісно розроблені звіти для прийняття управлінських рішень.	обмежена підтримка; складність у виправленні помилок.
10.	Construction Accounting by ComputerEase	за індивідуальним запитом	3,9	значна кількість вбудованих звітів; добре розроблені модулі щодо обліку витрат; інтерфейс легкий у використанні.	немає інтегрованого годинника; погана підтримка клієнтів

Джерело: за даними Форбс [512].

** Стартова ціна програмного забезпечення за місяць розрахована станом на 18.07.2022 р.*

З розглянутого вище, можемо змодельювати перспективи розвитку автоматизації обліку у будівельних підприємствах: 1) доцільно поступово відмовитись від програмного забезпечення «1 С: Бухгалтерія» та здійснити перенесення даних в інші програмні продукти; 2) здійснити вибір програмного забезпечення необхідно враховуючи прибуток будівельного підприємства, склад працівників та функціональні потреби; 3) у програмних забезпеченнях необхідно застосовувати управлінський звіт про рух грошових коштів (використовуючи прямий чи непрямий метод); 4) надати перевагу програмним забезпеченням, що включають функції контролю за фінансовими ресурсами, оскільки в будівництво закладається значна сума грошових коштів та здійснюється велика кількість розрахункових операцій.

Проаналізувавши найкращі програмні забезпечення світу зроблено висновок, що облік фінансових ресурсів найкраще організований в програмних забезпеченнях Red Team та Quick Boks for Construction. Тому саме ці програмні продукти варто використовувати будівельним підприємствам першочергово.

Варто зазначити, що програмне забезпечення Quick Voks for Construction використовує налагоджену систему управлінського обліку в частині формування внутрішніх звітів. Щодо вартості обслуговування, то вона є найдешевшою серед оголошених вартостей із обслуговування програмних забезпечень, які входять в десятку найкращих. Звідси, цей програмний продукт є відмінним варіантом для застосування українськими будівельними підприємствами, бо дає змогу вдосконалити процеси щодо ведення фінансового та управлінського обліку в частині фінансових ресурсів будівельних підприємств.

Крім зазначених вище пропонуємо, розглянути програмне забезпечення лідера програмних забезпечень, а саме компанії – Sage, яка розробила спеціальну програму для будівельних підприємств. Програмний продукт Sage 300 Construction and Real Estate має низку модулів, які є ефективними для ведення фінансової документації, управлінських звітів, застосовує сервісні операції, дає змогу керувати проектами (рис. 4.10).

Особливістю програмного забезпечення Sage 300 Construction and Real Estate, що виділяє його з поміж інших, є те, що воно має функцію для ведення контролю за проектами на всіх рівнях будівельного процесу. Як відомо, функція контролю за грошовими коштами у будівництві є дуже важливою, адже сам процес будівництва довготривалий, і залучення коштів може здійснюватись у декілька етапів. «Це програмне забезпечення обрали 50 000 будівельних компаній, які використовують Sage для управління: понад 7 мільйонами субпідрядниками, 500 000 будівельними проектами і 600 000 орендованими об'єктами» [551].

Провівши аналіз програмного забезпечення Sage 300 Construction and Real Estate, вважаємо, що до існуючих модулів такого програмного забезпечення необхідно додати ще один модуль, а саме – «Управління фінансовими ресурсами». Такий модуль є добрим способом для проведення додаткового аналізу і контролю за використаними грошовими коштами та покращив би систему контролю за веденням розрахунків на різних етапах будівництва.

Додатковий модуль «Управління фінансовими потоками» допоможе якісно та вчасно слідкувати за своєчасністю погашення як дебіторської так і кредиторської заборгованостей

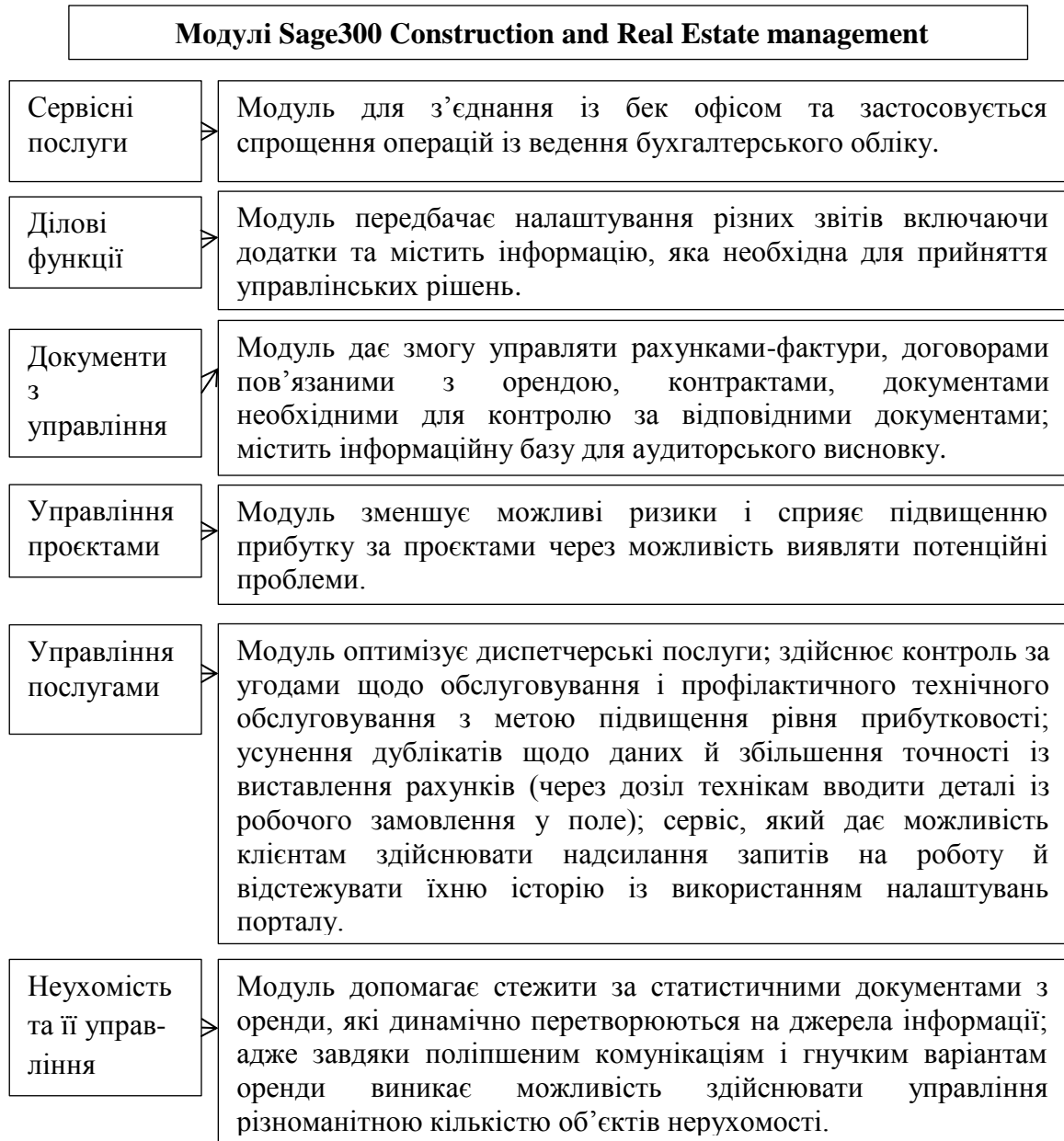

Рис. 4.10. Програмне забезпечення для управління будівництвом і нерухомістю Sage 300 [551].

Узагальнюючи, варто зазначити, що облік фінансових ресурсів нині варто поліпшувати щодо обліку модульного будівництва; на рівні управлінської звітності; та щодо автоматизації обліку фінансових ресурсів. Ці три напрями

дадуть не лише новий поштовх для розвитку будівельного бізнесу, але й – змогу поліпшити темпи будівництва.

Висновки до розділу 4.

1. Фінансові ресурси відповідно до потреб обліку слід поділяти за: видами, походженням, зонами ефективності, оцінкою вартості, способом регулювання, за шляхами здійснення фінансових розрахунків, за застосуванням штучного інтелекту, за прогнозним впливом на фінансовий результат, за ризиками. Така класифікація дасть змогу проаналізувати які фінансові ресурси переважають на конкретному будівельному підприємстві та поліпшити їх склад.

2. Розрахунок ціни за обсяг виконаних робіт здійснюється в грошовій формі, звідси будівельні контракти також можна розглядати, як фінансовий інструмент. Доведено, що будівельний контракт – це договір про будівництво, виконання якого, в основному, здійснюється шляхом виникнення фінансових активів – з одного боку, та фінансових зобов'язань – з іншого.

3. Виявлено проблемні питання щодо взаємозв'язку фінансових активів із іншими фінансовими інструментами та їх вплив на облік. Зокрема, між: фінансовими активами та фінансовими зобов'язаннями, фінансовими активами та інструментами власного капіталу, фінансовими активами та похідними фінансовими інструментами. Відображення таких взаємозв'язків в обліку дасть змогу поліпшити облік фінансових ресурсів із врахуванням галузевої специфіки будівництва.

4. Алгоритм з організації ведення обліку фінансових ресурсів у будівельних підприємствах на нормативно-правовому рівні може передбачати виконання таких дій: вибір способів ведення розрахунків; визначення фінансових інструментів та способів їх оцінки; вибір контракту за фіксованою ціною та контракту за ціною «витрати плюс»; проектування робочого плану рахунків; складання переліку робочих фінансових документів; визначення набору, зручних для підприємства, статей у фінансовій звітності; підготовка

плану розроблення, удосконалення й узгодження форм і переліку показників управлінської звітності будівельного підприємства.

5. Концепція вдосконалення методології та організації обліку фінансових ресурсів у будівництві передбачає виконання таких завдань, як: відображення на рахунках бухгалтерського обліку проміжних та кінцевих фінансових розрахунків й аналіз таких операцій для потреб управлінського обліку; поліпшення плану рахунків бухгалтерського обліку в частині аналітичних рахунків щодо фінансових активів; вдосконалення графіків проміжних та остаточних розрахунків; формування щомісячної управлінської звітності щодо надходження та вибуття грошових коштів.

6. Управління фінансовими ресурсами може призвести до виникнення прибутку чи збитку будівельної компанії. А тому важливо, щоб будівельні підприємства здійснювали аналіз отриманих та витрачених грошових коштів якомога частіше (але рідше, як кожного місяця). Всі ці основні та проміжні розрахунки повинні супроводжуватись шляхом формування проміжних і основних розрахунків, а також через формування скороченого місячного (квартального) звіту про рух грошових коштів.

7. Вдосконалення обліку фінансових ресурсів в будівництві має проводитись за такими напрямками: облік фінансових ресурсів альтернативного будівництва; дослідження та вдосконалення управлінського обліку і звітності щодо руху грошових коштів; поліпшення процесів автоматизації обліку фінансових ресурсів.

8. Виникає потреба в управлінській звітності, яка б містила внутрішню інформацію про рух грошових коштів. Ця інформація повинна включати оптимальний набір статей, який би був необхідним в короткостроковій перспективі для вирішення поточних проблем. На жаль, чинна фінансова звітність має набір статей, які не є необхідними для формування щомісячної (щоквартальної) звітності. В зв'язку із цим, запропоновано Управлінський звіт про рух грошових коштів прямим і непрямим методом.

9. Виокремлено 10 найкращих програмних забезпечень, що застосовують будівельні підприємств за оцінками Форбс. Доведено, що облік фінансових ресурсів найкраще організований в програмних забезпеченнях QuickBoks for Construction та Red Team, адже програмне забезпечення Quick Boks for Construction має злагоджену систему із управлінських звітів, а вартість за його обслуговування є однією із найдешевшою серед оголошених вартостей, які входять в десятку найкращих. Таким чином, цей продукт можна розглядати як оптимальний варіант для застосування будівельними підприємствами України.

Основні результати дослідження, що увійшли до розділу 4 дисертації, опубліковані в працях [76; 77; 81; 82; 84; 85; 86; 91; 93; 94; 95; 96; 99; 100; 103; 118; 127; 168; 529; 530; 533].

РОЗДІЛ 5. КОНТРОЛЬ ЗА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ І ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ У БУДІВЕЛЬНІЙ СФЕРІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ.

5.1. Формування концепції контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві.

Особливості організації та методології ведення контролю у житловому будівництві мають свої особливості. При проведенні контролю варто враховувати: етапи будівництва; специфічну документацію, що застосовується у будівельній галузі; наявність фінансового посередника, який виконує додаткові контрольні функції за використанням матеріально-технічних та фінансових ресурсів; потребу в розробці превентивного контролю щодо застосування альтернативних джерел енергії у будівництві.

Теоретико-методологічним проблемам економічного контролю в Україні присвятили свої наукові дослідження такі науковці як: Бардаш С. В. [6], Білуха М. Т. [14; 15], Бутинець Т. А. [33], Бутинець Ф. Ф. [35], Гуцайлюк З. В. [108], Пантелеєв В. П. [333], Петренко Н. І. [340], Петренко С. М. [341], Пушкар М. С. [398], Редченко К. І. [402] та ін.

Вартість процесу будівництва формується протягом декількох етапів: «1. Складання кошторисної документації. 2. Розробка ескізного та робочого проєкта. 3. Розрахунок вартості та здійснення будівельно-монтажних робіт. 4. Розрахунок вартості та проведення пусконаладжувальних робіт» [365].

Загалом, вартість будівництва визначається згідно з «Правилами визначення вартості будівництва».

Порядок визначення вартості будівництва на різних етапах інвестиційного процесу відповідно до Настанов Мінрегіону передбачає: «1). визначення вартості об'єкта будівництва на етапі складання інвесторської кошторисної документації; 2) розрахунки за обсяги виконаних робіт, у т. ч. порядок обчислення маси прибутку, розрахунку коштів, необхідних для

покриття додаткових витрат, пов'язаних з інфляційними процесами, ризиків учасників будівництва, інших витрат, які враховуються у зведеному кошторисному розрахунку (на зведення розбирання титульних тимчасових будівель та споруд, утримання служби замовника тощо). 3) визначення вартості об'єкта будівництва при складанні ціни пропозиції учасника процедури закупівлі (договірної ціни). 4) визначення вартості виконаних робіт та витрат» [365].

До зазначеного вище варто додати, що контроль за етапами будівництва та визначенням вартості будівельних робіт дає змогу виявити недоліки щодо похибок у кошторисному плануванні на наступний період; поліпшити методичку розробки генплану; виявити порушення щодо ведення первинної, зведеної та звітної документації; поліпшити особливості здійснення обліку грошових розрахунків щодо пусконаладжувальних робіт.

При здійсненні контрольної діяльності в будівельній галузі України варто дотримуватись нормативно-законодавчої бази, зокрема Закони України (на далі ЗУ): ЗУ «Про архітектурну діяльність» [369]; ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» [370]; ЗУ «Про будівельні норми» [371]; ЗУ «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» [373]; ЗУ «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» [374]; ЗУ «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку телекомунікаційних мереж» [375]; ЗУ «Про енергетичну ефективність будівель» [376]; ЗУ «Про енергетичну ефективність» [377]; ЗУ «Про загальну безпечність нехарчової продукції» [378]; ЗУ «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» [376]; ЗУ «Про надання будівельної продукції на ринку» [386]; ЗУ «Про основи містобудування» [388]; ЗУ «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [386]; ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» [388]; ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» [392]; ЗУ «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» [396] тощо.

Важливо, при веденні контролю дотримуватись Податкового кодексу України. З 10 жовтня 2022 року набув чинності Закон України №2600-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з об'єктами нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому». Він стосується змін щодо податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток підприємств [355].

На офіційному веб-сайті Державної інспекції архітектури та містобудування України [115] постійно публікуються зміни і доповнення до нормативно-законодавчої бази в будівельній галузі України, галузі стандарти та робляться певні роз'яснення і коментарі науковців, практиків.

Звідси, можемо зробити висновок, що у будівництві задіяна велика законодавча база, а отже виникає потреба у значній кількості контролюючих органів. Така тенденція має свої як переваги, так і недоліки. Для цього пропонуємо розглянути види контролю, щоб визначити його специфіку у будівництві (рис. 5.1).

На рисунку розглянуто контроль за видами; суб'єктами; формами; об'єктами, що пов'язані з процесом будівництва.

Професор З. В. Гуцайлюк розглядає контроль з різних точок зору. Звідси робить висновки, один із них полягає в тому, що «у ринковому середовищі контрольна функція бухгалтерського обліку обмежена якістю формування інформаційних масивів та правильності складання фінансової звітності, тобто контролем власної діяльності бухгалтерії як структурного підрозділу господарюючого суб'єкта» [108, с. 143]. Погоджуємось із вченим, що контрольну функцію бухгалтерського обліку варто досліджувати й надалі.

Крім зазначених класичних видів контролю, пропонуємо розглянути новітні. На думку Робінс С. П. та ДеЧенцо Д. А., «менеджери можуть запроваджувати контроль у різний час: до початку здійснення функцій, у процесі їхнього виконання та після їхнього завершення. Перший вид контролю має назву превентивного контролю; другий називається супутнім контролем і останній – контроль за принципом зворотного зв'язку» [407, с. 527] (рис. 5. 2).

Превентивний контроль у будівництві за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами є надзвичайно важливим, проте на практиці застосовується не в повній мірі.

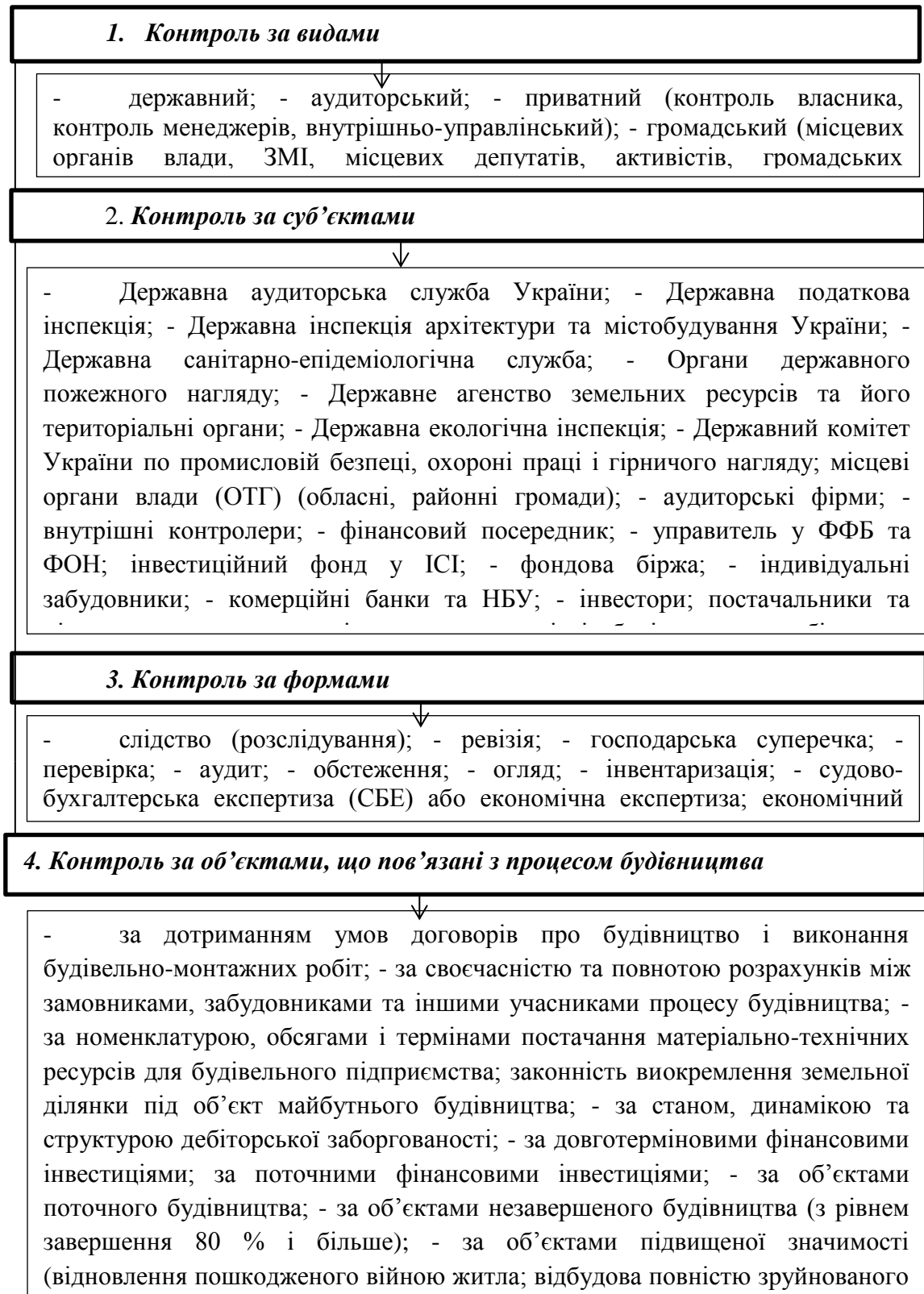

Рис. 5.1. Класифікація видів контролю у будівництві.

Джерело: власна розробка авторки.

Причиною цього є нестабільний фінансовий клімат будівельних підприємств, постійні інфляції на державному рівні, воєнні дії. Погоджуємось із Бардашем С. В., що виходячи з розуміння поняття «превенція», «під превентивністю контролю слід розуміти його здатність запобігати появі порушень у подальшому функціонуванні об'єкта контролю. Таке запобігання можливій появі порушень може бути забезпечено шляхом комплексного дослідження вже встановленого порушення та розробки рекомендацій з упорядкування або удосконалення чинних локальних норм господарювання, а також усунення причин та умов гіпотетичної появи порушень» [6, с. 315].

Супутній контроль використовується, зазвичай, внутрішніми контролерами, які відслідковують якість ведення фінансового обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів. Чимале завдання, на нашу думку, варто надати документації, яка формується управлінським обліком. Такі дані можуть застосовуватись лиш внутрішнім контролером з метою поліпшення супутнього контролю на самому підприємстві.

Контроль за принципом зворотного зв'язку використовується підприємством у разі виникнення певних похибок чи штрафів в частині обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів. При цьому помилки підлягають виправленню і далі будівельне підприємство слідкує за дотриманням законодавства України в частині контролю.

Дослідженнями проблем економічного контролю у будівництві та промисловості будівельних матеріалів займались вчені-економісти: Головацька С. І. [68], Дорош Н. І. [137], Коцкулич Т. Я. [201], Краєвський В. М. [202], Кричун П. М. [203], Крупка Я. Д. [209], Куцик П. О. [216], Лиско О. В. [236], Осмятченко В. О. [316; 317; 318; 319], Павелко О. В. [326], Пінчук К. С. [352], Римар Г. А. [406], Шевчук Л. П. [477], Шурміна А. О. [493] та ін

Не меншого значення варто надати оперативному контролю. Вчені Т. О. Шматковська, К. П. Мельник проаналізували наукові висновки про сутність оперативного контролю як в Україні, так і за кордоном 27 науковців та практиків. Виявлено, що «63 % з них відрізняють лише поточний контроль,

незначна частина з них ототожнює його з робочим, 33 % - віддають перевагу оперативному порівнюючи його з поточним, 1 % - заперечують наявність поточного та оперативного контролю. Кількісно відсотковий аналіз не дає повного уявлення про теоретичну сутність оперативного контролю, але результат змушує критично оцінювати наукові позиції попередніх дослідників» [556].

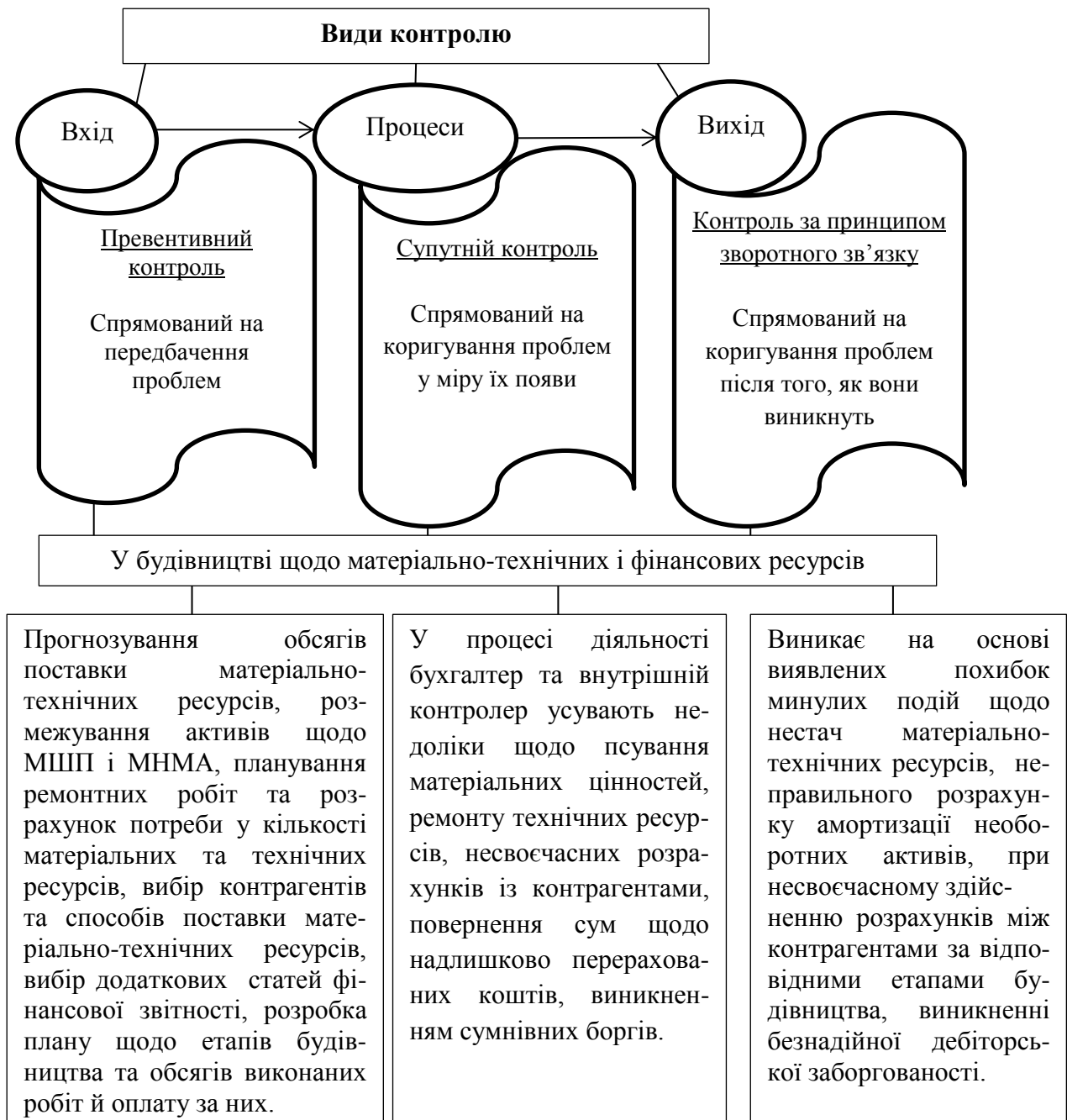

Рис. 5. 2. Новітні види контролю у будівництві.

Джерело: власна розробка авторки за даними [407, с. 527].

Вважаємо, що оперативний контроль і поточний є досить схожими поняттями, але різними. При цьому оперативний контроль є швидким контролем і здійснюється в дуже короткі терміни. Поточний контроль є тривалішим та виникає під час поточної діяльності підприємства. Для будівельної галузі цих два види контролю дають змогу вирішити проблемні питання щодо обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів. Крім цього, ці види контролю співмірні із супутнім контролем у будівництві.

Дослідивши види контролю та їх особливості, вважаємо за необхідне надати визначення контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві. Звідси, контроль за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві – система дій, що спрямована на дотримання суб'єктами контролю вимог до будівельних норм, нормативів, планів, бюджетів і правил під час підготовки та здійснення будівельно-монтажних робіт в частині матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

Для того, щоб визначити важливість видів контролю та інших концептуальних засад щодо його методології та організації важливо визначити концепцію контролю за досліджуваними нами ресурсами. Концепція контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами включає: мету, предмет, об'єкти, суб'єкти, методи, види, функції, форми, принципи, завдання, методологію, організацію, які є важливими складовими контролю у житловому будівництві (рис. 5.3.).

Мета контролю реалізується через виявлення відхилень від заданих параметрів щодо необоротних активів, запасів, коштів та інших активів, документування цих відхилень, та коригування параметрів на підставі висновків і пропозицій контролерів для вчасної здачі в експлуатацію об'єктів будівництва. Мета контролю тісно пов'язана із предметом та об'єктом контролю.

Концепція контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві	→	Мета: виявлення відхилень від заданих параметрів щодо необоротних активів, запасів, коштів дебіторських заборгованостей та інших активів, документування цих відхилень, та коригування параметрів на підставі висновків і пропозицій контролерів для вчасної здачі в експлуатацію об'єктів будівництва.	
	→	Предмет: необоротні активи, запаси, кошти, дебіторська заборговагість та інші активи на конкретних об'єктах.	Об'єкти: основні засоби, інші необоротні активи, запаси, кошти, дебіторська заборгованість тощо.
	→	Суб'єкти: державні аудитори (інспектори), аудиторські фірми та окремі сертифіковані аудитори, замовники, підрядники, постачальники, проєктувальники, експерти, оцінювачі, банкіри, інвестори, фондовики.	
	→	Метод: сукупність прийомів та способів контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві.	Види: державний, аудиторський, приватний, громадський, з боку фінансового посередника
	→	Функції: превентивна (застережна), інформаційна (дані про стан, хід та результати контролю), оціночна, аналітична, інструктивна.	
	→	Форми: за часом здійснення; за відношенням до підприємств; за прийомами та способами контролю.	
	→	Принципи: доцільність, обов'язковість, раптовість, об'єктивність, своєчасність, плановість, економічність, точність, зіставність, аналітичність, гласність, виховний вплив, оцінка наслідків контролю.	
	→	Завдання: 1) контроль за дотриманням нормативно-правових актів у сфері будівництва, бухгалтерського обліку, контролю; 2) перевірка виробництва та/або постачання; 3) контроль за логістичними витратами на ресурси; 4) перевірка наявності (кількості, якості) та внутрішнього переміщення ресурсів; 5) контроль за зберіганням та збереженням цих ресурсів; 6) перевірка використання і списання таких ресурсів за відповідними бюджетами, нормами, нормативами; 7) контроль за нарахуванням амортизації та списанням зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів; 8) перевірка ефективності використання необоротних активів, запасів, коштів, розрахунків.	
	→	Методологія: сукупність методів, що забезпечують досягнення мети контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві.	
	→	Організація: сукупність заходів та дій суб'єктів контролю, що спрямовані на практичну реалізацію мети і завдань контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві.	
→	Вдосконалення в період після воєнної відбудови: посилення документального та фактичного контролю за всіма об'єктами будівництва; строгий контроль зі сторони національних та іноземних інвесторів, держави за планом виконання будівельно-монтажних робіт; створення комісії щодо контрольного обміру виконаних будівельно-монтажних робіт; внутрішній контроль за нормами, нормативами, планами, кошторисами і правилами під час підготовки та здійснення будівельно-монтажних робіт щодо матеріально-технічних і фінансових ресурсів.		

Рис. 5. 3. Концепція контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві.

Джерело: власна розробка авторки.

Предмети та об'єкти контролю у будівництві мають свої особливості. Під предметом контролю розглядаємо необоротні активи, запаси, кошти, дебіторську заборгованість та інші активи. Об'єкти контролю включають в себе капітальні та фінансові інвестиції, основні засоби та інші необоротні матеріальні/нематеріальні активи, запаси, кошти, дебіторську заборгованість на конкретних об'єктах.

Суб'єкти контролю, такі як державні аудитори (інспектори), аудиторські фірми та окремі сертифіковані аудитори, замовники, підрядники, постачальники, проєктувальники, експерти, оцінювачі, банкіри, інвестори, фондовики. У будівництві особливими суб'єктами контролю можна вважати фондовиків або фінансових посередників, які контролюють за розподілом грошових коштів на відповідних етапах будівництва, а тому мали б контролювати вчасність виконання будівельно-монтажних робіт.

Метод контролю – це сукупність прийомів та способів контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві. Одним із найважливіших прийомів контролю у будівництві є контрольне вимірювання за виконаними будівельно-монтажними роботами, ремонтом.

Такий прийом виконують власне на об'єкті будівництва, оскільки він дає змогу фактично визначити правдивість залучення матеріальних, технічних та фінансових ресурсів власне у сам процес будівництва

До видів контролю відносимо державний, аудиторський, приватний, громадський. Ще один вид досить поширений у будівництві – це контроль з боку фінансового посередника (через ФФБ, ФОН, ІСІ). Державний контроль у будівництві здійснюється не щорічно, а тому важко проконтролювати якість виконання робіт на кожному об'єкті будівництва на початковому етапі, тобто на нульовому циклі. Адже на кінцевому етапі може бути складно виправити порушення. Через це вагому роль повинні відігравати інші види контролю, зокрема з боку фінансового посередника, який по-суті виступає гарантом грошових коштів інвесторів.

Щодо аудиторського контролю, то оскільки він для багатьох підприємств не обов'язковий, тому може й не проводитись. Проте вважаємо, що для будівельних підприємств він є необхідним, особливо в умовах війни. Позитивний аудиторський висновок є однією із основних причин для іноземного інвестора здійснювати інвестиції у конкретне будівельне підприємство. Будівельне підприємство може здійснювати разовий аудиторський контроль або регулярну перевірку актів виконаних робіт із застосуванням прийомів контрольного заміру.

Приватний контроль передбачає контроль за забудовником щодо раціональності використання матеріально-технічних та фінансових ресурсів на різних етапах будівництва. Такий контроль повинен бути встановлений у відповідні періоди із певною частотою.

До функцій контролю відносимо: превентивну (застережну), інформаційну (дані про стан, хід та результати контролю), оціночну, аналітичну, інструктивну. Превентивна функція дає змогу застерегти від потенційних помилок на майбутніх етапах будівництва, інформаційна функція продукує інформаційну базу для проведення якісного контролю, аналітична функція дозволяє порівняти показники за різні періоди та надати прогноз на наступні з метою вчасної здачі об'єкта будівництва в експлуатацію, інструктивна функція допомагає у виконанні всіх поставлених завдань із будівництва об'єктів не порушуючи законодавство.

Щодо форм контролю, то їх можна поділити: за часом здійснення (попередній, поточний, післяопераційний); за відношенням до підприємства (внутрішній зовнішній); за прийомами та способами контролю: перевірка, ревізія, аудит, слідство (розслідування), експертна оцінка, економічний аналіз, взаємоперевірка, обстеження, письмовий запит, нагляд, моніторинг, інвентаризація та ін.

До принципів контролю варто віднести: доцільність, обов'язковість, раптовість, об'єктивність, своєчасність, плановість, економічність, точність, співставність, аналітичність, гласність, виховний вплив, оцінка наслідків

контролю. Зокрема дані принципи можна застосувати у будівництві щодо таких напрямів: доцільність використання контролю за ресурсами на відповідних етапах будівництва; обов'язковість дотримання значної кількості нормативно-правових актів, що стосуються будівництва; раптовість введення в дію виправлень щодо похибок у документуванні фінансово-господарських операцій; об'єктивність у виявленні помилок відображення даних щодо надходження та вибуття матеріалів й техніки; своєчасність виконання будівельно-монтажних робіт та ведення внутрішнього контролю за ними; плановість у виборі методів оцінки запасів та методів оцінки техніки й розподілу коштів за частинами; економічність у використанні ресурсного потенціалу підприємства; точність при проведенні аналізу даних та формуванні кінцевих висновків; співставність контрольних замірів щодо виконаних будівельно-монтажних робіт із документально відображеною інформацією; аналітичність полягає у порівнянні даних за різні періоди та наданні рекомендацій з усунення недоліків; гласність знижує ризики щодо неправомірного використання коштів; виховний вплив дає змогу не повторювати похибки в майбутніх періодах; оцінка наслідків контролю поліпшує процес будівництва та залучає нових інвесторів в тому випадку, якщо оцінка позитивна.

Завдання контролю щодо матеріально-технічних ресурсів такі: 1) контроль за дотриманням нормативно-правових актів у сфері будівництва, бухгалтерського обліку, контролю; 2) перевірка виробництва та/або постачання; 3) контроль за логістичними витратами на ресурси; 4) перевірка наявності (кількості, якості) та внутрішнього переміщення ресурсів; 5) контроль за зберіганням та збереженням цих ресурсів; 6) перевірка використання і списання таких ресурсів за відповідними бюджетами, нормами, нормативами; 7) контроль за нарахуванням амортизації та списанням зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів; 8) перевірка ефективності використання необоротних активів, запасів, коштів, дебіторської заборгованості.

До завдань, які вирішуються на будівельному підприємстві Дорош Н. І. відносить «обробку кошторисної документації: кошторисні розрахунки, внесення змін у кошториси; планування виробничо-господарської діяльності; оперативне управління на будівельному виробництві; матеріально-технічне забезпечення; забезпечення якості продукції; умови, охорона праці; бухгалтерський облік, фінансова звітність» [137, с. 83]. Крім цього вчена зазначає які інформаційні технології застосовують для реалізації цих завдань, зокрема: «Win кошторис, АВК, Time Line, MS Project, Spinder Tokata, 1С: Бухгалтерія» [137, с. 83]. Щодо «1С: Бухгалтерія», то вважаємо, що даний програмний продукт має бути забороненим на законодавчому рівні.

Методологія контролю стосується сукупності методів, що забезпечують досягнення мети контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві. Вибір індивідуальних методів контролю для кожного об'єкта будівництва дасть змогу своєчасно завершити будівництво та здати житло в експлуатацію.

Організація контролю включає сукупність заходів та дій суб'єктів контролю, що спрямовані на практичну реалізацію мети і завдань контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві. Організація контролю нині тісно взаємопов'язана із логістикою, а тому повинна бути планомірною та продуманою.

Звідси, контроль має свою сталу концепцію, проте в умовах війни вимагає нових підходів. Вдосконалення контролю в період після воєнної відбудови повинен досліджуватись за такими напрямками: посилення документального та фактичного контролю за всіма об'єктами будівництва; строгий контроль зі сторони національних та іноземних інвесторів, держави за планом виконання будівельно-монтажних робіт; створення комісії щодо контрольного обміру виконаних будівельно-монтажних робіт; внутрішній контроль за нормами, нормативами, планами, кошторисами і правилами під час підготовки та здійснення будівельно-монтажних робіт щодо матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

Дослідивши концепцію контролю на основі дослідженої літератури, вважаємо за необхідне виявити переваги, недоліки та перспективи розвитку контролю у житловому будівництві (рис. 5.4).

<p>Переваги:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наявність значної кількості контролюючих органів посилює відповідальність бухгалтера; - контроль за державними коштами здійснюється в частині їх використання; - застосування управлінського обліку, як ефективного засобу для якісного внутрішнього контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами; - спроба застосовувати супутній контроль та контроль за принципом зворотного зв'язку щодо формування та використання матеріально-технічних та фінансових ресурсів. 	<p>Недоліки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - значна кількість перевірок не дає змоги виконувати поточну роботу своєчасно; - наявність значної кількості кредитів із індивідуальними замовниками не дає змоги оцінити імовірності дебіторської заборгованості; - замало уваги надається превентивному контролю в частині формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів; - недостатня автоматизація контролю матеріально-технічних та фінансових ресурсів на національному рівні; - посилення контролю щодо використання матеріальних та технічних ресурсів для альтернативних джерел енергії в житловому будівництві.
<p>Перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - створення щорічного Плану щодо проведення внутрішнього контролю та надання даних для зовнішнього контролю будівельного підприємства; - надання більшої уваги превентивному контролю за результатами проведених перевірок на наступний період, зокрема в частині формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів; - застосування прикладних програмних забезпечень в частині матеріально-технічних і фінансових ресурсів. 	

Рис. 5.4. Переваги, недоліки та перспективи розвитку контролю у житловому будівництві.

Джерело: власна розробка авторки.

Переваги дадуть змогу визначити сильні сторони будівельної галузі й формувати поштовх до створення бази з вдосконалення відповідних позицій. До переваг ми відносимо, перш за все, наявність значної кількості контролюючих органів, що посилює відповідальність бухгалтера. Оскільки, для прикладу, внутрішній контроль дає змогу постійно стежити за виконанням тих чи інших фінансово-господарських операцій, за їх документальним оформленням, натомість зовнішній аудит може здійснювати повну та

комплексну оцінку матеріально-технічних ресурсів та фінансового стану будівельного підприємства за відповідні періоди. Таким чином ці два різні види контролю взаємодоповнюють один одного і забезпечують якісний контроль будівельного підприємства.

Другою перевагою є те, що контроль за державними коштами здійснюється в частині їх використання. Таким чином держава дає певну свободу будівельним підприємствам в частині оперування коштами залученими з інших джерел.

Третя перевага такого контролю стосується застосування управлінського обліку, як ефективного засобу для якісного внутрішнього контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами. Управлінські рішення дають поштовх до формування управлінських звітів, якщо важливі дані відсутні. Таким чином створення нових управлінських звітів дає змогу уникнути виникненню похибок чи неточностей.

Четверта перевага полягає у спробі застосовувати супутній контроль та контроль за принципом зворотного зв'язку щодо формування та використання матеріально-технічних та фінансових ресурсів. Ці два види контролю є новітніми, але застосування їх у будівництві дає змогу уникнути повторенню похибок у майбутньому та формуванню злагодженого контролю на всіх етапах будівництва.

До недоліків такого контролю варто віднести значну кількість перевірок, що не дозволяють виконувати поточну роботу своєчасно. Це з одного боку, позитивно, адже дозволяє простежити за найменшими змінами фінансово-господарської діяльності підприємства, а з іншого боку – може призвести до напруги що виникає в підприємстві через постійний контроль.

Другий недолік полягає в наявності значної кількості кредитів із індивідуальними замовниками, що не дає змоги оцінити імовірності дебіторської заборгованості, оскільки вона може переростати в сумнівну чи безнадійну.

Третій недолік полягає в тому, що замало уваги надається превентивному контролю в частині формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів. Проте вважаємо, що простіше спрогнозувати потенційні похибки і можливі порушення шляхом складання плану дій щодо відображення фінансово-господарських операцій та їх документального оформлення.

Четверта проблема полягає в тому, що контроль у будівництві недостатню автоматизований в частині матеріально-технічних та фінансових ресурсів на національному рівні. Якщо для внутрішнього контролера є окремі додаткові функції, що вказують відразу на помилки, то для проведення комплексного контролю такі програми не використовуються.

П'ята проблема стосується посилення контролю щодо використання матеріальних та технічних ресурсів для альтернативних джерел енергії в житловому будівництві. Застосування альтернативних матеріальних та технічних ресурсів нині потребує нових підходів. Для приладу, використання контрольного заміру таких матеріалів та техніки вимагає нових підходів для їх оцінювання.

У перспективах розвитку контролю у будівельних підприємствах є пропозиції зі створення щорічного Проєкту щодо проведення внутрішнього контролю та надання даних для зовнішнього контролю будівельного підприємства; надання більшої уваги превентивному контролю за результатами проведених перевірок на наступний період, зокрема в частині формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів; застосування прикладних програмних забезпечень в частині матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

5.2. Методологія й організація аудиторського контролю за логістичними витратами та економією матеріально-технічних ресурсів у будівництві.

Контроль за матеріально-технічними ресурсами у будівництві має на меті перевірку законності і доцільності надходження, внутрішньогосподарського

переміщення та руху основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних активів, виробничих запасів, МШП.

Контроль за матеріально-технічними ресурсами, з нашої точки зору, повинен передбачати виконання таких завдань: 1) контроль за виробництвом та/або постачанням (надходженням); 2) контроль за логістичними витратами у будівництві; 3) контроль за наявністю (кількістю, якістю) та внутрішнім їх переміщенням; 4) контроль за зберіганням та збереженням цих ресурсів; 5) контроль за використанням і списанням таких ресурсів за відповідними бюджетами, нормами, нормативами; 6) контроль за нарахуванням амортизації та списанням зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів; 7) контроль за ефективністю використання основних засобів, інших необоротних активів, запасів.

Проблемам методології та організації контролю за основними засобами, нематеріальними активами, капітальними інвестиціями підприємств досліджували науковці: Карєв В. П. [176], Леонтьєва В. І. [233], Матвійчук Л. О. [261], Остапчук Т. П. [324], Примуш Ю. С. [367], Старко І. Є. [437] та ін.

Шевчук Л. П. надає великого значення контролю за матеріально-технічними ресурсами, зазначаючи: «Гостра конкуренція призводить до необхідності повного обліку та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей і грошових засобів з метою мінімізації витрат, пов'язаних з виробничим процесом і зменшуючи зловживання з боку персоналу. Для цього слід чітко контролювати роботу кожної з ділянок підприємств ... бізнесу, здійснюючи складні та трудомісткі процеси розрахункового й облікового характеру. Використання комп'ютерних технологій для ведення обліку в даній галузі допоможе раціонально використовувати ресурси та значно пришвидшить процес оперативного та точного отримання облікової інформації спеціалістами для здійснення контролю» [477, с. 61].

Матеріальні ресурси можуть вироблятися власними силами або надходити від постачальників. Будівельні підприємства можуть мати у своїй

власності заводи залізобетонних конструкцій, цегельні заводи, піщані та глиняні кар'єри, столярні цехи тощо. Частина матеріальних ресурсів може вироблятися будівельним підприємством самостійно і, відповідно, витрати на виробництво таких матеріальних ресурсів воно повинно контролювати за допомогою наявних у нього методів контролю та його суб'єктів (контролерів). Проте, більшість матеріально-технічних ресурсів надходить у підприємство шляхом матеріально-технічного постачання від виробників та посередників.

Проблеми розвитку аудиторського контролю ресурсів (і зокрема щодо логістичних систем та витрат) відображені у працях: Бернацька Н. Р. [10], Ларіна Р. Р. [224], Мадяр Р. О. [248], Назаренко О. В. [295], Петрик О. А. [342], Сисоєва І. М. [426], Чередніченко М. Г. [469], Чухрай Н. І. [473] та ін.

Так, Дзядикевич Ю. В., Любезна І. В., Розум Р. І. пишуть: «Головне завдання контролю матеріально-технічного постачання – це розробка та здійснення заходів для повного задоволення потреб виробництва в матеріалах із урахуванням конкретних умов виробничо-господарської діяльності підприємства, фактичної наявності матеріальних ресурсів, реальних можливостей їх поповнення та зменшення витрат у процесі матеріально-технічного постачання, здешевлення вартості сировини та матеріалів при повній їх відповідності технологічним вимогам» [132, с. 61].

Управління матеріально-технічним постачанням, на нашу думку, неможливо якісно здійснювати без належного контролю за ним, адже контроль є однією з важливих функцій управління. Майже у всіх великих будівельних підприємствах успішно діють відділи матеріально-технічного забезпечення. Під час оперативного контролю за матеріально-технічним постачанням будівельного підприємства, важливо забезпечити його достатньою кількістю та потрібним переліком технічних і матеріальних ресурсів готових до виробничого споживання у визначеному місці та домовлений час. На кожен випадок порушення термінів, принципів і умов договорів з постачальниками має бути миттєва реакція представників будівельного підприємства.

На думку Лиско О. В.: «Одним із основних завдань контролю за забезпеченням матеріальними ресурсами процесу виконання будівельно-монтажних робіт є організація виробничо-технологічної комплектації об'єктів будівельними конструкціями, деталями, матеріалами, напівфабрикатами за затвердженими графіками комплектації у точній відповідності з технологічною послідовністю виконання будівельно-монтажних робіт, тобто виробничою логістикою» [236, с. 61].

Актуальні аспекти контролю виробничих запасів в Україні досліджували у власних наукових пошуках: Дзядикевич Ю. В. [132], Левицька С. О. [228], Меліхова Т. О. [262], Михалевич С. Г. [276], Остапчук Т. П. [324], Павелко О. В. [326], Пантелеев В. П. [333], Петренко Н. І. [340], Петренко С. М. [341], Петрик О. А. [342], Пінчук К. С. [352], Примуш Ю. С. [367], Пушкар М. С. [398], Редченко К. І. [402], Римар Г. А. [406], Романчук А. Л. [410], Романчук К. В. [412], Скрипник А. Л. [430], Ходаківська Л. О. [462], а також контролю малоцінних і швидкозношуваних предметів: Куцик П. О. [219], Шендригоренко М. Т. [478], Шумило Р. Р. [492] та ін.

Про витрати, що пов'язані з виробничою логістикою йтиметься в цьому параграфі трохи згодом.

Бутинець Т. А. вказує на типові порушення і зловживання за результатами аудиту, що пов'язані з основними засобами та причини їх виникнення: «1) відсутність документів, які характеризують технічний стан основних засобів; 2) оприбуткування основних засобів за завищеною ціною їх придбання, включення зайвих витрат на транспортування та монтаж; 3) відсутність ведення інвентарних карток аналітичного обліку основних засобів; 4) не відображення на позабалансових рахунках вартості орендованих основних засобів, відсутність організованої матеріальної відповідальності за орендованими об'єктами» [33, с. 5-9]. Далі авторка робить справедливий висновок: «Проведений аналіз типових порушень з ведення бухгалтерського обліку основних засобів, рекомендації щодо їх запобігання у майбутньому,

підвищати якість проведення перевірок, авторитет аудиторів (контролерів), забезпечити коригування діючої методики аудиту» [33, с. 10].

Старко І. Є. розглядає специфіку контролю за оцінкою та переоцінкою нематеріальних активів, звертаючи увагу на таке: «... можливі виявлення невідповідностей щодо: 1) оцінки об'єкта нематеріальних активів визначена недостовірно, відсутність документу, що підтверджує право підприємств на даний об'єкт; 2) порушення умов відображення в обліку нематеріальних активів, отриманих в результаті розробки; 3) визначення вартості придбаного об'єкта нематеріальних активів за його залишковою вартістю; 4) порушення вимог щодо формування первісної вартості придбаних нематеріальних активів, включення до вартості витрат на сплату відсотків за кредит, за рахунок якого був придбаний об'єкт; 5) зарахування об'єкта на баланс підприємства за справедливою вартістю без урахування додаткових витрат, пов'язаних з його придбанням; 6) неправомірність збільшення первісної вартості нематеріальних активів за рахунок поточних витрат; 7) проведення переоцінки нематеріальних активів щодо яких не існує активного ринку» [437, с. 363].

Кожна невідповідність щодо вартості нематеріальних активів, про яку йдеться вище і яка може бути виявлена під час контролю за оцінкою та переоцінкою нематеріальних активів, негативно впливає не лише на бізнес-процеси у підприємстві, але і на його імідж та фінансові результати звітного періоду (а деколи і майбутніх періодів). Тому особа, що відповідає за правильність оцінки матеріально-технічних ресурсів у підприємстві, має бути добре обізнана з нормативно-правовою базою оцінки та переоцінки активів, зобов'язань і капіталу в Україні, вміти належним чином спланувати та організувати цей процес, а також забезпечити документальне оформлення і поточний контроль за ним.

Питання контролю за логістичними витратами й економією (перевитратами) ресурсів підприємств майже не досліджувались.

Серед поодиноких авторів з даного питання Мадяр Р. О. Він, розкриваючи питання контролю логістичної діяльності у підприємствах в

умовах глобалізації, пише таке: «Контроль у логістичних системах має важливе значення у стратегічному і оперативному управлінні підприємством, ґрунтується на аналізі переваг логістичних проєктів. Вимог споживачів, умов конкуренції, співвідношень можливостей цільових ринків та витрат на їх забезпечення і вимагає регулярного узгодження цілей планування, управління та контролю за сферами діяльності підприємства» [248, с. 33].

Будівельну діяльність, як складну логістичну систему, нереально собі уявити без попереднього її проектування, моделювання, планування, аналізу і контролю. Ця логістична система тісно пов'язана із іншими логістичними системами без глибокого знання яких і розуміння сучасних принципів їхнього функціонування не можна досягнути високої ефективності будівельного виробництва та його належної рентабельності.

Далі Мадяр Р. О. визначив 5 основних етапів логістичного контролю, до яких відніс: «визначення планових значень логістичних показників; розрахунок фактичних значень логістичних показників; порівняння фактичних і планових показників (виявлення відхилень); аналіз виявлених відхилень; розроблення коригувальних заходів щодо усунення відхилень» [248, с. 33].

Контроль за логістичними витратами (державний і внутрішньогосподарський) та економією (перевитратами) ресурсів у будівельних підприємствах передбачає, що за такими витратами, ресурсами має здійснюватись спостереження, перевірка спрямована на їх раціональне використання ресурсів (будівельних матеріалів та конструкцій, електроенергії, пально-мастильних матеріалів, води тощо), тобто на економію під час здійснення проєктування об'єкта будівництва, підготовки будівельного майданчика до початку капітального будівництва, виконання безпосередньо будівельно-монтажних робіт, здавання-приймання збудованого об'єкта в експлуатацію.

Щодо контролю за логістичними витратами, то Мадяр Р. О. вважає: «Контроль логістичних витрат орієнтується на поточні результати логістичної діяльності й пов'язаний з перевіркою документів і необхідністю «виходу» на

місця здійснення господарчих актів і логістичних операцій. Система контролю особливо доцільна в тих випадках, коли функція управління підприємством делегована на відділи і служби. Тоді він допомагає їм у досягненні максимально можливого загального результату діяльності» [248, с. 34].

Звідси, контроль за логістичними витратами можна, переважно, організувати в режимі реального часу з позиції об'єктів та етапів будівництва, будівельних бригад і ланок, груп або окремих працівників певних будівельних професій, відповідних господарських і логістичних операцій (загалом та кожної зокрема), працівників відділів і служб матеріально-технічного постачання, транспортування, складування, розподілу та збуту.

Мадяр Р. О. стверджує, що «... процес контролю – це діяльність, що спрямована на гарантії досягнення найбільш ефективним способом поставлених цілей організації шляхом ліквідації «вузьких місць», що виявлені в ході операцій контролю. У нашому випадку під «вузькими місцями» будемо розуміти досить високі логістичні витрати в центрах відповідальності» [248, с. 34].

Логістичні витрати в центрах відповідальності необхідно завчасно планувати у бюджетах логістичних витрат, а контроль за ними доцільно здійснювати за фактичними відхиленнями від встановлених норм. Важливо також порівнювати обсяги логістичної діяльності та логістичні витрати у різних однотипних центрах відповідальності будівельної галузі з метою виявлення основних факторів, що на них впливають.

Плануючи процес логістичного контролю у будівельному підприємстві, треба зважати на галузеві особливості логістичної діяльності в будівництві: «перша особливість – досить низький рівень логістики в будівельній галузі економіки України; друга особливість пов'язана з характером будівельного виробництва і відображається на еволюції логістики у конкретних компаніях; третя особливість логістики в будівництві пов'язана з тим, що будівельна організація рідко є «господарем» логістичного процесу; четверта особливість логістики в будівництві – це найширші можливості для логістичного

аутсортингу, зокрема, у постачанні, адже велика частина логістичних функцій транспортування, складування, управління запасами і закупівлям є допоміжними процесами» [454, с. 1-5]. Звідси, Торканюк В. І., Железнякова І. Л., Прижкова О. Ю. та інші рекомендують будівельним організаціям, і ми з ними погоджуємось, «... встановити найкраще джерело конкурентної переваги, зробивши ключові процеси якомога ефективнішими і ощадливими, а не ключові – передати на аутсортинг» [454, с. 5].

Варто погодитись з думкою цих авторів і щодо аутсортигу. Залучення фахівців з аутсортингу до роботи в будівельних організаціях на договірних засадах дасть змогу цим організаціям зберегти час та зекономити витрати на здійснення логістичних операцій.

Проте, перед тим, як наважитись на логістичний аутсортинг, будівельна організація силами представників своїх служб і відділів економічного спрямування має провести класифікацію логістичних операцій на основні та допоміжні; з'ясувати потенційні проблеми, незручності і застереження, що можуть виникнути під час проведення такої класифікації та при відображенні логістичних операцій в обліку і звітності; оцінити ризики, що з ними пов'язані; визначити які саме логістичні операції можна передати на аутсортинг та які вигоди (економію витрат) від цього можна отримати.

А тепер спробуємо детальніше зупинитись на аудиторському контролі логістичних витрат у будівельних підприємствах. Аудит логістичних витрат, як вид економічного контролю будівельного підприємства за такими витратами, в основному, є внутрішнім аудитом логістичних витрат і здійснюється тоді, коли у підприємстві є внутрішня аудиторська служба (відділ) або внутрішній аудитор. Варто нагадати, що аудит, як вид контролю у сфері економічної діяльності, з'явився в Україні на початку 1990-тих років і, на жаль, не став таким ефективним, яким би він мав бути у країні з ринковою економікою (Україні такий статус надав у 2005 р. Європейський Союз). На заваді цього, безперечно, є високий рівень корупції в нашій державі.

Чухрай Н. І., Гірна О. Б. зазначають: «У логістичному менеджменті виокремлюють такі види аудиту: загальний фінансовий аудит, загальний та спеціальний функціональний аудит, аудит попиту і рівня логістичного обслуговування, аудит якості, аудит логістичних витрат, аудит інформаційних систем, аудит запасів, аудит товарно-транспортної документації» [473, с. 114].

Із перелічених вище видів аудиту нас цікавить, насамперед, аудит логістичних витрат.

Варта на увагу думка Бернацької Н. Р., яка досліджує застосування логістичного аудиту в підприємстві: «Логістичний аудит розкриває джерела надлишкових витрат і розробляє план оптимізації логістичної функції шляхом поліпшення функціональної ефективності, управління логістичною системою підприємства, інтеграції й тісної взаємодії елементів ланцюгів постачань» [10, с. 130-131].

Доцільно уточнити фразу цієї авторки щодо розроблення плану оптимізації логістичної функції логістичним аудитом. Таким планом, на наш погляд, у підприємстві мав би займатись хтось інший, але не аудитор.

Логістичний аудит, на нашу думку, доцільно здійснювати не у всіх підприємствах, а лише у тих, де є нагальна потреба у створенні логістичних систем, а питома вага логістичних витрат у загальних витратах підприємства становить значний відсоток. До таких підприємств належать: промислові та торговельні підприємства, інформаційні і консалтингові фірми, складські та експедиторські компанії. До таких підприємств і фірм, на нашу думку, також можна віднести: будівельні, агропромислові, страхові та логістичні підприємства (компанії) тощо.

Ларіна Р. виокремлює 10 пунктів процедури логістичного аудиту: «1) перевірка системи управління логістичною діяльністю; 2) перевірка системи планування логістичної діяльності; 3) аудит закупівельної логістики; 4) аудит виробничої логістики; 5) аудит розподільчої логістики; 6) аудит транспортної логістики; 7) аналіз організації складських процесів; 8) аудит логістичного

сервісу; 9) аудит інформаційної логістики; 10) оцінка ефективності логістичної діяльності» [224].

Як бачимо, лише 3 пункти є загальними питаннями процедури логістичного аудиту, а решта (7 пунктів) – наближені до конкретних видів логістичної діяльності підприємств: закупівельної, виробничої, розподільчої, транспортної, складської, сервісної й інформаційної логістики. В цьому є великий резон, адже проводячи аудиторську перевірку відповідного виду логістики можна глибоко розібратись з його проблемами та протиріччями, зв'язками і залежностями від інших видів логістики. Особлива увага аудитора має бути зосереджена на перевірці систем моделювання та планування логістичної діяльності. Під час такої перевірки важливо встановити як відбувається процес моделювання логістичної діяльності підприємства загалом та його логістичних підрозділів, чи є у підприємстві фахівці з моделювання логістичної діяльності з використанням ІТ-технологій і т. д.

Назаренко О. В. зазначає: «Проведення аудиту логістичного сегменту діяльності господарюючого суб'єкта має акцентувати увагу на витратах (видах, питомій вазі) не пов'язаних з основною виробничою діяльністю, тобто не виробничих витратах (перевитратах): сировини, матеріалів, комплектуючих у процесі виробництва, зберігання, транспортування; енергії та паливних ресурсів на виробничі й не виробничі потреби; фінансів при придбанні товарно-матеріальних цінностей» [295, с. 8].

Тут варто погодитись із Назаренком О. В. щодо акцентування уваги на не виробничих витратах (перевитратах), адже в тих підприємствах, де немає нормативного методу планування, обліку і контролю або хоч би його елементів, перевитрат неможливо уникнути.

Аудиторським компаніям у будівництві рекомендовано здійснювати аудит за матеріальними ресурсами. Аудит за матеріальними ресурсами передбачає: перевірку правильності відображення обсягів і вартості матеріалів, сировини, будівельних матеріалів придбаних у постачальників; контроль за повнотою відображення витрат з транспортування цих цінностей та їх

логістикою; обстеження складів зберігання сировини, матеріалів та інших цінностей щодо умов їх зберігання; вибіркова перевірка залишків матеріальних ресурсів на склад; виявити правильність щодо списання нестач або надлишків; виявити правильність відображення операцій пов'язаних із малоцінними і швидкозношуваними предметами; виявити чи правильно оформлені документи пов'язані із списанням сировини, матеріалів, малоцінних і швидкозношуваних предметів; чи своєчасно відображені операції пов'язані з надходженням і вибуттям матеріальних ресурсів на рахунках бухгалтерського обліку.

Аудит наявності та руху технічних ресурсів повинен передбачати: правильність визначення первісної вартості основних засобів; виявлення правдивості та своєчасності відображення операцій пов'язаних із постачанням основних засобів, навантаженням, розвантаженням й монтажем; контроль за фактичною наявністю технічних ресурсів; перевірку документального оформлення операцій пов'язаних із надходженням та вибуттям технічних ресурсів; виявлення та усунення помилок пов'язаних із оцінкою та простоем технічних ресурсів; контроль за правильністю документального оформлення тих операцій, що пов'язані з безкоштовним отриманням основних засобів, здачею їх в оренду, оприбуткуванням їх як внеску до статутного капіталу та інше.

В практичній діяльності будівельних підприємств застосовуються відповідні документи, які є інформаційною базою для аудиту наявності і руху матеріально-технічних ресурсів, зокрема: акт приймання виконаних підрядних робіт (ф.КБ-2в), журнал обліку виконаних робіт (ф. КБ-6),звіт про витрату основних матеріалів у будівництві в співставлені із витратою, що визначена виробничими нормами (ф. М-29), матеріальний звіт (ф. М.19), а також форми первинних документів, що стосуються матеріально-технічних ресурсів. Деякі із зазначених документів не є обов'язковими для застосування, проте будівельні підприємства їх застосовують. Тому вважаємо, що вони є необхідною базою для проведення аудиту.

Аудит логістичних витрат (зовнішній та внутрішній) та економії ресурсів у процесі логістичної діяльності в будівництві дає змогу встановити причини відхилень від таких витрат і певних посадових осіб, які причетні до цих відхилень у будівельних підприємствах. Тут варто зауважити, що відхилення можуть проявлятися не лише у перевитратах логістичних витрат та ресурсів, та у їх економії (у такому разі посадову особу треба якимось чином заохотити).

Спробуємо розробити методику аудиторського контролю логістичних витрат та економії ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств, виходячи із загальних принципів, підходів та методик побудови такого контролю у підприємствах сфери матеріального виробництва (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Методика аудиторського контролю логістичних витрат та їх економії ресурсів у будівництві

№ з/п	Назва етапу аудиту логістичних витрат та економії ресурсів у процесі логістичної діяльності	Коротка характеристика відповідного етапу аудиту логістичних витрат і економії ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств
1	2	3
1.	Планування та організація аудиторського контролю логістичних витрат і економії ресурсів.	Попередній аудиторський контроль здійснюється до початку процесу будівництва, коли є ще змога перевірити правильність розрахунків планових (та/або нормативних) витрат.
2.	Аудиторський контроль за правильністю здійснення та своєчасністю документального відображення логістичних витрат і економії ресурсів.	Аудитори проводять контроль за правильністю та своєчасністю документального відображення логістичних витрат та економії ресурсів з метою перевірки чи усі факти господарського життя щодо логістичних витрат та економії ресурсів документально підтверджені та чи показники, що відображені там є достовірними.
3.	Перевірка правильності розрахунку та обґрунтованості списання логістичних витрат.	Завдання аудиторів полягає в тому, щоб встановити чи правильно, в повній мірі і у визначений звітний період відображені логістичні витрати, а також виявити чи немає розбіжностей між чинним порядком списання цих витрат та відповідними положеннями «Наказу про облікову політику підприємства» у сегменті обліку витрат підприємства.
	Аудиторський контроль за своєчасністю і повнотою відображення логістичних витрат та економії ресурсів у певних реєстрах синтетичного й аналітичного обліку.	Уся первинна облікова інформація про здійснені логістичні витрати й досягнуту в підприємстві економію ресурсів має бути належним чином згрупована, синтезована і відображена у певних реєстрах синтетичного й аналітичного обліку. Аудитори повинні провести повну або вибіркочну перевірку даних про логістичні витрати та економію ресурсів з метою виявлення типових помилок і усунення їх в процесі аудиторської перевірки або після її завершення протягом декількох днів, але не більше 5 робочих днів.

Продовження таблиці 5.1

1	2	3
4.	Перевірка обґрунтованості включення статей витрат до складу логістичних витрат з метою задоволення потреб податкових розрахунків.	Перевіряючи обґрунтованість включення статей витрат до складу логістичних витрат з метою їхнього відображення у системі податкових розрахунків, аудитори мають, насамперед, керуватись «Податковим кодексом України», «Наказом про облікову політику підприємства», П(С)БО 16 «Витрати», МСБО 23 «Витрати на позики» тощо.
5.	Підготовка, узгодження й остаточне ухвалення тексту аудиторського висновку за результатами перевірки логістичних витрат і економії ресурсів під час здійснення логістичної діяльності.	Питання про ухвалення тексту аудиторського висновку за результатами перевірки логістичних витрат та економії ресурсів у процесі логістичної діяльності нерідко є дискусійним і потребує детального обговорення в аудиторському середовищі. Тут важливі професійні аудиторські судження та консенсус між усіма виконавцями аудиторської перевірки.
6.	Шляхи удосконалення методики й організації аудиторської перевірки логістичних витрат та економії ресурсів.	Внутрішні аудитори будівельних підприємств не рідше 1-2 рази протягом календарного року зобов'язані розглядати питання про напрями поліпшення методики й організації аудиторської перевірки логістичних витрат і економії ресурсів. Це дасть змогу краще розуміти процес здійснення логістичних витрат та стимулювати їхню економію.

Джерело: власна розробка авторки.

Кожен аудитор може її розширити або звужити виходячи із специфіки логістичної діяльності об'єкта аудиту, його завдання і масштаб. Вважаємо, що аудит логістичних витрат та економії ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств та їхніх підрозділів недоцільно проводити окремо, а лише як одну із складових аудиту логістичної діяльності підприємства.

Недостатньо висвітлені у наукових публікаціях питання контролю за витратами майбутніх періодів і практично відсутні у методичних рекомендаціях щодо обліку витрат.

Чередніченко М. Г., зокрема, зазначає: «Мета контролю доходів та витрат майбутніх періодів є об'єктивне вивчення стану нарахування та списання витрат і доходів майбутніх періодів, повноти та своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових реєстрах, правильності ведення обліку доходів та витрат майбутніх періодів відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта та вчасності виправлення відхилень у підприємстві» [469, с. 168].

Йдеться про перевірку залишків на рахунках 69 «Доходи майбутніх періодів» і 39 «Витрати майбутніх періодів». Вважаємо, що потрібно проводити перевірку не лише залишків на цих синтетичних рахунках, але і щомісячних оборотів сум доходів та витрат майбутніх періодів з виокремленням тих фактів господарського життя (ФГЖ), які найчастіше повторяються та найбільших сум, що в них відображені.

Мельник Е. Г. обґрунтувала 4 етапи проведення контролю за витратами майбутніх періодів у підприємстві: «організаційний, планування, перевірка, узагальнення результатів» [263, с. 13]. Куцик П. О., Ясінська Л. Т., Куценко Н. В. пропонують методику контролю витрат майбутніх періодів, чітко визначивши етапи контролю, перелік первинних документів та реєстри обліку, що підлягають контролю, а також його суб'єкти. Автори виокремлюють 5 етапів на рівні: «1) первинної інформації; 2) груп (видів) і рахунків (субрахунків) та розподілу витрат; 3) центрів відповідальності загалом по підприємству; 4) формування реєстру синтетичного обліку; 5) складання форм звітності» [220, с. 222].

Останній підхід щодо поділу етапів контролю, на нашу думку, є найбільш привабливий для контролерів-практиків, бо він, в основному, співпадає з етапами обліку витрат майбутніх періодів, тому такий контроль легше проводити. Хоч з іншого боку, підхід попередньої авторки має класичні ознаки розуміння контролю, як ефективної системи.

Цінною для організації контролю за витратами майбутніх періодів на рівні підприємств є розробка Мельник Е. Г. подвійної їх інвентаризації, яка може бути корисною для керівників підприємств через пакет робочих документів для здійснення контролю за витратами майбутніх періодів. Як зазначає сама авторка: «Подвійна інвентаризація витрат майбутніх періодів складається з двох блоків: перевірка грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей й інших активів та безпосередня перевірка витрат майбутніх періодів» [263, с. 14].

Ефективний контроль витрат майбутніх періодів дає змогу суттєво економити матеріально-технічні ресурси, сприяє виявленню вузьких місць у забезпеченні підприємства ними та швидкій ліквідації таких проблемних місць.

На наш погляд, під час контролю фактичних витрат майбутніх періодів у поточному періоді, контролери зобов'язані постійно відстежувати як виконуються з боку постачальників та підрядників договірні зобов'язання щодо постачання (надання послуг, виконання робіт) матеріально-технічних ресурсів, з'ясувати чи є розроблені підприємством і погоджені з партнерами детальні індивідуальні графіки постачання (надання послуг, виконання робіт) та чи дотримуються їх на практиці; встановити обсяги залишків матеріальних ресурсів у підприємстві і їх відповідність обчисленим середньомісячним нормативам таких ресурсів; наявність достатньої кількості технічних ресурсів у робочому стані (на виробничих об'єктах чи у гаражах підприємства) або в ремонті (на реконструкції, консервації); визначати рівень (%) забезпечення підприємства матеріально-технічними ресурсами для здійснення економічної діяльності у поточному і майбутніх періодах тощо.

Якщо за результатами контролю будуть встановлені факти грубого порушення з боку деяких партнерів їхніх договірних зобов'язань щодо забезпечення підприємства матеріально-технічними ресурсами (за визначеними видами, групами, назвами, номенклатурою, обсягами, якістю, термінами виконання (доставки) і т. д.), то підприємство може застосувати до відповідні засоби впливу від усних попереджень до судових позовів з вимогою притягнення порушника матеріальної та моральної відповідальності за умови письмових доказів його вини.

Куцик П. О., Ясінська Л. Т., Куценко Н. В. зазначають, що у ролі контролерів можуть бути «... майстер, технолог, бригадир, керівник структурних підрозділів, бухгалтер з обліку витрат структурного підрозділу, заступник головного бухгалтера підприємства і т. д.» [220, с. 222].

Хто, коли, як та в якому обсязі має контролювати і кому доповідати про отримані результати контролю за виконанням договірних зобов'язань із

забезпечення підприємства матеріально-технічними ресурсами, кожне підприємство визначає самостійно за ініціативи внутрішнього контролера (якщо ж такої посади у підприємстві немає, то – за ініціативи головного (старшого) бухгалтера) та фіксує це у низці документів (наказах, розпорядженнях, інструкціях, методичних рекомендаціях, планах, графіках, посадових інструкціях, протоколах, договорах, робочих).

Контроль за наявністю (кількістю, якістю) та внутрішнім переміщенням матеріально-технічних ресурсів здійснюють матеріально відповідальні особи, що приймають матеріально-технічні ресурси на зберігання. Перед тим, як підписати первинні документи на приймання-передачу цих ресурсів, ці особи зобов'язані оглянути їх, звірити фактичну кількість та якість з тією, що вказана у документах. У разі невідповідності фактичних показників тим, що вказані у документах, тут же необхідно скласти акт розбіжностей.

Перевірка стану зберігання і збереження матеріально-технічних ресурсів у будівельному підприємстві розпочинається з огляду місця зберігання матеріально-технічних ресурсів у підприємстві та з'ясування відповідності умов їх зберігання нормативним вимогам законодавства до них. У разі значних невідповідностей, необхідно їх зафіксувати належним чином (скласти акт невідповідностей, зробити фото- і відеозйомку).

Ходаківська Л., Пономаренко Т. звертають увагу на «... передумови дієвого контролю за збереженням матеріальних ресурсів є: 1) наявність відповідного обладнання на складах та в коморах, або на спеціально обладнаних площах та здійснення належної спеціалізації складів; 2) розміщення матеріалів за секціями складів, а всередині них – за окремими групами ... ; 3) оснащення місця необхідними ваговими приладами і тарою ... ; 4) оснащення місця зберігання, за необхідності, доставочними стрічками; 5) запровадження централізованих доставок матеріалів з базових складів у виробниче приміщення за узгодженими графіками; 6) скорочення зайвих проміжних складів; 7) організація і планування централізованого постачання матеріалів; 8) встановлення кола осіб, відповідальних за приймання та відпуск, укладення з

цими особами договорів про повну матеріальну відповідальність та розроблення відповідних посадових інструкцій» [462, с. 230-231].

У будівельній галузі досить поширені орендні операції щодо технічних ресурсів. Відповідно, кожне будівельне підприємство укладає договори оренди. Особі, що відповідає за умови складання та зміст договору оренди (бухгалтеру, юристу підприємства), необхідно досконало володіти нормативно-правовою базою з цього напрямку законодавства України і не допустити підписання договору на не вигідних для будівельного підприємства умовах, що на далі може проявитись у певних сумах збитків. Процедура оренди має бути детально прописана, щоб потім не виникало двоякого трактування окремих пунктів. Особливо прискіпливо варто прописати пункти щодо визначення щомісячної суми оренди, її індексації через інфляційні процеси, штрафних санкцій, а також щодо видів, марок, назв, показників технічних характеристик та поточного стану, пробігу будівельних машин до початку і після завершення оренди, нарахування і списання амортизації (зносу), суттєвих технічних змін в них (добудов, внесення конструктивних змін, пошкоджень, поточних та капітальних ремонтів, технічних обслуговувань).

Лізингові операції будівельні підприємства здійснюють значно рідше, ніж орендні. Проте суми у договорах лізингу значно більші, а термін провадження лізингу розрахований, переважно, на 5 років. Звідси, контроль за лізинговими операціями здійснювати складніше і часу на його проведення потрібно також значно більше. Процедура ж проведення контролю за лізинговими операціями приблизно така ж, як за орендними операціями. Контроль за лізинговими операціями може ускладнюватись і у разі проведення міжнародних лізингових операцій.

Контроль за правильністю нарахування амортизації на технічні ресурси, на нашу думку, варто починати з перевірки правильності визначення вартості об'єкта технічних ресурсів і його переоцінки (дооцінки, уцінки), бо саме від вартості того або іншого об'єкта залежить потім сума щомісячної амортизації. Далі потрібно перевірити правильність розрахунку цієї суми амортизації за

відповідною формулою залежно від обраного підприємством методу її нарахування. Така сума відображається у відомостях нарахування амортизації, фіксується у розрахунках амортизаційних відрахувань за відповідний звітний місяць і у податкових розрахунках. Варто пам'ятати, що зведена сума амортизаційних відрахувань за певний місяць буде відрізнятися від зведеної суми за попередній або майбутній місяць у зв'язку з вибуттям або надходженням деякої кількості об'єктів технічних ресурсів. Зведена сума амортизаційних відрахувань за певний місяць може змінюватись і разі переоцінки таких об'єктів.

Для будівельних підприємств характерний контроль за кошторисами, бюджетами, нормами і нормативами використання матеріально-технічних ресурсів. Лиско О. В. вважає, що «... завданнями контролю за використанням матеріально-технічних ресурсів є виявлення та усунення перешкод в процесі виконання будівельно-монтажних робіт, сприяння їх раціональному використанню та зберіганню з моменту оприбуткування до моменту списання. Відповідно до цього визначають об'єкти, джерела інформації, методичні прийоми контролю, узагальнення та реалізації його результатів, що є одним з основних засобів формалізації контролю» [236].

Дзядикувич Ю. В., Любезна І. В., Розум Р. І., розкриваючи специфіку внутрішньогосподарського контролю використання матеріальних ресурсів у підприємствах целюлозно-паперової промисловості, виокремлюють такі ознаки контролю: «1) за обсягом контролю: суцільний і вибірковий; 2) за періодичністю: за заданим графіком, безперервний та епізодичний; 3) залежно від характеру контрольованих показників: технологічний, оперативно-виробничий, техніко-економічний» [132, с. 59]. Зацікавлено звернемо увагу на останню ознаку, яка застосовується у багатьох будівельних підприємствах: «технологічний – повинен забезпечити суворе дотримання всіх технологічних параметрів виробництва; оперативно-виробничий – призначений для виявлення відхилень витрат запасів від встановлених норм і сприяння ліквідації причин цих відхилень; техніко-економічний – здійснюється з метою виявлення рівня

ефективності за загальними показниками, показниками роботи основного обладнання та використанням матеріальних запасів» [132, с. 59].

Методику й організацію проведення контролю за нематеріальними активами, зокрема і про прийоми документального та фактичного контролю досить вдало описав Старко І. Є. До прийомів застосовуваних підприємствами документального контролю він відносить: «техніко-економічні розрахунки; документальну перевірку правильності оформлення первинних облікових та юридичних документів надходження і використання нематеріальних активів; зустрічну перевірку документальних даних, які підтверджують право підприємства на відповідний об'єкт нематеріальних активів; перевірку правильності відображення операцій з надходження (вибуття) нематеріальних активів у реєстрах бухгалтерського обліку. А до прийомів документального контролю – інвентаризацію й експертну оцінку» [437, с. 361].

У будівельному виробництві нерідко допускається брак. Для здійснення перевірки обсягів, встановлення причин та винуватців браку, необхідно створити комісію, яка зобов'язана без зайвих зволікань зустрітись на тому об'єкті, де його допущено, оглянути його і провести заміри площі (об'єму) браку та встановити кількість втрачених (зіпсованих) будівельних матеріалів, зробити фото- і відеофіксацію, поспілкуватись та взяти пояснюючі записки з усіх осіб причетних до браку, скласти акт про виявлений брак (типової форми) і підписатись. Крім того, така комісія повинна скласти протокол свого засідання з детальними висновками та пропозиціями щодо усунення виявленого та документально зафіксованого браку і відшкодування витрат (втрат) на брак, який зобов'язаний затвердити керівник будівельного підприємства. За наслідками роботи комісії він повинен видати наказ по підприємству із зазначенням обсягів браку, його вартості, хто винен, суми відшкодування, до якого часу і як виправити брак, хто буде контролювати за виконанням наказу.

Контроль за відходами будівництва і оцінка потенційної можливості їх зменшення та переробки повинен здійснюватись з урахуванням світового досвіду. Нині в Україні у зв'язку з повномасштабною війною росії проти

України виникла велика проблема прибирання і вивезення відходів на місці знесених та пошкоджених будівель, а також відходів в місцях будівництва будівель і споруд. Контроль за цією проблемою, на нашу думку, має взяти на себе держава в особі Державної служби з надзвичайних ситуацій МВС України, а також Державна інспекція архітектури та містобудування України.

З точки зору експерта із поводження з відходами UIF О. Лимара: «На даний момент роботи з демонтажу будівель та конструкцій не повністю врегульовані на законодавчому рівні. Здебільшого цей сектор значною мірою перебуває у тіньовій економіці. Таких термінів як «знос», «демонтаж», «будівельні відходи» взагалі відсутні в законодавстві України» [234]. Звідси, виникає питання про посилення відповідальності фізичних та юридичних осіб за порушення правил проведення робіт і безпеки поведінки людей під час демонтажу знесених та пошкоджених будівель і споруд, сортування, перероблення, транспортування та захоронення будівельних відходів і сміття. Будівельні підприємства, зі свого боку, повинні не нагромаджувати значну кількість відходів будівництва та сміття і максимально допомагати місцеві владі у зачистці територій біля знесених та пошкоджених будівель і споруд за допомогою наявних у них будівельних машин. Водночас, в цьому напрямку необхідно також розвивати громадський контроль з боку керівництва об'єднаними територіальними громадами, ініціативних груп місцевих жителів, засобів масової інформації, депутатів місцевих рад, волонтерів тощо.

Таким чином, в підприємствах будівельної галузі України залишилась низка невирішених проблем методології та організації контролю за матеріально-технічними ресурсами. Ці проблеми нагромаджувались протягом багатьох років і вирішити їх можна лише за умови системного підходу протягом тривалого часу.

5.3. Методологічні та організаційні особливості контролю за фінансовими ресурсами у будівельній галузі

Методологія та організація контролю за фінансовими ресурсами відіграє фундаментальне значення у будівництві, оскільки надходження та використання грошових коштів, своєчасність погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей прямо і опосередковано впливає на щорічний фінансовий результат діяльності підприємства. Контроль за фінансовими ресурсами варто ввести як на внутрішньому так і на зовнішньому рівнях.

Цікавим є той факт, що в іноземній літературі «внутрішнього аудитора розглядають, як працівника найнятого компанією для контролю за її фінансовою діяльністю» [558, с. 36].

Звідси, внутрішній контроль за фінансовими ресурсами є одним із найважливіших передумов ефективного ведення фінансового обліку і звітності. Щодо державного контролю, то частка коштів з державного бюджету є досить незначною, менше 2 % (табл. 5.2).

Тому першість щодо контролю у житловому будівництві займають інші види контролю. Стецюк П. А. вважає, що «ефективне управління за формуванням та використанням фінансових ресурсів потребує постійного моніторингу та контролю цих процесів. Система постійного моніторингу забезпечує можливість порівняння фактичних об'ємних, просторових та часових параметрів фінансових ресурсів з встановленими нормативами та прийнятими обмеженнями» [442]. Погоджуємось із цим, проте до сказаного вище вважаємо за необхідне додати контроль за ризиками, які є надзвичайно важливими у будівництві. Особливо ризики виникають за фінансовими ресурсами наявність, використання та управління якими є основними першопричинами одержання прибутку у будівельному підприємстві.

Фінансові ресурси у контексті методології та організації економічного контролю в Україні досліджували: Бурдьо І. М. [32], Бутко Н. В. [39], Дяченко Д. О. [138], Калюга Є. В. [173], Козачок І. А. [190], Лукова О. С. [245],

Назарова К. О. [297], Семенець А. П. [423], Стеценко С. П. [441], Суркова Ю. О. [444] та ін.

Таблиця 5.2

Використання фінансових ресурсів на капітальні інвестиції в Україні у 2021 р.

(млрд. грн.)

№ з/п	Джерело фінансових ресурсів	Усі види економічної діяльності		в тому числі будівництво		з них будівництво будівель	
		сума	%	сума	%	сума	%
1.	Кошти Держбюджету	48,545	9,18	0,780	1,51	0,672	1,45
2.	Кошти місцевих бюджетів	44,208	8,36	0,479	0,92	0,368	0,80
3.	Власні кошти підприємств та організацій	362,693	68,59	12,645	24,39	8,131	17,54
4.	Кредити банків та інших позик	26,654	5,04	1,763	3,40	1,012	2,19
5.	з них кредити банків-нерезидентів	9,811	1,86	к/с	к/с	к/с	к/с
6.	Кошти інвестиційних компаній, фондів, тощо	2,959	0,56	2,279	4,41	2,277	4,91
7.	Кошти інвесторів-нерезидентів	0,779	0,15	-	-	-	-
8.	Кошти населення на будівництво житла	28,576	5,40	20,310	39,18	20,310	43,82
9.	Інші джерела фінансових ресурсів	14,388	2,72	13,577	26,19	13,577	29,29
10.	Разом	528,802	100,00	51,833	100,00	46,347	100,00

Джерело: власна розробка авторки на основі [116].

Спільник І. В. вважає, що «у показниках фінансової діяльності знаходить відображення загальна результативність діяльності фірми, а спроба виокремити її як самодостатню для більш предметної оцінки призводить до розгляду окремих операцій (одержання й погашення кредиту, доходів і витрат, пов'язаних з емісією та розміщенням цінних паперів), що унеможлиблює одержання цілісної картини операційної діяльності (результатом якої є дохід, витрати, прибуток) або інвестиційної (інвестиції, грошовий потік, чистий грошовий потік). Фінансова діяльність є особливою, адже її основне завдання полягає в ефективній мобілізації капіталу для всього бізнесу» [434].

У післявоєнний період контроль за фінансовими ресурсами посилиться. Проте, на нашу думку, він має набувати неінституціоналістських та соціальних функцій.

Ці функції полягають у піднятті свідомості та моральних цінностей населення щодо правомірного використання коштів. Адже жодна найдосконаліша система контролю не діятиме, якщо суспільство не усвідомить,

що раціональне використання фінансових ресурсів у будівництві принесе користь і замовникам, і підрядникам, і фінансовим посередникам, і державним контролюючим органам. З таким прагненням всі учасники будівельного процесу зможуть вчасно виконати всі поставлені перед ними завдання. Для цього, має бути розроблена програма відновлення та поліпшення процесу житлового будівництва в Україні. Крім цього, така програма має функціонувати на кожному будівельному підприємстві.

Контролер-ревізор Суркова Ю. О. вважає, що «для того, щоб фінансовий контроль сприяв системному вдосконаленню фінансової діяльності підприємств будівельного комплексу України, необхідно: 1. Гармонізувати систему фінансового контролю та аудиту за допомогою єдиних організаційних підходів, які ґрунтуються на вимогах ЄС до управління державними фінансами, що містяться в базових документах Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI)... 2. Впроваджувати внутрішній фінансовий контроль як інструмент управління будівельними організаціями, що дає змогу перевірити стан виконання завдань, гарантувати: досягнення поставлених цілей; достовірність звітності; належний захист фінансових активів від втрат, а також надання можливості викладати управлінське судження та виявляти ініціативу з метою підвищення ефективності та результативності діяльності, зниження витрат... 3. Державний фінансовий аудит підприємств будівельного комплексу повинен здійснюватися з метою оцінки ефективності й законності використання грошових коштів та майна, правильності ведення бухгалтерського обліку, набуття кращого досвіду фінансової діяльності інших будівельних підприємств» [444, с. 149].

Погоджуємось із усіма пропозиціями авторки. Проте вважаємо за необхідне внести власні пропозиції до кожного із пунктів. Щодо першого, то вважаємо, що українська система контролю не може повністю відповідати вимогам ЄС до управління державними фінансами, що містяться в базових документах Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI) через те, що в нас є низка особливостей щодо ведення

будівельного бізнесу. Ці причини полягають у наступному: система кредитування вітчизняного бізнесу діє за іншою схемою; державна частка фінансування соціального житла становить низький відсоток; рівень доходу населення є нижчим, ніж у європейських країнах; воєнні дії несуть постійні збитки у сфері будівництва житла; фінансова непривабливість для інвестора територій на яких велись будівельні дії та затягування цього процесу через розмінування територій. Ці всі фактори суттєво сповільнюють процес інтеграції вітчизняної системи контролю до європейських вимог. Щодо другої позиції, то вона є досить реальною в зв'язку із тим, що внутрішній контроль у будівельних підприємствах поліпшився через те, що підприємство поквартально має звітувати перед фінансовим посередником за ефективністю використання грошових коштів. Цікавим є те, що контроль за веденням фінансових операцій є законодавчо обумовленим, а методика та організація не до кінця прописана. До таких документів можемо віднести Акти КБ-2 та КБ-3, графіки про використання грошових коштів та Звіт про рух грошових коштів (ф. 3). Оскільки законодавством не встановлено, які документи є обов'язкові для проведення контролю за фінансовими ресурсами будівельних підприємств фінансовими посередниками. Звідси, пропонуємо прописати цей список в обліковій політиці будівельного підприємства. Це посилить якість як внутрішнього, так і зовнішнього контролю. Щодо третьої пропозиції за напрямком державного фінансового аудиту, вважаємо, що він може поліпшити внутрішній контроль лише за умови надання свободи в ухваленні управлінських рішень власне на будівельних підприємствах. Також внутрішні контролери мали б щороку надавати пропозиції для поліпшення діяльності державного фінансового контролю. Крім цього, ми переконані, що у будівельній галузі в частині фінансових ресурсів потребують вдосконалення такі види контролю, як превентивний, супутній, контроль за принципом зворотного зв'язку, контроль фінансовим посередником, державний аудиторський контроль, автоматизований контроль (рис. 5.5).

Рис. 5.5. Вдосконалення видів контролю щодо фінансових ресурсів у будівництві.

Джерело: власна розробка авторки.

Контроль за фінансовими ресурсами у будівництві можна поділити на етапи: 1) початковий; 2) поетапно-поточний; 3) завершально-прогностичний. Початковий етап характеризується збором даних щодо надходження та вибуття фінансових ресурсів. Ці документи повинні бути відібрані відповідно до строків виконання та з конкретною інформацією. Поетапно-поточний етап, на наш погляд, є більш конкретним описом будівельної галузі, ніж просто поточний. Це зумовлено тим, що контроль на цьому етапі проводиться в декілька етапів, які є тривалими.

На цьому етапі відбувається перевірка конкретних даних за фінансовою документацією відібраною на попередньому етапі. Завершально-прогностичний передбачає узагальнення даних про обсяги виконаних будівельних робіт, своєчасність здійснення розрахунків, особливостей виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Процес здійснення аудиту в суб'єктах підприємницької діяльності складається «з 4 етапів:

1) планування та організація аудиту (попереднє вивчення об'єкта аудиту, складення та затвердження робочого плану та програми аудиту);

2) проведення аудиторських процедур, формування і оформлення аудиторських доказів, підготовка аудиторських висновків, пропозицій та рекомендацій;

3) звітування за результатами аудиту шляхом оформлення та узгодження проекту звіту про результати аудиту, підписання протоколу узгодження звіту про результати державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання, формування, підписання та подання звіту об'єкту аудиту;

4) моніторинг виконання поданих за результатами аудиту пропозицій і рекомендацій та результатів їх впровадження» [260].

Звідси, можна зробити висновок про те, що етап, як окрема категорія контролю, є основою для формування превентивного контролю.

Здреник В. С. і Ярошук О. В. вважають, що «етапи перевірки операцій з похідними фінансовими інструментами поділяються на такі:

1) перевірка стану організації і ведення обліку операцій з похідними фінансовими інструментами;

2) перевірка відображення в системі бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами:

а) перевірка операцій з надходження похідних фінансових інструментів;

б) перевірка операцій з вибуття похідних фінансових інструментів);

3) перевірка правильності визнання, оцінки та розкриття у фінансовій звітності інформації про операції з похідними фінансовими інструментами» [164, с. 124].

Погоджуємось із вченими, що похідні фінансові інструменти є не менш важливими у національній практиці, адже їх ефективне планування дає змогу спрогнозувати кінцеві результати за укладеними ф'ючерсами, форвардами, опціонами та свопами.

В національній економіці контрольні функції цих всіх контрактів не розписані, а тому мають бути зазначені особливості їх ведення в самих договорах. Звідси, такі договори є досить ризикові, а тому потребують посиленого контролю.

Виходячи із дослідження різних точок зору вчених-економістів, вважаємо, що в нинішніх умовах контроль варто провадити як за фінансовими активами, так і за фінансовими зобов'язаннями. Зокрема, контроль за фінансовими активами варто вести за такими напрямками: готівкою (українською, іноземною); безготівковими коштами (депозити, валютні кошти, електронні гроші); дебіторська заборгованість за товари, продукцію (роботи, послуги); векселі одержані; дебіторська заборгованість, що пов'язана з купівлею фінансових інвестицій (поточних, довгострокових).

Етапи внутрішнього та зовнішнього контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві представлені у таблиці 5. 3. Зовнішній контроль

розглянуто з точки зору аудиторської фірми та Державної аудиторської служби України.

В таблиці 5.3 визначено 3 етапи контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві: початковий, поетапно-поточний та завершально-прогностичний.

З метою якісного ведення бухгалтерського обліку і формування фінансової звітності будівельному підприємству необхідно періодично проходити аудиторську перевірку. Оскільки, позитивний аудиторський висновок формує довірливий клімат між директором та бухгалтером, є доказом правомірного використання фінансових ресурсів, гарантом своєчасного виконання будівельно-монтажних робіт, а отже формує довіру інвесторів до правомірної діяльності підприємства.

Таблиця 5.3

Етапи внутрішнього та зовнішнього контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві

Етапи контролю	Внутрішній	Зовнішній з боку:	
		аудиторських компаній	Державної аудиторської служби України
1	2	3	4
Початковий	Створення плану щодо контрольних функцій за формуванням і використанням первинних, зведених та звітних документів. Вибір ручного, напівавтоматизованого чи автоматизованого способів ведення контролю. Визначення основних нормативів та законодавчих документів й стандартів для проведення контролю.	Підписання договорів із аудиторською компанією про проведення аудиту за формуванням та використанням ресурсів. Визначення методів та способів оцінки системи внутрішнього контролю за грошово-розрахунковими операціями, дебіторською заборгованістю, фінансовими інвестиціями.	Підготовка до проведення планових та непланових перевірок Державною аудиторською службою щодо цільового використання державних грошових коштів. Визначення законодавчої бази, згідно якої буде здійснено контроль. Складання робочого плану та Програми аудиту. Підбір документації за якою буде здійснений контроль, визначення періоду за яким буде проведений контроль, вибір об'єктів будівництва за умови проведення виїзного контролю на місці спорудження будівлі.

Продовження таблиці 5.3

1	2	3	4
Поетапно-поточний	Поточний контроль за первинними документами із надходження та вибуття матеріально-технічних ресурсів й оплати за них, своєчасності погашення дебіторської заборгованості та щодо проведення розрахунків з різними кредиторами, погашення заборгованості вексями. Формування управлінських документів щодо графіків сплати коштів замовниками через фінансових посередників та інших форм внутрішньої звітності щодо формування фінансової, операційної та інвестиційної діяльності, руху грошових коштів.	Безпосередній контроль за правильністю проведення господарських операцій та облікових реєстрів в частині фінансових ресурсів, перевірка відповідності даних облікових реєстрів даним фінансової звітності, контроль за правильністю заповнення Балансу, Звіту про рух грошових коштів, Приміток до річної фінансової звітності в частині фінансових ресурсів. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.	Контроль за фінансовими ресурсами через процедури пов'язані із: виконанням порядку із документообігу грошових коштів і цінних паперів, виявлення похибок у формуванні господарських операцій щодо касових та банківських операцій, законність та документальне оформлення операцій пов'язаних із виникненням дебіторської та кредиторської заборгованостей, законності проведення розрахунків у разі залучення третіх осіб.
Завершально-прогностичний	За результатами проведеного внутрішнього контролю складається внутрішній звіт про результати проведеного контролю. На основі цього надаються висновки і рекомендації щодо поліпшення обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів.	Формування аудиторського звіту щодо позитивних та негативних особливостей ведення обліку щодо надходження та використання фінансових ресурсів у будівництві. Узагальнення результатів фінансової діяльності будівельного підприємства в аудиторському висновку.	Підписання звіту про результати державного фінансового аудиту діяльності будівельного підприємства. В частині бюджетних коштів формування напрямків їх використання за цільовим призначенням.

Джерело: власна розробка авторки.

Перевагами внутрішнього контролю у будівельних підприємствах є те, що внутрішній контроль може здійснюватись на всіх етапах будівництва, зокрема від нульового циклу де ставлять фундамент та підвал до проведення мереж й комунікацій. Вважаємо, що у будівництві внутрішній контроль в основному має здійснюватись не одним контролером, а кількома. Це пов'язано із значною кількістю фінансово-господарських операцій, які задіяні в процесі будівництва.

Будівельним підприємствам рекомендовано проводити аудит в частині фінансових ресурсів, який здійснюється щодо: дотримання порядку здійснення операцій з надходження та вибуття грошових коштів; своєчасності здійснення розрахунків; наявності укладених із контрагентами договорів; правильності здійснення інвентаризації розрахунків; вчасне пред'явлення штрафів до порушників договору; відповідність законодавству операцій пов'язаних із дебіторською і кредиторською заборгованістю.

Перевагою аудиторського контролю у будівництві є те, що він незалежний та об'єктивний, а отже може надавати якісну оцінку фінансового стану підприємства. Недоліком зовнішнього аудиту є те, що він не є постійним і якщо його здійснюють на етапі здачі об'єкта в експлуатацію, а похибки допущені на початку спорудження об'єкта будівництва, то внести корективи за минулі роки є досить складно.

Контроль з боку Державної аудиторської служби України здійснюється в частині державних коштів, оскільки такий вид аудиту проводиться з метою захисту державних інтересів, але із мінімальним втручанням в підприємницьку діяльність. Для будівельної галузі вагоме значення має Державний фінансовий аудит інвестиційних проєктів, який в умовах воєнної відбудови має бути одним із основних видів контролю за використанням фінансових ресурсів, оскільки здійснює перевірку чи законно реалізовані інвестиційні проєкти за об'єктами в які здійснювала інвестиції держава. Не менш вагомим значенням нині набуває аудит щодо цільового використання грантових грошових коштів. За результатами такого аудиту складається відповідний звіт.

Вважаємо, що перевагою державного аудиту є те, що він дає змогу глибоко оцінити використання фінансових ресурсів в частині інвестиційних проєктів та цільове використання грантових грошових коштів. Проте такий вид аудиту не є комплексним, адже здійснює оцінювання лише в частині державних залучень.

Ще однією особливістю будівництва є те, що грошові розрахунки тут в основному здійснюються через Фонд фінансування будівництва (ФФБ), Фонд операцій з нерухомістю (ФОН), Інститути спільного інвестування (ІСІ). Таким чином діяльність ФФБ, ФОН, ІСІ теж піддається контролю.

Згідно із ст. 24 Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю «регулювання діяльності ФФБ здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку» [396]. При цьому, за діяльністю забудовників нагляд здійснюють «місцеві державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських рад» [396].

Вважаємо, що управителі коштів у ФФБ, ФОН, ІСІ до певної міри мали б виконувати контрольні функції за використанням коштів будівельною компанією. Проте в законодавстві контрольні функції управителів коштів не прописані недостатньо. З іншого боку, постає питання чи мають право державні адміністрації здійснювати контроль за використанням коштів приватних інвесторів?

Діяльність Інститутів спільного інвестування теж контролюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [385], що зазначено в Законі України «Про інститути спільного інвестування». Дана Національна комісія може виконувати свої повноваження через центральні органи влади або територіальні громади.

В Законі України «Про інститути спільного інвестування», зазначено, що «контроль – володіння безпосередньо чи через пов'язаних фізичних та/або юридичних осіб часткою статутного капіталу юридичної особи в розмірі не менш

як 20 відсотків або здійснення безпосередньо чи через пов'язаних фізичних та/або юридичних осіб впливу на господарську діяльність юридичної особи» [385].

Компанія, яка займається управлінням фінансових ресурсів ІСІ повинна проходити аудиторську перевірку щорічно. Ця особливість є надзвичайно важливою для будівельного підприємства.

В зв'язку із зазначеним вище, вважаємо, що на кожному етапі надходження коштів від управителів ФФБ / ФОН / ІСІ, внутрішній контролер повинен вести контроль за використанням цих коштів. З іншого боку управителі ФФБ / ФОН / ІСІ мають мати право контролювати недержавні грошові кошти, що залучають в об'єкти будівництва. В таблиці 5.4 зображено проєкт етапів контролю за фінансовими ресурсами, де визначено 3 його етапи, які надійшли від управителя ФФБ / ФОН / ІСІ у житловому будівництві: (початковий, поетапно-поточний та завершально-прогностичний).

Таблиця 5.4

Проєкт етапів контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві з боку фінансового посередника (через ФФБ, ФОН, ІСІ)

Етапи контролю	Внутрішній контроль фінансового посередника (через ФФБ, ФОН, ІСІ)
Початковий	Варто прописати в договорі між управителем ФФБ (ФОН чи ІСІ) і будівельною компанією особливості ведення контролю (в частині залучених коштів), що не суперечить чинному законодавству. В цьому договорі зазначити, які документи можуть підлягати контролю. Визначити яким чином ці документи будуть надаватись для перевірки (через інтернет чи через довірену особу).
Поетапно-поточний	Поетапно-поточний контроль передбачає контроль за фінансовими ресурсами на кожному етапі будівництва. І цим відрізняється від інших видів зовнішнього контролю. Для цього ефективно використовувати графіки поетапної сплати грошових коштів, Довідку за формою КБ-2, вибіркові первинні документи за вимогою фінансового посередника. Проведення власної оцінки щодо співвідношення відсотків виконаних будівельних робіт та кількості виділених фінансових активів.
Завершально-прогностичний	Контрольні функції фінансового посередника на завершально-прогностичному етапі визначаються, виходячи із укладеного договору. Фінансовий посередник на основі графіків сплати коштів, Довідок форми КБ 2 та іншої первинної і зведеної інформації формує висновки та рекомендації з поліпшення діяльності будівельного підприємства.

Джерело: власна розробка авторки.

Під час поетапно-поточного етапу контролю необхідно забезпечити: поточний контроль щодо первинних документів матеріально-технічних ресурсів, дебіторської та кредиторської заборгованості, погашення вексельної

заборгованості; складання графіків сплати відповідних коштів замовниками через фінансових посередників та інших форм внутрішньої звітності щодо фінансової, операційної й інвестиційної діяльності, а також руху грошових коштів.

В процесі завершально-прогностичного етапу контролю складають внутрішній звіт за результатами здійсненого внутрішнього контролю. Це є підставою для формування висновків та рекомендацій з удосконалення обліку матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси в житловому будівництві ззовні контролюють через фінансового посередника, аудиторську компанію або Державної аудиторської служби України.

Контроль за фінансовими зобов'язаннями варто вести за такими напрямками: кредиторською заборгованістю за куплені товари, продукцію (роботи, послуги); векселі видані; кредиторською заборгованістю, що пов'язана з продажем фінансових інвестицій (поточних, довгострокових); за облігаціями; з оренди; відстроченими податковими зобов'язаннями; іншими зобов'язаннями.

Висновки до розділу 5

1. Класифікувати види контролю у будівництві доцільно за: за видами, суб'єктами, формами, за об'єктами, що пов'язані з процесом будівництва. Дана класифікація свідчить про наявність великої кількості контролюючих органів через те, що у будівництві задіяна значна кількість матеріально-технічних та фінансових ресурсів. Через це методологія та організація обліку за цими напрямками мають бути організовані на належному рівні.

2. До новітніх видів контролю у будівництві віднесено: превентивний контроль, контроль за принципом зворотного зв'язку. Ці види контролю доцільно використовувати у будівництві щодо матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

3. Концепція контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві повинна передбачати визначення: мети, предмету,

об'єктів, суб'єктів, принципів, функцій, методів, форм контролю, а також методології, методики й організації. Звідси, контроль за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві – система дій, що спрямована на дотримання суб'єктами контролю вимог до будівельних норм, нормативів, планів, бюджетів і правил під час підготовки та здійснення будівельно-монтажних робіт в частині матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

4. Контроль за матеріально-технічними ресурсами у будівництві повинен передбачати виконання таких завдань: 1) контроль за виробництвом та/або постачанням (надходженням); 2) контроль за логістичними витратами; 3) контроль за наявністю (кількістю, якістю) та внутрішнім їх переміщенням ресурсів; 4) контроль за зберіганням та збереженням ресурсів; 5) контроль за використанням і списанням ресурсів за відповідними бюджетами, нормами, нормативами; 6) контроль за нарахуванням амортизації та списанням зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів; 7) контроль за ефективністю використання основних засобів, інших необоротних активів, запасів.

5. Управління матеріально-технічним постачанням неможливо якісно здійснювати без належного контролю за ним, адже контроль є однією з важливих функцій управління. Під час оперативного контролю за матеріально-технічним постачанням будівельного підприємства, важливо забезпечити його достатньою кількістю та потрібним переліком технічних і матеріальних ресурсів готових до виробничого споживання у визначеному місці та домовлений час. На кожен випадок порушення термінів, принципів і умов договорів з постачальниками має бути миттєва реакція представників будівельного підприємства.

6. Контроль за логістичними витратами (державний і внутрішньогосподарський) та економією (перевитратами) ресурсів у будівельних підприємствах повинен передбачати, що за такими витратами, та ресурсами має здійснюватись спостереження, і перевірка, спрямована на їх раціональне використання. Проектування об'єкта будівництва, підготовки будівельного

майданчика до початку капітального будівництва, виконання безпосередньо будівельно-монтажних робіт, здавання-приймання збудованого об'єкта в експлуатацію.

7. Під час контролю фактичних витрат майбутніх періодів у поточному періоді контролери зобов'язані постійно відстежувати як виконуються з боку постачальників та підрядників договірні зобов'язання щодо постачання (надання послуг, виконання робіт) матеріально-технічних ресурсів, з'ясувати чи є розроблені підприємством і погоджені з партнерами детальні індивідуальні графіки постачання (надання послуг, виконання робіт) та чи дотримуються їх на практиці; встановити обсяги залишків матеріальних ресурсів у підприємстві і їх відповідність обчисленим середньомісячним нормативам таких ресурсів; наявність достатньої кількості технічних ресурсів у робочому стані (на виробничих об'єктах чи у гаражах підприємства) або в ремонті (на реконструкції, консервації); визначати рівень (відсоток) забезпечення підприємства матеріально-технічними ресурсами для здійснення економічної діяльності у поточному і майбутніх періодах тощо.

8. У зв'язку з тим, що частка коштів з Державного бюджету у житловому будівництві є досить незначною, менше 2 %, тому першість щодо контролю у житловому будівництві займають інші його види, оскільки таке будівництво, в основному, здійснюється за рахунок населення. Звідси, необхідно посилити контроль фінансового посередника, що здійснює свою діяльність через ФФБ, ФОН, ІСІ.

9. Контроль за фінансовими ресурсами у будівництві слід здійснювати за такими етапами: 1). початковий; 2). поетапно-поточний; 3). завершально-прогностичний. Початковий етап характеризується збором даних щодо надходження та вибуття фінансових ресурсів. Ці документи повинні бути відібрані відповідно до строків виконання та з конкретною інформацією. Поетапно-поточний етап, є більш конкретним описом будівельної галузі, ніж просто поточний. Це зумовлено тим, що контроль на цьому етапі проводиться в

декілька етапів, які є тривалими. На цьому етапі відбувається перевірка конкретних даних за фінансовою документацією відібраною на попередньому етапі. Завершально-прогностичний передбачає узагальнення даних щодо обсягів виконаних будівельних робіт, своєчасності здійснення розрахунків, особливостей виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості. Відповідно до таких даних можна здійснювати прогнози на своєчасність закінчення будівельного процесу та прибутковості будівельних проєктів.

Основні результати дослідження, що увійшли до розділу 5 дисертації, опубліковані в працях [77; 79; 97; 98; 102; 103; 124; 530; 533].

ВИСНОВКИ.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукової проблеми, що полягає в розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві з метою поліпшення діяльності будівельних підприємств як ключової галузі економіки у післявоєнній відбудові України. За результатами дослідження сформовано такі висновки.

1. Парадигма інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва, як основне джерело інформації, набуває нових функцій в умовах діджиталізації та післявоєнної відбудови. За результатами ефективного використання запропонованої в дисертації парадигми поглиблюється управлінська інформація щодо використання матеріальних, технічних та фінансових ресурсів; пришвидшується обіг грошових коштів; зменшується ризик виникнення безнадійної заборгованості; з'являється потреба у застосуванні прикладних програмних забезпечень щодо матеріально-технічних та фінансових ресурсів.

2. Використання оновленої класифікації матеріально-технічних ресурсів, яка є складовою запропонованої концепції їх обліку, дає змогу поліпшити розрахунок кошторисної вартості будівельно-монтажних робіт; давати чіткішу характеристику ресурсам з метою їх об'єктивного відображення на рахунках бухгалтерського обліку; сформуванню внутрішній план амортизації необоротних активів; підтримати національного виробника через збільшення національних закупівель матеріальних ресурсів.

3. Визначення квінтесентних особливостей класифікації фінансових ресурсів у житловому будівництві дає змогу визначити склад фінансових ресурсів у будівельному підприємстві, напрямки їх використання, що, зрештою, знизить рівень фінансових ризиків. Страхування фінансових ризиків доцільно вдосконалити через застосування таких пропозицій: розписати яким чином взаємопов'язані способи інвестування та фінансування об'єктів житлового

будівництва із страховими ризиками; уточнити пункт 37 у «Рекомендаціях зі страхування ризиків у будівництві» щодо звільнення страховика від зобов'язань за виплатою страхового відшкодування в період припинення будівництва об'єкта.

4. Логістика у будівельній галузі є значно ширшим поняттям, ніж звичайне транспортування матеріальних ресурсів. Її виокремлення передбачає наявність запропонованих логістичних принципів, функцій, системи оцінки та управління витратами. Застосування спеціального рахунка 99 «Логістичні витрати» дасть змогу узагальнити такого роду витрати, визначити важливість реєстрації фактів логістичних операцій у будівельних підприємствах, отримати аналітичні дані щодо їх структури, покращити контроль за логістичними витратами.

5. Поява конкуренції серед вітчизняних товаровиробників у період ринкової економіки змінює підходи й до оцінки матеріальних ресурсів, адже кожен підприємець має право встановлювати вартість на них, виходячи не лише із нормативних та законодавчих вимог, але й через вибір способів та методів розрахунку вартості. Звідси, державні органи влади повинні стежити за рівнем цін на такі ресурси, адже, зрештою, вони є фактором впливу на вартість житла, яке купує населення. Ще одним фактором, що впливає на коливання цін на матеріальні ресурси є рівень інфляції, тому логісти будівельних підприємств повинні прогнозувати цей рівень та визначати міру впливу інфляції на оцінку таких ресурсів.

6. Запропонований Управлінський звіт про рух МШП враховує нові вимоги щодо документування операцій, наявності програмного забезпечення, сегментації МШП, списку матеріально відповідальних осіб, контролю за дотриманням норм використання різних видів малоцінних та швидкозношуваних предметів. З метою недопущення спотворення реальних фінансових результатів будівельних підприємств, вартість тимчасових (нетитульних) споруд, період використання яких до 1 року, доцільно відносити на собівартість БМР не в

момент введення їх в експлуатацію у повній сумі, а частинами – залежно від планового періоду використання таких споруд.

7. Застосування запропонованих управлінських звітів, зокрема управлінського звіту про використання будівельних матеріалів і сировини і матеріалів; управлінського звіту про використання природного газу, електроенергії та води; управлінського звіту про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва, поліпшує методологію та організацію управлінського обліку і є передумовою для якісного ведення фінансово-господарських операцій з матеріальними ресурсами і контролю за їх використанням у житловому будівництві.

8. Для забезпечення ефективності функціонування системи обліку основних технічних ресурсів у будівництві важливо правильно їх класифікувати та облікувати як на рівні фінансового, так і управлінського обліку з метою забезпечення менеджменту необхідною інформацією про рух та використання таких ресурсів. Класифікація будівельних машин і обладнання в розрізі запропонованих аналітичних рахунків від 104101 до 104899 поліпшить аналітичність системи обліку технічних ресурсів і є передумовою для формування фінансової та управлінської звітності.

9. Можливості будівельного підприємства самостійно вирішувати питання щодо первинного обліку амортизації основних засобів, відповідаючи на низку питань облікової політики такого підприємства, супроводжується 10 особливостями, які виокремлені в дисертаційному дослідженні. Ці особливості повинні бути прописані в Наказі про облікову політику будівельного підприємства, оскільки їх застосування впливає на швидкість виконання будівельних робіт й на оцінку технічних ресурсів, які у воєнний час потребують особливої уваги.

10. Альтернативні будівництва, технології, проєкти, управлінські рішення, технічні ресурси потребують виокремлення відповідних особливостей у системі ведення обліку та звітності, які пов'язані з капітальними інвестиціями,

основними засобами, іншими матеріальними необоротними і нематеріальними активами, інноваціями, інноваційною діяльністю. Будівельні підприємства активно запроваджують альтернативні будівництва, технології, проекти, управлінські рішення, технічні ресурси. Це дає їм змогу сприяти розвитку науково-технічного прогресу, поширювати та поліпшувати прогресивні методи управління (в тому числі нормативний метод планування, обліку та контролю за витратами) будівельною галуззю, зменшувати витрати і збільшувати доходи, економити матеріальні ресурси та робочий час будівельників.

11. В Наказі про облікову політику будівельного підприємства варто врахувати алгоритм формування і використання фінансових ресурсів, що передбачає такі дії: вибір способів ведення розрахунків; визначення фінансових інструментів та способів їх оцінки; вибір контракту за фіксованою ціною та контракту за ціною «витрати плюс»; проектування робочого плану рахунків; складання переліку робочих фінансових документів; визначення набору статей у фінансовій звітності; підготовка плану розроблення, удосконалення й узгодження форм і переліку показників управлінської звітності будівельного підприємств. Це визначатиме основні цілі та завдання обліку надходження і вибуття фінансових ресурсів будівельного підприємства.

12. Проведення аналізу новітньої парадигми обліку фінансових ресурсів й платоспроможності населення України та Європи щодо придбання житла (що має непрямий вплив на фінансовий облік будівельних підприємств) і сприяло визначенню напрямів формування фінансових ресурсів в сегменті обліку і контролю. До таких напрямів віднесено забезпечення повного та своєчасного відображення в обліку операцій з надходженням фінансових ресурсів від індивідуальних забудовників; посилення банківського й аудиторського контролю за надходженням, внутрішнім переміщенням і використанням інвестованих у будівництво фінансових ресурсів; створення офіційного «Реєстру індивідуальних забудовників» (з реєстрацією електронних кабінетів та доступом до нього

користувачів через локальні мережі), закріплення за цими забудовниками конкретних майбутніх квартир та облік стану розрахунків з кожним із них.

13. Покращенню обліку фінансових ресурсів в бухгалтерському обліку повинна сприяти розроблена його модель за трьома напрямками: 1) облік фінансових ресурсів альтернативного будівництва; 2) дослідження та вдосконалення управлінської звітності щодо руху грошових коштів; 3) поліпшення процесів автоматизації обліку фінансових ресурсів. Запропоновано застосовувати Управлінський звіт про рух грошових (за прямим і непрямим методом) до якого включено оптимальний набір статей. Цей звіт є необхідним в короткостроковій перспективі, адже дає змогу ухвалювати управлінські рішення, вирішує поточні проблеми обліку фінансових ресурсів. Інша складова вдосконалення обліку фінансових ресурсів стосується поліпшення програмного забезпечення, тому запропоновано використовувати окремий модуль для управління фінансовими ресурсами. Це дасть змогу поліпшити автоматизацію обліку щодо надходження та вибуття грошових коштів, здійснення розрахунків і здійснення розрахунків.

14. Концепція контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами повинна передбачати створення щорічного Плану проведення внутрішнього контролю та надання даних для зовнішнього контролю за діяльністю будівельного підприємства; надання більшої уваги превентивному контролю за результатами проведених перевірок на наступний період, зокрема в частині формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів; застосування прикладних програмних забезпечень в частині матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

15. Об'єкти аудиторського контролю за логістичними витратами й економією матеріально-технічних ресурсів у будівельних підприємствах доцільно розширювати або звужувати, виходячи із специфіки логістики, завдань та масштабу аудиту. Запропонована методика аудиторського контролю логістичних витрат та економії ресурсів у будівництві дає змогу здійснити перевірки чи усі

факти господарського життя щодо логістичних витрат та економії ресурсів документально підтвержені та чи показники, що відображені, є достовірними; встановити чи правильно, в повній мірі і у визначений звітний період відображені логістичні витрати; сформулювати та взяти до уваги текст аудиторського висновку за результатами перевірки логістичних витрат та економії ресурсів за наслідками логістичних операцій.

16. Належний та своєчасний контроль з боку ФФБ, ФОН та ІСІ за фінансовою діяльністю будівельних підприємств в межах наданих недержавних грошових коштів поліпшить структуру ведення обліку фінансових ресурсів щодо операцій з надходження фінансових ресурсів від індивідуальних забудовників. Фінансовий посередник на основі графіків сплати коштів форми КБ-2 та іншої первинної і зведеної інформації формує висновки та надає рекомендації для поліпшення діяльності будівельного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні наукові положення, висновки та пропозиції, які сформовані автором, можуть бути використані для удосконалення практичних аспектів обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві. Основні результати дослідження використовуються у діяльності: Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, Конфедерації будівельників України, ВГО «Інститут обліку і оподаткування», ТОВ «Тернопільбуд», ТОВ «Добробуд», ТОВ «Аудит-сервіс ІНК», ВБФ ТОВ «Потенціал», ПП «СЛМ-Пласт», ПП Яна «Буд» та в навчальному процесі Західноукраїнського національного університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абушов Т. А. Сутність та зміст нематеріальних ресурсів сучасного підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. 46. 2022. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-45>
2. Адамська І. Є. Облік і аналіз в процесі формування креації вартості підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі в Україні): дис. ... д-ра філософії: 071 «Облік і оподаткування». Тернопіль, 2022. 218 с.
3. Альтернатива. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Альтернатива>
4. Альтернативне будівництво: Що краще будинок із соломи або «лисяча нора». 2012. URL: <https://ibud.ua/ua/novost/alternativnoe-stroitelstvo-chtoluchshe-dom-iz-solomy-ili-lisya-nora-13844>
5. Альтернативні інвестиції - що це таке, визначення та поняття. URL: <https://uk.economy-pedia.com/11039442-alternative-investment>
6. Бардаш С. В. Превентивність контрольного процесу: сутність та процедури забезпечення. *Таврійський науковий вісник*. 2010. Вип. 72. С. 312-317. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tavnv_2010_72_47
7. Белінська С. М., Рябоконт Н. М. Аналітична оцінка доцільності проведення ремонту основних засобів будівельних підприємств. *Ефективна економіка*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_1_31
8. Белінська С. М., Рябоконт Н. М., Методичні засади процесу експлуатації основних засобів. *Агросвіт*. 2016. № 23. С. 51-55.
9. Береза С. Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. К., 2003. 20 с.
10. Бернацька Н. Застосування логістичного аудиту на підприємстві. Розвиток обліку, аналізу і контролю в умовах світових інтеграційних процесів: Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції

«Розвиток обліку, аналізу і контролю в умовах світових інтеграційних процесів»; [відпов. за вип.: проф. Куцик П. О.]. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2013. С. 129-131.

11. Бернович П. Невидима рука ринку. Як працює принцип невидимої руки ринку. 2019.03.05. URL: <https://leosvit.com/art/nevydyma-ruka-rynku>

12. Бирик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків: Фоліо, 2006. С. 415.

13. Біблія. Притча про таланти. Євангеліє від Луки 19:11-28. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Притча_про_таланти

14. Білуха М. Т., Дмитренко М. Г., Микитенко Т. В. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит: підруч. для студ. вищ. навч. закл. 2-е вид., переробл. і доповн. К. : Укр. акад. оригін. ідей, 2006. 886 с.

15. Білуха М., Микитенко Т. Методологія бухгалтерського обліку в електронному середовищі. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2011. № 8. С. 50-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2011_8_8

16. Близнюк О. П., Горпинченко А. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер. : Економічні науки*. 2012. Т. 15, № 2. С. 52-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VMSU_econ_2012_15_2_10

17. Блоха А. В. Ринок матеріально-технічних ресурсів: сутність та особливості функціонування. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2008. Вип. 1. С. 109-113.

18. Боженко О. М. Ресурси підприємства як основа формування його ресурсного потенціалу. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. № 1 (54). 2017. С. 119-125.

19. Бондар М. І., Бабіч В. В. Амортизація необоротних активів: облік та оподаткування. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економіка, управління та адміністрування*. 2011. № 1 (55). С. 33-34. URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2011-1\(55\)-33-34](https://doi.org/10.26642/jen-2011-1(55)-33-34)

20. Бондар М., Кулик А. Облік об'єктів основних засобів підприємств та аналіз їхньої вартості в умовах збройної агресії. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 4. С. 165-177. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.165>
21. Бречко О. Детермінанти цифрової трансформації національної економіки. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 4. С. 7-24. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.007>
22. Бречко О. Цифровий стандарт: нові можливості для трансформації бізнес-процесів в умовах цифровізації. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 2. С. 58-73. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.02.058>
23. Бречко О. В., Воробець В. Є. Інституційні та організаційно-економічні детермінанти використання блокчейн-технологій у фінансовому секторі. *Інноваційна економіка*. 2020. № 3-4. С. 204-211. DOI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2020_3-4_30
24. Брінь П. В. Інноваційні технології залучення інвестиційних ресурсів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.02 – економіка та управління науково-технічним прогресом. Харків, 2003. 19 с.
25. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 384 с.
26. Бруханський Р. Ф. Адаптація парадигми бухгалтерського обліку до вимог стратегічного управління. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення в умовах переходу до Індустрії 4.0*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 року. Рівне: НУВГП, 2020. С. 21-23.
27. Бублик С. Я. Особливості визнання та обліку малоцінних необоротних матеріальних активів. *Облік і фінанси АПК*. 2007. № 11-12. С. 15-17. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-viznannya-ta-obliku-malocinnih-neoborotnih-materialnih-aktiviv.html>
28. Будинки майбутнього: хто і як створює енергоефективне житло в Україні. 2017, 24 лютого. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/02/24/621932/>

29. Будівельні роботи в Києві: розцінки. Компанія «Express Tehbud». URL: <https://express-tehbud.com/uk/budivnicztvo>
30. Будівництво [1900]КСПОВО | Класифікатор системи позначень одиниць вимірювання та обліку. URL: <https://dovidnyk.in.ua/directories/kspovo/id/1900>
31. Булкот Г. В., Хукаленко М. В. Особливості обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємствах, установах, організаціях України. *Економіка. Фінанси. Право.* 2020. № 1. С. 6-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2020_1_3
32. Бурдю І. М. Фінансово-господарський контроль діяльності суб'єктів господарювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Львів, 2015. 19 с.
33. Бутинець Т. А. Внутрішній аудит основних засобів: виявлення типових порушень в обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2014. Вип. 3. С. 3-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_3_3
34. Бутинець Ф. Ф. Амортизація майна: погляд в минуле. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2013. № 1. С. 7-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2013_1_3
35. Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Малюга Н. М., Петренко Н. І. Контроль і ревізія: підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. 3-є вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2002. 544 с
36. Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. спец. 7.050106 «Облік і аудит». Житомир: ПП «Рута», 2002. 544 с.
37. Бутинець Ф. Ф., Драбаніч А. В. Інтегрований облік як засіб управління підприємством. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії,*

методології, організації. 2016. № 2. С. 12-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2016_2_4

38. Бутинець Ф. Ф., Малюга Н. М., Петренко Н. І. Аудит: стан і тенденції розвитку в Україні: моногр.; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: ЖДТУ, 2004. 564 с.

39. Бутко Н. В., Погрібняк В. В. Організація обліку дебіторської заборгованості в управлінні підприємством. *Молодий вчений*. 2020. № 12. С. 110-114. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/id/eprint/4697>

40. Бухгалтерский учет в сельском строительстве: справочник; А. А. Самосенко, В. В. Бабич, А. М. Герасимович и др. К.: Урожай, 1989. 208 с.

41. Бухгалтерський словник; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: ПП "Рута", 2001. 224 с.

42. В Кабмине назвали «катастрофические» объемы разрушения жилых домов в Украине. URL: news.obozrevatel.com

43. Василішин С. І., Тредід В. Є. Напрями вдосконалення обліку амортизації основних засобів сільськогосподарських підприємств. *Бізнес інформ*. 2014. № 12. С. 383-388. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_12_56

44. Ващенко О. П. Сутність та класифікація ресурсів підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 2 (28). С. 104–108.

45. Верига Ю. А., Деньга С. М. Еккаунтинг ефективності вкладення капіталу в торговельну сферу. Ч. 1 : Теоретичні аспекти системи еккаунтингу. Полтава: Укоопспілка, Полтавський ун-т споживчої кооперації України, 2002. 352 с.

46. Верига Ю. А., Новохатка Н. О. Методика нарахування, організація обліку та відображення у звітності амортизації основних засобів. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2018. № 5. С. 104-109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2018_5_17

47. Виговська Н. Г. Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи (на прикладі підприємств м. Житомира та Житомирської області):

автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 1999. 20 с.

48. Виды строительной техники. URL: <https://bf-logistic.com.ua/a327949-vidy-stroitelnoj-tehniki.html>

49. Від компанії «ТОВ «Шредер» – «Schröder». URL: <https://www.google.com/search?q=Від+компанії+«ТОВ+«Шредер»+–+«Schröder»&oq=Від+компанії+«ТОВ+«Шредер»+–+«Schröder»&aqs=chrome..69i57j0i546l4.1253j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

50. Вовк В. М. Методика та організація аналізу формування і використання фінансових ресурсів підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 2004. 20 с.

51. Вовченко О. Л. Облік і аналіз банківського фінансування капітальних вкладень: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2004. 18 с.

52. Волощук Л. О., Носовець О. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. *Праці Одеського політехнічного університету*. 2011. № 2. С. 329-334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Popu_2011_2_57

53. Воляк Л. Облікове відображення екологічних інновацій на сільськогосподарських підприємствах. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. Вип. 1. С. 57-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iasagc_2016_1_9

54. Воронкова В. Г. Формування постнекласичної парадигми сучасного менеджменту в умовах глобалізації. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2009. Вип. 38. С. 13-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2009_38_4

55. Гавриловський О. С. Облік і аудит капітальних інвестицій (на прикладі житлобудівних підприємств): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 –

бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2008. 20 с.

56. Гаврись О. М. Ковшик В. І. Фасетна класифікація логістичних витрат промислових підприємств. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 16. № 2. С. 90-97. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2014_16\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2014_16(2)_15)

57. Гайдук Л. А. Інновації як фактор забезпечення конкурентоспроможності підприємств України. *Наукові праці НДФІ*. 2014. № 1 (66). С. 22-28

58. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України. *Горизонт 2020*. Міністерство освіти України. URL: mon.gov.ua/наука

59. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС: моногр. [О. І. Малишкін, К. В. Безверхий, І. С. Ковова, С. М. Семенова та ін.]; за наук. ред. О. І. Малишкіна; Державний університет інфраструктури та технологій. К.: «Видавничий дім «АртЕк», ДУІТ, 2018. 418 с.

60. Гвоздєв Ю. В., Герасименко І. О. Методичні підходи до оцінки основних засобів сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2016. № 22. С. 27-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2016_22_6

61. Герасимович А. М. Нові інструменти обліково-аналітичного забезпечення управління сучасним підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 13-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2019_7_4

62. Герасимович І. А., Морозова-Герасимович Н. А. Методичні засади внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів в системі управління операційною діяльністю підприємства. *Облік і фінанси*. 2016. № 3. С. 114-121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_3_19

63. Гладир Т. С. Ресурси підприємства: теоретичні аспекти. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_5_68

64. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: моногр. К.: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
65. Голов С. Облік безоплатних необоротних активів. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 6. С. 3-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2013_6_2
66. Голов С. Уніфікація як гальмо розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 7. С. 3-7.
67. Головацька С. І. Облік і контроль витрат та виконаних робіт в підрядних будівельних організаціях (на матеріалах підрядних будівельних організацій споживчої кооперації України): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. Львів, 1998. 16 с.
68. Головацька С. І. Організаційно-методична модель внутрішнього контролю витрат та виконаних робіт будівельних підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2018. Вип. 55. С. 95-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2018_55_19
69. Головченко Н. В. Організація і методика обліку орендних операцій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2011. 18 с.
70. Гриліцька А. В., Кривручко М. Ю. Сучасні парадигми й тенденції розвитку бухгалтерського обліку в мережевому суспільстві. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2018. № 4. С. 88-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpusk_2018_4_13
71. Гринь В. П. Парадигмальна концепція Т. С. Куна в бухгалтерському обліку: стратегічний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 3. С. 23-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2020_3_6
72. Гриньова В. М., Салун М. М. Оптимізація вартості складових ресурсного потенціалу підприємства: моногр. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.

73. Гросул В. А. Ресурси підприємства: теоретичне осмислення сутності. *Бізнес-інформ*. № 7. 2013. С. 237-241
74. Губарева В. Відходи від війни: що це таке та як із ними впоратись? URL: <https://rubryka.com/article/waste-from-war/>
75. Гуменна-Дерій М. В. Генезис обліку матеріальних ресурсів в житловому будівництві. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти* (м. Рівне, 11-12 травня 2022 року). Рівне: НУВГП, 2022. С. 82-85.
76. Гуменна-Дерій М. В. Дефініція поняття «матеріально-технічні ресурси» та їх взаємозв'язок з іншими ресурсами в будівництві. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3 (97). С. 252-265. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.252>
77. Гуменна-Дерій М. В. Квінтесентна класифікація фінансових ресурсів щодо обліку і контролю у житловому будівництві. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* [м. Київ, 21 жовтня 2021 р.]. Київ: НАУ, 2021. С. 183-185.
78. Гуменна-Дерій М. В. Консистентний підхід до класифікації ресурсів в умовах інформаційно-облікового простору. *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку умовах глобалізації: моногр.* [Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д.]; за наук. ред. д. е. н., проф. Задорожного З.-М. В. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2020. С. 20-28.
79. Гуменна-Дерій М. В. Контроль за страхуванням фінансових ризиків у житловому будівництві. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.: у 2-х т. Т. 1. Ч. 1; за заг. ред. І. В. Мельник*. Тернопіль: Крок, 2021. С. 214-217.
80. Гуменна-Дерій М. В. Матеріальні ресурси у житловому будівництві: обліково-логістичний аспект. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* [м. Луцьк, 9 жовтня 2021 р.]. Луцьк: ЛНТУ, 2021. С. 104-106.

81. Гуменна-Дерій М. В. Облік та звітність в управлінні грошовими потоками. *Концептуальні основи розвитку системи бухгалтерського і управлінського обліку та звітності*: моногр.; за наук. ред. докт. екон. наук, проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 138-143.

82. Гуменна-Дерій М. В. Особливості вдосконалення обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів щодо модульного будівництва. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифрової трансформації* : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., 7 квітня 2022 року. [Електронне видання]. Рівне : НУВГП, 2022. С. 164-166.

83. Гуменна-Дерій М. В. Перспективи вдосконалення обліку матеріальних ресурсів у сфері житлового будівництва. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства*: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 115-річчю Київ. нац. екон. ун-ту ім. В. Гетьмана, 9-10 груд. 2021 р.; [редкол.: М. І. Бондар (голова) та ін.]. К.: КНЕУ, 2021. С. 22–24. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37078/spvuis_03_1221.pdf?sequence=1&isAllowed=y

84. Гуменна-Дерій М. В. Соціальна відповідальність фінансового посередника за правильність ведення обліку розрахунків у будівництві. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня – 01 червня 2018 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 291-293.

85. Гуменна-Дерій М. В. Фінансові ризики та їхній вплив на фінансовий та управлінський облік в житловому будівництві. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації*: матеріали IX міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 травня 2021 р. [відповідальні за випуск проф. Куцик П. О., проф. Воронко Р. М., Марценюк Р. А.]. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2021. С. 178-181.

86. Гуменна-Дерій М. В., Гуменний П. В. Системний підхід до побудови обліку та його автоматизації в підприємствах з альтернативними джерелами енергії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4 (94). С. 90-102.

87. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Облік технічних ресурсів у будівництві: методичне забезпечення, організація цифровізації операцій. *Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Дніпро, 02 червня 2022 р.]. Ч. 1. Дніпро: УМСФ, 2022. С. 114–116.

88. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Організація обліку та податкове планування: теорія, практика бізнесу щодо матеріальних ресурсів у будівельних підприємствах. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір*: зб. IV Міжнар. наук.-практ. конф., [м. Тернопіль, 8-9 вересня 2021 р.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 227-230.

89. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Оцінка і облік втрачених Україною матеріально-технічних ресурсів час війни. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства*: зб. матеріалів V Міжнародної наук.-практ. конф. [м. Львів, 28-29 жовтня 2022 р.]. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2022. С. 24-26.

90. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Перспективи організації обліку технічних ресурсів у житловому будівництві. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції*: зб. матеріалів XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 12 травня 2022 р.). [Електронне видання]. Рівне: НУВГП, 2022. С. 265-268.

91. Знак Н., Гуменна-Дерій М. В. Вплив інтелектуальних здібностей бухгалтера на формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матеріали Міжнар. круглого столу [м. Тернопіль, 28 травня 2021 р.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 203-205.

92. Гуменна-Дерій М. Система обліку основних технічних ресурсів та її поліпшення у будівництві. *Світ фінансів*. 2022. Вип. 1. С. 85–104. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2022.01.085>
93. Гуменна-Дерій М., Дерій В., Кручак Л. Контроль за витратами та економією ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств: методика, організація. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 1 (99). С. 111-127. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.01.111>
94. Гуменна-Дерій М., Зінкевич О. В. Нормативно-правове регулювання обліку фінансових активів як складової фінансових інструментів у будівництві. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2022. Вип. 2. С. 43-57.
95. Гуменна-Дерій М., Івасечко У. Фінансові ресурси у житловому будівництві: обліково-звітний аспект. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 4 (65). С. 118-130. DOI: <https://doi.org/10.35774/SF2020.04.118>
96. Гуменна-Дерій М., Шара Є., Слесар Т. Облік, контроль і аналіз витрат та забезпечення матеріально-технічними ресурсами діяльності підприємств у майбутні періоди. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 1 (103). С. 110-129. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.187>
97. Гуменна-Дерій М. Концепція контролю та превентивно-супутні заходи з поліпшення ресурсного потенціалу в житловому будівництві. *Інноваційна економіка*. 2022. Вип. 2-3. С. 62-68. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2022.2-3.9>
98. Гуменна-Дерій М. Етапи здійснення контролю за фінансовими ресурсами в житловому будівництві. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Вип. 3-4. С. 16-26. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo202.03-04.016>
99. Гуменна-Дерій М., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Теоретичні засади єдиного соціального внеску та його відображення в системі обліку і контролю за розрахунками та фінансовими ресурсами підприємства. *Економічний часопис*

Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2023. Том 1 № 33. С. 40-51. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-40-51>

100. Гуменна-Дерій М., Гуменний П. Автоматизація обліку фінансових ресурсів у будівництві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2023. № 4 (72), 1 т. С. 200-206. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4-8822>

101. Гуменна-Дерій М. Облік основних матеріальних ресурсів та аналіз ефективності логістичних операцій у будівництві. *Облік і фінанси*. 2023. Вип. 1 (99). С. 130–134. DOI: [https://doi.org/10.33146.2307-9878-2022-1\(99\)-130-134](https://doi.org/10.33146.2307-9878-2022-1(99)-130-134)

102. Гуменна-Дерій М. В. Контроль за ресурсами у житловому будівництві: сучасні виклики та підходи. *Науковий простір України: сучасні виклики та загрози*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю [м. Вінниця, 20-21 жовтня 2022 р.]: у 2-х т. Т. 1. Ч. 2. За заг. ред. В. І. Мельник. Тернопіль: Крок, 2022. С. 108–111.

103. Гуменна-Дерій М. В. Обліково-контрольні аспекти фінансових ресурсів у житловому будівництві. *Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 16 листопада 2022 р.]. Відпов. за вип. Ю. С. Бездушна. К.: ННЦ «ІАЕ», 2022. С. 148–151. URL: https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/zb_conference/zb_conf_16-11-2022.pdf

104. Гуменна-Дерій М. В. Деякі аспекти обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції*: зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Рівне, 25 травня 2023 р.]. Рівне: НУВГП, 2023. С. 379–381.

105. Гуменюк А. Ф. Типові помилки обліку основних засобів та нематеріальних активів підприємств метрології та стандартизації. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 4. С. 102-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2018_4_18

106. Гура Н. О., Мандрика Д. М. Проблемні питання нарахування амортизації необоротних активів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. № 2 (1). С. 32-35. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_2\(1\)__9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_2(1)__9)

107. Гуріна Н. В. Облік витрат інноваційної діяльності. 2010. 7 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7457/1/ОБЛІК%20ВИТРАТ%20ІННОВАЦІЙНОЇ%20ДІЯЛЬНОСТІ.pdf>

108. Гуцайлюк З. В. Облік і контроль у ринковій економіці: елементи концепції: моногр. Тернопіль: Крок, 2013. 176 с.

109. Гуцаленко Л. В., Божок І. І. Проблемні аспекти нарахування амортизації необоротних активів. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 176-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_1_30

110. Гуцаленко Л. В., Лазаришина І. Д., Марчук У. О., Зінкевич О. В. Облік та аналітична оцінка основних засобів в умовах розвитку інформаційної економіки: колект. моногр., навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2020. 252 с.

111. Гуцаленко Л. В., Марчук У. О. Інтегрована звітність – концепції та парадигми обліку в досягненні цілей сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.7.9>

112. Дворкін Л. Й., Лаповська С. Д. Будівельне матеріалознавство: підруч. Рівне: НУВГП, 2016. 448 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/4741/1/V55.pdf>

113. Дем'яненко Т. І. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні аспекти сутності та структури. *Економічний форум*. 2015. № 3. С. 290-294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_3_46

114. Денис В. П. Оперативний облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2007. 19 с.

115. Державна інспекція архітектури та містобудування. Офіційний веб-сайт. URL: <https://diam.gov.ua/>

116. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

117. Дерій В. Місце витрат і доходів підприємств у Планах рахунків бухгалтерського обліку. *Галицький економічний вісник*. 2011. № 1 (30). С. 133-143.

118. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Трансформація бухгалтерського обліку і фінансової звітності та її місце в українських економічних реформах. *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації: моногр.* / [З.-М. В. Задорожний, Я. Д. Крупка, В. А. Дерій та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2018. С. 147-156. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/33199>

119. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Управлінський облік і аналіз бізнес-процесів у підприємстві. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць*. Вип. 2 (40). Житомир : ЖДТУ, 2018. С. 12-18.

120. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Готова продукція в системі управління матеріальними ресурсами і витратами підприємства: обліково-аналітична категорія, класифікація, оцінка та облік. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2023. № 2 (70). С. 141-153. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-2-8583>

121. Дерій В., Гуменна-Дерій М. Облік і контроль за допоміжними матеріальними ресурсами в управлінні фінансовою безпекою у будівництві. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 1 (107). С. 67-79. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.067>

122. Дерій В., Романів Р., Гуменна-Дерій М. Облік і звітність про МШП, МНМА у будівництві: стандарти відображення, проблеми ідентифікації та організації. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3 (105). DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.000>

123. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Аналіз і контроль за ефективністю використання матеріальних ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання, громад. *Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогнозний аспект*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 05-06 жовтня 2022 р.]. К.: НУБіП України, 2022. С. 55–58.

124. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Оцінка і облік втрачених Україною матеріально-технічних ресурсів час війни. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Львів, 28-29 жовтня 2022 р.]. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2022. С. 24–26. URL: <https://oaz.conf.lviv.ua/>

125. Дерій М. В. Інформатизація вітчизняного бізнесу в контексті проблем та вимог обліку. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2015. С. 283-284.

126. Дерій М. В. Оцінка і перспективи впровадження досвіду зарубіжних країн у вітчизняну систему обліку. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 5. С. 168-172.

127. Дерій М. В., Гуменний П. В. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку на вітчизняному та зарубіжних рівнях (на прикладі будівельних підприємств). *Збірник наукових праць Подільського аграрно-технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 24. С. 31-42.

128. Дерій М. В. Облік і контроль грошово-розрахункових операцій в житловому будівництві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2013. 20 с.

129. Дерій М. В., Знак Н., Нові виклики та перспективи розвитку сучасної професії бухгалтера. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., 22 травня 2020 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. С. 123-124.

130. Дерій М., Сандій М. Проблеми і перспективи розвитку вітчизняної системи обліку: економічні і соціальні підходи. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених*. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2016. С. 208-209.

131. Детально про Фонд фінансування будівництва. URL: vn.com.ua/ua

132. Дзядикевич Ю. В., Любезна І. В., Розум Р. І. Внутрішньогосподарський контроль використання матеріальних ресурсів на підприємствах целюлозно-паперової промисловості. *Інноваційна економіка*. 2015. № 2. С. 57-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2015_2_11

133. Дідоренко Т. В. Сутність і класифікація матеріально-технічних ресурсів на сільськогосподарських підприємствах за їх призначенням та роллю в процесі виробництва. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1, № 1. С. 92-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2016_1_1_15

134. Дідух Д. М. Інновації як об'єкт обліку та аналізу. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2012. № 1 (2). С. 319-331. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2012_1\(2\)__39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2012_1(2)__39)

135. Для новостроек в Вене солнечные электростанции станут обязательными. *Капстроительство*. 2020. № 5-6. С. 11. URL: http://kapstroy.kiev.ua/wp-content/uploads/2021/02/KS-5-6_2020_all_web.pdf

136. Дмитренко А. В. Облік і аналіз витрат у будівництві: дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 280 с.

137. Дорош Н. І. Обліково-аналітичне забезпечення фінансово-господарського контролю основної діяльності будівельних підприємств. *Торгівля, комерція, підприємництво*. 2015. Вип. 18. С. 80-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2015_18_18

138. Дяченко Д. О., Мельянова Л. В. Окремі аспекти обліку і контролю грошових коштів. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2013. Вип.10 (3). С. 239-243. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(3\)__41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(3)__41)

139. Економічна енциклопедія; відп. ред. Мочерний С. В. К.: Видавн. Центр «Академія», 2002. Т. 3. С. 206-207.
140. Євдокименко В. К., Кузь В. І. Інструментарій управлінського обліку: ідентифікація та ефективність. *Бізнес Інформ*. 2023. № 1. С. 123-129.
141. Євдокимов В. В., Самчик М. Ю. Бухгалтерський облік витрат на ремонт власних основних засобів. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_11
142. Євдокімова О. О., Топоркова І. В. Психологічні складові фінансової діяльності. *Проблеми експериментальної та кризової психології*. № 14. 2013. С. 89-97.
143. Єлісеєва Л., Скорук О. Ринок житла та економічна політика в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 3. С. 6-11. DOI: <http://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-03-6-11>
144. Єлісеєва О. К., Приходько А. Є. Удосконалення обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості в системі управління підприємства сільського господарства «Агромир-СТ». *Бізнес Інформ*. 2019. № 7. С. 293-298. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_7_41
145. Єлісеєва О. К., Ярецько А. М. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 223-230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_1_35
146. Ємельянова Ю. В., Циган Р. М. Удосконалення організації обліку грошових коштів як складової монетарних активів. *Молодий вчений*. 2020. № 5 (2). С. 159-162. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_5\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_5(2)_13)
147. Єремія А. А. Основні концепції та функції амортизації. *Академічний огляд*. 2010. № 2 (33). С. 102-107. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2010/2/15.pdf>
148. Єршова Н. Ю. Інновації стратегічного управлінського обліку. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і

менеджмент. 2016. Вип. 15. С. 132-136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_15_30

149. Єфіменко Т. І. Активи інноваційного походження: вдосконалення облікової політики підприємства. *Інноваційна економіка*. 2014. № 2. С. 167-172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_2_27

150. Жук В. М. Парадигма бухгалтерського обліку економіки гармонійного розвитку. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2009. Вип. 6 (24). Ч. 1. С. 148-159. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2009_6\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2009_6(1)_19)

151. Жук В., Бездушна Ю., Попко Є. Амортизація активів підприємств у воєнний час, 0001404787 0001404787. *Облік і фінанси*. 2022. № 1. С. 5-12. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1\(95\)-5-12](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1(95)-5-12)

152. Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка і держава*. 2020. № 3. С. 42-46. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.42>

153. Завгородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Львів: Вид-во Націон. ун-ту «Львівська політехніка», 2005. 714 с.

154. Завитій О., Белова І. Процес управління інноваційним розвитком як об'єкт обліку і аналізу. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Вип. 1-2. С. 22-28. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo202.01-02.022>

155. Задорожний З.-М., Омецінська І. Внутрішньогосподарська звітність у системі управління підприємством. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 4. С. 169-184.

156. Задорожний З. В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві: моногр. Тернопіль: Економічна думка, 2006. 336 с.

157. Задорожний З.-М. В. Внутрішньогосподарський облік в будівництві: методологія та організація: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2007. 40 с.

158. Задорожний З. В., Омецінська І. Я. Проблемні аспекти обліку фінансових результатів у будівництві. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 225-237

159. Задорожний З. Проблемні питання якості інформації бухгалтерського і управлінського обліку малоцінних активів. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2018. Вип. 1. С. 115-124.

160. Задорожний З.-М. В., Семеген Л. Г., Богуцька Л. Т. Актуальні питання облікової політики підприємств щодо необоротних активів: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 237 с.

161. Задорожний З. Матеріальні витрати в будівництві: проблеми управлінського обліку. *Баланс*. 2004. № 38. С. 46-50.

162. За рік повномасштабної війни росія завдала збитків інфраструктурі України на майже \$144 млрд. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3686173-rosia-zavdala-zbitkiv-infrastrukturi-ukraini-na-144-milardi-kse.html>

163. Згалат-Лозинська Л. О., Згалат-Лозинський О. Б. Активізація використання наноматеріалів та нанотехнологій як напрям інноваційної діяльності у будівництві. *Будівельне виробництво*. 2019. № 68. С. 30-38.

164. Здреник В. С., Ярошук О. В. Бухгалтерський облік і контроль операцій з похідними фінансовими інструментами: організація та методика: моногр. Тернопіль: Крок, 2011. 272 с.

165. Іванков В. М. Характеристики системи управлінського обліку підприємства за інноваційною стратегією розвитку. *Незалежний аудитор*. 2014. № 9 (III). С. 78-83.

166. Іванова Т. М. Облікова політика дебіторської заборгованості на будівельних підприємствах. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. Вип. 46. С. 136-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shpebfrv_2020_46_17

167. Івасечко У. В. Облік і аудит розрахунків за страхуванням у підприємствах будівельної галузі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 –

бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2015. 20 с.

168. Івасечко У., Гуменна-Дерій М., Дерій В. Фінансові ресурси підприємств будівельної галузі як важелі соціального партнерства: облік та оподаткування. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 4 (102). С. 187-210. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.04.187>

169. Івахів Ю. Концептуальні основи і методичні положення оцінювання елементів фінансової звітності підприємства. *Актуальні проблеми економіки. Серія «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»*. 2012. № 2 (128), 2012

170. Ільченко Н. В. Світові тенденції розвитку нефінансової звітності та розкриття інформації зі сталого розвитку. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/>

171. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30. 11. 1999 р. № 291. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 грудня 1999 р. за № 893/4186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

172. Іщук Л. І., Ніколаєва А. М., Пиріг С. О. Альтернативні джерела енергії – основа економічного розвитку України. *Економічний форум*. 2019. № 2. С. 35-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2019_2_8

173. Калюга Є. В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: моногр. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. 360 с.

174. Кальченко А. Г. Формування систем логістики. *Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. Спец. вип. «Маркетингова освіта в Україні»*; відп. ред. О. О. Беляєв. К.: КНЕУ, 2011. С. 191-202.

175. Канадські будинки. URL: eurohouse.ua

176. Карєв В. П. Облік, контроль і аналіз основних засобів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 16 с.

177. Карлова О. Логістична діяльність промислових підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/admthp_2018_5_16
178. Катан Л. І., Сидоренко А. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_6_6
179. Кафка С. М. Облік необоротних матеріальних активів: методологія та організація: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 504 с.
180. Кащена Н. Б., Цуканова О. В. Удосконалення методики аналізу виробничих запасів підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. Вип. 2. С. 128-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2011_2_22
181. Кемарська Л. Г. Особливості обліку дебіторської заборгованості на коксохімічних підприємствах. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2021. № 1. С. 100-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evddtu_2021_1_15
182. Кесарчук Г. С., Машика М. В. Облік МПП: актуальні проблеми та шляхи вдосконалення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка*. 2014. Вип. 1. С. 223-227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2014_1_45
183. Кириченко Ю. О., Горшкова Н. В. Специфіка контролю і управління дебіторської заборгованості малого підприємства будівельної галузі. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10 (3). С. 289-293. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10\(3\)_49](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10(3)_49)
184. Кінаш І. П. Енергозбереження та застосування альтернативних джерел енергії в житлово-комунальному господарстві: зарубіжний досвід. *Економічний форум*. 2017. № 2. С. 12-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_2_4
185. Кіндрацька Л. М. Міжнародний бухгалтерський облік: визнаємо чи заперечуємо. *Наукові записки Національного університету «Острозька*

академія». Серія: Економіка. 2022. № 24. С. 121-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2022_24_19

186. Кіндрацька Л. М. Теоретичні питання вдосконалення системи бухгалтерського обліку вітчизняних суб'єктів господарювання. *Фінанси України*. 2022. № 1. С. 118-128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2022_1_9

187. Класифікація будівельних машин. URL: <https://budtehnika.pp.ua/523-klasifkasya-budvelnih-mashin.html>

188. Класифікація та основні властивості будівельних матеріалів. URL: <https://extxe.com/15563/stroitelnye-materialy-vidy-klassifikacija-harakteristiki/>

189. Класифікація фінансових інструментів і порядок їх визнання в обліку. *Інформаційно-аналітична система по законодавству України ІАС Консультант*. URL: <http://parusconsultant.com/?doc=08RIC7FC3C>

190. Козачок І. А. Аналіз та контроль показників використання фінансових ресурсів у системі управління діяльністю промислового підприємства. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 22, вип. 8 (3). С. 61-67. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2014_22_8\(3\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2014_22_8(3)_11)

191. Колесов С. В., Дубинська О. С. Напрями вдосконалення обліку інвестиційно-інноваційних процесів на машинобудівних підприємствах. *Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии*. 2013. № 1. С. 217-224. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdgma_2013_1_33

192. Колос І. В., Щербак Ю. М. Генеза парадигми бухгалтерського обліку. *Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту: тези доповідей інтернет-конференції, 24-25 травня 2018 р.* Хмельницький: ХКТЕІ, 2018. С. 105-108.

193. Кононова О. Є. Стратегія розвитку будівельного сектору національної економіки: теорія і методологія оцінювання ефективності: автореф. дис. ... д-ра економ. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Запоріжжя, 2022. 40 с.

194. Концева В. В., Кушта І. В. Фінансові ресурси – основа структури капіталу дорожнього підприємства. *Вісник [Національного транспортного університету]*. 2010. № 21 (1). С. 348-352. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vntu_2010_21%281%29__88
195. Концепція. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Концепція>
196. Король С. Я., Соколова Н. М. Подання та розкриття інформації про фінансові активи у фінансовій звітності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2019. Вип. 36. С. 115-119. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-21>
197. Короткий тлумачний словник української мови. Уклад.: Д. Г. Гринчишин, Л. Л. Гумецька, В. Л. Карпова та інші; відп. ред. Л. Л. Гумецька. К.: Рад. школа, 1978. 296 с.
198. Корягін М. Парадигмальне бачення розвитку бухгалтерської звітності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 12. С. 567-573.
199. Корягін М. В. Оцінка в системі бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2018/6.pdf
200. Костенко С. С. Аналіз логістичних витрат. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2011. Вип. 8. С. 103-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Upsal_2011_8_28
201. Коцкулич Т. Я. Облік і контроль виробничих витрат у будівництві свердловин: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2005. 20 с.
202. Краєвський В. М., Пінчук К. С. Удосконалення управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю у будівництві. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. С. 98-107.
203. Кричун П. М. Облік та аудит незавершеного виробництва будівельних підрядних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2012. 21 с.

204. Крот Ю. Облік малоцінних необоротних матеріальних активів із урахуванням норм Податкового кодексу. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2011. № 9. С. 21-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2011_9_5

205. Крупка Я. Методи оцінки майна та інвестицій в обліку й звітності. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 1. С. 76-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2015_1_17

206. Крупка Я. Д. Облік і аналіз інвестиційної діяльності підприємств: методологія та організація: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 2002. 32 с.

207. Крупка Я. Д., Питель С. В., Мельничук І. В. Облік інвестиційно-інноваційної діяльності: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Тернопіль: Крок, 2016. 255 с.

208. Крупка Я. Д., Порохнавець Я. А. Облік і контроль у видобувних галузях: моногр. Тернопіль: вид-во «Крок», 2019. 252 с.

209. Крупка Я. Д., Романчук А. Л. Облік і контроль операційної діяльності на підприємствах промисловості будівельних матеріалів: моногр. Чернівці: Місто, 2011. 296 с.

210. Крупка Я. Д. Фінансовий облік: підруч.; Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 478 с.

211. Кручак Л., Муравський В. Автоматизація обліку дебіторської заборгованості на основі інтегрованої бази даних контрагентів. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. 1. С. 109-118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2017_1_11

212. Крупка Я., Окренець В. Криптовалюта як об'єкт обліку і джерело економічних вигод. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 238-251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2020_3_18

213. Кузнєцова А., Штейнгауз Д. Удосконалення механізмів використання фінансово-кредитних інструментів на ринку житлової нерухомості. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 1. С. 191-202. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2022_1_15

214. Кузь В. І., Кінець Т. О. Удосконалення обліку грошових коштів в контексті забезпечення платоспроможності суб'єкта господарювання. *Молодий вчений*. 2019. № 9 (2). С. 468-474. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_9\(2\)__55](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_9(2)__55)

215. Курган Н. В., Лучанінова Г. С. Стратегічний управлінський облік нематеріальних результатів інноваційної діяльності підприємства і витрат на їхнє створення. *Бізнес Інформ*. 2012. № 11. С. 241-245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_11_62

216. Куцик П. О. Внутрішній контроль розрахункових операцій в системі управління будівельним підприємством. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2013. Вип. 42. С. 116-122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2013_42_15

217. Куцик П. О., Куценко Н. В. Економічна суть та склад витрат майбутніх періодів. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2011. Вип. 3 (21). С. 217–221.

218. Куцик П., Шевчук В., Дерун І. STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. № 4. С. 22-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2022_4_4

219. Куцик П., Шумило Р. Облік малоцінних необоротних та швидкозношуваних активів: методичний аспект. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 1. С. 18-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2012_1_4

220. Куцик П. О., Ясінська Л. Т., Куценко Н. В. Внутрішньогосподарський контроль витрат і доходів майбутніх періодів: організація, методика. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2011. Вип. 36. С. 219-224.

221. Кучеренко Т. Є., Ратушна О. П., Мельник Л. Ю. Облік фінансування інноваційної діяльності підприємства. *Облік і фінанси*. 2019. № 1. С. 35-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2019_1_7
222. Лаговська О. А. Бухгалтерський облік як інформаційно-комунікативна система: конструктивний підхід. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економіка, управління та адміністрування*. 2011. № 3 (57), 76–78. URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2011-3\(57\)-76-78](https://doi.org/10.26642/jen-2011-3(57)-76-78)
223. Лайчук С. М. Облік і контроль лізингових операцій: теорія і практика: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. К., 2002. 20 с.
224. Ларина Р. Р. Логистический аудит в обеспечении эффективной деятельности промышленных предприятий. *Бизнес Информ*. Харьков. 2007. № 3-4. С. 98-102.
225. Лебедик Г. А. Облік і аналіз операцій з оренди основних засобів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2012. 19 с.
226. Лебич У. Забудовники намагаються продати довоєнні новобудови по «воєнним» цінам, продажі стоять: ціни станом на липень. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/realty/zastroyshchiki-prodayut-novostroyki-po-voennym-senam-hto-eto-znachit-dlya-ukraincev-1629066.html>
227. Левицька О. О. Облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). К., 2009. 20 с.
228. Левицька С. О. Виробничі запаси як об'єкт внутрішнього контролю (на прикладі суб'єктів споживчої кооперації). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. 2017. Вип. 4. С. 200-206. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2017_4_39
229. Левкович А. В. Класифікація логістичних витрат виробничих підприємств для потреб обліку і контролю. *Вісник Львівської комерційної*

академії. Серія економічна. 2015. Вип. 48. С. 54-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2015_48_11

230. Легенчук С. Ф. Парадигмальний метод Т. С. Куна в бухгалтерському обліку: теоретичні аспекти. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. Вип. 1 (10). С. 175–185. URL: [https://doi.org/10.26642/pbo-2008-1\(10\)-175-185](https://doi.org/10.26642/pbo-2008-1(10)-175-185)

231. Легенчук С. Ф., Королюк Н. М. Принцип історичної вартості в бухгалтерському обліку: бути чи не бути в постіндустріальній. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Вип. 2 (20). С. 274-284. DOI: 10.26642/pbo-2011-2(20)-274-284.

232. Лемішовська О. С. Оцінка в системі бухгалтерського обліку: ретроспективний аналіз принципів і методів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2017. № 862. С. 155-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2017_862_24

233. Леонтьєва В. І. Облік і контроль витрат з ремонту основних засобів: автореф. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. К., 2008. 20 с.

234. Лимар О. Відходи від знесення, будівництва та пошкоджених будівель у військовий час. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:CysDrqUPЕpoJ:https://uifuture.org/publications/vidhody-vid-znesennya-budivnyctva-ta-poshkodzhenyh-budivel-u-vijskovyj-chas/&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

235. Лисиченко О. О. Організація та методологія обліку і аналізу затрат на виробництво (на прикладі підприємств виробництва будівельних матеріалів України): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. К., 2006. 17 с.

236. Лиско О. В. Облік і контроль використання матеріально-технічних ресурсів: автореф. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. К., 2006. 21 с.

237. Литвиненко О. В. Підвищення ефективності будівництва шляхом реінжинірингу бізнес-процесів. *Сучасні технології та методи розрахунків у будівництві*. 2015. Вип. 3. С. 93-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmrb_2015_3_15

238. Ліщук В. І., Ліщук М. Є., Московчук А. Т. Використання відновлюваних ресурсів в енергетиці: світові стратегії та сценарії розвитку енергетичного ринку. *Економічний форум*. 2017. № 2. С. 30-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_2_7

239. Лобода Н. О. Методика та організація обліку і аналізу лізингових операцій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2010. 21 с.

240. Ловінська Л. Г., Озеран А. В., Коршикова Р. С. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в умовах воєнного стану в Україні. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 92-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2022_4_7

241. Логістика в системі організації матеріально-технічного забезпечення в будівництві. URL: https://stud.com.ua/19037/ekonomika/logistika_sistemi_organizatsiyi_materialno_tehnichnogo_zabezpechennya_budivnitstvi

242. Логістика. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Логістика>

243. Лоханова Н. Класифікація та оцінка фінансових інструментів – огляд змін у зв'язку з оновленням МСФЗ 9 (IFRS 9). *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 7. С. 16-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2014_7_3

244. Лоханова Н. О. Проблемні питання обліку фінансових інструментів відповідно до вимог П(С)БО і МСФЗ. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2014. Вип. 6 (5). С. 163-167. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6\(5\)__43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6(5)__43)

245. Лукова О. С. Класифікація фінансових інструментів: обліково-контрольний аспект. *Економіка АПК*. 2021. № 10. С. 81-89.
246. ЛУН – Усі новобудови України, квартири в ЖК від забудовників. URL: <https://lun.ua>
247. Любезна І. Оцінка матеріальних запасів у вітчизняній та зарубіжній системах обліку. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 12 (4). С. 221-226. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2013_12%284%29__50
248. Мадяр Р. О. Контроль логістичної діяльності на підприємствах в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2018. № 12. С. 31-34. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2018/8.pdf
249. Макаренко І. О. Інтеграція сучасних видів та концепції бухгалтерського обліку для цілей сталого розвитку. *Фінансовий простір*. № 1 (25). 2017. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/504>
250. Маккензі Венді. Посібник Financial Times з аналізу та використання фінансової звітності; пер. з англ. К.: Всеуито; Наукова думка, 2003. 283 с. (Сер. «Усе про менеджмент»).
251. Малихіна О. М., Рижаків Д. А., Локтіонова Я. Ф., Коваль Т. С. Модернізація економічного розвитку будівельних організацій: детермінанти моделі та пріоритети стратегії. *Управління розвитком складних систем*. 2018. Вип. 34. С. 152-160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2018_34_23
252. Малюга Н. М. Оцінка в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи (на прикладі підприємств Житомирської області): автореф. ... канд. екон. наук, спеціальність 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 1999. 20 с.
253. Малюга Н. М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в Україні: теоретико-методологічні основи: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. К., 2006. 36 с.
254. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: моногр. Житомир: ЖДТУ, 2005. 548 с.

255. Малярчук І. І., Холод З. М. Основні аспекти фінансового та податкового обліку малоцінних необоротних матеріальних активів. *Наукові записки [Української академії друкарства]. Серія: Економічні науки.* 2015. № 1. С. 12-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzec_2015_1_4

256. Мальований М. І. Фінансове забезпечення загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні. *Економічний часопис-XXI.* 2013. № 11-12 (2). С. 41-44. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2013_11-12\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2013_11-12(2)_12)

257. Мамонтова Н. А., Корнійчук Т. С. Особливості обліку дебіторської заборгованості за національними і міжнародними стандартами. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка.* 2021. № 21. С. 115-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2021_21_18

258. Маренич Т. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенко.* 2014. Вип. 150. С. 19-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdusg_2014_150_5

259. Марченко А. А. Формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання в умовах трансформації економіки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит; Київ. нац. екон. ун-т. Київ, 2003. 16 с.

260. Масленніков Є. І., Олексійчук А. Г. Фінансові інструменти та їх бухгалтерський облік у державному секторі. IX Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція *«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України».* Одеса, 19-22 травня 2015 р. С. 57-59.

261. Матвійчук Л. О. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Рівненської області): 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності): автореф. дис. ... канд. економ. наук. Тернопіль, 2020. 20 с.

262. Меліхова Т. О., Федоров І. О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз у системі управління фінансової безпеки

підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 2. С. 63-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2018_2_11

263. Мельник Е. Г. Облік і контроль витрат майбутніх періодів: теорія і методика: автореферат дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ, 2011. 21 с.

264. Мельник К. В., Сігайов А. О. Економічна сутність фінансових ресурсів підприємства та їх класифікація. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 10. С. 91-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_10_21

265. Мельник Н. Б. Оцінка вибуття запасів при періодичній та постійній системах обліку. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2. С. 245-250. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_2_53

266. Мельник О. М. Ресурси підприємства: концептуальні аспекти системи управління в умовах стійкого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 23 (2). С. 17-22.

267. Мельничук І. В. Облік і аналіз інновацій у сфері випуску та збуту продукції текстильної промисловості: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2011. 20 с.

268. Мельничук І., Мужевич Н. Облік фінансового забезпечення відтворення основних засобів будівельних підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2018. № 2. С. 129-139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2018_2_16

269. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2, поточна редакція - Редакція від 14.01.2020 р., підстава - v0006201-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text>

270. Методичні рекомендації з перенесення сальдо рахунків і субрахунків попереднього Плану рахунків бухгалтерського обліку виробничо-господарської діяльності об'єднань, підприємств і організацій на рахунки і субрахунки Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських

операцій підприємств і організацій виробничо-господарської діяльності об'єднань, підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291, поточна редакція - Прийняття від 04.02.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-424201-00#Text>

271. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів. Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. Документ v0561201-03, поточна редакція – Редакція від 14.01.2020, підстава - v0006201-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 30.04.2022 р.)

272. Методичні рекомендації з перенесення сальдо рахунків і субрахунків... Додаток до листа Міністерства фінансів України від 04.02.2000 р. №18-424. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-424201-00#Text>

273. Микитюк П. П. Аналіз фінансового стану будівельних фірм в умовах ринку та шляхи його покращення (на матеріальних будівельно-монтажних організацій західних областей України): автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 1999. 19 с.

274. Микитюк П. П. Аналіз ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств: теорія і практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2011. 36 с.

275. Михалевич С. Г., Михалевич В. М. Внутрішньогосподарський контроль виробничих запасів у системі управління швейних підприємств. *Економічні науки. Сер.: Економіка та менеджмент*. 2012. Вип. 9 (2). С. 305-310. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2012_9\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2012_9(2)_4)

276. Михалевич С. Г. Оцінка виробничих запасів для належної організації обліку. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7 (2). С. 299-305. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7%282%29__38

277. Михальська О. Л., Шестопапов Д. В. Основні аспекти, особливості та напрямки вдосконалення обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 4 (1). С. 36-40. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_4\(1\)__11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_4(1)__11)

278. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». Документ 929_021, поточна редакція – Редакція від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text

279. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=H2BeDsNDwPw>

280. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 11 «Будівельні контракти». Документ 929_017, поточна редакція – Редакція від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_017#Text

281. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». Документ 929_014, поточна редакція – Редакція від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text

282. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». Документ 929_029, поточна редакція – Редакція від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text

283. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». Документ 929_015, поточна редакція – Редакція від 17.10.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015#Text

284. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». Документ 929_016, поточна редакція – Редакція від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text

285. Міністерство фінансів України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

286. Моголова М. М. Оптимізація методів та норм амортизації основних засобів сільського господарства. *Економічний аналіз*. 2015. Том 19. № 3. С. 55-62.

287. Моссаковський В., Кононенко Т. Шляхи вдосконалення обліку амортизації. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 4. С. 12-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2012_4_3

288. Мошенський С. Більше ніж гроші. Фінансова історія людства. К.: Саміт-книга, 2021. 486 с.

289. Мужевич Н. В. Облік і аналіз витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2014. 20 с.

290. Мужевич Н. В. Проблемні аспекти відображення в обліку витрат з експлуатації будівельної техніки. *Сталий розвиток економіки*. 2014. № 1. С. 185-193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2014_1_26

291. Муравський, В. В. Комп'ютерно-комунікаційна форма обліку: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 485 с.

292. Мурашко В. Методи інвентаризації цінностей і визначення її результатів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 1998. № 11. С. 24-27.

293. На Дніпропетровщині побудують ще 7 сонячних електростанцій, - Резніченко. URL: https://lb.ua/news/2018/03/07/392018_dnepropetrovshchine_postroyat_7.html

294. Назаренко М. І. Дослідження моделей та характеристик організаційних форм процесу функціонування будівельних машин. *Техніка будівництва*. 2010. № 25. С. 82-87.

295. Назаренко О. Аудит логістичного сегменту діяльності підприємства: складові елементи та пріоритетні напрями. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 11. С. 5-9. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6688&i=0> DOI: 10.32702/2306-6814.2019.11.5

296. Назарова І. Облікова парадигма в умовах застосування електронних інформаційних технологій. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 2 (108). С. 103–118. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.02.103>

297. Назарова К. О., Нежива М. О. Аналіз та контроль ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 5. С. 216-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_5_37

298. Назарук О. М. Зміст категорії «виробничі ресурси підприємства» в економічних дослідженнях. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6 (2). С. 116-118.

299. Нападівська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: моногр. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 224 с.

300. Настанова з визначення вартості будівництва. Кошторисні норми України. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 01.11.2021 № 281. Про затвердження кошторисних норм України у будівництві. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/pricing/koshtorysni-normy-ukrayiny/koshtorysni-normy-ukrayiny-z-vyznachennya-vartosti-budivnyctva/koshtorysni-normy-ukrayiny-nastanova-z-vyznachennya-vartosti-budivnyctva/>

301. Наумчук О. А. Основні засоби: методика обліку і формування облікової політики: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. Львів, 2005. 20 с.

302. Наумчук О. А. Формування облікової політики щодо малоцінних необоротних матеріальних активів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.14. С. 239-245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2012_22

303. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07 лютого 2013 р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28

лютого 2013 р. за № 336/22868. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

304. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. Зареєстровано в Міністерством юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509, поточна редакція - Редакція від 03.11.2020, підстава - z1020-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

305. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. Зареєстровано в Міністерством юстиції України 2 листопада 1999 р. за № 751/4044, поточна редакція - Редакція від 03.11.2020, підстава - z1020-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0751-99#Text>

306. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559. Зареєстровано в Міністерством юстиції України 19 грудня 2001 р. за № 1050/6241. Документ z1050-01, поточна редакція - Редакція від 03.11.2020, підстава - z1020-20 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>

307. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2001 р. № 205. Зареєстровано в Міністерством юстиції України 21 травня 2001 р. за № 433/5624. Документ z0433-01, поточна редакція – Редакція від 03.11.2020, підстава - z1020-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>

308. Національний банк України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>

309. Нестеренко М. Є. Особливості виникнення фінансових ризиків у будівельних підприємствах. *Техніка будівництва*. 2013. № 31. С. 61-63 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tb_2013_31_13

310. Нікогосян Н. І., Литвиненко О. В. Вдосконалення підходів до проведення та етапи моніторингу якості будівництва. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2019. Вип. 41. С. 130-140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shpebfrv_2019_41_17

311. Ображей Ю. К., Мельниченко І. В. Амортизація основних засобів в обліковій політиці підприємства. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10 (4). С. 62-68. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(4\)__11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(4)__11)

312. Озеран А. В. Теорія та методологія формування фінансової звітності підприємств: моногр. К.: КНЕУ, 2015. 471, [1] с.

313. Олійник Є. В. Матеріальні ресурси: підходи до розуміння та визначення. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2017. Вип. 3 (2). С. 59-64. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkdpu_2017_3\(2\)__10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkdpu_2017_3(2)__10)

314. Олійник С. О. Проблеми та напрями вдосконалення інвентаризації на підприємствах. *Науковий огляд*. № 6 (27). 2016. С. 1-7.

315. Омецінська І. Я. Облік і аналіз зобов'язань будівельних підприємств: методика та організація: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2008. 20 с.

316. Осмятченко В. О. Облік і контроль витрат та обсягів будівельно-монтажних робіт (на матеріалах закритого акціонерного товариства «Криворіжаглобуд»): автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. К., 2006. 20 с.

317. Осмятченко В., Пінчук К. Удосконалення бухгалтерського обліку будівельно-монтажних робіт. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30, № 1 (1). С. 147-157. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2020_30_1\(1\)__19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2020_30_1(1)__19)

318. Осмятченко В., Пінчук К. Удосконалення контролю будівельно-монтажних робіт. *Вісник Тернопільського національного економічного*

університету. 2020. Вип. 1. С. 148–157. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.01.148>

319. Осмятченко В. О., Ізмайлов Я. О., Пінчук К. С. Удосконалення обліку і оподаткування інвестицій у капітальне будівництво та поліпшення об'єктів необоротних активів. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2021. Вип. 1. С. 33-39. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2021-1\(48\)-33-39](https://doi.org/10.26642/pbo-2021-1(48)-33-39)

320. Осмятченко-Штамбург Л. М. Облік і аналіз затрат на утримання та використання будівельних машин і механізмів (на матеріалах підприємств корпорації «Укрбуд» і Держводгоспу України): автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. К., 1997. 19 с.

321. Основні види сучасних будівельних матеріалів. URL: <https://247.com.ua/ua/blog/osnovnye-vidy-sovremennykh-stroitelnykh-materialov/>

322. Особливості обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів. 04.12.2015 р. URL: <https://balance.ua/news/archive/osobennosti-ucheta-malocennyh-i-bystroiznashivauschih-sya-predmetov>

323. Особливості страхування будівельно-монтажних ризиків. ч. 1. URL: <http://consoris.com.ua/construction-risks-1/>

324. Остапчук Т. П. Облік і контроль капітальних інвестицій: теорія і практика здійснення: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 2004. 21 с.

325. Павелко О. В. Облік та аналіз фінансових результатів основної діяльності будівельних підприємств: методологія й організація: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). К., 2020. 40 с.

326. Павелко О. В. Облік та контроль доходів і витрат основної діяльності будівельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 –

бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). К., 2010. 20 с.

327. Павелко О. В. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності будівельних підприємств: методика та особливості проведення. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. Вип. 1 (89). 2020. С. 168-187. DOI: <http://dx.doi.org/10.31713/ve120200>

328. Павелко О. В. Фінансові результати основної діяльності будівельних підприємств: організаційно-методологічні засади обліку: моногр. Рівне: NUVGP, 2020. 604 с.

329. Павлюченкова О. Б. Удосконалення економічного механізму управління процесом відтворення технічних ресурсів підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.01 – економіка промисловості. Кривий Ріг, 2004. 20 с.

330. Паливода К. В. Грошові ресурси та фінансові механізми капітального інвестування у житлове будівництво: автореф. дис. ... д-ра економ. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. К., 2010. 38 с.

331. Панасюк В. М. Сучасний інструментарій інформаційного забезпечення: обліковий та управлінський аспект. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 2. С. 412-417. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sxeebu_2020_2_62

332. Панасюк В. М., Маринович О. О., Шухманн В. А. Обліково-аналітичний інструментарій управління оборотними активами підприємства в частині витрат майбутніх періодів. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 4 (2). С. 178-184. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4\(2\)__29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4(2)__29)

333. Пантелеев В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: моногр.; Державна академія статистики, обліку та аудиту. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2008. 491 с.

334. Пантелеєв В. П. Інноваційна природа облікової політики підприємства в умовах постіндустріальної економіки. *Облік і фінанси*. 2020. № 2. С. 39-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2020_2_7
335. Парадигма. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Парадигма>
336. Парді С. Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2013. Т. 18, Вип. 2 (1). С. 82-86. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_2\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_2(1)_20)
337. Перевознюк В. Теоретична концептуалізація фінансових ресурсів підприємств. *Світ фінансів*. 2013. № 1. С. 68-74.
338. Перелік нових будівельних виробів, що підлягають перевірці та підтвердженню придатності для застосування в будівництві <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0578-06#Text>
339. Перетятко Ю. М. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового лізингу: теорія та методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2012. 20 с.
340. Петренко Н. І. Бухгалтерський облік і контроль операцій з руху пасивів підприємства: проблеми теорії, методології, практики: моногр. Житомир: ЖДТУ, 2012. 544 с.
341. Петренко С. М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем: моногр. Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. 290 с.
342. Петрик О. А. Аудит: методологія і організація: моногр. К. : КНЕУ, 2003. 260 с.
343. Петрик О. А., Мариніч І. О. Особливості оцінки та обліку вартості основних засобів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 4 (1). С. 54-57. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2015_4\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2015_4(1)_15)
344. Петрів О. І. Бухгалтерський та податковий аспекти обліку малоцінних необоротних матеріальних активів: основні відмінності та неузгодженості, проблеми обліку. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського*

університету права імені Короля Данила Галицького. 2013. № 7. С. 381-387.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2013_7_59

345. Петрук О. М., Хвіст В. В. Поняття та концепції амортизації у функціональних економічних науках. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9142> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.10>

346. Петряєва З. Ф., Іващенко Г. А., Петряєв О. О. Управління фінансовими ресурсами в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2016. Том 23. № 2. С. 131-138.

347. Пилипенко А. А., Тирінов А. В. Системна парадигма організації бухгалтерського обліку в умовах четвертої промислової революції. *Бізнес Інформ*. 2022. № 5. С. 92-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2022_5_13

348. Пилипенко Л. М., Демська Ю. В. Концептуально-теоретичні основи бухгалтерського обліку амортизації та зносу необоротних активів підприємства. *Економічний простір*. 2018. № 134. С. 195-204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2018_134_18

349. Пилипенко О. І. Концептуальні засади інтеграції управлінського обліку та системи економічної безпеки підприємств. *Сучасна статистика: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2021. С. 95-98. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/6134>

350. Пилипів Н. І., Матієшин М. М. Проблемні аспекти обліку витрат, які виникають у процесі експлуатації основних засобів будівельних підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 3 (4). С. 197-201. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3\(4\)__46](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3(4)__46)

351. Пилявець В. М., Балазюк О. Ю., Сисоєва І. М. Актуальні питання нормативно-правового регулювання обліку та оподаткування МШП на

вітчизняних підприємствах. *Інтелект XXI*. 2019. № 1. С. 56-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2019_1_13

352. Пінчук К. С. Організація бухгалтерського обліку та контролю на будівельних підприємствах. *Бізнес Інформ*. 2019. № 12. С. 282-289. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_12_42

353. План відновлення України розраховано на 10 років: що передбачається? *Дебет-Кредит*. 05.07.2022 р. URL: <https://news.dtki.ua/society/economics/77200>

354. Побережець О. В., Кисляк І. М. Теоретичні аспекти та напрями удосконалення обліку поточної дебіторської заборгованості. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 10 (1). С. 14-17. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_10\(1\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_10(1)_5)

355. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. Документ 2755-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 30.04.2022, підстава – 1998-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

356. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. Зареєстровано в Міністерством юстиції України 30 жовтня 2014 р. за № 1365/26142, поточна редакція - Редакція від 03.11.2020, підстава - z1020-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14/conv#n16>

357. Положення про провадження професійної діяльності на ринках капіталу – діяльності з управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю. Рішення від Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 13.05.2021 № 274 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04 червня 2021 р. за № 751/36373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-21#top>

358. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р.

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

359. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Наказ Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. Зареєстровано

в Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999 р. за № 751/4044. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

360. Пономаренко О. Г. Малоцінні активи: наукова дискусія та практика обліку. *Агросвіт*. 2019. № 5. С. 11-17. URL:

<http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2826&i=1>

361. Порядок визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії. Затверджено Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики 15.06.2012 № 749. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 жовтня 2012 р. за № 1678/21990.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1678-12#Text>

362. Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2019 р. № 252 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 922 від 03.11.2019 р., № 795 від 09.09.2020 р.). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2019-%D0%BF#Text>

363. Пославська Л. І. Облік доходів і витрат за центрами відповідальності у будівництві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2015. 20 с.

364. Починок Н. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління персоналом будівельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2010. 20 с.

365. Правила визначення вартості будівництва. ДСТУ Б Д 1.1-1:2013. Видання офіційне. К.: Мінрегіон, 2013. 91 с.

366. Правдюк Н. Л. Облікова концепція товарно-матеріальних цінностей в умовах постіндустріальної економіки. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2017. № 2. С. 21-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2017_2_6.

367. Примуш Ю. С., Морозова Є. П., Хідько О. Ю. Особливості обліку та аудиту основних засобів підприємства за міжнародними стандартами. *Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова*. 2017. Т. 22. Вип. 11 (64). С. 242-245.

368. Про альтернативні джерела енергії. Закон України від 20 лютого 2003 року № 555-IV. Документ 555-IV, чинний, поточна редакція - Редакція від 19.08.2022, підстава - 2479-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text>

369. Про архітектурну діяльність. Закон України від 20 травня 1999 року. 20 травня 1999 року № 687-XIV. Документ 687-XIV, чинний, поточна редакція – Редакція від 24.07.2021, підстава - 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text>

370. Про благоустрій населених пунктів. Закон України від 6 вересня 2005 року № 2807-IV. Документ 2807-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 20.08.2021, підстава - 1657-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>

371. Про будівельні норми. Закон України від 5 листопада 2009 року № 1704-VI. Документ 1704-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 09.06.2022, підстава - 2254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17#Text>

372. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Міністерства статистики України та Державного комітету статистики України. Наказ Державної служби статистики України від 17.09.2021 р. № 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0238832-21#Text>

373. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності. Закон України від 14 жовтня 1994 року № 208/94-ВР. Документ 208/94-ВР, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.12.2020, підстава - 199-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80#Text>

374. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції. Закон України від 2 грудня 2010 року № 2735-VI. Документ 2735-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 16.04.2022, підстава - 2173-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2735-17#Text>

375. Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж. Закон України від 7 лютого 2017 року № 1834-VIII. Документ 1834-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 14.09.2022, підстава - 2530-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1834-19#Text>

376. Про енергетичну ефективність будівель. Закон України від 22 червня 2017 року № 2118-VIII. Документ 2118-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 03.08.2022, підстава - 2392-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text>

377. Про енергетичну ефективність. Закон України від 21 жовтня 2021 року № 1818-IX. Документ 1818-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 03.08.2022, підстава - 2392-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>

378. Про загальну безпечність нехарчової продукції. Закон України від 2 грудня 2010 року № 2736-VI. Документ 2736-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 26.03.2020, підстава - 367-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2736-17#Text>

379. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва. Закон України від 25 грудня 2008 року № 800-VI. Документ 800-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від

02.04.2022, підстава - 2153-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17#Text>

380. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав». Постанова кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. №1440, поточна редакція 31.03.2015 за № 168 (168-2015-п). - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-п#Text>

381. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Зареєстровано в Міністерством юстиції України 30 жовтня 2014 р. 21 грудня 1999 р. за № 892/4185, поточна редакція - Редакція від 18.03.2014, підстава - z0341-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

382. Про затвердження Порядку визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики від 15.06.2012 р. № 749. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/TM045441>

383. Про затвердження типових форм первинного обліку. Затверджено наказом Мінстату України від 29.12.1995 р. № 352. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95#Text>

384. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. Редакція від 16.10.2020 р. Документ 1560-XII, чинний, поточна редакція – Редакція від 09.06.2022, підстава - 2254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

385. Про інститути спільного інвестування. Закон України від 5 липня 2012 р. № 5080-VI. Документ 5080-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.07.2021, підстава - 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>

386. Про надання будівельної продукції на ринку. Закон України від 2 вересня 2020 року № 850-IX. Документ 850-IX, поточна редакція – Редакція від 09.06.2022, підстава - 2254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-20#Text>

387. Про оприлюднення Рекомендацій зі страхування ризиків у будівництві; Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 30 травня 2008 р. № 230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0230661-08#Text>

388. Про основи містобудування. Закон України від 16 листопада 1992 року № 2780-XII. № Документ 2780-XII, чинний, поточна редакція – Редакція від 16.10.2020, підстава – 124-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text>

389. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Закон України від 5 квітня 2007 року № 877-V. Документ 877-V, чинний, поточна редакція – Редакція від 06.08.2022, підстава - 1686-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>

390. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні. Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-XII (зі змінами і доповненнями). Документ 2939-XII, чинний, поточна редакція – Редакція від 19.08.2022, підстава – 2479-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

391. Про оцінку впливу на довкілля. Закон України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII. Документ 2059-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 13.05.2022, підстава - 1822-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

392. Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України Документ 3038-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 14.09.2022, підстава – 2530-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

393. Про ринок електричної енергії. Закон України від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII. Документ 2019-VIII, чинний, поточна редакція - Редакція від 19.08.2022, підстава - 2479-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>

394. Про скасування та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державної служби статистики України, Міністерства статистики України та Державного комітету статистики України. Наказ Державної служби статистики України від 22.10.2021 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0266832-21#Text>

395. Про страхування. Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. Документ 1909-IX, чинний, поточна редакція – Прийняття від 18.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

396. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю. Закон України від 19 червня 2003 року № 978-IV. Документ 978-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.12.2020, підстава - 199-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text>

397. Проданчук М. А. Формування завдань бухгалтерського обліку, орієнтованих на запити системи управління. *Облік і фінанси*. 2013. № 2 (60). С. 37-42.

398. Пушкар М. С. Теорія пізнання у розвитку науки про контроль: моногр. Тернопіль: Карт-бланш, 2011. 140 с.

399. Пушкар М. С. Умови для розробки нової парадигми обліку. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7 (3). С. 46-51. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7\(3\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7(3)__7)

400. Пушкар М. С., Семанюк В. З. Етапи формування облікової науки та її подальший розвиток. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 2 (108). С. 172-187. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.02.172>

401. Рагуліна Ю. С., Щолокова В. С., Польова Т. В. Окремі аспекти методики обліку основних засобів підприємства. *Агросвіт*. 2019. № 22. С. 98-103.

402. Редченко К. І., Воронко Р. М. Місце і роль контролю в управлінні розвитком підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2013. Вип. 2. С. 280-294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2013_2_22

403. Рибак О. Особливості становлення нової парадигми контролінгу в контексті сучасного менеджменту. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10 (4). С. 313-316. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_10\(4\)_74](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_10(4)_74)

404. Рекомендації зі страхування ризиків у будівництві. Додаток до наказу Мінрегіонбуду від 30.05.2008 № 230. Схвалено Рішенням науково-технічної ради Міністерства регіонального розвитку та будівництва України 04.02.2008 р. № 2 (vr002661-08). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/85761___85761

405. Реслер М. В., Ліба Н. С. Теоретичні аспекти інновації як економічної категорії та об'єкта бухгалтерського обліку. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». № 12 (34). 2017. С. 44-49. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15073960361636.pdf>

406. Римар Г. А. Облік, аналіз і контроль витрат у житловому будівництві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2014. 20 с.

407. Робінс, Стефан П., ДеЧенцо, Девід А. Основи менеджменту; пер. з англ. А. Олійник та ін. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 671 с.

408. Роева О. Проблемні питання визнання, обліку та оподаткування малоцінних та швидкозношуваних предметів. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2016. № 5. С. 132-143.

409. Рожельюк В. М., Хорунжак Н. М., Денчук П. Н. Організаційні та методичні засади оптимізації витрат, пов'язаних з постачанням сировини. *Бізнес Інформ*. 2018. № 7. С. 122-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_7_20

410. Романчук А. Л. Облік і контроль операційної діяльності підприємств промисловості будівельних матеріалів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09

– бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2010. 20 с.

411. Романчук К. В. Фінансові ресурси в науковій англomовній літературі: систематизація за об'єктами обліку. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9 (3). С. 168-175. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(3\)__23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(3)__23)

412. Романчук К. В. Результат наукових досліджень з проблем обліку, аналізу та контролю матеріальних ресурсів. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 1 (22). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3251/33.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

413. Рудницький В., Рудницька О. Форми звітності управлінського обліку за основними бізнес-процесами підприємств торгівлі. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 2. С. 134-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2019_2_14

414. Саблук П. Т. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7 (3). С. 86-92. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7\(3\)__14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7(3)__14)

415. Садовська І. Б. Інжинірингова парадигма теорії управлінського обліку. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2015. Вип. 12 (1). С. 291-301. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2015_12\(1\)__39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2015_12(1)__39)

416. Садовська І. Б. Управлінська звітність та облікове відображення інноваційної діяльності підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2014. Вип. 8 (2). С. 233-236. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8\(2\)__55](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8(2)__55)

417. Сажинець С. Й., Ландюк В. Я. Формування амортизаційної вартості необоротних активів промислового підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.1. С. 331-338. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2015_25

418. Сажинець С. Й., Трофимчук В. Я. Документальне забезпечення обліку амортизації необоротних активів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2013. № 7. С. 269-276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_7_49

419. Седікова І. О., Седіков Д. В. Нові парадигми менеджменту в умовах цифрової економіки. *Економіка харчової промисловості*. 2022. Т. 14, Вип. 3. С. 37-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2022_14_3_6

420. Семанюк В. З. Інформаційна теорія обліку в постіндустріальному суспільстві: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 392 с.

421. Семеген Л. Г. Облік інших необоротних матеріальних активів у будівельних підприємствах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2010. 20 с.

422. Семенець А. О., Панова О. В. Аналіз сучасних підходів до оцінки основних засобів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 12 (4). С. 16-21. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_12\(4\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_12(4)_6)

423. Семенець А.П. Інвентаризація електронних грошей як метод їх контролю: процесний підхід. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 3 (77) С. 133-138.

424. Семенишена Н. В. Облік в умовах інституційних змін: теорія та методологія: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2021. 40 с.

425. Семіколенова С. В. Особливості страхового захисту підприємства від фінансових ризиків. *Економіка. Фінанси. Право*. 2013. № 3. С. 47-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2013_3_17

426. Сисоева І. Особливості аудиту у країнах європейського союзу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. Т. 3. С. 26–31. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.3.26>

427. Скакун В. А. Економічний інструментарій регулювання бізнес-процесів будівельних підприємств: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.00.04

– економіка та управління підприємствами (економіка будівництва)». Київ, 2011. 19 с.

428. Скочиляс С. М. Аналіз продуктивності праці в будівництві і резерви її підвищення в умовах ринкових відносин (на матеріалі будівельно-монтажних організацій корпорації «Укрбуд»): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 1998. 16 с.

429. Скільки коштує будівництво квадратного метра житла в Україні. ТОВ «Інформаційно-аналітичний центр Ліга». URL: https://biz.ligazakon.net/news/200829_skilki-koshtu-budvnitstvo-kvadratnogo-metra-zhitla-v-ukran

430. Скрипник А. Л., Литвиненко О. В., Боліла Н. В., Новак Є. В. Вибір і використання контрольних карт у будівництві. *Будівельні матеріали та вироб.* 2020. № 1-2. С. 64-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smii_2020_1-2_22

431. Сливка Я. В. Напрямки оптимізації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості: факторингові операції. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки.* 2015. Вип. 12 (3). С. 212-215. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_12\(3\)_54](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_12(3)_54)

432. Сороковий П. М. Фінансування житлового будівництва в Україні: обліково-економічні аспекти. *Причорноморські економічні студії.* 2020. Вип. 52 (2). С. 134-140. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_52\(2\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_52(2)_22)

433. Список лауреатів Премії імені Нобеля з економіки. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_лауреатів_Премії_імені_Нобеля_з_економіки

434. Спільник І. Аналіз фінансової діяльності фірми. *Наукові записки: зб. наук. праць каф. екон. аналізу Терноп. нац. екон. ун-ту.* 2006. Вип. 16. С. 78-82.

435. Стан ділової активності будівельних підприємств. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/gr/bud/bud_Ikv_2021_u.pdf

436. Стандартизація оцінки в світі. Ч. 2. Міжнародні стандарти оцінки. 27.04.2017 р. URL: <http://afo.com.ua/uk/news/2-general-assessment/1073-part-2-international-valuation-standards>

437. Старко І. Є. Контроль нематеріальних активів: організація та методика проведення. *Вісник Львівської комерційної академії. (Серія економічна)*. 2011. Вип. 36. С. 360-363.

438. Статистичний збірник довілля України за 2019 рік. *Державна служба статистики України*. 200 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/11/Dovk_19.pdf

439. Статистичний збірник довілля України за 2020 рік. *Державна служба статистики України*. 189 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Dovk_20.pdf

440. Степаненко О. І., Чернишенко Я. Г. Альтернативні підходи в документуванні облікової інформації про об'єкти основних засобів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 5. С. 151-157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2015_5_35

441. Стеценко С. П., Боліла Н. В., Іванченко А. М. Аналітична оцінка і контроль дебіторської заборгованості будівельних підприємств за допомогою контрольних карт. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2020. Вип. 2. С. 223-233. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgrp_ekon_2020_2_23

442. Стецюк П. А. Практичні аспекти аналізу ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси АПК*. № 11-12. 2007. С. 110-114. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/praktichni-aspekti-analizu-efektivnosti-vikoristannya-finansovih-resursiv-silskogospodarskih-pidpriemstv.html>

443. Струк Н. Обліково-аналітична інтерпретація та основні напрями контролю трансакційних витрат у інноваційній діяльності підприємства. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2017. № 9. С. 151-174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2017_9_13

444. Суркова Ю. О. Фінансовий контроль у будівництві: теоретичні засади здійснення та українські реалії. *Наукові праці НДФІ*. 2009. Вип. 2. С. 143-151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2009_2_17

445. Сучасний бухгалтерський облік і контроль: проблеми розвитку: моногр. [Ф. Ф. Бутинець та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф., Заслуж. діяча науки і техніки України, Заслуж. проф. ЖДТУ Ф. Ф. Бутинця; Вінниц. фінанс.-екон. ун-т, Житомир. наук. бух. шк. Житомир: Рута, 2014. 378 с.

446. Тараруєв Ю. О. Аналіз дебіторської заборгованості корпоративних підприємств будівельної галузі. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі*. 2012. № 3. С. 69–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eupmg_2012_3_7

447. Тарасова Т. О., Макурін А. А. Облік криптовалюти в розрахунках на підприємстві порівняно з реальними грошовими коштами. *Бізнес Інформ*. 2020. № 8. С. 190-195. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-8-190-195>

448. Терещенко Л. В. Настанови Мінрегіону (на заміну ДСТУ) та зміни до Настанов 2021+2022! Визначення вартості будівництва – зміни! Кошторисні норми і нормативи. Ціноутворення. URL: <https://dku.in.ua/ВР>

449. Тимошенко О. В. Страхування фінансових ризиків як фактор забезпечення фінансових ресурсів підприємства. *Економічний простір*. 2013. № 71. С. 135-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2013_71_16

450. Тимощенко Ю. М. Облікова оцінка вартості активів у системі управління підприємством. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2016. № 5. С. 183-191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_5_17

451. Ткаченко О. С. Особливості обліку основних засобів у програмі «Турбо Бухгалтер 6.7 Проф» на вітчизняних підприємствах. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 235-239. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2020_154_46

452. ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА». URL: <https://vatra.ua/ukr/about-us/history>

453. Товбич В. В. Еколого-економічні аспекти впровадження інноваційних енергозберігаючих технологій відновлювальної енергетики в будівництво та архітектуру. *Строительство. Материаловедение. Машиностроение. Серия: Инновационные технологии жизненного цикла объектов жилищно-гражданского, промышленного и транспортного назначения.* 2005. Вып. 35 (2). С. 238-243. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/smmit_2005_35\(2\)__41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/smmit_2005_35(2)__41)

454. Торканюк В. І., Железнякова І. Л., Прижкова О. Ю., Соколов Д. В., Дріль Н. В., Архипенко О. О. Проблеми та шляхи формування перспективних напрямків функціонування будівельного комплексу на основі логістичних систем. URL: https://economy.kname.edu.ua/images/files/konferenc/dec2014/4_6.pdf

455. Трачова Д. М. Амортизаційна політика інших держав: досвід та перспективи застосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки.* 2016. Вип. 18 (2). С. 182-185. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_18\(2\)__48](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_18(2)__48)

456. Трачова Д. М. Облікова складова сутності амортизаційної політики. *Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки).* № 2 (37). 2018. С. 55-62. URL: <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2018-37-55-62>

457. Ужва А. Парадигма обліку нематеріальних активів у контексті формування конкурентних переваг підприємства. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки.* 2018. № 2. С. 162-165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2018_2_29

458. Феофанова І. В., Антонова О. Д. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений.* 2020. № 11 (2). С. 205-208. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_11\(2\)__20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_11(2)__20)

459. Фінансова звітність ТОВ «Тернопільбуд».

460. Харламова О. В. Особливості інвентаризації для цілей складання МСФЗ-звітності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2015. № 11. С. 297-300.

461. Хілобок Ю. А. Фінансові ресурси домогосподарств в умовах трансформації економіки. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. № 4 (12). 2010. С. 126-130.

462. Ходаківська Л., Пономаренко Т. Внутрішньогосподарський контроль збереження і використання матеріальних ресурсів. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2014. Вип. 19 (2). С. 229-236. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(2\)__30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(2)__30)

463. Хомин П. Ілюзії як профанація облікової теорії. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2022. Вип. 1. С. 243-252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aabere_2022_1_22

464. Хомин П., Плига У., Срога А., Була О. Вплив інформаційних технологій на обліково-аналітичну систему суб'єктів господарювання. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2. С. 491-499. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sepid_2021_2_55

465. Хомин П., Носко Т., Колтуцька А., Римлянська В. Теоретичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості підприємства. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 413-420. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kpidzp.pdf>

466. Хомин П. Я., Журавель Г. П. Парадигма й контрверзи бухгалтерського обліку та звітності (спроба консеквентного аналізу): моногр. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 299 с.

467. Хорунжак Н. М., Лукановська І. Р. Облік в умовах цифрової економіки: проблеми і перспективи. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 45. С. 175-179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_45_34

468. Церетели Л. Проблемы учета малоценки. *Ориентир*. 2001. № 03/04. URL: <https://www.zakon-i-normativ.info/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=63302&menu=84065>

469. Чередніченко М. Г. Удосконалення контролю доходів та витрат майбутніх періодів на підприємствах сільськогосподарської галузі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 28, ч. 2. С. 166-169.

470. Черчата А. Особливості впровадження логістичної служби на будівельному підприємстві. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 11(3). С. 115-118. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2012_11\(3\)__26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2012_11(3)__26)

471. Чижевська Л. В., Поліщук І. Р., Сарган С. С. Облікова політика як інструмент управління фінансовими результатами підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2022. Вип. 3. С. 34-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2022_3_8

472. Чорна М. В., Глухова С. В. Стратегічні напрями інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 1(1). С. 210-216. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2012_1\(1\)__32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2012_1(1)__32)

473. Чухрай Н., Гірна О. Основні аспекти аудиту логістики в системі менеджменту. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. Вип. № 624. С. 110-116. URL: http://vlp.com.ua/files/17_27

474. Шапошнікова І. О. Сучасні аспекти інноваційного розвитку будівельних підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2021. Вип. 47 (2). С. 40-47. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/shpebfrv_2021_47\(2\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/shpebfrv_2021_47(2)__7)

475. Шевченко Л. Я. Бухгалтерський облік та аналіз ресурсного потенціалу корпорацій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Житомирськ. державн. технолог. ун-т. Житомир, 2013. 21 с.

476. Шевчук В. О. Ноосферна парадигма обліку: «точки опори» і вектори утвердження. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів: матеріали Міжнар. круглого столу (м. Тернопіль, 28 травня 2021 р.)*. Т. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 266 с. С. 191-194.

477. Шевчук Л. П. Облік і контроль використання ресурсів підприємств ресторанного бізнесу за допомогою системи R-Keeper. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки.* 2011. № 2. С. 96-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpusk_2011_2_21

478. Шендригоренко М. Т. Актуальні питання обліку та аудиту малоцінних оборотних і необоротних матеріальних активів. *Бізнес-навігатор.* 2018. Вип. 4. С. 185-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_4_43

479. Шестерняк М. М. Облік витрат та результатів спільної діяльності без створення юридичної особи: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2013. 20 с.

480. Шигун М. М. Концептуальні зміни в бухгалтерському обліку під впливом сталого розвитку бізнесу. *Фінанси України.* 2019. № 2. С. 82-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_2_8

481. Шигун М. М. Парадигмальний розвиток системи бухгалтерського обліку. *Часопис економічних реформ.* 2013. № 3. С. 134-139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Cher_2013_3_23

482. Шигун М. М., Безверхий К. В. Розвиток формату XBRL, як подальший напрямок цифровізації фінансової звітності. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки.* 2021. № 2 (2). С. 83-92. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2021_2\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2021_2(2)_12)

483. Шинкаренко А. В., Костенко В. Г. Інформаційне забезпечення та облікове відображення інноваційної діяльності підприємства. *Економічний простір.* 2020. № 154. С. 244-249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escpros_2020_154_48

484. Шкварець Г. В. Дискусійні питання визначення сутності страхування. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Економіка.* 2011. Вип. 16. С. 569-574. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2011_16_77

485. Шматковська Т. О. Автоматизація обліково-аналітичної роботи в системі інноваційних методів управління підприємствами готельно-ресторанного бізнесу. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (6). С. 1465-1468. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(6\)__365](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(6)__365)

486. Шпакова Г. В., Литвиненко О. В. Утилізація і переробка відходів будівництва: проблеми і перспективи. *Містобудування та територіальне планування*. 2011. Вип. 41. С. 468-473. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2011_41_67

487. Шпатакова О. Л. Формування екологічної стратегії будівельного підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Запоріжжя, 2021. 20 с.

488. Штех А. А., Харченко Н. В. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 64-68.

489. Штефан З. Б. Аналіз ефективності використання виробничого потенціалу будівельно-монтажних організацій (на матеріалах корпорації «Укрбуд»): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Т., 1999. 19 с.

490. Штимер Л. Т. Стратегічний аналіз потенціалу матеріальних ресурсів підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності); Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2014. 20 с.

491. Шум М. А., Чуприна Л. В., Хільська А. О. Проблеми обліку та аналізу використання основних засобів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 6. С. 20-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2019_6_6

492. Шумило Р. Р. Зарубіжний досвід обліку та внутрішньогосподарського контролю малоцінних і швидкозношуваних активів. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Вип. 7 (25). Ч. 3. 2010. С. 547-553.

493. Шурміна А. О. Облік, контроль і аналіз доходів від операційної діяльності на підприємствах з видобутку природних стінових матеріалів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2011. 20 с.

494. Щербініна С., Шевченко О. Фінансові інструменти забезпечення енергоефективності житлового сектора України. *Економічний простір*. 2022. № 177. С. 20-24. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-3>

495. Щирська О. В. Проблеми сучасного обліку основних засобів та їх оподаткування в Україні. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2014. № 1. С. 421-428. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2014_1_46

496. Що таке монолітно-каркасна технологія будівництва. URL: <https://continental.in.ua/shho-take-monolitno-karkasna-tehnologiya-budivnitstva/>

497. Що таке фінтех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/>

498. Юрченко Ю. О. Ключові елементи формування облікової політики будівельних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 3. С. 234-237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_3_48

499. Юрченко Ю. О. Основні етапи розроблення фінансової стратегії будівельних підприємств. *Економічний вісник університету [Переяслав-Хмельницьк. держ. пед. ун-ту ім. Г. Сковороди]*. 2019. Вип. 41. С. 221-228. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-41-221-228>

500. Юрченко Ю. О. Управління грошовими потоками будівельних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 2. С. 36-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_2_8

501. Ягмур К. А. Облік витрат на виробництво будівельної продукції: теорія, організація і методика: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 –

бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2008. 20 с.

502. Яременко В. Г., Салманов Н. М. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19 (3). С. 158-162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19%283%29__36

503. Яремко І. Й. Концепції і парадигми бухгалтерського обліку як система наукових основ теорії. *Вісник Нац. ун-ту «Львів. політехніка»*. 2010. № 691. С. 246-252.

504. Ясишена В. В. Проблемні аспекти методології та організації обліку нематеріальних активів: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 330 с.

505. Ясишена В. В. Удосконалення окремих питань щодо методології бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 1. С. 124-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2020_1_20

506. Яценко В. Ф. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління витратами виробництва на підприємстві (на прикладі підприємств будівництва): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 20 с.

507. Accrual basis of accounting definition Apr, 17 2021. URL: <https://www.accountingtools.com/articles/what-is-the-accrual-basis-of-accounting.html>

508. BAS Будівництво. ERP. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-construction-erp/>

509. Bauerle J. (2018). *Accounting QuickStart Guide: The Simplified Beginner's Guide to Financial & Managerial Accounting For Students, Business Owners and Finance Professionals (QuickStart Guides™ - Business)*. ClydeBank Media LLC; 3rd edition. 213 p. URL: https://www.amazon.com/Accounting-QuickStart-Guide-Simplified-Professionals/dp/1945051795/ref=lp_2742_1_4

510. Beasley M. S., Goldman N. C., Lewellen C. M., Allister M. M. (2021). Board Risk Oversight and Corporate Tax-Planning Practices. American Accounting Association. *Journal of Management Accounting Research*, 33 (1): 7–32. <https://doi.org/10.2308/JMAR-19-056>

511. Bertelsen, S., Nielsen, J. Just-In-Time Logistics in the Supply of Building Materials. *1st International Conference on Construction Industry Development: Building the future Together*. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.566.5096&rep=rep1&type=pdf>

512. Best Construction Accounting Software 2022 – Forbs Advisor. URL: https://www.digitalconstructionworks.com/services/?utm_term=construction%20software%20solutions&utm_campaign=Bop+Design&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=8788219349&hsa_cam=12495123493&hsa_grp=115773591781&hsa_ad=504269524697&hsa_src=g&hsa_tgt=kwd-297863645651&hsa_kw=construction%20software%20solutions&hsa_mt=p&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gclid=CjwKCAjw0dKXBhBPEiWA2bmObff2DYjceyJLYwBo9-CIFSYYVnPPqqWDrPnyUlqr0i3JWZbNmIMoLHRoC6GoQAvD_BwE

513. BOOKKEEPER українська онлайн бухгалтерія. URL: https://bookkeeper.kiev.ua/?gclid=Cj0KCQjwrs2XBhDjARIsAHVymmR8UTlIeaItUA V4EUZuDxkanBcGjLiDglGaf40PG0Bm8lxoFQqyIMwaAkJgEALw_wcB

514. Camfferman, K. (2020). International Accounting Standard Setting and Geopolitics. *Accounting in Europe*, 17:3, 243-263. DOI: <https://doi.org/10.1080/17449480.2020.1795214>

515. Coombs, William E. (1958). Construction accounting and financial management. New York, Toronto, London: McGRAW-HILL BOOK COMPANY, INC. 481 p. URL: <http://www.archive.org/details/constructionaccoOocoom>

516. Collin S. M. H. Dictionary of Accounting. Fourth edition. London: A & C Black, 2009. 240 p.

517. Ciuhureanu A. T. (2018). Study on accounting organization: options and influence factors. International Conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION. Vol. XXIV, No 2, pp. 31-36. DOI: <https://doi.org/10.1515/kbo-2018-0062>

518. Data and statistics/ IEA/ URL: <https://www.iea.org/data-and-statistics>

519. Derii, V., Parkhomets, M., Uniiat, L., Kovbasa, O, Hryzovska, L., Karabanyk, S. (2020). Modeling business processes based on logistics concepts and quality management system principles. International Journal of Management (IJM). Vol. 11, Issue 7, July 2020, pp. 175-188. DOI: <https://doi.org/10.34218/IJM.11.7.2020.017>

520. Deriy M., Znak N. Non-financial reporting by GRI: experience of Canada and Ukraine. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовтня 2014 р. Тернопіль: THEУ, 2014. С. 4-6.*

521. Deriy M., Znak N. Prospects for the introduction of the Canadian experience in Ukrainian accounting system. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2016 р. Тернопіль: THEУ, 2016. С. 23-24.*

522. Does U.S. GAAP prefer LIFO or FIFO accounting? Corporate accounting/ *Investopedia*. – July 31, 2021. URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/032415/does-us-gaap-prefer-fifo-or-lifo-accounting.asp>

523. Drury, C. (2018). Management and Cost accounting. 10-th ed. Mason (USA): Cengage Learning, Inc. 842 p.

524. Eco-efficient construction and building materials research under the EU. Framework Programme Horizon. 2020. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/55627857.pdf>

525. Exploration&Production Consulting (EXPRO). Офіційний сайт провідної консалтингової компанії, що надає послуги підприємствам нафтогазової та енергетичної галузей України. URL: <https://expro.com.ua/>

526. Financial resources, Finance / Management mania. URL: <https://managementmania.com/en/financial-resources-finance>

527. Freedman J. Step-by-Step Accounting for a Small Business in Construction (2019). URL: <https://yourbusiness.azcentral.com/stepbystep-accounting-small-business-construction-16411.html>

528. Grant, H. D. (1922). Practical Accounting for General Contractors. New York: McGraw-Hill Book Company, Inc. 254 p.

529. Gumenna-Deriy Mariia, Khorunzhak Nadiya, Zharikova Olena, Rozheliuk Viktoriia, Tsyhan Raisa (2021). Information model of material and technical and financial resources in housing Ukraine and Europe: accounting and management aspect. Independent journal of management & production (IJM&P). Vol. 12 n. 6. S. 495 - S. 515. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i6.1764> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000717956100010> (Web of Science, кuartиль Q4).

530. Gumenna-Derij Mariia, Khorunzhak Nadiya, Poprozman Nataliia, Berezka Kateryna, Kruchak Lyudmila (2022). Modeling, accounting and control of formation and use of resources (on the example of the construction industry). Independent journal of management & production (IJM&P). Vol. 13 n. 3. S. 123 – S. 144. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1901> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000795794100008> (Web of Science, кuartиль Q4).

531. Greenhouse Gas Emmision from Energy Data Explorer/IEA/. URL: <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/greenhouse-gas-emissions-from-energy-data-explorer>

532. Holm, L. (2018). Cost Accounting and Financial Management for Construction Project Managers. London: Routledge. 300 p. DOI:

<https://doi.org/10.1201/9781315147307> URL: www.routledge.com/Cost-Accounting-and-Financial-Management-for-Construction-Project-Managers/Holm/p/book/9781138550650

533. Humenna-Derii M. V. (2017). Documenting and accounting the transactions by construction stages and methods of making monetary payments. *Conceptual approach to reforming of the national accounting system: monogr.* / Z.-M. V. Zadorozhnyi, Ya. D. Krupka, O. I. Skasko [et al.]; Under scientific editorial supervision of Z.-M. V. Zadorozhnyi. Ternopil: TNEU. 236 p.

534. Ibarondo-Dávila, P., López-Alonso, M., Rubio-Gámez, C. (2015). Managerial accounting for safety management. The case of a Spanish construction company. *Safety Science*, 79, 116-125. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2015.05.014>

535. Ivanchenkova, L. (2019). Improving accounting and analysis of innovative costs. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering* Larysa Ivanchenkova, Larysa Skliar, Olha Pavelko etc. The Lattice Science, Mendeley, Index Copernicus, etc.). Vol. 9. Iss. 1. P. 4003–4009. URL: <https://www.ijitee.org/wp-content/uploads/papers/v9i1/A5253119119.pdf>

536. Key Enabling Technology-KET. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/697184/EPRS_STU\(2021\)697184_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/697184/EPRS_STU(2021)697184_EN.pdf)

537. Kiyosaki, R. (2022). *Business of the 21st Century*. Plata Publishing (USA). 144 p.

538. Kuhn, T. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*. Second Edition, Enlarged. *International Encyclopedia of Unified Science*. Vol. 2, No 2 Chicago: University of Chicago Press. 222 p. URL: <https://www.lri.fr/~mbl/Stanford/CS477/papers/Kuhn-SSR-2ndEd.pdf>

539. List of European countries by average wage. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_European_countries_by_average_wage

540. Lyudmyla Alekseyenko, Oksana Tulai, Yuriy Petrushenko, Andriy Kuznietsov and Julia Derkash (2021). Affordable housing for internally displaced

persons: The priorities for investment and development in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*, 18 (1), 101-113. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.18\(1\).2021.09](https://doi.org/10.21511/imfi.18(1).2021.09)

541. Muravskiy, V. *Accounting and Cybersecurity: monograph*. Scientific Editor – Z.-M. Zadorozhnyi. Kindle Publishing, KDP, Seattle. USA. 2021. 200 p.

542. Osadcha, O., Pavelko, O., Nakonieczny, J., Zinkevych, O. (2020). Motivational Component of National Corporate Social Responsibility: Funding, Accounting and Reporting Aspects . *International Journal of Business and Society*, 3, P. 1012-1032. DOI: <http://www.ijbs.unimas.my/index.php/content-abstract/current-issue/718-motivational-component-of-national-corporate-social-responsibility-funding-accounting-and-reporting-aspects>

543. Palekhova, V. (2021). Why does Ukrainian economy grow so slowly?. *Economics and Sociology*, 14 (1), 28-45. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2021/14-1/2>

544. Panorama of the residential markets in Europe: key figures. URL: <https://www.foyerglobalhealth.com/blog/panorama-of-the-residential-markets-in-europe-key-figures/>

545. Peterson, Steven J. (2009). *Construction accounting and financial management*. 2nd ed. p. cm. New Jersey: Pearson Prentice Hall™ is a trademark of Pearson Education, Inc. 600 p.

546. Pizar, P., Mazo, M. E. Controlling, communication and corporate culture – the opportunity for SMEs/ *Economics and sociology*, Vol. 13. № 3. 2020

547. Price range. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/price%20range>

548. *Project Managers*. London: Routledge. 300 p. DOI: <https://doi.org/10.1201/9781315147307> URL: www.routledge.com/Cost-Accounting-and-Financial-Management-for-Construction-Project-Managers/Holm/p/book/9781138550650

549. Resources and consumption / Population matters. URL: <https://populationmatters.org/the-facts/resources-consumption>
550. Ross, George E. (1919). Cost Keeping Construction Accounting (Second Edition). Oregon: The Ross Company. 171 p.
551. Sage 300 Construction and Real Estate management software. URL: <https://www.sage.com/en-us/products/sage-300-construction-and-real-estate/>
552. Semenysheva, N., Khorunzhak, N., Sadovska, I (2020). Evaluation of the adaptability of scientific theories for the development of Accounting Institute. - Intellectual Economics. DOI: <https://doi.org/10.13165/IE-20-14-1-07>
553. Semenysheva, N., Khorunzhak, N., Zadorozhnyi, Z.-M. (2020). The institutionalization of Accounting: the impact of national standards on the development of economies. Independent Journal of Management & Production, 8, 695-711.
554. Sihombing T.P., Situmeang C. (2020). The effect of accounting information and organizational culture on decision making. Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal). Vol. 3, No 1. P. 522-530. DOI: <https://doi.org/10.33258/birci.v3i1.800>
555. Singh, Rakesh (2012). Guidance note on maintenance of cost accounting records for construction industry including real estate and property development activity. New Dehli, The Institute of Cost Accountants of India. 41 p.
556. Shmatkovska T.O., Melnyk K.P. Fundamentals of the Theory and Methodology of Operational Control/ British Journal of Economics, Management & Trade. P. 1-12, 2016. DOI: <https://doi.org/10.9734/BJEMT/2016/28050>
557. Statista. Financial Services. URL: <https://www.statista.com/markets/414/topic/459/financial-services/#overview>
558. Taylor J., Peltier S. Accounting. Career paths / J. Taylor, S. Peltier. Express Publishing, Liberty House, Greenham Business Park, Newbury, 2011, p. 39.
559. Taker Salama, Gareth Figgess, Mohamed Elsharawy, Hossam El-Sokkary. Financial Modeling for Modular and Offsite Construction / 37 th International Symposium on Automation and Robotics in Construction (ISARC 2020), p. 1082-1089.

560. Top 10 Construction Machinery Manufacturers in the World 2019. URL: <https://blog.technavio.org/blog/top-10-construction-machinery-manufacturers>
561. Total energy supply, 2020. URL: <https://www.iea.org/regions/europe>
562. Walker, F. R. (1916). *Practical Cost Keeping for Constructors*. Chicago: The Building Estimator's Reference Book. 273 p.
563. Wilde, J. H., Wilson, R. J. (2018). Perspectives on corporate tax planning: observations from the past decade. *Journal of the American Taxation Association*, 40 (2): 63–81. URL: <https://doi.org/10.2308/atax-51993>
564. What are International Valuation Standards. URL: <https://www.ivsc.org/standards/economy-nau@ukr.net>
565. Wiedenhofer, D., Fishman, T., Lauk, C., W. Haas, W., Krausmann F. (2019). Integrating Material Stock Dynamics Into Economy-Wide Material Flow Accounting: Concepts, Modelling, and Global Application for 1900–2050, *Ecological Economics*, 156, 121-133. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.09.010>
566. Zadorozhnyy, Z. -M., Muravskiy, V., Semaniuk, V., & Gumenna-Derij, M. (2022). Global management accounting principles in the system of providing resource potential of the enterprise. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3 (44), 63-71. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcactp.3.44.2022.3765> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000833717900006> (Web of Science, квартиль Q4).
567. Zadorozhnyi Z.-M., Muravskiy V., Gumenna-Derij M., Zarudna N. (2022). Innovative accounting and audit of the metaverse resources. *Marketing and Management of Innovations*. 2022. Vol. 13. Issue 4. P. 10-19. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2022.4-02> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000984416600002> (Web of Science, квартиль Q3).

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік тем захищених дисертацій (авторефератів дисертацій), присвячених проблемам бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту в будівництві та промисловості будівельних матеріалів України (1997-2022 рр.)

1. Адамська І. Є. Облік і аналіз в процесі формування креації вартості підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі в Україні): дис. ... д-ра філософії: 071 «Облік і оподаткування». Тернопіль, 2022. 218 с. [2].
2. Бурдю І. М. Фінансово-господарський контроль діяльності суб'єктів господарювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Львів, 2015. 19 с. [32].
3. Вовченко О. Л. Облік і аналіз банківського фінансування капітальних вкладень: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2004. 18 с. [51].
4. Гавриловський О. С. Облік і аудит капітальних інвестицій (на прикладі житлобудівних підприємств): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2008. 20 с. [55].
5. Головацька С. І. Облік і контроль витрат та виконаних робіт в підрядних будівельних організаціях (на матеріалах підрядних будівельних організацій споживчої кооперації України): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Львів, 1998. 16 с. [67].
6. Дерій М. В. Облік і контроль грошово-розрахункових операцій в житловому будівництві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2013. 20 с. [128].
7. Дмитренко А. В. Облік і аналіз витрат у будівництві: дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 280 с. [136].

8. Задорожний З.-М. В. Внутрішньогосподарський облік в будівництві: методологія та організація: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2007. 40 с. [157].
9. Івасечко У. В. Облік і аудит розрахунків за страхуванням у підприємствах будівельної галузі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2015. 20 с. [167].
10. Карев В. П. Облік, контроль і аналіз основних засобів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 16 с. [176].
11. Коцкулич Т. Я. Облік і контроль виробничих витрат у будівництві свердловин: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2005. 20 с. [201].
12. Кричун П. М. Облік та аудит незавершеного виробництва будівельних підрядних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2012. 21 с. [203].
13. Крупка Я. Д. Облік і аналіз інвестиційної діяльності підприємств: методологія та організація [на матеріалах підприємств державних будівельних корпорацій «Укрбуд» і «Укрбудматеріали»]: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 2002. 32 с. [206].
14. Лисиченко О. О. Організація та методологія обліку і аналізу затрат на виробництво (на прикладі підприємств виробництва будівельних матеріалів України): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 17 с. [235].
15. Лиско О. В. Облік і контроль використання матеріально-технічних ресурсів у капітальному будівництві: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 21 с. [236].

16. Микитюк П. П. Аналіз фінансового стану будівельних фірм в умовах ринку та шляхи його покращення (на матеріальних будівельно-монтажних організацій західних областей України): автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 1999. 19 с. [273].

17. Микитюк П. П. Аналіз ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств: теорія і практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Т., 2011. 36 с. [274].

18. Мужевич Н. В. Облік і аналіз витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2014. 20 с. [288].

19. Наумчук О. А. Основні засоби: методика обліку і формування облікової політики: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит. Львів, 2005. 20 с. [300].

20. Омецінська І. Я. Облік і аналіз зобов'язань будівельних підприємств: методика та організація: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2008. 20 с. [313].

21. Осмятченко В. О. Облік і контроль витрат та обсягів будівельно-монтажних робіт (на матеріалах закритого акціонерного товариства «Криворіжаглобуд»): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 20 с. [314].

22. Осмятченко-Штамбург Л. М. Облік і аналіз затрат на утримання та використання будівельних машин і механізмів (на матеріалах підприємств корпорації «Укрбуд» і Держводгоспу України): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 1997. 19 с. [318].

23. Павелко О. В. Облік та аналіз фінансових результатів основної діяльності будівельних підприємств: методологія й організація: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2020. 40 с. [323].

24. Павелко О. В. Облік та контроль доходів і витрат основної діяльності будівельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2010. 20 с. [324].

25. Пославська Л. І. Облік доходів і витрат за центрами відповідальності у будівництві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2015. 20 с. [361].

26. Починок Н. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління персоналом будівельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2010. 20 с. [362].

27. Римар Г. А. Облік, аналіз і контроль витрат у житловому будівництві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2014. 20 с. [403].

28. Романчук А. Л. Облік і контроль операційної діяльності підприємств промисловості будівельних матеріалів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2010. 20 с. [407].

29. Семеген Л. Г. Облік інших необоротних матеріальних активів у будівельних підприємствах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2010. 20 с. [418].

30. Скочиляс С. М. Аналіз продуктивності праці в будівництві і резерви її підвищення в умовах ринкових відносин (на матеріалі будівельно-монтажних

організацій корпорації «Укрбуд»): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 1998. 16 с. [425].

31. Шестерняк М. М. Облік витрат та результатів спільної діяльності без створення юридичної особи: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль, 2013. 20 с. [476].

32. Штефан З. Б. Аналіз ефективності використання виробничого потенціалу будівельно-монтажних організацій (на матеріалах корпорації «Укрбуд»): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль, 1999. 19 с. [486].

33. Ягмур К. А. Облік витрат на виробництво будівельної продукції: теорія, організація і методика: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). К., 2008. 20 с. [497].

34. Яценко В. Ф. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління витратами виробництва на підприємстві (на прикладі підприємств будівництва): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2006. 20 с. [502].

Додаток Б**Понятійно-категоріальний словник за темою докторської дисертації**

Альтернативні інвестиції (АІ) – це інвестиції, що можуть складатись альтернативних активів, зокрема: альтернативної сировини, альтернативних технологій, венчурного капіталу, нерухомості та інших альтернативних активів (серед яких можуть бути мистецькі твори, колекційні машини, цінні спортивні нагороди (медалі, кубки) тощо).

Альтернативні матеріально-технічні ресурси (АМТР) – це ті матеріально-технічні ресурси, які є новими у застосуванні та використанні яких може призвести до здешевлення вартості об'єкту будівництва або принесе в майбутньому додаткові вигоди.

Альтернативні ресурси (АР) – це ресурси, серед яких можна вибрати найкращий за однією чи декількома ознаками (ціною, умовами продажу і післяпродажного обслуговування, технічними характеристиками, природно-кліматичними умовами експлуатації, продуктивністю, виробником (країною, регіоном, підприємством), гарантійним терміном, довговічністю, безпечністю, надійністю, екологічністю тощо).

Альтернативні технічні ресурси (АТР) – це два або більше моделей технічних ресурсів серед яких підприємство-покупець має вибрати (за участю експертів чи без них) ту модель, яка для нього буде найкращою.

Альтернативні технічні ресурси (АТР) у будівництві – це такі технічні ресурси, які дають змогу створити певні переваги над функціонуючими на тепер у будівництві технічними ресурсами за рахунок нижчої їх купівельної ціни і вищої продуктивності ресурсу, менших витрат на одиницю виконаної роботи, високої енергоефективності та екологічності тощо.

Бізнес-процес – це певний процес, на який підприємство готове витратити матеріальні, фінансові, трудові, інтелектуальні та інші ресурси і має переконливі

розрахунки, що цей процес принесе йому в майбутньому очікуванні доходи та належний прибуток за продану продукцію (виконані роботи, надані послуги).

Бізнес-процеси у будівництві – це бізнес-процеси, що відбуваються у підприємствах будівельної галузі економіки. Такі бізнес-процеси поділяються на: «основні (власне будівельні та пусконаладжувальні) та допоміжні (технічні, технологічні, логістичні, матеріальні, маркетингові, адміністративно-управлінські, фінансові, податкові, обліково-звітні і т. д.)» [424, с. 13, 15].

Будівельний контракт – це договір про будівництво, виконання якого, в основному, здійснюється шляхом виникнення фінансових активів – з одного боку, та фінансових зобов'язань – з іншого.

Будівельні машини та обладнання (БМО) – це машини та обладнання, що призначені для технічного забезпечення і підтримки будівельної діяльності на усіх її етапах. Будівельні машини та обладнання поділяються на класи, підкласи, групи і підгрупи, види та підвиди, а також на індекси. За призначенням будівельні машини та обладнання класифікуються за відповідними підкласами машин і обладнання: 1) для земляних робіт; 2) підйомно-транспортні машини та обладнання; 3) для бурильних робіт; 4) для паливних робіт; 5) для бетонних та залізобетонних робіт; 6) для оздоблювальних, штукатурних і малярних робіт; 7) дорожньо-будівельні машини і обладнання; 8) ручні машини (механізований інструмент).

Основні матеріальні ресурси (ОМР) в будівництві – це будівельні матеріали, будівельні конструкції, вузли та деталі. До складу будівельних матеріалів відносять: в'язучі матеріали, бетони, залізобетони, будівельні розчини, лісоматеріали, металічні і пластикові вироби, тепло- та звукоізоляційні матеріали, покрівельні та гідроізоляційні матеріали, лаки і фарби.

Допоміжні матеріальні ресурси (ДМР) в будівництві – це ті матеріальні ресурси, що не належать до основних матеріальних ресурсів (тобто не належать до будівельних матеріалів, будівельних конструкцій, вузлів та деталей). До складу допоміжних матеріальних ресурсів (ДМР) варто відносити: електроенергію,

природний газ, тверде паливо (кам'яне вугілля, торф, дрова, тріска, стружка), рідке паливо (дизельне паливо, бензин, біопаливо, гас), воду, теплоенергію, запасні частини, ремонтні матеріали, малоцінні та швидкозношувані предмети тощо

Інструменти власного капіталу – контракти, що підтверджують право одного суб'єкта підприємницької діяльності на певну частину в активах іншого суб'єкта підприємницької діяльності, яка залишається у нього після зменшення сум за усіма його зобов'язаннями.

Матеріальні ресурси (МР) – це предмети праці, до яких відносять виробничі запаси, МШП, готову продукцію, товари, незавершене виробництво, напівфабрикати тощо.

Матеріально-технічні ресурси (МТР) у будівництві – Матеріально-технічні ресурси (МТР) у будівництві – це один із основних елементів підприємницького потенціалу будівельного підприємства (компанії), адже саме матеріальні активи переносять свою вартість на об'єкт будівництва повністю або частково і використання цих активів як очікується принесе економічну вигоду та соціальний ефект.

Матеріально-фінансовими ресурсами (МФР) – це ті матеріальні ресурси, які придбаваються за готівку, в безготівковій формі, або через використання ф'ючерсних і форвардних операцій. Матеріали, які одержані безкоштовно, в обмін на подібні та неподібні активи не будуть включатись до даного поняття. Прикладом матеріально-фінансових ресурсів є будівельні матеріали, що придбані в постачальника за відповідну плату і така операція має документальне підтвердження, для прикладу платіжне доручення, товарно-транспортна накладна, і т. д.

Новації (інновації) у сфері будівництва – це новації (інновації) технічного, економічного, інформаційно-технологічного та правового спрямування, що забезпечують підвищення ефективності будівельної діяльності.

Оцінка матеріальних ресурсів у будівництві – це математичний розрахунок вартості матеріалів в грошовому виразі із врахуванням інфляційних процесів, логістичних витрат та хімічних властивостей матеріалів, що впливає на ухвалення бухгалтерсько-логістичних рішень.

Похідні фінансові інструменти (деривативи) – це контракти, які укладаються для перерозподілу фінансових ризиків та у яких документально закріплюють усі умови здійснення в майбутньому відповідної операції щодо купівлі, продажу, обміну або емісії із використанням інструменту, що є предметом відповідної угоди. До основних видів похідних фінансових інструментів відносять: форвардні та ф'ючерсні контракти, опціони і свопи.

Ресурси – це всі види матеріальних та нематеріальних цінностей, що є основними елементами економічного потенціалу, раціональне управління якими призведе до позитивного фінансового результату.

Технічні ресурси (ТР) – це сукупність машин та механізмів, а також систем і засобів управління, видобування, зберігання, перероблення сировини та матеріалів, енергії й інформації з метою здійснення виробничої діяльності та обслуговування невиробничої сфери.

Технічні ресурси (ТР) будівельного призначення – це нерухомі і рухомі дорого вартісні ресурси, які використовуються під час підготовчих, основних та завершальних будівельних робіт з метою полегшення їхнього виконання працівниками будівельних професій (каменярами, бетонниками, мулярами, асфальтниками, кранівниками, водіями, трактористами-машиністами, зварювальниками, столярами, малярами, сантехніками, паркетниками та іншими).

Фінансові активи (ФА) – це сукупність: а) грошових коштів, що не обмежені у використанні; б) еквівалентів грошових коштів; в) дебіторської заборгованості, що не буде перепродана; г) фінансових інвестицій, що утримуються до погашення; г) фінансових активів, що будуть перепродаватись; д) інших фінансових активів. Якщо зважати на класифікаційні ознаки фінансових активів, то вони включають: грошові кошти, що не обмежені для використання, та

їх еквіваленти; дебіторську заборгованість, що не призначена для перепродажу; фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; фінансові активи, що призначені для перепродажу; інші фінансові активи.

Фінансові активи (ФА) у будівництві – це фінансові активи, що використовуються у будівельній галузі економіки.

Фінансові зобов'язання – це контрактні зобов'язання з метою: а) передавання грошових коштів чи певного фінансового активу від одного до іншого суб'єкта підприємницької діяльності; б) обміну фінансовими інструментами з іншим суб'єктом підприємницької діяльності на потенційно не вигідних умовах.

Фінансові інструменти – це будь-які контракти, що призводять до виникнення фінансових активів в одного суб'єкта підприємницької діяльності і фінансових зобов'язань чи інструментів капіталу в іншого суб'єкта підприємницької діяльності. Фінансові інструменти для потреб обліку поділяються на: фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструменти власного капіталу та похідні фінансові інструменти.

Фінансові ресурси (ФР) у житловому будівництві – це всі види фінансових активів, джерелами формування яких є власний, позиковий капітал та фінансові зобов'язання, що суттєво впливають на платоспроможність учасників будівельного процесу в сфері будівництва житла, організаційно-економічні відносини і формування фінансових результатів.

Фінансово-технічні ресурси (ФТР) – це компоненти фінансових та технічних ресурсів, за допомогою яких поліпшується швидкість здійснення грошових розрахунків, способів кредитування, інвестиційних проектів, застосування криптовалют та блокчейн.

Додаток В

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, які відображають основні наукові результати дисертації.

1. Gumenna-Deriy Mariia, Khorunzhak Nadiya, Zharikova Olena, Rozheliuk Viktoriia, Tsyhan Raisa. Information model of material and technical and financial resources in housing Ukraine and Europe: accounting and management aspect. *Independent journal of management & production (IJM&P)*. Vol. 12 n. 6. P. S 495 - S 515. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i6.1764> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000717956100010> (Web of Science, кuartиль Q4; 1,50 д. а. / 0,70 д. а., внесок автора: сформовано відповідні висновки щодо вдосконалення джерел фінансування житлового будівництва; розкрито можливості удосконалення фінансового й управлінського обліку для формування нових синтетичних і аналітичних рахунків, внутрішньої та проміжної управлінської документації та методології фінансового обліку).
2. Gumenna-Derij Mariia, Khorunzhak Nadiya, Poprozman Nataliia, Berezka Kateryna, Kruchak Lyudmila. Modeling, accounting and control of formation and use of resources (on the example of the construction industry). *Independent journal of management & production (IJM&P)*. Vol. 13 n. 3. P. S 123 – S 144. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1901> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000795794100008> (Web of Science, кuartиль Q4; 1,5 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: сформовано пропозиції щодо оптимізації використання ресурсів та запропонованих шляхів підвищення ефективності використання інформаційно-комп'ютерних технологій для забезпечення бізнес-процесів у будівництві).
3. Zadorozhnyy, Z. -M., Muravskyi, V., Semaniuk, V., & Gumenna-Derij, M.. Global management accounting principles in the system of providing resource potential of the enterprise. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2022. 3 (44). 63-71. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.44.2022.3765> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000833717900006>

(Web of Science, квартиль Q4; 1,00 д. а. / 0,25 д. а., внесок автора: визначено суттєвість впливу глобальних принципів управлінського обліку на рівень забезпечення ресурсного потенціалу підприємства із врахуванням ним таких важливих чинників як: 1) комунікаційний вплив; 2) актуальність інформації; 3) аналіз витрат; 4) надійне управління).

4. Zadorozhnyi Z.-M., Muravskiy V., Gumenna-Derij M., Zarudna N. Innovative accounting and audit of the metaverse resources. *Marketing and Management of Innovations*. 2022. Vol. 13. Issue 4. P. 10-19. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2022.4-02> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000984416600002> (Web of Science, квартиль Q3; 1,00 д. а. / 0,25 д. а., внесок автора: охарактеризовано ресурси у метавсесвіті з їх деталізацією на необоротні нематеріальні ресурси, поточні нематеріальні активи, доходи і витрати від діяльності у віртуальному Інтернет просторі, електронні гроші та криптовалюта, гудвіл; визначено перспективи персоніфікованого маркетингового просування продукції (товарів, послуг) з ідентифікованим відокремленим обліком витрат на збут варіативних ресурсів метавсесвіту).

5. Гуменна-Дерій М. В. Оцінка стану і перспективи впровадження досвіду зарубіжних країн у вітчизняну систему обліку. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 5. С. 168-172. URL: http://bses.in.ua/journals/2016/5_2016.pdf (0,60 д. а.).

6. Гуменна-Дерій М. В., Гуменний П. В. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку на вітчизняному та зарубіжних рівнях (на прикладі будівельних підприємств). *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 24, ч. 3. С. 31-42. (0,65 д. а. / 0,40 д. а., внесок автора: пропозиції щодо формування додаткових модулів у програмному забезпеченні, створення окремого субрахунку для програмного забезпечення та посилення автоматизації контролю у будівельній галузі).

7. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Управлінський облік і аналіз бізнес-процесів у підприємстві. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць*. 2018. Вип. 2 (40). С. 12-18. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2018-2\(40\)-12-18](https://doi.org/10.26642/pbo-2018-2(40)-12-18) (0,9 д. а. / 0,60 д. а., внесок автора: визначення дефініції «бізнес-процес»; рекомендовано, щоб кожне функціонуюче підприємство виробило власну Концепцію ведення управлінського обліку та документально її закріпило у «Положенні про управлінський облік в підприємстві» або у «Наказі про облікову політику підприємства»).

8. Гуменна-Дерій М. В., Гуменний П. В. Системний підхід до побудови обліку та його автоматизації в підприємствах з альтернативними джерелами енергії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4 (94). С. 90-102. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.04.090> (1,10 д. а. / 0,75 д. а., внесок автора: запропоновано в Законі України «Про альтернативні джерела» виокремити розділ для бухгалтерського обліку та звітності, як це зроблено у статті 26 Закону України «Про ринок електричної енергії»; рекомендовано замінити назву субрахунка 203 «Паливо» на назву «Природні та енергетичні ресурси» із відповідними аналітичними рахунками; запропоновано розробити модель оптимальної системи ведення обліку малими підприємствами з відновлювальної енергетики).

9. Гуменна-Дерій М. Дефініція поняття «матеріально-технічні ресурси» та їх взаємозв'язок з іншими ресурсами у будівництві. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3 (97). С. 252-265. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.252> (0,90 д. а.).

10. Гуменна-Дерій М., Івасечко У. Фінансові ресурси у житловому будівництві: обліково-звітний аспект. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 4 (65). С. 118-130. DOI: <https://doi.org/10.35774/SF2020.04.118> (0,80 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: запропоновано визначення поняття «фінансові ресурси у житловому будівництві», висловлено пропозиції з поліпшення процесу ведення фінансового та управлінського обліку і звітності, а також зі зміцнення довіри інвесторів та

індивідуальних замовників на предмет вкладень фінансових ресурсів у об'єкти житлового будівництва).

11. Дерій В., Гуменна-Дерій М., Кручак Л. Контроль за витратами та економією ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств: методика, організація. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 1 (99). С. 111-127. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.01.111> (0,95 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: окреслено методику і організацію контролю за економією ресурсів у будівельних підприємствах).

12. Івасечко У., Гуменна-Дерій М., Дерій В. Фінансові ресурси підприємств будівельної галузі як важелі соціального партнерства: облік та оподаткування. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 4 (102). С. 187-210. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.04.187> (1,70 д. а. / 0,90 д. а., внесок автора: описано стан соціального партнерства у підприємствах будівельної галузі, з'ясовано суть понять «соціальні фінанси», «фінансові ресурси» і «фінансові ресурси підприємств»; визначено проблеми синтетичного та аналітичного обліку, звітності й оподаткування виплат працівникам і висловлено пропозиції щодо їх розв'язання).

13. Гуменна-Дерій М., Шара Є., Слесар Т. Облік, контроль і аналіз витрат та забезпечення матеріально-технічними ресурсами діяльності підприємств у майбутні періоди. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 1 (103). С. 110-129. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.187> (1,45 д. а. / 0,70 д. а., внесок автора: розкрито питання обліку і контролю забезпечення матеріально-технічними ресурсами підприємств у майбутніх періодах).

14. Гуменна-Дерій М. Система обліку основних технічних ресурсів та її поліпшення у будівництві. *Світ фінансів*. 2022. Вип. 1. С. 99-118. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2022.01.099> (1,95 д. а.).

15. Дерій В., Романів Р., Гуменна-Дерій М. Облік і звітність про МШП, МНМА у будівництві: стандарти відображення, проблеми ідентифікації та організації. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3 (105). С. 101-122. DOI:

<https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.101> (1,6 д. а. / 0,7 д. а., внесок автора: розкрито проблеми обліку і звітності про МШП та МНМА у будівництві).

16. Гуменна-Дерій М. Концепція контролю та превентивно-супутні заходи з поліпшення ресурсного потенціалу в житловому будівництві. *Інноваційна економіка*. 2022. Вип. 2-3. С. 62-68. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2022.2-3.9> (0,9 д. а.).

17. Гуменна-Дерій М., Зінкевич О. Нормативно-правове регулювання обліку фінансових активів як складової фінансових інструментів у будівництві. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2022. № 2 (98). С. 43-57. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve220225> (0,95 д. а. / 0,6 д. а., внесок автора: виявлено особливості та недоліки нормативної бази щодо Фондів фінансування будівництва (ФФБ), Фондів операцій з нерухомістю (ФОН), Інститутів спільного інвестування; запропоновано вдосконалення облікової політики в частині фінансових інструментів для будівельних підприємств).

18. Гуменна-Дерій М. Етапи здійснення контролю за фінансовими ресурсами в житловому будівництві. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Вип. 3-4. С. 16-26. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo202.03-04.016> (1,10 д. а.).

19. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Готова продукція в системі управління матеріальними ресурсами і витратами підприємства: обліково-аналітична категорія, класифікація, оцінка та облік. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2023. № 2 (70). С. 141-153. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-2-8583> (0,95 д. а. / 0,4 д. а., внесок автора: визначено особливість готової продукції та охарактеризовано процес її обліку під час реалізації, що спрямована на отримання доходів і збільшення фінансових ресурсів у будівництві).

20. Дерій В., Гуменна-Дерій М. Облік і контроль за допоміжними матеріальними ресурсами в управлінні фінансовою безпекою у будівництві.

Вісник економіки. 2023. Вип. 1 (107). С. 67-79. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.067> (0,75 д. а. / 0,5 д. а., внесок автора: дано визначення і проведено класифікацію допоміжних матеріальних ресурсів (ДМР) в будівництві; запропоновано в системі бухгалтерського обліку виокремити відповідні субрахунки; наголошено на важливості контролю за ефективністю використання ДМР у будівництві).

21. Гуменна-Дерій М., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Теоретичні засади єдиного соціального внеску та його відображення в системі обліку і контролю за розрахунками та фінансовими ресурсами підприємства. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки.* 2023. Том 1 № 33. С. 40-51. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-40-51> (1,25 д. а. / 0,5 д. а., внесок автора: розкрито окремі аспекти системи обліку і контролю за розрахунками та фінансовими ресурсами підприємства і їх зв'язок з єдиним соціальним внеском).

22. Гуменна-Дерій М., Гуменний П. Автоматизація обліку фінансових ресурсів у будівництві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки.* 2023. № 4 (72), 1 т. С. 200-206. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4-8822> (0,7 д. а. / 0,4 д. а., внесок автора: запропоновано у програмних забезпеченнях для будівельних підприємств виділяти окремим модулем «Управління фінансовими ресурсами». У даному модулі доцільно виділяти операції пов'язані із: надходженням і вибуттям грошових коштів; виникненням та погашенням дебіторської і кредиторської заборгованостей; управлінські звіти пов'язані із управлінням фінансовими ресурсами).

23. Гуменна-Дерій М. Облік основних матеріальних ресурсів та аналіз ефективності логістичних операцій у будівництві. *Облік і фінанси.* 2023. Вип. 1 (99). С. 130–134. DOI: [https://doi.org/10.33146.2307-9878-2022-1\(99\)-130-134](https://doi.org/10.33146.2307-9878-2022-1(99)-130-134) (0,75 д. а.).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

24. Znak N., Deriy M. Non-financial reporting by GRI: experience of Canada and Ukraine. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 10-11 жовтня 2014 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 5-7 (0,18 д. а. / 0,09 д. а., внесок автора: зроблено висновки і висловлено пропозиції із розвитку та поширення соціального обліку і нефінансової звітності в підприємствах України з використанням досвіду кращих компаній Канади).

25. Дерій М. В. Інформатизація вітчизняного бізнесу в контексті проблем та вимог обліку. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2015. С. 283-284. (0,12 д. а.).

26. Дерій М., Сандій М. Проблеми і перспективи розвитку вітчизняної системи обліку: економічні і соціальні підходи. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2016. С. 208-209. (0,12 д. а. / 0,06 д. а., внесок автора: сформовано пропозиції з удосконалення і стимулювання розвитку системи щодо обліку в Україні, зокрема формування підприємствами нефінансових звітів; державного фінансування, розроблення та застосування українських національних програмних продуктів з бухгалтерського обліку; надання податкових пільг для соціально відповідальних підприємств).

27. Znak N., Deriy M. Prospects for the introduction of the Canadian experience in ukrainian accounting system. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2016 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. С. 23-24. (0,12 д. а. / 0,06 д. а., внесок автора: висловлено пропозиції щодо стратегії розвитку системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності на рівні Уряду та окремих підприємств, а також

удосконалення обліку іноземних інвестицій, що має значний вплив на обсяги фінансових ресурсів і, насамперед, валютних).

28. Humenna-Derii M. V. Documenting and accounting the transactions by construction stages and methods of making monetary payments. *Conceptual approach to reforming of the national accounting system: monogr.*; Z.-M. V. Zadorozhnyi, Ya. D. Krupka, O. I. Skasko [et al.]; Under scientific editorial supervision of Z.-M. V. Zadorozhnyi. Ternopil: TNEU, 2017. 236 p. P. 122-130. (0,6 д. а.).

29. Гуменна-Дерій М. В. Соціальна відповідальність фінансового посередника за правильністю ведення обліку розрахунків у будівництві. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня – 01 червня 2018 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 291-293. (0,12 д. а.).*

30. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Трансформація бухгалтерського обліку і фінансової звітності та її місце в українських економічних реформах. *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації: моногр.*; [З.-М. В. Задорожний, Я. Д. Крупка, В. А. Дерій та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2018. С. 147-156. (0,6 д. а. / 0,3 д. а., внесок автора: окреслено основні позитивні та негативні довготермінові наслідки трансформації бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні, як важливого сегменту під час проведення економічних реформ, здійснених наприкінці 1990-тих – на початку 2000-них років).

31. Гуменна-Дерій М. В. Облік та звітність в управлінні грошовими потоками. *Концептуальні основи розвитку системи бухгалтерського і управлінського обліку та звітності: моногр.*; за наук. ред. докт. екон. наук, проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 138-143. (0,45 д. а.).

32. Знак Н., Гуменна-Дерій М. В. Нові виклики та перспективи розвитку сучасної професії бухгалтера. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., 22*

травня 2020 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. С. 123-124. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: описано стан і перспективи розвитку сучасної професії бухгалтера в Україні з використанням практичного досвіду бухгалтерів Канади).

33. Гуменна-Дерій М. В. Консистентний підхід до класифікації ресурсів в умовах інформаційно-облікового простору. *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку умовах глобалізації*: моногр.; за наук. ред. д. е. н., проф. Задорожного З.-М. В. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2020. С. 20-28. (0,60 д. а.).

34. Гуменна-Дерій М. В. Контроль за страхуванням фінансових ризиків у житловому будівництві. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.: у 2-х т. Т. 1. Ч. 1; за заг. ред. І. В. Мельник. Тернопіль: Крок, 2021. С. 214-217. (0,18 д. а.).

35. Гуменна-Дерій М. В. Фінансові ризики та їхній вплив на фінансовий та управлінський облік в житловому будівництві. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації*: матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 травня 2021 р. [відповідальні за випуск проф. Куцик П. О., проф. Воронко Р. М., Марценюк Р. А.]. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2021. С. 178-181. (0,18 д. а.).

36. Знак Н., Дерій М. В. Вплив інтелектуальних здібностей бухгалтера на формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матеріали Міжнар. круглого столу [м. Тернопіль, 28 травня 2021 р.]. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 206-208. (0,18 д. а. / 0,09 д. а., внесок автора: розкрито особливості формування заробітної плати для українських та канадських бухгалтерів; встановлено перелік вимог до них; відображена середньомісячна заробітна плата бухгалтерів у найприбутковіших регіонах Канади і України; висловлено пропозиції з удосконалення інтелектуальних здібностей бухгалтерів).

37. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Організація обліку та податкове планування: теорія, практика бізнесу щодо матеріальних ресурсів у будівельних підприємствах. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір*: зб. IV Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 8-9 вересня 2021 р.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 227-230. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: охарактеризовано питання організації обліку та планування податків і зборів щодо матеріальних ресурсів у будівельних підприємствах).

38. Гуменна-Дерій М. В. Матеріальні ресурси у житловому будівництві: обліково-логістичний аспект. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Луцьк, 9 жовтня 2021 р.]. Луцьк: ЛНТУ, 2021. С. 104-107. (0,12 д. а.).

39. Гуменна-Дерій М. В. Квінтесентна класифікація фінансових ресурсів щодо обліку і контролю у житловому будівництві. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 21 жовтня 2021 р.]. Київ: НАУ, 2021. С. 183-185. (0,12 д. а.).

40. Гуменна-Дерій М. В. Перспективи вдосконалення обліку матеріальних ресурсів у сфері житлового будівництва. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства*: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 115-річчю Київ. нац. екон. ун-ту ім. В. Гетьмана, 9–10 груд. 2021 р.; [редкол.: М. І. Бондар (голова) та ін.]. Київ: КНЕУ, 2021. С. 22–24. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37078/spvuis_03_1221.pdf?sequence=1&isAllowed=y (0,12 д. а.).

41. Гуменна-Дерій М. В. Особливості вдосконалення обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів щодо модульного будівництва. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифрової трансформації*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 7 квітня 2022 року). Рівне: НУВГП, 2022. С. 164–166. (0,14 д. а.).

42. Гуменна-Дерій М. В. Генезис обліку матеріальних ресурсів в житловому будівництві та його вплив на систему бухгалтерського обліку. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти* [м. Рівне, 11-12 травня 2022 року]. Рівне: НУВГП, 2022. С. 82–85. (0,13 д. а.).

43. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Перспективи організації обліку технічних ресурсів у житловому будівництві. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції: зб. матеріалів XI Міжнар. наук.-практ. конф.* [м. Рівне, 12 травня 2022 р.]. Рівне: НУВГП, 2022. С. 265–268. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: проведено аналіз статистичних даних про основні засоби підприємств будівельної галузі в Україні протягом 2015-2020 рр. і на підставі нього зроблено висновок про позитивні темпи їхнього приросту; удосконалено облік основних засобів (в т. ч. будівельних машин та механізмів) і формування фінансових результатів під впливом облікової політики будівельних підприємств).

44. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Облік технічних ресурсів у будівництві: методичне забезпечення, організація цифровізації операцій. *Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* [м. Дніпро, 02 червня 2022 р.]. Том 1. Дніпро: УМСФ, 2022. С. 114–116. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: розкрито деякі аспекти методичного забезпечення та цифровізації обліку технічних ресурсів у будівництві).

45. Гуменна-Дерій М. В. Контроль за ресурсами у житловому будівництві: сучасні виклики та підходи. *Науковий простір України: сучасні виклики та загрози: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю* [м. Вінниця, 20-21 жовтня 2022 р.]: у 2-х т. Т. 1. Ч. 2. За заг. ред. В. І. Мельник. Тернопіль: Крок, 2022. С. 108–111. (0,20 д. а.).

46. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Оцінка і облік втрачених Україною матеріально-технічних ресурсів під час війни. *Обліково-аналітичне забезпечення*

системи менеджменту підприємства: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Львів, 28-29 жовтня 2022 р.]. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2022. С. 24–26. URL: <https://oaz.conf.lviv.ua/> (0,22 д. а. / 0,11 д. а., внесок автора: проведено поточний аналіз масштабів втрат Україною ресурсів від повномасштабної війни російської федерації проти України, зроблено висновки та висловлено пропозиції щодо удосконалення методики оцінки, обліку і звітності про знищені та/або пошкоджені під час цієї війни матеріально-технічні ресурси українських підприємств).

47. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Аналіз і контроль за ефективністю використання матеріальних ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання, громад. *Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогнозний аспект*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 05-06 жовтня 2022 р.]. К.: НУБіП України, 2022. С. 55–58. (0,22 д. а. / 0,11 д. а., внесок автора: відображено питання контролю за ефективністю використання матеріальних ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання).

48. Гуменна-Дерій М. В. Обліково-контрольні аспекти фінансових ресурсів у житловому будівництві. *Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 16 листопада 2022 р.]. Відпов. за вип. Ю. С. Бездушна. К.: ННЦ «ІАЕ», 2022. С. 148–151. URL: https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/zb_conference/zb_conf_16-11-2022.pdf (0,18 д. а.).

49. Гуменна-Дерій М. В. Деякі аспекти обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції*: зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Рівне, 25 травня 2023 року]. Рівне: НУВГП, 2023. С. 379–381. (0,12 д. а.).

Додаток Г

Відомості про апробацію результатів дисертації

№ з/п	Назва конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи, круглі столи	Місце проведення	Дата проведення	Форма участі
1	2	3	4	5
1.	III Міжнародна науково-практична конференція «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні»	Тернопіль	10-11 жовтня 2014 р.	заочна
2.	XII Міжнародна науково-практична конференція молодих учених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики»	Тернопіль	26-27 березня 2015 р.	заочна
3.	XIII Міжнародна науково-практична конференція молодих учених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації»	Тернопіль	24-25 березня 2016 р.	заочна

1	2	3	4	5
4.	IV Міжнародна науково-практична конференція «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні»	Тернопіль	11 травня 2016 р.	заочна
5.	V Міжнародна науково-практична конференція «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні»	Тернопіль	31 травня – 01 червня 2018 р.	очна
6.	VI Міжнародна науково-практична конференція «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні»	Тернопіль	22 травня 2020 р.	заочна
7.	Всеукраїнська науково-практична конференція «Соціально-економічні трансформації у розвитку держави»	Вінниця	22-23 квітня 2021 р.	очна
8.	IX Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації»	Львів	14-15 травня 2021 р.	очна

1	2	3	4	5
9.	Міжнародний круглий стіл «Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів»	Тернопіль	28 травня 2021 р.	заочна
10.	IV Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір»	Тернопіль	8-9 вересня 2021 р.	очна
11.	VIII Міжнародна науково-практична конференція «Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки»	Луцьк	9 жовтня 2021 р.	заочна
12.	II Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток економіки та бізнес-адміністрування»	Київ	21 жовтня 2021 р.	очна
13.	VII Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 115-річчю Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана «Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства»	Київ	9–10 грудня 2021 р.	заочна

1	2	3	4	5
14.	Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифрової трансформації»	Рівне	7 квітня 2022 р.	очна
15.	Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки»	Рівне	11-12 квітня 2022 р.	заочна
16.	XI Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції»	Рівне	12 квітня 2022 р.	очна
17.	Міжнародна науково-практична конференція «Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства»	Дніпро	02 червня 2022 р.	очна
18.	Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Науковий простір України: сучасні виклики та загрози»	Вінниця	20-21 жовтня 2022 р.	очна

1	2	3	4	5
19.	V Міжнародна науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства»	Львів	28-29 жовтня 2022 р.	очна
20.	IV Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогнозний аспект»	Київ	05-06 жовтня 2022 р.	очна
21.	XIII Міжнародна науково-практична конференція «Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час»	Київ	16 листопада 2022 р.	заочна
22.	XII Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції»	Рівне	25 травня 2023 р.	очне

Додаток Д

Рахунки фінансових активів та порядок їх застосування в системі бухгалтерському обліку будівельних підприємств

Номер рахунка / субрахунка	Назва рахунка / субрахунка	Відображення за дебетом	Відображення за кредитом
14	Довгострокові фінансові інвестиції	Вартість довгострокових інвестицій	Вибуття (списання) чи зменшення вартості довгострокових інвестицій; одержання дивідендів від об'єкта інвестування (за методом участі в капіталі).
141	Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі	Відображення збільшення балансової вартості фінансових інвестицій за рахунок: чистого доходу; збільшення капіталу в дооцінках.	Узагальнення даних про зменшення балансової вартості фінансових інвестицій на дату нарахування інвестицій.
142	Інші інвестиції пов'язаним сторонам	Формування даних про наявність і надходження довгострокових інвестицій (вкладень) в асоційовані та дочірні підприємства, облік яких ведеться методами, що відрізняється від методу участі в капіталі. Йдеться про використання методу обліку за справедливою вартістю і методу обліку за амортизованою собівартістю.	Відображення інформації про наявність і вибуття довгострокових інвестицій (вкладень) в асоційовані та дочірні підприємства, облік яких ведеться методами, що відрізняється від методу участі в капіталі.
143	Інвестиції непов'язаним сторонам	Відображення даних про наявність і надходження довгострокових інвестицій (вкладень) непов'язаним сторонам (цінні папери інших підприємств, облігації державних та місцевих позик і т. д.).	Узагальнення інформації про наявність і вибуття довгострокових інвестицій (вкладень) непов'язаним сторонам (цінні папери інших підприємств, облігації державних та місцевих позик і т. д.).
18	Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи	Виникнення (збільшення) довгострокової дебіторської заборгованості та одержання інших необоротних активів	Погашення (списання) довгострокової дебіторської заборгованості та вибуття інших необоротних активів.

181	Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду	Надходження чистих інвестицій орендодавця у фінансову оренду	Погашення (списання) заборгованості за майно передане у фінансову оренду.
182	Довгострокові векселі одержані	Надходження векселів, одержаних на забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості	Погашення (списання) заборгованості за векселі, одержані на забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості.
183	Інша дебіторська заборгованість	Відображення іншої дебіторської заборгованості, яка не відображена на інших рахунках (розрахунки з працівниками за виданими довгостроковими позиками тощо, інші види розрахунків).	Погашення (списання) заборгованості за іншою дебіторською заборгованістю, яка не відображена на інших рахунках (розрахунки з працівниками за виданими довгостроковими позиками тощо, інші види розрахунків).
184	Інші необоротні активи	Відображення активів, використання яких, як очікується, неможливе протягом 12 місяців з дати балансу, зокрема грошових коштів, інших активів, які безпосередньо не можуть бути відображені на інших рахунках обліку необоротних активів.	Погашення (списання) заборгованості за активами, використання яких, як очікується, неможливе протягом 12 місяців з дати балансу, зокрема грошовими коштами, іншими активами, які безпосередньо не можуть бути відображені на інших рахунках обліку необоротних активів.
30	Готівка	Надходження готівки до підприємства.	Виплата готівки підприємством.
301	Готівка в національній валюті	Надходження готівки до підприємства в національній валюті	Виплата готівки підприємством в національній валюті.
302	Готівка в іноземній валюті	Надходження готівки до підприємства в іноземній валюті.	Виплата готівки підприємством в іноземній валюті.
31	Рахунки в банках	Формування даних про надходження грошових коштів на поточні рахунки підприємства у банках.	Узагальнення інформації про використання грошових коштів підприємством на проведення власних поточних операцій у банках.
311	Поточні рахунки в національній валюті	Для обліку надходження грошових коштів в національній валюті.	Для обліку використання грошових коштів на поточні операції в національній валюті.
312	Поточні рахунки в іноземній валюті	Для обліку надходження грошових коштів в іноземній валюті.	Для обліку використання грошових коштів в іноземній валюті.
313	Інші рахунки в банку в національній валюті	Для обліку надходження інших грошових коштів в національній валюті.	Для обліку використання грошових коштів на інші операції в національній валюті.
314	Інші рахунки в банку в іноземній валюті	Для обліку надходження інших грошових коштів в національній валюті.	Для обліку використання грошових коштів на інші операції в національній валюті.

315	Спеціальні рахунки в національній валюті	Для обліку надходження грошових коштів в національній валюті на спеціальні рахунки.	Для обліку використання грошових коштів в національній валюті із спеціальних рахунків.
316	Спеціальні рахунки в іноземній валюті	Для обліку надходження грошових коштів в іноземній валюті на спеціальні рахунки.	Для обліку використання грошових коштів в іноземній валюті із спеціальних рахунків.
33	Інші кошти	Надходження грошових документів, які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору, сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо) та коштів в дорозі, тобто грошових сум, внесених в каси банків, ощадні каси або поштову відділення для подальшого їх зарахування на розрахункові або інші рахунки підприємства.	Вибуття та списання грошових документів, які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору, сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо) та коштів в дорозі, тобто грошових сум, внесених в каси банків, ощадні каси або поштову відділення для подальшого їх зарахування на розрахункові або інші рахунки підприємства.
331	Грошові документи в національній валюті	Надходження грошових документів у національній валюті в касу підприємства.	Вибуття грошових документів в національній валюті.
332	Грошові документи в іноземній валюті	Надходження грошових документів в іноземній валюті в касу підприємства.	Вибуття грошових документів в іноземній валюті.
333	Грошові кошти в дорозі в національній валюті	Надходження коштів в дорозі в національній валюті.	Списання коштів у дорозі в національній валюті після їх зарахування на відповідні рахунки.
334	Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті	Надходження коштів в дорозі в іноземній валюті.	Списання коштів у дорозі в іноземній валюті після їх зарахування на відповідні рахунки.
335	Електронні гроші, номіновані в національній валюті	Надходження електронних грошей, номінованих в національній валюті.	Вибуття електронних грошей, номінованих в національній валюті.
34	Короткострокові векселі одержані	Отримання векселя за продані товари (роботи, послуги) та за іншими операціями.	Отримання коштів у погашення векселів, погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселя третій стороні тощо.
341	Короткострокові векселі, одержані в національній валюті	Отримання векселя в національній валюті за продані товари (роботи, послуги) та за іншими операціями.	Отримання коштів в національній валюті у погашення векселів, погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселя третій стороні тощо в національній валюті.
342	Короткострокові векселі,	Отримання векселя в іноземній валюті за	Отримання коштів у погашення векселів, погашення

	одержані в іноземній валюті	продані товари (роботи, послуги) та за іншими операціями.	отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселя третій стороні тощо.
35	Поточні фінансові інвестиції	Придбання (надходження) еквівалентів грошових коштів та поточних фінансових інвестицій.	Зменшення вартості та вибуття еквівалентів грошових коштів та поточних фінансових інвестицій.
351	Еквіваленти грошових коштів	Придбання (надходження) еквівалентів грошових коштів.	Зменшення вартості та вибуття еквівалентів грошових коштів.
352	Інші поточні фінансові інвестиції	Придбання (надходження) інших поточних фінансових інвестицій.	Зменшення вартості та вибуття інших поточних фінансових інвестицій.
36	Розрахунки з вітчизняними покупцями	Узагальнюються інформація про продажну вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи й інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів і включені у вартість реалізації.	Сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків.
361	Розрахунки з вітчизняними покупцями	Відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів) із національними покупцями.	Сума платежів в національній валюті, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу.
362	Розрахунки з іноземними покупцями	Узагальнюються дані про продажну вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів) із іноземними покупцями.	Сума платежів в іноземній валюті, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу.
363	Розрахунки з учасниками ПФГ	Відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів) з учасниками	Сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків від учасників промислово-фінансової групи.

		промислово-фінансової групи.	
364	Розрахунки за гарантійним забезпеченням	Виникнення заборгованості щодо розрахунків за гарантійним забезпеченням, пов'язаним зі здійсненням операцій з деривативами.	Сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків за гарантійне забезпечення, пов'язане зі здійсненням операцій з деривативами.
37	Розрахунки з різними дебіторами	Виникнення дебіторської заборгованості з різними дебіторами.	Погашення чи списання дебіторської заборгованості з різними дебіторами.
371	Розрахунки за виданими авансами	Виникнення заборгованості за виданими авансами.	Погашення або списання заборгованості за виданими авансами.
372	Розрахунки з підзвітними особами	Виникнення заборгованості у підзвітних осіб.	Погашення чи списання власної заборгованості підзвітними особами.
373	Розрахунки за нарахованими доходами	Виникнення заборгованості за нарахованими доходами.	Погашення або списання заборгованості за нарахованими доходами
374	Розрахунки за претензіями	Виникнення заборгованості за претензіями.	Погашення чи списання заборгованості за претензіями
375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків	Виникнення заборгованості за відшкодуванням завданих збитків.	Погашення або списання заборгованості щодо відшкодування завданих збитків.
376	Розрахунки за позиками членам кредитних спілок	Виникнення заборгованості за позиками членам кредитних спілок.	Погашення чи списання заборгованості за позиками членам кредитних спілок.
377	Розрахунки з іншими дебіторами	Виникнення заборгованості в інших дебіторів.	Погашення або списання заборгованості з інших дебіторів.
378	Розрахунки з державними цільовими фондами	Виникнення заборгованості в державних цільових фондах.	Погашення чи списання заборгованості з державних цільових фондів.
379	Розрахунки за операціями з деривативами	Виникнення заборгованості за операціями з деривативами.	Погашення або списання заборгованості за операціями з деривативами.

ДОДАТОК Е

Динаміка і структура активів фінансових ресурсів окремих будівельних підприємств України за 2019-2020 рр.

№ з/п	Назва будівельного підприємства	ПрАТ «ХК «Київміськбуд»»				ТОВ «Тернопільбуд»			
		1	2	3	4	5	6	7	8
x	Рік економічної діяльності; відхилення (+, -, %)	2019	2020	+, -	%	2019	2020	+, -	%
x	Методика розрахунку	X	x	гр. 2 – гр. 1	(гр. 2 : гр. 1) x 100	x	x	гр. 6 – гр. 5	(гр. 6 : гр. 5) x 100
1.	Довгострокові активи фінансових ресурсів, тис. грн.	436 345,00	398 165,00	- 38180,00	91,25	810,00	810,00	-	100,00
2.	Питома вага довгострокових активів фінансових ресурсів в загальній сумі активів фінансових ресурсів, % (п. 1 : п. 30) x 100	4,33	3,28	- 1,05	*	0,06	0,05	- 0,01	*
3.	Нематеріальні активи (за мінусом накопиченої амортизації)	1 933,00	1 552,00	- 381,00	80,29	2,00	2,00	-	100,00
4.	Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	899 927,00	¹ 102,00 ⁰²⁷	127 175,00	114,13
5.	Основні засоби (за мінусом зносу)	252 009,00	239 115,00	- 12 894,00	94,88	203 280,00	²⁰⁴ 477,00	1 197,00	100,59
6.	Інвестиційна нерухомість (за мінусом зносу)	148 083,00	132 156,00	- 15 927,00	89,24	-	-	-	-
7.	Довгострокові фінансові інвестиції, що обліковують згідно методу участі в капіталі інших підприємств, тис. грн.	20 113,00	20 113,00	-	100,00	-	-	-	-
8.	Інші довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн.	62,00	62,00	-	100,00	-	-	-	-
9.	Довгострокова дебіторська заборгованість, тис. грн.	14 145,00	5 167,00	- 8 978,00	36,53	810,00	810,00	-	100,00
10.	Поточна дебіторська заборгованість та поточні активи фінансових ресурсів, тис. грн.	9 645 289,00	11 743 370,00	2 098 081,00	121,75	241 616,00	287 461,00	45 845,00	118,97
11.	Питома вага поточної дебіторської заборгованості та поточних активів фінансових ресурсів в загальній сумі активів фінансових ресурсів, % (п. 10 : п. 30) x 100	95,67	96,72	1,05	*	17,96	18,91	0,96	*
12.	Запаси	8 468 527,00	10 547 278,00	2 078 751,00	124,55	54 202,00	74 206,00	20 004,00	136,91
13.	Виробничі запаси	-	-	-	-	37 873,00	52 534,00	14 661,00	138,71

14.	Незавершене виробництво	-	-	-	-	246,00	149,00	- 97,00	60,57
15.	Готова продукція	-	-	-	-	16 083,00	21 523,00	5 440,00	133,82
16.	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.	87 937,00	18 661,00	- 69 276,00	21,22	79 394,00	98 742,00	19 348,00	124,37
17.	Питома вага дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги у загальній сумі активів фінансових ресурсів, % (п. 16 : п. 30) x 100	0,87	0,15	- 0,72	*	5,90	6,50	0,60	*
18.	Дебіторська заборгованість за розрахунками, тис. грн. (п. 20 + п. 21)	336 094,00	311 411,00	- 24 683,00	92,66	1 772,00	5 582,00	3 810,00	315,01
19.	Питома вага дебіторської заборгованості за розрахунками у загальній сумі активів фінансових ресурсів, % (п. 20 : п. 30) x 100	3,31	2,27	- 1,04	*	0,11	152 375 400,00	152 375 399,89	*
20.	Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами, тис. грн.	333 605,00	276 003,00	- 57 602,00	82,73	1 485,00	3 902,00	2 417,00	262,76
21.	Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, тис. грн.	2 489,00	35 438,00	32 949,00	1 423,78	287,00	1 680,00	1 393,00	585,37
22.	Інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	32 943,00	8 640,00	- 24 303,00	26,23	9 248,00	5 588,00	- 3 660,00	60,42
23.	Поточні активи фінансових ресурсів і витрати майбутніх періодів, тис. грн. (пп. 25-29)	719 788,00	857 350,00	137 562,00	119,11	120 354,00	125 241,00	4 887,00	104,06
24.	Питома вага поточних активів фінансових ресурсів та витрат майбутніх періодів у загальній сумі активів фінансових ресурсів, % (п. 23 : п. 30) x 100	7,14	7,06	- 0,08	*	8,94	8,24	- 0,70	*
25.	Гроші та їх еквіваленти, тис. грн.	43 307,00	44 888,00	1 581,00	103,65	23 354,00	21 898,00	- 1 456,00	93,77
26.	Готівка, тис. грн.	-	-	-	-	3,00	5,00	2,00	166,67
27.	Рахунки в банках, тис. грн.	-	-	-	-	23 351,00	21 893,00	- 1 458,00	93,76
28.	Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	1 402,00	944,00	- 458,00	67,33	14 847,00	50,00	- 14 797,00	0,34
29.	Інші поточні активи, тис. грн.	675 079,00	811 518,00	136 439,00	120,21	58 799,00	81 395,00	22 596,00	138,43
30.	Всього фінансових ресурсів, тис. грн.	10 081 634,00	12 141 535,00	2 059 901,00	120,43	1 345 635,00	1 519 852,00	174 217,00	112,95

Джерело: розраховано авторкою на основі [456]

Додаток Ж.1

Дата (рік, місяць, число) _____

Підприємство (корпорація) _____

КОДИ		

**Управлінський звіт про рух грошових коштів
у будівельному підприємстві (за прямим методом)**

за _____ 20__ р.

Форма № 3-п (управління будівництвом)

Стаття	Код рядка	За звітний період	З початку звітнього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
<i>Надходження від:</i>			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000		
Повернення податків і зборів,	3005		
у тому числі: податку на додану вартість	3006		
податку на прибуток підприємства	3007		
Цільового фінансування	3010		
Надходження авансів від покупців і замовників	3015		
Надходження від повернення авансів постачальниками та підрядниками	3020		
Надходження від операційної оренди	3040		
Інші надходження	3095		
<i>Разом надходжень</i>	3099		
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100	()	()

Праці	3105	()	()
Відрахувань на соціальні заходи	3110	()	()
Зобов'язань з податків і зборів,	3115	()	()
у тому числі: з податку на додану вартість	3116	()	()
з податку на прибуток підприємства	3117	()	()
Авансів постачальникам та підрядникам	3135	()	()
Повернення авансів покупцям і замовникам		()	()
Інші витрачання	3190	()	()
<i>Разом витрачань</i>	3194	()	()
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195		
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
<i>Надходження:</i>			
від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200		
необоротних активів	3205		
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215		
дивідендів	3220		
Надходження від деривативів	3225		
Інші надходження	3250		
<i>Разом надходжень</i>	3251		
<i>Витрачання на придбання:</i> фінансових інвестицій			
	3255	()	()
необоротних активів	3260	()	()
Виплати за деривативами	3270	()	()
Інші платежі	3290	()	()
<i>Разом витрачань</i>	3291	()	()

Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295		
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
<i>Надходження від:</i> Власного капіталу	3300		
Отримання позик	3305		
Інші надходження	3340		
<i>Разом надходжень</i>	3341		
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	()	()
Погашення позик	3350		
Сплату дивідендів	3355	()	()
Інші платежі	3390	()	()
<i>Разом витрачань</i>	3391		
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395		
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400		
Залишок коштів на початок року	3405		
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		
Залишок коштів на кінець року	3415		

Заступник головного бухгалтера _____ ()

Виконавець _____ ()

Джерело: авторська розробка на основі показників «Звіту про рух грошових коштів» (форма № 3 фінансової звітності, за прямим методом).

Додаток Ж.2

Підприємство _____ Дата (рік, місяць, число)
 (назва) за ЄДРПОУ

КОДИ		

Управлінський звіт про рух грошових коштів
у будівельному підприємстві (за непрямим методом)
 за _____ 20__ р.

Форма № 3-н (управління будівництвом)

Стаття	Код рядк а	За звітний період		З початку звітнього року	
		надходженн я	видаток	надходження	видаток
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3500				
Коригування на:			X		X
амортизацію необоротних активів	3505				
збільшення (зменшення) забезпечень	3510				
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3515				
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	3520				
Зменшення (збільшення) оборотних					

активів	3550				
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	3560				
Грошові кошти від операційної діяльності	3570				
Сплачений податок на прибуток	3580	X		X	
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195				
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
<i>Надходження</i> від реалізації: фінансових інвестицій	3200		X		X
необоротних активів	3205		X		X
Надходження від отриманих: відсотків	3215		X		X
дивідендів	3220		X		X
Надходження від деривативів	3225		X		X
Інші надходження	3250		X		X
<i>Витрачання на придбання:</i> фінансових інвестицій	3255	X		X	
необоротних активів	3260	X		X	
Виплати за деривативами	3270	X		X	
Інші платежі	3290	X		X	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295				
III. Рух коштів у результаті фінансової					

діяльності			X		X
Надходження від:					
Власного капіталу	3300				
Отримання позик	3305		X		X
Інші надходження	3340		X		X
Витрачання на:		X		X	
Викуп власних акцій	3345				
Погашення позик	3350	X		X	
Сплату дивідендів	3355	X		X	
Інші платежі	3390	X		X	
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395				
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400				
Залишок коштів на початок року	3405		X		X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410				
Залишок коштів на кінець року	3415				

Заступник головного бухгалтера _____ ()

Виконавець _____ ()

Джерело: авторська розробка на основі показників «Звіту про рух грошових коштів» (форма № 3 фінансової звітності, за непрямим методом).

Додаток И

Умови кредитування “Кристалбанк” від 0,01% річних за програмою «Від мрій – до дій»

При придбанні будь-яких квартир ПрАТ «КИЇВМІСЬКБУД»

Максимальний строк кредитування (місяців)		120 місяців (10 років)					
		50% від вартості нерухомості			30% від вартості нерухомості		
		Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
Першочерговий/Власний внесок Клієнта							
Умови видачі кредиту		Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
Відсоткові ставки (номінальні), річні	1-й рік кредитування	5% річних	7% річних	12% річних	7% річних	10% річних	14% річних
	З 2-го року кредитування	10% річних	14% річних	16% річних	14% річних	14% річних	18% річних
	З 3-го року кредитування	15% річних	21% річних	18% річних	18% річних	21% річних	21% річних
Одноразова комісійна винагорода за надання кредиту, від розміру кредиту		2,00%					

<i>Щомісячна комісійна винагорода за надання кредиту (від початкової суми кредиту), без ПДВ</i>		0,50%
---	--	--------------

Додаток К

Базова вартість житла ТОВ «Київміськбуд»

Житлові приміщення	Базова вартість 1 кв.м/грн для договорів укладених після вказаної дати
ЖК “Італійський квартал – 2”. вул. Богатирська, буд.1 – 7, 14 – 16, 22 (житлові приміщення)	з 08.06.2022 р. 35 200*
ЖК “Італійський квартал – 2”. вул. Богатирська, буд. 8, 18, 19, 20, 21. 24,25 (житлові приміщення)	з 08.06.2022 р. 38 500*
АК пров. Електриків, 11	з 06.06.2022 р. 29 420*
ЖК “Мінос” пров. Милославський, 37 буд. № 1-5	з 06.06.2022 р. 24 750*
ЖК “Оберіг-2” вул. Бориспільська, 40 буд. №3	з 08.06.2022 р. 26 950*
ЖК “Оберіг-2” вул. Бориспільська, 40 буд. №1-№2	з 08.06.2022 р. 28 050*
БК по вул. Курнатовського, 20 (апартаменти)	з 06.06.2022 р. 23 650*

БК по вул. Курнатовського, 20 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 28 600*
ЖК “Чарівне місто” вул. Бориспільська,18-26 буд. №1 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 29 460*
ЖК “Чарівне місто” вул. Бориспільська,18-26 буд. №2-4 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 29 060*
ЖК “Чарівне місто” вул. Бориспільська,18-26 буд. №6-11 (житлові приміщення)	24 000
ЖК “Злагода” вул. Вербицького,буд. 1 (житлові приміщення)	25 000
ЖК “Злагода” вул. Вербицького, буд. 2 секц 1-5 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 32 500*
ЖК “Злагода” вул. Вербицького, буд. 2 секц 6-7 (житлові приміщення)	з 24.05.2021 р. 26 250
ЖК “Подол Град”, вул. Дегтярна, 6 (житлові приміщення)	47 000

ЖК “Академ парк”, вул. Академіка Вернадського, 24 секц. 3,4)	з 06.06.2022 р. 31 900*
ЖК “Академ парк”, вул. Академіка Вернадського, 24 секц. 5.6,7)	з 06.06.2022 р. 31 680*
ЖК “Шевченківський”, вул. Златоустівська, 27 (житлові приміщення)	з 01.02.2021 р. 47 000
ЖК “Twin House” вул. Крайня, 1 (житлові приміщення)	з 20.09.2021 р. 28 140
ЖК “Freedom” перетин просп. Боварського та просп. Визволителів	28 000
ЖК “Lake House” вул. Маршала Малиновського, 2-а (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 41 400*
ЖК ” Гвардійський” вул. Кутузова, 18/7 (житлові приміщення)	61 000
ЖК “Кирилівський гай”, вул. Багговутівська, 1-а буд.№7 (житлові приміщення)	35 000
ЖК “Кирилівський гай”, вул. Багговутівська, 1-а буд.№3-4 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 35 310*

ЖК “Кирилівський гай”, вул. Багговутівська, 1-а буд.№1-2 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 34 760*
ЖК “Urban Park” вул. Магнітогорська.5 буд. №1 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 31 270*
ЖК “Urban Park” вул. Магнітогорська.5 буд. №2 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р.30 580*
ЖК “Urban Park” вул. Магнітогорська.5 буд. №3-6 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 28 950*
ЖК “Новоностицький”. вул. Новоностицька, 15 (житлові приміщення)	25 000
ЖК “Пектораль”. б-р. Кольцова, 7-а (житлові приміщення)	з 01.02.2021 р. 26 250
ЖК “Star City”вул. Каунаська, 27 Буд. № 1,4 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 27 570*
ЖК “Star City”вул. Каунаська, 27 Буд. № 5 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 24 860*

вул. Патріса Лумумби, 11 (житлові приміщення)	з 13.11.2017 р. 40 900
просп. Валерія Лобановського, 146-Б (просп. Червонозоряний)	20 500
вул. Каховська, 60 (буд. 2,3,4)	з 10.10.2020 р. 25 000
вул. Каховська, 60 (буд. 5)	з 01.09.2020 р. 23 600
ЖК “Медовий”. вул. Радченка, 27-29 (буд. 1-3)	з 20.09.2021 р. 26 200
вул. Глибочицька, 43 (буд. 1-4) квартири	з 01.02.2021 р. 26 250
вул. Глибочицька, 43 (буд. 1) апартаменти	з 10.10.2020 р. 25 000
вул. Глибочицька, 43 (вставка 1) апартаменти	з 10.10.2020 р. 25 000
вул. Глибочицька, 43 (вставка 2-3) квартири	з 01.02.2021 р. 26 250
вул. Електриків, 23 -Б (буд 3 та 9)	з 01.03.2020 р. 21 000

пров. Коломийський, 6	з 21.05.2018 р. 22 000
вул. Освіти, 14	з 21.05.2018 р. 22 000
ЖК “Італійський квартал”. вул. Богатирська, буд. 1-14 (житлові приміщення)	з 01.02.2021 р. 22 000
ЖК “Урлівський-1”. вул. Причальна, 11. буд.1	з 06.06.2022 р. 26 620*
ЖК “Урлівський-1”. вул. Причальна, 11. буд.2-7	з 06.06.2022 р. 26 040*
ЖК “Урлівський-2”, (вул. Сортувальна ,5, вул. Канальна,2 та вул. Клеманська,7). Буд.1-4	з 06.06.2022 р. 24 310*
ЖК “Медовий-2”, (вул. Радченка. 27). буд. 1-3 (житлові приміщення)	з 06.06.2022 р. 26 950*
ЖК “Райдужний” вул. Кибальчича, 2. буд. 1-3	з 20.09.2021 р. 26 620
ЖК “Абрикосовий” вул. Жулянська. буд. 1-3	з 06.06.2022 р. 29 810*

АК вул. Квітки Цісик, 34,36. Блок 1-7	з 01.02.2021 р. 20 500
ЖК “Отрада” просп.Відрадний, 93/2. буд. 1-7	з 06.06.2022 р. 26 070*
Барбюса Анрі вул. 52/1 (житлові приміщення) (I черга)	з 25.08.2016 р. 36 990
Барбюса Анрі вул. 52/1 (житлові приміщення) (II черга)	з 25.08.2016 р. 36 990
Барбюса Анрі вул. 52/1 (житлові приміщення) (III черга)	45 500
Барбюса Анрі вул. 52/1 (житлові приміщення) (IV черга)	46 000
Барбюса Анрі вул. 52/1 (житлові приміщення) (V черга)	з 25.08.2016 р. 36 990
Позняки,4-А (житлові приміщення) 1 п.к.(II черга)(секція Д)	з 25.08.2016 р. 20 800
Возз`єднання пр-т 21-В (житлові приміщення) (II черга)	з 30.09.2017 р. 17 908
Гарматна вул. 39-Г ж/б 1 (житлові приміщення)	з 30.09.2017 р. 21 213
Гарматна вул. 39-Г ж/б 2 (житлові приміщення)	з 30.09.2017 р. 21 033

просп. Глушкова Академіка просп. 92-Б ж/б 2 (житлові приміщення)	з 30.09.2017 р. 18 320
просп Глушкова Академіка просп. 92-Б ж/б 1 (житлові приміщення)	з 30.09.2017 р. 18 440
Возз'єднання пр-т 21-В (житлові приміщення) (І черга)	з 30.09.2017 р. 19 040
Глушкова Академіка просп. 92-Б ж/б 3 (житлові приміщення)	з 30.09.2017 р. 20 480
Коперника вул. 7 (житлові приміщення) (секція 1)	з 25.08.2016 р. 28 400
Коперника вул. 7 (житлові приміщення) (секція 2)	з 25.08.2016 р. 28 400
Коперника вул. 7 (житлові приміщення) (секція 3)	з 25.08.2016 р. 28 400
Лейпцизька вул. 13 (житлові приміщення)	з 01.02.2018 р. 41 800
вул. Сергія Данченка, 28; 28-а; 28-б; 32-а (житлові приміщення)	з 24.05.2021 р. 28 900
вул. Сергія Данченка, 30; 34-а (житлові приміщення)	з 24.05.2020 р. 27 800

Феодосійська вул. (Феодосійський пров.) 2-є, 2-ж, 2-з, 2-і (житлові приміщення)	з 25.08.2016 р. 24 850
Чоколівський бул. 27-Б (житлові приміщення)	з 25.08.2016 р. 23 800
Освіти вул. 16 (житлові приміщення)	з 25.08.2016 р. 20 900
Освіти вул. 16-А (житлові приміщення)	з 25.08.2016 р. 22 225
вул. Старокиївська, 10 (житлові приміщення)	з 25.08.2016 р. 24 000
вул. Драгоманова, 35 (житлові приміщення)	з 07.11.2016 р. 25 400
вул. Панельна, 2 (буд.1-2) (житлові приміщення)	з 25.08.2016 р. 21 015
вул. Горлівська, 215 (а,б,в) (житлові приміщення)	з 25.08.2016 р. 17 850
с. Тарасівка, вул. Братів Чмілів, ж/б №2 (житлові приміщення)	з 25.08.2016 р. 11 700

*До спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03
в Західноукраїнському національному університеті*

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему
«Облік і контроль за матеріально-технічними та
фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація»
за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування

Видана Гуменній-Дерій Марії Василівні про те, що пропозиції, сформовані нею, за результатами дисертаційної роботи на тему «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація» є актуальними і мають практичне значення.

Так, варті уваги рекомендації авторки щодо практичного вирішення проблем відображення даних в системі фінансового та управлінського обліку і контролю за використанням матеріальних ресурсів із врахуванням специфіки будівництва монолітно-каркасних, цегляних та модульних будинків; обліку і звітності наявності, руху та змін корисності основних технічних ресурсів; амортизаційної політики будівельних підприємств щодо таких ресурсів у частині обліку та звітності; конвергенції міжнародного й українського досвіду обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві; системної підтримки фінансової та управлінської звітності підприємств у сегменті технічних ресурсів будівництва; концепції обліку фінансових ресурсів будівельних підприємств і т. д.

Одержані наукові та практичні результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності облікових працівників, внутрішніх контролерів і аудиторів українських підприємств у сфері будівництва.

Довідка надана для пред'явлення за місцем захисту дисертації Гуменної-Дерій М. В. на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування.

Президент Федерації професійних
бухгалтерів і аудиторів України

Кричун П. М.

Вих. №314/08
від 17 серпня 2022 р.

До спеціалізованої вченої ради
Д 58.082.03 в Західноукраїнському
національному університеті

Д О В І Д К А

**про впровадження наукових і практичних результатів
дисертаційного дослідження Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему
«Облік і контроль за матеріально-технічними та
фінансовими ресурсами в будівництві: методологія, організація»**

видана Гуменній-Дерій Марії Василівні про те, що одержані під час дослідження наукові та практичні результати, що викладені авторкою в дисертаційній роботі на тему «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами в будівництві: методологія, організація», враховані в практичній діяльності членів Конфедерації будівельників України.

Зокрема, заслуговують на увагу пропозиції авторки щодо: облікових аспектів нормативно-правового регулювання фінансових ресурсів; формування Концепції обліку фінансових активів будівельних підприємств; поліпшення можливостей застосування комп'ютерно-інформаційних технологій у сегменті обліку ресурсів у будівельних підприємствах; перспектив обліку фінансових ресурсів у цифровій економіці; подальшого розвитку інформаційного забезпечення контролю в підприємствах будівельної галузі; методології та організації контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами в будівництві тощо.

Отримані авторкою результати дисертаційного дослідження використовуються в практичній діяльності членів Конфедерації будівельників України.

Довідка надана для пред'явлення за місцем захисту дисертації Гуменної-Дерій М. В. на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 071 — Облік і оподаткування.

ПРЕЗИДЕНТ

Лев ПАРЦХАЛАДЗЕ

**Громадська організація
«Інститут обліку і оподаткування»**

Україна, 01042, м. Київ, вул. Миколи Раєвського, буд. № 28, кв. 70,
тел.: +380681267449, e-mail: goioo@ukr.net,
код за ЄДРПОУ 43156844

Вих. № 30-22/1 від 30.08.2022 р.

До спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03
в Західноукраїнському національному університеті

Д О В І Д К А

*про впровадження результатів проведеного дисертаційного
дослідження*

*Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему
«Облік і контроль за матеріально-технічними та
фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація»
в практичну і освітню діяльність*

Видана Гуменній-Дерій Марії Василівні про те, що отримані в процесі дослідження наукові та практичні результати і викладені нею у докторській дисертації на тему «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація», взяті до використання у діяльності ГО «Інститут обліку і оподаткування».

Варті уваги пропозиції здобувачки щодо методології й організації контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами в будівництві; динамічного розвитку комп'ютерних технологій інформаційного забезпечення ведення управлінського та фінансового обліку, звітності у підприємствах, що здійснюють будівельну діяльність.

Довідка сформована для подання за місцем захисту дисертації Гуменної-Дерій М.В. на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування.

Голова організації,
голова правління
ГО «Інститут обліку і оподаткування»

Сергій ДУПІН

Товариство з обмеженою відповідальністю «Тернопільбуд»

просп. Степана Бандери, 38, м. Тернопіль, 46002
тел. (0352) 52-10-12, (0352) 52-48-29 | office@ternopilbud.com | www.ternopilbud.com
п/р UA 313387830000026000060502103 в АТ КБ «Приватбанк»
МФО 338783, ЄДРПОУ 01268934

договір № 01/805

До спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03
в Західноукраїнському національному університеті

ДОВІДКА

про практичне впровадження результатів наукових досліджень докторантки Західноукраїнського національного університету, кандидатки економічних наук ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ Марії Василівни не тему «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація» за спеціальністю 071- Облік і оподаткування

ТОВ «Тернопільбуд» врахувало пропозиції докторантки Західноукраїнського національного університету, кандидатки економічних наук ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ Марії Василівни щодо покращення організації та методології обліку і контролю за надходженням, внутрішнім переміщенням та використанням матеріальних ресурсів. Зокрема, пропозиції із удосконалення переліку аналітичних рахунків і порядку ведення аналітичного обліку за синтетичними рахунками 20 «виробничі запаси» 24 «Брак у виробництві» та 28 «Товари» із врахуванням особливостей будівельної галузі; поліпшення структури і показників внутрішніх звітів про номенклатуру, кількість та вартість будівельних матеріалів в частині їх надходження, оцінки і використання; оперативного контролю за рухом матеріальних ресурсів у розрізі об'єктів будівництва, матеріально відповідальних осіб, назв, кількості, якості та вартості таких ресурсів.

Генеральний директор
ТОВ «Тернопільбуд»

Лило В.Й.

Товариство з обмеженою відповідальністю

ДОБРОБУД

46020 Україна, м. Тернопіль, вул. Тролейбусна, 11д. Тел./факс. (0352) 433869

E-mail : dobrobultd@ukr.net, www.dobrobultd.com.ua

18.05.2022р.

№ 14.

До спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03
в Західноукраїнському національному університеті

Д О В І Д К А

про практичне впровадження результатів наукових досліджень докторантки
Західноукраїнського національного університету, кандидатки економічних наук
ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ Марії Василівни на тему «Облік і контроль за матеріально-
технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація»
за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування

ТОВ «Добробуд» взяло до уваги пропозиції докторантки Західноукраїнського національного університету, кандидатки економічних наук ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ Марії Василівни з поліпшення методології, методики та організації обліку наявності, надходження і використання (експлуатації) технічних ресурсів. Йдеться, насамперед, про пропозиції з покращення обліку та звітності наявності, руху і змін корисності основних технічних ресурсів; обліково-звітних аспектів амортизаційної політики будівельних підприємств щодо таких ресурсів; обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві з урахуванням міжнародного та українського досвіду; імплементації фінансової звітності у сегменті технічних ресурсів будівництва.

Директор

Кікінежді В.О.

Аудит-сервіс ІНК
Audit-service INC

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АУДИТ-СЕРВІС ІНК»
вул. Лепкого, 34, м. Івано-Франківськ, 76018
тел/факс: +380 (342) 750-501
тел: +380 (342) 740-380
e-mail: auditservice.inc@gmail.com
www.as.in.ua

LIMITED LIABILITY COMPANY
«AUDIT-SERVICE INC»
Lepkogo street, 34, Ivano-Frankivsk
tel/fax: +380 (342) 750-501
tel: +380 (342) 740-380
e-mail: auditservice.inc@gmail.com
www.as.in.ua

№ 24-Е/16.09.22 від 16.09.2022 р.

Довідка
про впровадження результатів
проведеного дисертаційного дослідження
ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ Марії Василівни на тему
«Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими
ресурсами у будівництві: методологія, організація»
в практичну діяльність

Видана ГУМЕННІЙ-ДЕРІЙ Марії Василівни про те, що одержані нею під час дослідження наукові та практичні результати та викладені у докторській дисертації на тему «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація», взяті до застосування у практичній діяльності аудиторської фірми ТОВ «АУДИТ-СЕРВІС ІНК».

Заслуговують на увагу запропоновані авторкою новації щодо вдосконалення моніторингу аудиторських пропозицій в будівництві; рекомендації з поліпшення превентивного супутнього контролю та контролю за принципом зворотного зв'язку обліку витрат матеріально-технічних ресурсів.

Довідка видана для подання до спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 в Західноукраїнському національному університеті, де планується захист дисертації ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ М. В. на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування.

Виконавчий директор

Юрій ЧУЧУК

ВИРОБНИЧО – БУДІВЕЛЬНА ФІРМА

" ПОТЕНЦІАЛ "

у формі ТзОВ

✉ офіс : 79009 , м.Львів ,
проспект Чорновола , 43а
☎ тел.8(0322) 52-8-258,
тел/факс 8(0322) 949307

Р/р UA03325365000000026000012427
АТ „КредоБанк” , ЗКПО 22376869
Реєстрація : Львівська обл, м.Городок, вул.Львівська, 557а,
і.п.п. 223768613168 , св.пл.ПДВ №18365958

вих. № 31-21-1 від 20 вересня 2022р

До спеціалізованої вченої ради
Д58.082.03

ДОВІДКА

про практичне впровадження результатів наукових досліджень докторантки Західноукраїнського національного університету, кандидатки економічних наук ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ Марії Василівни на тему «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація» за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування

ВБФ ТОВ «ПОТЕНЦІАЛ» взяло до уваги пропозиції докторантки Західноукраїнського національного університету, кандидатки економічних наук ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ Марії Василівни з поліпшення: методики визначення динаміки і питомої маси основних засобів у будівництві; ведення управлінського обліку щодо технічних ресурсів; організаційно - методичні аспекти із вдосконалення амортизаційної політики будівельного підприємства; внутрішнього контролю за технічними ресурсами в сегменті превентивного контролю за технічними ресерсами.

НОВІЦЬКИЙ Ю.В.

Вих. № 06 від 09.06.2023 року

До спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03
в Західноукраїнському національному університеті

Д О В І Д К А

*про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему
«Облік і контроль за матеріально-технічними та
фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація»
за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування*

ПП «СЛМ-Пласт» (м. Житомир) врахувало пропозиції кандидатки економічних наук Гуменної-Дерій Марії Василівни щодо особливостей відображення логістичних витрат в системі обліку із отримання, використання та реалізації матеріальних ресурсів; з поліпшення управлінських звітів у частині руху грошових коштів, як однієї із складових фінансових ресурсів, а також пропозиції щодо ведення внутрішнього контролю за розрахунками фінансових посередників на початковому, поетапно-поточному та завершально-прогностичному етапах контролю.

Директор

Саюк Л.М.

УКРАЇНА
Приватне підприємство
ЯНА «БУД»

код ЄДРПОУ 39225120
82200 м. Трускавець вул. Івасюка буд.15 кв.87
фактична адреса: м.Трускавець вул. Ів.Мазепи 23
тел. 0673015834; e-mail: yanabud@ukr.net
р/р 26009053825197 ПАТ КБ "Приватбанк" м.Дніпропетровськ
МФО 305299 інд. под. № 392251213129

вих.№ 47 від 26.06.2023р.

*До спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03
в Західноукраїнському національному університеті*

Д О В І Д К А

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему
«Облік і контроль за матеріально-технічними та
фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація»
за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування

ПП ЯНА «БУД» застосовує у практичній діяльності надані пропозиції кандидаткою економічних наук Гуменною-Дерій Марією Василівною з удосконалення обліку технічних ресурсів в частині їх класифікації, відображення на рахунках бухгалтерського обліку; поліпшення аналітичного обліку будівельних машин і обладнання; враховані пропозиції для вдосконалення обліку інноваційної діяльності, що сприятиме пошуку нових технічних джерел та спростить застосування прогресивних методів управління будівництвом; сформульовано пропозиції щодо ефективності ведення контролю витрат майбутніх періодів, що дає змогу зекономити матеріально-технічні ресурси.

Генеральний директор ПП ЯНА «БУД»

В.І. Вовчок

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46009; тел./факс +380 (352) 51-75-75;
www.wunu.edu.ua; rektor@wunu.edu.ua; ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 33680120

Микола ШИШКАРИК

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

Довідка

про впровадження наукових і практичних результатів дисертаційного дослідження Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація» в навчальний процес Західноукраїнського національного університету

Результати наукового дослідження, отримані докторанткою ЗУНУ, кандидатом економічних наук Гуменною-Дерій Марією Василівною впроваджені у навчальний процес Західноукраїнського національного університету. Вони використовуються під час підготовки лекцій, семінарських (практичних) занять з навчальних дисциплін «Бухгалтерський облік і оподаткування», «Фінансовий облік», «Управлінський облік», «Інформаційні технології в обліку та оподаткуванні» і «Організація обліку та податкове планування». Науково-методичні результати здобувачки використані під час написання магістерських робіт, наукових статей і тез доповідей зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»; в процесі підготовки наглядних матеріалів та методичних рекомендацій для навчальних потреб із обліку й оподаткування.

Висновки та пропозиції, що запропоновані Гуменною-Дерій Марією Василівною, дадуть змогу покращити теорію, методологію й організацію обліку матеріально-технічних і фінансових ресурсів підприємств у сфері будівництва та сприятимуть поліпшенню якості підготовки фахівців вищої кваліфікації з обліку та оподаткування.

Довідка видана для пред'явлення до спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 в Західноукраїнському національному університеті.

Завідувач кафедри обліку і оподаткування

Наталія ПОЧИНОК

№ 126-28/1439 від 23.09.2022

Наталія Починок 51-75-33